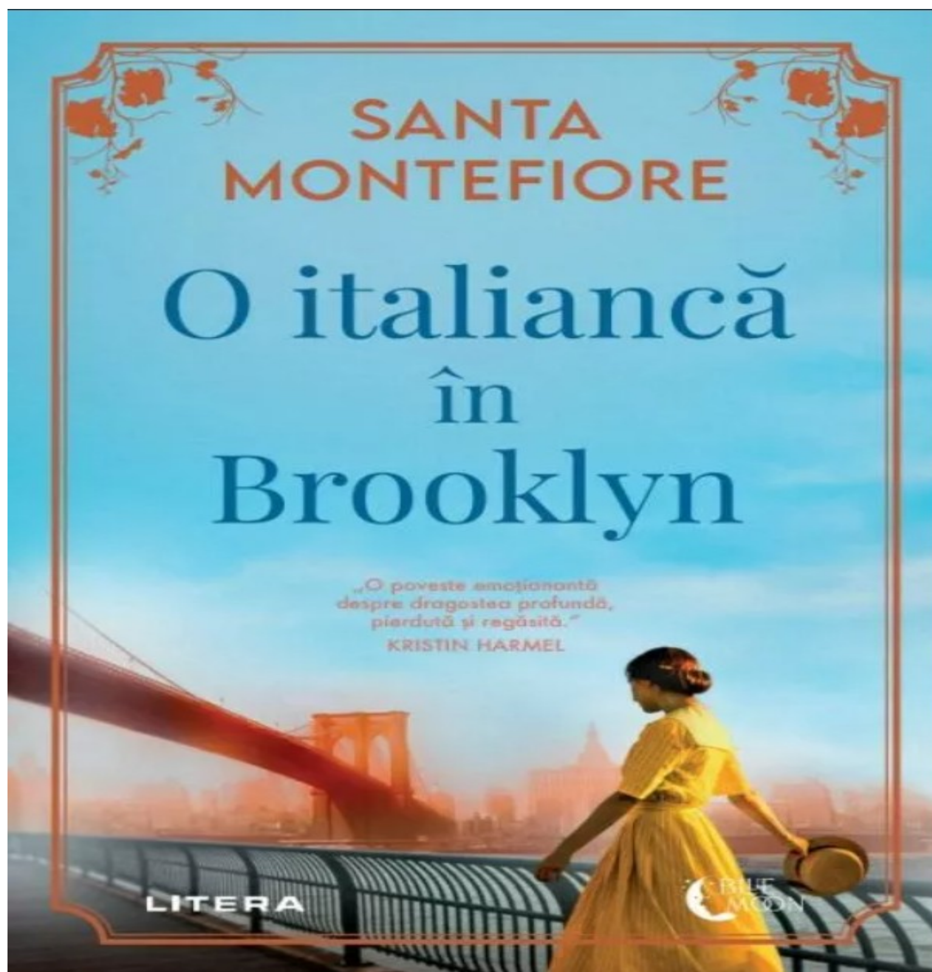
SANTA MONTEFIORE

O italiancă în Brooklyn

„O poveste emoționantă despre dragostea profundă, pierdută și regăsită."
KRISTIN HARMEL

LITERA

BLUE MOON

SANTA
MONTEFIORE
O italiancă
în
Brooklyn
„O poveste emoționantă
despre dragostea profundă,
pierdută și regăsită.”
KRISTIN HARMEL
LITERA

BLUE
MOON

SANTA
MONTEFIORE

O italiancă în Brooklyn

Traducere din limba engleză și note
VALENTINA GEORGESCU

LITERA
București

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Mihaela Serea
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman
Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.
ISBN 978-630-319-377-9
ISBN EPUB 978-630-319-603-9

Fratelui meu, James, cu dragoste

PARTEA ÎNTÂI

Greenwich, New York, 1979

Evelina se dădu câțiva pași în spate și admiră masa. Ce frumos arăta! Scobise câțiva dovleci și făcuse din ei felinare, pe care le aranjase în jurul celor trei vaze cu floarea-soarelui, garoafe și trandafiri care dominau masa lungă aranjată pentru zece persoane. Făcuse cu mâna ei inele pentru șervete din frăguțe roșii și frunze galbene de sicomor și așezase câte unul pe fiecare farfurie, fixând câte un cartonaș cu numele invitatului în conuri de pin. Efectul era minunat, dar un lucru important lipsea.

Evelina se duse în grădină. Soarele aproape asfințise. Cerul de peste Greenwich era de un albastru pal, apos, brăzdat de nuanțe aprinse de rubiniu și auriu. Nori pântecoși îl traversau agale. Din locul în care stătea ea, semănau cu carenele întunecate ale unor corăbii privite de pe fundul mării. Rămase așa o vreme, imaginându-și diferite forme din norii mai mici: delfini, balene și meduze, valuri spărgându-se cu spumă rozalie, șiruri îndepărtate de munți purpurii. Apoi, sclipirea unei stele singuratice străpunse indigoul din ce în ce mai intens, în timp ce soarele se retrăgea, luând cu el panoplia sa de culori, precum și corăbiile și creaturile marine. Evelina rămase acolo, privind în lumină, urmărind cum, una câte una, o mulțime de stele se alăturară celei dintâi, sclipind în întuneric ca felinarele micilor bărci de pescuit.

Se duse în grădina de plante aromatice și tăie un snop de rozmarin. Frecă o frunză între degetul mare și cel arătător și o duse la nas. Mirosul de acasă îi asaltă toate simțurile cu un noian de amintiri. O cuprinse o nostalgie amețitoare și închise ochii pentru o clipă, savurând atât plăcerea, cât și durerea, căci le simțea pe ambele în egală măsură. Suspină resemnată. Nu avea rost să se emoționeze pentru ceva pierdut în trecut, când prezentul îi oferea atâtea pentru care să fie recunoscătoare.

Se întoarse în sufragerie și presără crenguțele de rozmarin deasupra feței de masă. Desigur, locuia în America de peste treizeci de ani, dar tot italiancă rămânea în adâncul sufletului. În perioada Zilei Recunoștinței era, așadar, potrivit ca măcar în decorarea mesei să amintească de Vechea Patrie.

Evelina aprindea lumânările de pe masă când soțul ei, Franklin, se întoarse acasă. Deschise ușa și intră în hol, anunțându-și sosirea cu un

„Iubito, am venit“, în timp ce-și dezbrăcă lodenul, își scoase pălăria și lăsă geanta din mână. Franklin van der Velden era la pensie acum, la șaptezeci și șase de ani, dar făcea încă parte din viața colegiului Skidmore, unde fusese până de curând profesor de clasice. Era înalt și zvelt, cu păr cărunt des, un nas drept aristocrat și ochi albaștri inteligenți. Ochii unui bărbat care era veșnic curios și cercetător, dar și răbdător cu cei mai puțin înzestrați decât el. Fusese atletic cândva, dar acum mergea puțin adus de spate și pășea mai lent și greoi.

Evelina suflă în chibrit și își dezlegă șorțul pe care îl purta ca să-și protejeze rochia verde, punându-l pe spătarul scaunului. Cu paisprezece ani mai tânără decât Franklin, era o femeie atentă și devotată, al cărei respect pentru soțul ei erudit rămăsese neștirbit din ziua în care se căsătorise cu el. Veni în hol, zâmbind în felul ăla dulce al ei, care-i imprima o anumită frumusețe pe chip. La șaizeci și doi de ani, nu era deloc o frumusețe evidentă, însă trăsăturile ei aveau caracter și un farmec vibrant, iar ochii ei căprui erau mereu luminoși și plini de afecțiune. În plus, aveau profunzime, făurită din secrete întunecate și dureri ascunse, care făceau să strălucească în ei lumina unei empatii pe care oamenii o percepeau subliminal, încredințându-i, în consecință, propriile secrete și suferințe. Părul ei castaniu lung era ridicat și prins lejer cu o agrafă, cu câteva șuvițe fluturând libere în jurul gâtului. Trupul frumos proporționat era delicat și atrăgător, pielea mediteraneeană, pe vecie bronzată de soarele patriei sale, de parcă ar fi locuit încă printre livezile de măslini și podgoriile tinereții sale. Engleza ei avea un puternic accent italian, pentru că ea nu se dăruise complet acestei noi țări, ci păstrase ceva doar pentru sine.

I-a luat haina soțului, iar el i-a sărutat tâmpla, chipul lui obosit întorcându-i cu plăcere zâmbetul, căci ea era o încântare pentru ochi. Nici după treizeci și doi de ani de căsnicie nu se plictisise de femeia cu care își împărțea viața. Știa că era norocos. Fără ea, nu ar fi fost niciodată capabil să realizeze lucrurile pe care le avea, nici să fie bărbatul care era. Ea era ca o ancoră a corabiei lui, care îl ținea ferm legat de casă și familie, oferindu-i totodată liniștea de care avea nevoie pentru a lucra.

– Vor ajunge curând, spuse ea și-i agăță haina în dulap și pălăria în cuierul din spatele ușii.

– Am timp pentru o baie?

– Dacă te grăbești.

Franklin dădu din cap, dar știau amândoi că el nu era în stare să facă nimic pe grabă. Urcă scările încet, ținându-se de balustradă cu mâna care-i tremura ușor, făcând o pauză de-o clipă la mijloc, ca să-și tragă sufletul. Evelina se întoarse în bucătărie, ca să se ocupe de cină. Pregătise toate garniturile tradiționale pentru friptura de curcan, care stătuse la cuptor aproape toată după-amiaza. Piure de cartofi, sos de merișoare, umplutură pentru curcan, fasole verde și plăcintă cu dovleac. Evelina nu fusese pasionată de gătit înainte să se mărite, dar nevoia o învățase. Cu toate astea, când se gândea la viața ei de odinioară, din Italia, la capitolul acela încheiat cu multă vreme în urmă și îngropat sub atâtea capitole ulterioare, aroma de roșii fierte în clocot mocnit și de focaccia proaspăt coaptă părea să-i domine amintirile, învăluindu-le într-un buchet de miresme și împiedicând-o să-și mai amintească prea multe altele. Își spunea că poate așa o ajuta natura să scape de amintiri dureroase. Poate natura era blândă cu ea.

Evelina amestecă în cratița cu sos, vrăjită trecător de vârtejul format de lingura de lemn. Ziua Recunoștinței era o sărbătoare anuală pentru familie și prieteni, așa că nu era ieșit din comun, dată fiind istoria ei, să scoată la suprafață vechi răni de demult, de pe vremea când era tânără și slabă de înger. Nu era ieșit din comun să plângă după cei rămași în urmă și pentru cei pe care îi pierduse. La urma urmei, toamna era anotimpul aleanului și al melancoliei, al zornăitului morții verii, al preludiului jalnic al iernii. Nu, nu era ieșit din comun să se simtă recunoscătoare pentru ce avea și să regrete lucrurile la care renunțase. Nu era deloc ieșit din comun.

Primii ajunseră cei doi fii ai ei. Aldo și Dan, cu soția lui Aldo, Lisa, și iubita lui Dan, Jennifer, intrând în urma lor, cu un buchet de flori și o cutie de praline pentru Evelina. Aldo era înalt și chipeș, la fel ca tatăl lui, cu părul negru, pielea măslinie și ochii căprui ai mamei. Dacă nu ar fi avut numele acela de familie olandez, ar fi putut trece ușor drept italian. Dan, pe de altă parte, era mai scund și mai îndesat decât fratele lui, cu ochii albaștri și părul des ale tatălui. Cu toate astea, simțul umorului sec și lipsit de respect îi aparținea în totalitate și, spre deosebire de fratele lui, care era responsabil, așa cum tind în general să fie primii născuți, Dan avea o repulsie față de reguli și refuza să li se supună la fiecare pas.

Vederea fiilor ei o smulse pe Evelina din reverie și îi îmbrățișă cu căldură, cuprinzându-i în brațe și sărutându-le fețele reci, uitând pentru o clipă că unul avea treizeci și unu de ani, iar celălalt, douăzeci și nouă. Pentru ea, ei aveau să rămână mereu băieții ei.

– Pari obosit, Aldo, spuse ea, cuprinzându-i fața între palme. Ar trebui să dormi. Muncești prea mult? Muncește prea mult, Lisa?

– Mamă, n-am nimic. Nu-ți mai face griji, mormăi Aldo, trecând pe lângă ea ca să-și salute tatăl.

– Și tu, Dan. Dacă arăți obosit, nu-i din cauza muncii în exces, este? Evelina își arcui sprâncenele cu un aer suspicios. Ție îți spun să muncești un pic mai mult.

Dan râse.

– Mamă, doar muncă și deloc distracție, asta-l face pe Dan un băiat anost. Și-a dezbrăcat geaca și a adulmecat. Ceva miroase bine aici.

– Cina e o surpriză, a spus Evelina cu un zâmbet misterios, conștientă că gluma asta își cam pierduse din farmec cu mulți ani în urmă, dar tot nu se putea abține s-o repete.

– Cum adică? Ai gătit o capră în loc de curcan? a spus Dan, prefăcându-se îngrozit.

– Da, o capră de Ziua Recunoștinței. M-am gândit c-avem nevoie cu toții de-o schimbare. Cine are nevoie de curcan, când am putea avea o capră bătrână, doar piele și os?

Evelina își salută nora, Lisa, și pe Jennifer, despre care știa că nu avea să-i devină vreodată noră. Dan nu era genul care să se așeze la casa lui. Ar fi fost un miracol dacă s-ar fi însurat cândva, își spuse ea, privindu-și mândră fiul fermecător. Poate că exista pe lumea asta vreo fată care să aibă ce era nevoie ca să-l îmblânzească, dar el n-o întâlnise încă. Și sigur nu era Jennifer aceasta, pentru că era o fată mult prea cuminte.

Câteva clipe mai târziu, ușa de la intrare se deschise iar, lăsând să intre în casă o rafală de vânt rece odată cu sora mai mică a lui Aldo și Dan, Ava-Maria, care trăgea o valiză după ea.

– Am ajuns! exclamă ea, și pentru că o făcuse cu voce tare și exagerat de exuberantă, toată lumea întoarse privirile spre ea, exact așa cum bănuise că se va întâmpla. Salutare, oameni buni. La mulți ani de Ziua Recunoștinței! Nu-i așa că-i amuzant? Suntem din nou cu toții laolaltă.

Și-a îmbrățișat și sărutat părinții și i-a salutat și pe ceilalți, chiar și pe Jennifer, deși știa că nu merita efortul neapărat, pentru că Dan avea să o părăsească până la sfârșitul săptămânii. Ava-Maria era brunetă și frumoasă, cu o personalitate care cerea să fie în mijlocul atenției. Răsfățată de ambii părinți și deopotrivă de soartă, Ava-Maria nu avea nici o grijă pe lume.

Intrară în salon și se instalară în fotolii și pe sofale, aranjate în jurul șemineului, făcându-se confortabili în casa în care Franklin și Evelina se mutaseră la începutul anilor ’60, când se plictisiseră de zgomotul și agitația Manhattanului. Stilul Evelinei era confortabil și simplu. Mobilă, tablouri, covoare și mărunțișuri, cumpărate pentru că îi plăcuseră, nu pentru că se potriveau unei scheme cromatice anume ori vreunui plan de design premeditat. Nimic nu se potrivea cu nimic, totul era aruncat de-a valma, ca într-o tocană de legume, și totuși obținuse cumva o aromă surprinzător de armonioasă. Era o încăpere plăcută, nepretențioasă, genul de cameră din care n-ai mai vrea să pleci.

Evelina tocmai se uita la ceas, când auzi ușa deschizându-se și închizându-se la loc pe hol. Se ridică imediat și ieși grăbită. Afară, dădu cu ochii de formidabila ei mătușă de nouăzeci și trei de ani, Madolina Forte, robustă și îndesată ca un tanc german. Lângă ea, ajutând-o să-și dezbrace paltonul, era prietenul de familie pe care îl cunoștea toată lumea, unchiul Topino, al cărui nume însemna „șoricel“ în italiană, deși nu era deloc înrudit cu Evelina sau Franklin și nu semăna, oricâtă imaginație ai fi avut, cu un șoarece. Era un vechi prieten, care fusese adoptat de familia van der Velden când copiii erau încă mici și se integrase atât de bine în familie încât nimeni nu întreba niciodată cum se ajunsese aici. Acceptau doar că așa stăteau lucrurile.

– Bine ați venit! exclamă Evelina, luând paltonul mătușii sale de la Topino și sărutând-o pe bătrâna doamnă.

– Simt umezeala asta în oase, se plânse Madolina. Spre deosebire de nepoata ei, Madolina nu dorise să se agațe de trecut și renunțase la orice urmă de Italia, în afară de cele câteva ocazionale, din vorbire. Aici e cald și bine, slavă Domnului! O să mă duc să mă așez direct lângă foc, adăugă, și se îndreptă cu pași hotărâți spre salon, sprijinindu-se greoi în baston.

Evelina îi zâmbi lui Topino. Privirea i se îmblânzi când îl studie: părul alb pufos, fruntea înaltă, nasul mare și gura senzuală. Și ochii lui

cenușii expresivi o privire scânteind dindărătul lentilelor ochelarilor de vedere.

– Arăți bine, Eva, spuse el în italiană.

Pe urmă o cuprinse de talie și o sărută pe obraz.

– Și tu arăți bine, vechiul meu prieten, răspunse ea.

– Încă un an. Bărbatul clătină din cap și oftă apăsat. Cine s-ar fi gândit?

– Toate-s trecătoare. Tu m-ai învățat asta.

– Și cele bune, și cele rele. Viața e o înșiruire de cicluri, iar noi nu suntem decât niște șoricei alergând pe o rotiță. Ciclul ăsta îmi place cel mai mult. Are un aer de permanență. Cum e curcanul?

– Gras și suculent.

Evelina râse și-l ajută să-și dezbrace paltonul.

Era același pe care îl purtase la prima cină de Ziua Recunoștinței la care îl invitaseră, cu șaptesprezece ani în urmă. Lui Topino nu-i plăcea să arunce banii pe lucruri de care nu avea nevoie.

– Și plăcintă de dovleac?

– Preferata ta.

El dădu din cap aprobator și buzele lui cărnoase se arcuiră într-un zâmbet, cu colțurile mult ridicate, dându-i chipului său un farmec amuzant.

– În fiecare an, mă ghiftuiesc cu plăcintă cu dovleac și pe urmă îmi petrec următoarele cincizeci și două de săptămâni visând la următoarea felie. În seara asta, voi sărbători viața și plăcinta de dovleac.

Evelina îl conduse în salon. Imediat ce Topino intră, camera se umplu de ovații și strigăte de bucurie. Ava-Maria îl îmbrățișă drăgăstos și îi sărută obrajii țepoși, iar băieții îl bătură camaraderește pe spate. Franklin dădu mâna cu el și i-l prezentă lui Jennifer, care zâmbi sfios, pentru că până și ea auzise o mulțime despre iubitul unchi Topino. Lisa îl întâmpină cu un sărut și râse când el o dojeni că nu era o soție bună, căci Aldo părea obosit și slab.

– Bărbatul are nevoie să mănânce, spuse Topino. Ce-i gătești? Supă de legume?

– Dar mănânc bine, spuse Aldo în apărarea Lisei.

– După cum arăți, mi se pare că nu mănânci deloc. În seara asta, sărbătorim viața și mâncarea bună. Mai ales mâncarea bună. Ridică din umeri. Viața este în sine o sărbătoare.

Madolina flutură dintr-o mână plină de bijuterii de pe băncuța din fața șemineului, unde se așezase ca să-și încălzească spinarea.

– Dați-i pace. O să-l sufocați cu atâtea îmbrățișări!

Le aruncă tuturor o privire feroce, urmărindu-i cum se așază din nou obedienți la locurile lor. Nimeni nu se punea cu tușa Madolina, cu excepția lui Topino.

– Da' mie-mi place să fiu sufocat cu îmbrățișări, răspunse el. Jumătatea care supraviețuiește mă face să mă simt viu.

– Vino să stai aici, Topino, insistă Madolina, bătând cu palma pe locul de lângă ea. Simt durerea din oase pe măsură ce se topesc.

Topino se așeză lângă ea cu un gemăt. Avea doar șaizeci și cinci de ani, dar își simțea uneori oasele de parcă ar fi fost un moș artritic.

Franklin îi aduse un pahar cu vin roșu.

–Ești pregătit pentru partida noastră de șah? îl întrebă.

Topino râse.

– Doar mă cunoști, n-aș refuza niciodată ocazia să pierd.

Franklin râse, pentru că era bine știut faptul că Topino era un jucător de șah diabolic.

– Bun, atunci suntem doi în aceeași barcă.

Topino râse împreună cu el. Ideea că doi jucători se luptau pentru a pierde amândoi se potrivea simțului său ciudat al umorului.

– Spune-mi, Madolina, ce mai faci tu? întrebă Topino și ascultă atent când ea îi povesti cu lux de amănunte despre șoldul ei, care era inoperabil din cauza vârstei înaintate.

– Când ești la fel de bătrân ca mine, Topino, n-are rost să te lași tăiat, decât dacă ești pregătit să nu te mai întorci.

– Sigur, este un risc, încuviință el, ridicând din umeri. Dar dacă mă întrebi pe mine, tu ai constituția unei țestoase. Peste zece ani, tot aici o să fii, povestind despre șoldul tău.

Madolina adora umorul lui Topino.

– Da' tu, Topino?

– Eu am constituția unui carcalac. Sunt aproape indestructibil. Luă o gură de vin și se uită la ea cu o licărire în ochi. Când bunul Dumnezeu mă va lua, în cele din urmă, o s-o facă numai pentru că l-am implorat eu.

Ava-Maria îi întrerupse de pe sofa.

– Voi doi vorbiți despre moarte? Serios, e Ziua Recunoștinței!

– Păi, distrează-ne, atunci, spuse Topino, aplecându-se în față, cu coatele pe genunchi, și privind-o curios. Ce-ai mai făcut de când te-am văzut ultima oară? Cum merge cu facultatea? Le dai băieților de furcă, n-am nici o îndoială.

Și Topino făcu ce știa el să facă cel mai bine. Ascultă. Iar Ava-Maria făcu ce știa ea să facă cel mai bine. Începu să vorbească despre sine. Madolina se bucura de căldura focului pe spinare, urmărind-o pe Evelina, care-i era ca o fiică, pentru că nepoata ei părăsise Italia la vârsta de douăzeci și opt de ani și venise să locuiască la ea, în Brooklyn. Madolina era mândră de femeia care devenise.

Când Evelina anunță că cina era gata, Topino îi dădu Madolinei brațul și o luară amândoi înaintea grupului, conducându-i în sufragerie. Madolina tresări când văzu lumânările în felinarele de dovleci și florile.

– E superb! exclamă. Fata asta are stil. A avut mereu. Stilul ei unic, trebuie spus, dar mereu remarcabil.

Topino trase scaunul din capul mesei și Madolina se așeză, dându-i bastonul ca să-l sprijine de perete.

– Mama ei are stil. Artemisia are o casă frumoasă, dar dărăpănată. Lui Tani nu i-a plăcut deloc să cheltuiască, așa cum nu i-a plăcut nici societatea, adăugă ea, referindu-se la fratele ei, Gaetano. Villa L'Ambrosiana are un farmec uriaș. De-acolo l-a moștenit Evelina – de la mama ei și de la casa lor superbă.

Topino primi scaunul din mijloc, pentru că toată lumea voia să stea de vorbă cu el. Franklin se așeză în capul mesei, iar Evelina, în stânga mătușii ei. Unchiul Evelinei, Peppino, soțul Madolinei, care murise cu șase ani în urmă, stătuse mereu lângă Evelina. Observă privirea mătușii îndreptată spre acel scaun și expresia brusc sumbră care îi întunecă fața, știind că se gândea la el. Ziua Recunoștinței era momentul pentru gratitudine, dar gratitudinea asta nu venea niciodată singură, ci apărea mereu însoțită de prietena ei, pierderea. De când rămăsese văduvă, Madolina purtase doar negru și, deși era recunoscătoare pentru viața lui Peppino, nu putea să nu deplângă moartea lui.

Cina era gălăgioasă. Vocea Avei-Maria se auzea cel mai tare în timp ce-i distra pe toți cu anecdote. Topino o tachina, punând-o la punct în felul lui obișnuit, sec dar afectuos, dar ea își revenea repede și ghiduș, cu replici glumețe, spre deliciul comesenilor. Dan, care lucra pentru o firmă de publicitate din Manhattan și avea la rândul lui o mulțime de

anecdote, i se alătură, aproape la fel de gălăgios ca și sora lui, în timp ce Aldo și Franklin încercau să poarte o discuție liniștită despre cărți, căci Aldo lucra într-o editură. Madolina se plânse că nu putea urmări conversația.

– Ar trebui un buton de volum în casa asta, spuse ea, dând din mână și cerându-le tuturor să vorbească mai încet.

Evelina le privi pe rând chipurile, amuzată. Era la fel în fiecare an. Era minunat.

În cele din urmă, Evelina aduse plăcinta de dovleac pe masă. O tăiase felii. Luă una cu spatula și o transferă pe farfuria lui Topino.

– N-o înfuleca, îi spuse încet.

– Dac-aș putea s-o fac să dureze un an întreg, aș face-o, răspunse el, ridicând furculița. Dar sunt un mare haplea.

Peste cameră se așternu liniștea, în timp ce toată lumea își mânca plăcinta. Ava-Maria vorbi prima.

– Când toți mesenii tac, înseamnă că un înger zboară pe deasupra lor, spuse ea, ridicând ochii spre tavan.

– Cum ar putea zbura un înger pe deasupra noastră, când el stă chiar în fața mea? spuse Topino.

– Ooo, Topino, ce drăguț! ugui Ava-Maria.

– Îngerii nu vorbesc atât de tare, spuse tușa Madolina.

– Ăsta da, ripostă Ava-Maria, fără să coboare vocea.

– Mai e plăcintă? întrebă Dan.

– Ai și terminat? spuse Evelina surprinsă.

– E foarte bună! exclamă el, lingând furculița.

– Da, mai e. Știu bine pentru cine gătesc. Un roi de lăcuste!

Evelina se ridică de la masă, râzând. O încânta că le plăcea cum gătea. Nu crezuse niciodată c-o să poată spune asta.

Topino se lăsă pe spate în scaun și se bătu cu palmele pe burta care se cam rotunjise în ultima vreme.

– Nimeni nu face plăcintă cu dovleac ca mama voastră, spuse, zâmbindu-i Evelinei.

– Mai vrei și tu o felie? întrebă ea.

– Mai întrebi? răspunse el.

– Din politețe. Știu, desigur.

– Atunci o să spun da, tot din politețe. Da, vă rog, *signora*, mi-ar plăcea mult încă o felie.

Când nu mai rămase nici urmă de plăcintă pe farfuriile lor, Franklin lovi cu lama cuțitului de un pahar și se ridică în picioare. Spre ușurarea Madolinei, în cameră se făcu din nou liniște. Topino se șterse la gură cu un șervet și își goli paharul de vin. Evelina își așeză mâinile în poală și își privi mândră soțul.

– Seara aceasta este una specială pentru americanii de pretutindeni, dar este totodată o seară specială și pentru aceia dintre noi care au venit de departe și au făcut din America patria lor, casa lor. Sărbătorim împreună ca o singură nație multicoloră, clădită de imigranți și bazată pe respect și acceptare reciprocă. După cum știți cu toții, strămoșii mei au venit în America din Olanda în secolul al XVIII-lea, Dumnezeu să-l ierte; tușa Madolina și unchiul Peppino au venit din Italia la începutul secolului ca tineri căsătoriți; Evelina a părăsit Italia la douăzeci și opt de ani, la sfârșitul războiului, iar unchiul Topino, în anii ’50.

Evelina îl privi în ochi pe Topino cu un zâmbet tandru. Îi răspunse și el cu o privire tandră, dar și cu un pic de tristețe, care, în rare ocazii, se ivea printre crăpăturile purtării lui când își lăsa garda jos. Franklin continuă să mulțumească prietenilor, familiei, norocului și prosperității.

– Suntem norocoși, spuse. Iar norocul este un dar pentru care trebuie să fim recunoscători. Ridic acest pahar în cinstea norocului și a voastră, a tuturor, și mă consider norocos că vă am ca familie și prieteni.

Se ridicară toți în picioare, cu paharele înălțate, urându-și unii altora la mulți ani de Ziua Recunoștinței.

După cină, Franklin și Topino se așezară la masa de joc și jucară șah. Cei doi bărbați erau jucători cu experiență, și jocul continuă mult după ce Madolina fusese condusă acasă de Aldo și Lisa, iar Dan și Jennifer spuseseră noapte bună și plecaseră și ei. Ava-Maria merse sus, la culcare, după ce își ajută mama să strângă după cină. Evelina adună rămurelele de rozmarin și le puse într-un vas, lângă chiuvetă. Pe urmă se duse în salon să vadă cum mergea partida de șah.

– Se pare că nici unul dintre voi nu vrea să piardă, spuse, punând o mână pe umărul lui Franklin. Eu zic că ajunge pentru azi.

– Ai dreptate, răspunse Franklin, îndreptându-și spatele și trăgând adânc aer în piept. Putem lăsa tabla așa cum este și să reluăm mâine.

– Vrei să vin mâine? întrebă Topino. Nu v-ați săturat deja de mutra mea?

Evelina râse.

– Vino la masa de prânz. Ava-Maria e acasă pentru câteva zile și știu că i-ar plăcea să te vadă mai mult, la fel ca și nouă celorlalți, de altfel.

– Păi, nu pot spune că nu mă tentează mâncarea ta, Evelina, ori compania voastră.

– Bun, atunci așa rămâne. Se duse în bucătărie și luă de acolo un pachet ambalat în hârtie maro și legat cu sfoară. Te conduc, spuse când reveni în salon.

Topino îi spuse noapte bună lui Franklin și o urmă pe Evelina în hol. Părea mai gârbovit acum și un pic obosit. Vinul îi dăduse somnolență și avea ochii umezi de emoție. Ea îi ținu paltonul, iar el strecură brațele pe mâneci și îl trase pe el.

– Ești o gazdă bună, Eva, spuse, din nou în italiană, așa cum avea tendința să facă mereu când erau doar ei doi.

Ea zâmbi suav și îi dădu pachetul.

– Ce-i asta? întrebă el.

– Plăcintă cu dovleac, răspunse ea cu un zâmbet mai larg. Am făcut una anume pentru tine.

Ochii lui sclipiră.

– Te gândești la toate, spuse. Se aplecă și o sărută pe obraz. Pe mâine.

Ea încuviință din cap.

Topino deschise ușa și ieși în noapte.

Evelina se întoarse în bucătărie să stingă luminile. Observă rozmarinul de lângă chiuvetă. I se umplu inima de recunoștință, atât pentru norocul, cât și pentru ghinionul ei. Frecă o rămurică între degetul mare și cel arătător, apoi duse degetele la nas și închise ochii.

CAPITOLUL 1

Nordul Italiei, iulie 1934

Evelina trase adânc aer în piept. Parfumul de rozmarin îi umplu nările. Ce mult iubea tufele astea cu ace veșnic verzi și floricele movulii, care creșteau de jur împrejurul vilei! Domeniul era o adevărată explozie florală. Peste tot erau ghivece uriașe de teracotă cu bougainvillea, tufe de cimbru, o abundență de leandri și iasomie care îmbrăcau pereții de piatră de var ai vilei, revărsându-și parfumul dulceag prin încăperi. Dar mirosul care definea acel loc era rozmarinul. Era lemnos, aromat și senzual. Pentru Evelina, fata de șaptesprezece ani, era mirosul de acasă.

Cu rămurica încă între degete, Evelina pătrunse imediat în grădină dinspre vila din secolul al XVI-lea, care se înălța maiestuoasă, dar obosită, având nevoie de reparații pentru care tatăl Evelinei nu avea mijloacele sau, se părea, înclinația să le facă. Gaetano Pierangelini, cunoscut ca Tani, era un scriitor ermetic de ficțiune literară, mai interesat de cuvântul scris decât de întreținerea casei sale. Își petrecea mare parte din zi în camera sa de lucru, îmbrăcat în costum din trei piese, fumând țigară de la țigară și dactilografiind romane la care scria ani la rând. Câștiga puțini bani, dar primea premii literare și era foarte stimat, lucruri pe care le prețuia mai mult decât pe cele materiale.

Soția lui Tani, Artemisia, pe de altă parte, era cu doisprezece ani mai tânără decât el și acumula lucruri cu tenacitatea unei coțofene. Frumoasă și boemă, tânjea după acele calități în lumea pe care o locuia, de parcă vila ar fi fost o prelungire a ei. Departe de a fi descurajată de starea deplorabilă a locului, ea vedea înfrumusețarea lui ca pe o mare provocare, știind că nu exista femeie pe lumea asta care ar fi putut-o face ca ea, cu atât stil și fler. Acoperea crăpăturile din pereți cu vaste tapiserii, punea covoare persane peste gresia tocită a podelelor și ascundea tot felul de imperfecțiuni în spatele unor ghivece enorme cu plante decorative, aranjamente extravagante de flori, busturi de marmură și tablouri pe care le colecționase de-a lungul anilor, cu ochiul format pentru chilipiruri și cu simțul calității. Operele de artă ieftine se dovediseră, uneori, a fi lucrări ale marilor maeștri sau, cel puțin, semi-mari. Tocmai acele achiziții pricepute au ținut Villa L'Ambrosiana și pe

locuitorii săi pe linia de plutire și i-au permis lui Tani să-și satisfacă pasiunea fără să-și facă griji pentru bani.

Artemisia era norocoasă, căci structura vilei, fiind atât de veche, avea un aer fermecător de măreție apusă. Nu avea nevoie de vreo intervenție. Fresce care înfățișau scene alegorice și pastorale fuseseră afectate de umezeală și necesitau restaurare, dar erau, fără îndoială, desăvârșite. Încăperile erau armonios proporționate, cu tavane înalte și ferestre mari, legate între ele prin uși duble încadrate de marmură roz și *trompe-l'oeil*[1]. Locul avea un farmec letargic, o vigilență tăcută, ca și cum oamenii care se mișcau prin el nu îi aparțineau cu adevărat, ci erau efemere particule de timp în care micile lor drame, atât de vitale în acel moment, erau, în cele din urmă, transformate în praf. Generații veneau și treceau, iar zidurile acelea rămâneau martore ale efemerității și fragilității vieții și poate, de asemenea, ale aparentei sale lipse de scop, căci ce știau niște ziduri despre inima omului și despre natura trainică a iubirii?

Evelina urcă cu pas ușor treptele care duceau din grădină înspre o terasă mare din spatele vilei. Se strecură printre ghivece gigantice de teracotă cu lămâi și prin uși duble larg deschise până în interiorul răcoros al casei. Își auzea sora mai mare cântând la pian în salonul de muzică, aflat câteva camere mai încolo, și chiotele fratelui ei mai mic, Bruno, care se zbenguia cu câinele în camera lui de la etaj, în timp ce bona lui, Romina, cânta de una singură pe palier, sortând rufele. În cea mai răcoroasă zonă a vilei, bunica ei, Nonna Pierangelini, și sora ei, Costanza, fată bătrână, își petreceau orele leneșe ale după-amiezii de vară moțăind după un prânz prelungit, o partidă de canastă și nenumărate țigări. Evelina își continuă drumul prin vilă, până ajunse în față, unde se așeză pe trepte și așteptă. În fața ei, un iaz ornamental sclipea în soare sub o fântână cu Venus, din care nu mai țâșnise apă de mulți ani, fiind acoperită acum de licheni. Două statui de marmură a doi bărbați nud în *contrapposto*[2] stăteau pe piedestaluri de-o parte și de cealaltă a aleii, printre ghivece cu flori de bougainvillea purpurii și tufe de tisă tunse în globuri inegale.

În cele din urmă, văzu la capătul șirului de chiparoși șareta trasă de un cal al *signorei* Ferraro apropiindu-se încet printre umbre. Încântată, începu să sară de pe un picior pe altul și apoi, când reuși să vadă clar fața profesoarei ei de pictură, îi făcu energic cu mâna. Fioruccia Ferraro

îi făcu și ea cu mâna și-i zâmbi, panglicile pălăriei sale fluturându-i la spate în adierea vântului. Evelina aștepta nerăbdătoare lecțiile de pictură, mai mult decât orice altceva. Nu numai pentru că adora să picteze, dar și pentru că o iubea pe *signora* Ferraro. Tânăra femeie era caldă, amuzantă și afectuoasă, iar Evelina, care era în general ignorată de narcisista-i mamă, aprecia timpul pe care îl petreceau împreună.

Grădinile de la Villa L'Ambrosiana erau pline de lucruri de desenat. Erau acolo plante și copaci, desigur, dar și busturi și statui, bolți de piatră, grote acoperite de licheni, fântâni și arcade și prețioasa seră a Nonnei Pierangelini, plină de roșii. Ascunsă printre pini, era o capelă neogotică, unde familia se închinase cândva în intimitate, dar care era acum abandonată și dată uitării, lăsată în mare parte la mila stihiilor și a jocurilor lui Bruno și ale prietenilor săi. Era un loc minunat pentru joaca de-a v-ați ascunselea și pentru întruniri tainice.

Cele două tinere femei își așezară scaunele în fața unei statui a unui heruvim dolofan care cânta la harpă și începură să deseneze. Era liniște în colțul acela îndepărtat de grădină, înconjurat de arbori bătrâni și vegheat de statui ale căror nume fuseseră de mult uitate. Era torid chiar și la umbră, iar *signora* Ferraro își scosese pălăria și își lăsase părul lung castaniu să i se reverse pe spate în bucle. Purta o rochie albă, cu o centură roz pal în talie, și lăsase deoparte șalul cu franjuri și flori roz și galbene pe care îl purtase pe umeri. Avea ochi negri măslinii, umbriți de gene negre dese, și o gură voluptoasă. Pomeții ei erau înalți și pronunțați, pielea, de culoarea cafelei cu lapte. Pe lângă această frumusețe delicată, era și o talentată artistă. Evelina o considera cea mai impresionantă persoană pe care o întâlnise vreodată, dorindu-și să fie exact ca ea.

Cele două începură să vorbească în timp ce desenau, iar din când în când, *signora* Ferraro arunca o privire la caietul de schițe al Evelinei, spunându-i cum să-și corecteze desenul, fără a omite să o laude de fiecare dată, căci știa din proprie experiență cât de sensibili erau artiștii în privința muncii lor și cât de important era să primească încurajări. Evelina era o elevă bună și făcea tot ce-i spunea *signora* Ferraro să facă.

– Mama a găsit un soț pentru Benedetta, îi spuse Evelina.

– Câți ani are Benedetta acum? întrebă *signora* Ferraro, ridicând creionul de pe foaie pentru o clipă și imaginându-și-o pe sora Evelinei, care i se păruse dintotdeauna o femeie, chiar și în copilărie.

– Douăzeci.
– Și el cum e? zâmbi cu entuziasm *signora* Ferraro. Benedetta îl place?
– Nu l-a cunoscut încă.
Signora Ferraro se încruntă. Evelina nu părea să considere că genul ăsta de curte era ceva neobișnuit.
– Nu l-a întâlnit niciodată? repetă *signora* Ferraro, nedumerită.
– Vine mâine cu mama lui la prânz. Din câte știu eu, lucrează pentru tatăl lui la o bancă din Milano.
– Ah!
Signora Ferraro nu putu să-și ascundă stupoarea din voce.
Evelina miji ochii.
– Nu vă plac bancherii?
– Sunt sigură că e un om bun.
– E bogat, spuse Evelina apăsat. *Papa* îl cunoaște pe tatăl lui pentru că au studiat împreună la Paris. Mama spune că sunt o familie bună, și veche pe deasupra. Vechimea pare să conteze foarte mult. Cel puțin pentru *papa*. Partea cu bogăția contează mai mult pentru mama.
– Și vin din Milano?
– Da.
– Benedetta este entuziasmată?
– Cred că este emoționată. A cântat la pian toată ziua. Mereu cântă Ceaikovski când are emoții.
– Și dacă nu-l place?
Evelina ridică din umeri.
– Trebuie să-l placă. *Papa* vrea să se mărite cu el așa că exact asta se va întâmpla.
– Tatăl tău e de modă veche.
– De modă veche și distant. Trăiește pentru munca lui. Eu cred că noi, copiii și mama, suntem simple accesorii ale geniului său. Ar fi absolut mulțumit și fără noi.
– Sunt sigură că nu-i așa.
– Ba bineînțeles că da. Evelina alungă o muscă cu mâna liberă. Benedetta și cu mine suntem pregătite pentru măritiș, iar Bruno va conduce cândva moșia asta. Între timp, *papa* va scrie capodopere și va primi elogii, iar casa asta veche se va dezintegra încetul cu încetul în jurul lui. Cât despre mama, ea va îmbătrâni printre florile, și plantele, și

tablourile ei, pentru că acelea sunt lucrurile de care îi pasă ei cel mai mult.

– Și tu, Evelina?

– Eu n-am să mă mărit.

Signora Ferraro zâmbi.

– E frumos când îl iubești pe bărbatul cu care te măriți.

– Dumneavoastră îl iubiți pe *signor* Ferraro?

– Mai mult decât pe oricine pe lumea asta.

– Când o să aveți copii, pe ei o să-i iubiți mai mult?

– Nu știu. Cred că o să-i iubesc pe Matteo și pe copiii noștri la fel de mult.

Asta păru s-o mulțumească pe Evelina, care se întoarse la desenul ei.

– Când o să aveți copii, veți mai veni să mă învățați să pictez?

– Bineînțeles, prostuțo, răspunse *signora* Ferraro, chicotind. Doar știi că ești eleva mea preferată.

Cel mai mare dintre cei patru frați ai *signorei* Ferraro era proprietarul unui magazin de textile din Vercellino, iar soția lui era croitoreasă. Mare parte din garderoba Artemisiei Pierangelini de acolo provenea. Cum Benedetta avea acum douăzeci de ani și avea vârsta măritișului, avea voie și ea să-și facă lucruri frumoase, dar Evelina nu avea încă acest privilegiu. Ea trebuia să poarte rochiile vechi ale surorii ei, care Evelinei i se păreau ponosite și lipsite de eleganță. Când conversația se întoarse din nou la prânzul de a doua zi, *signora* Ferraro o întrebă pe Evelina cu ce avea de gând să se îmbrace.

– Cu una dintre vechile rochii oribile ale surorii mele, presupun, se plânse ea. Dar ce-mi pasă mie? Nu eu sunt cea care trebuie să placă.

– Ai vrea să-ți împrumut eu ceva? întrebă *signora* Ferraro. Cumnata mea îmi face rochii pe gratis, iar fratele meu îmi dă materiale pe care nu le mai vinde. Am exact rochia care ți s-ar potrivi. Vrei să vii s-o probezi? Am putea bea niște limonadă la mine acasă, ca să mai schimbăm peisajul, și ți-aș putea arăta tablourile mele.

Evelina începu să țopăie de bucurie.

– Haideți să mergem acum, sugeră ea. M-am plictisit să desenez heruvimul ăsta idiot. Mi-ar plăcea mult să împrumut o rochie și mi-ar plăcea să vă văd picturile. Pun pariu că sunt foarte bune. Putem?

– Nu văd de ce nu. Te-ai descurcat de minune cu heruvimul și, dacă mă întrebi pe mine, arată și el un pic plictisit să tot fie desenat. Imaginează-ți c-a trebuit să stea în poziția aia toată după-amiaza.

Evelina râse și cele două femei își strânseră lucrurile și porniră hotărâte prin grădină către șareta *signorei* Ferraro. Iapa roaibă stătea la umbra unui eucalipt, lângă o găleată cu apă pe care i-o adusese unul dintre lucrătorii de pe moșie. *Signora* Ferraro o dezlegă și o bătu cu afecțiune pe gât. Evelina urcă numaidecât în șaretă. *Signora* Ferraro i se alătură, punându-și geanta de desen pe scaunul de lângă ea. Porniră la trap, printre umbrele lungi pe care chiparoșii le aruncau pe drumeag.

Era un drum de douăzeci de minute până la Vercellino. Cerul era albastru de cobalt, câmpurile plate de orez, mustind de apă, de un verde aproape fosforescent, iar la orizontul îndepărtat, munții acoperiți cu zăpadă străluceau în ceață ca niște nori de un alb strălucitor. Toată această frumusețe o binedispuse pe Evelina: micile păsări zburând prin tufișuri, mirosul pinilor și al ierburilor sălbatice care plutea în aer, mângâierea blândă a brizei și căldura soarelui pe fața ei, sunetul ritmic al copitelor calului și huruitul roților pe drumul de pământ denivelat înspre acoperișurile de țiglă roșie și turlele bisericii, care începură să se vadă treptat. Evelina nu mergea prea des în Vercellino, doar la slujba de duminică și în plimbările ocazionale cu mama ei, când nu avea ore. Era, într-adevăr, minunat.

Orașul medieval era clădit pe câmpia râului Po, între Milano și Torino. Era una dintre cele mai vechi așezări urbane din nordul Italiei, fondată, conform istoricilor și arheologilor, în anul 600 d.Hr. Se mândrea cu câteva relicve romane: un amfiteatru, un hipodrom și Bazilica Santa Maria del Fiore din secolul al XII-lea, unul dintre cele mai bine conservate monumente romane din Italia. Dar Evelina era mai puțin interesată de relicve și mai curioasă să vadă oamenii. Viața ei la vilă era izolată și liniștită, iar ea își dorea să colinde străzile asemenea localnicilor, să mănânce prăjituri în cafenele și să se plimbe prin piața orașului, printre porumbei. Asta însemna viață, asta însemna libertate, iar sufletul ei tânjea după așa ceva.

Vercellino forfotea de oameni preocupați de treburile lor: bărbați trăgând cărucioare cu mărfuri, femei cu coșuri de fructe ori legume, copii jucându-se, câini vagabonzi scormonind după resturi, automobile

vechi huruind zgomotos pe străzile pietruite. Evelina era încântată, cu capul înălțat pe locul ei din șaretă, ca să poată vedea tot.

Signora Ferraro opri în fața prăvăliei fratelui ei, denumită după el, Ercole Zanotti.

– Vino, trebuie să ridic niște materiale.

Evelina sări din șaretă. Fusese la Ercole Zanotti o dată sau de două ori cu mama ei și era o adevărata încântare. Sulurile nesfârșite de frumoase mătăsuri și inuri, varietatea de culori, panglicile și nasturii, dantela și șnururile împletite, ciucurii, ornamentele, și franjurile, și paietele strălucitoare ce reflectau lumina și străluceau ca sticla tăiată. Pentru Evelina, era ca în peștera lui Aladin.

Se luă după profesoara ei de pictură și intră în prăvălie. Un clopoțel clincăni deasupra ușii deschise și *signor* Zanotti își salută sora din spatele tejghelei.

– Fioruccia! exclamă el, ridicând mâinile în aer, ca și cum ar fi vrut s-o îmbrățișeze. *Signor* Zanotti avea un păr des, grizonant, o barbă lânoasă și mustață, și o pereche de ochelari cu rame rotunde, cocoțați pe șaua nasului mare, sub niște sprâncene stufoase care se mișcau animate când vorbea. Purta un costum la două rânduri de culoare gri, cu lanțul de aur al unui ceas de buzunar peste abdomen și un ghiul de aur cu sigiliu pe degetul mic al mâinii stângi, lângă o verighetă de aur simplă. Iar d-ta trebuie să fii *signorina* Pierangelini, îi spuse el Evelinei. Îi zâmbi, iar fața lui era blândă ca a surorii lui și plină de viață, căci *signor* Zanotti era un bărbat care iubea oamenii. Te-ai făcut o tânără tare faină, spuse el. Ultima oară când te-am văzut, erai doar o fetiță.

Ridică mâna în aer, ca să-i arate cât de mică fusese.

Evelina râse, încântată că o făcuse tânără. Își dorea ca mama ei să-i dea voie să se îmbrace ca o tânără femeie, în loc s-o pună să poarte rochiile de fetiță ale surorii ei.

– Ezra! strigă el. Adu materialele mătușii Fioruccia, ai auzit? Sunt pe masa mea. Scuzați-mă, adăugă, întorcându-se să le servească pe două doamne mai în vârstă, ale căror pălării erau decorate cu atât de multe pene încât Evelina le compară cu două găini exotice.

Își trecu mâna peste un sul de panglică roz. Era cel mai frumos roz, ca de bujor, iar ea își imagină cum ar fi arătat panglica în părul ei sau legată la o pălărie. O clipă mai târziu, Ezra apăru din spate, aducând un pachet învelit în hârtie maro. Evelina ridică privirea de la panglică și se

uită la el. Se priviră în ochi o clipă, și ceva îi strânse stomacul pe dinăuntru. Evelina simți apoi cum îi ard obrajii de stânjeneală. Îngrozită de această reacție neașteptată, își întoarse numaidecât atenția înapoi la panglică, dar nu o mai văzu. Nu observă nici că degetele îi tremurau când și le așeză nesigure peste țesătură. Era, însă, acut de conștientă de bărbatul cu păr castaniu ondulat și ochi cenușii blânzi, care discuta acum cu *signora* Ferraro. Îi dădu pachetul și mai aruncă o privire furișă la Evelina.

– Mulțumesc, Ezra, spuse *signora* Ferraro. Ai făcut cunoștință cu *signorina* Pierangelini?

– Nu, nu am avut această plăcere, răspunse el, ochii aceia cenușii oprindu-se din nou la Evelina și făcând-o să roșească și mai tare.

Evelina își îndreptă umerii și încercă din răsputeri să se prefacă nonșalantă. Zâmbi politicos, mimând dezinteresul, deși era aproape imposibil să mențină această fațadă.

– Ezra Zanotti, nepotul meu, îi spuse *signora* Ferraro Evelinei. Lucrează acum aici, pentru tatăl lui.

– Mă bucur mult să te cunosc, spuse Ezra, făcând o ușoară plecăciune.

Zâmbi timid, iar Evelina simți cum i se strânge și mai tare stomacul.

– Și eu mă bucur să te cunosc, răspunse ea și își plecă ochii.

Pe urmă mintea i se goli complet. Nu găsi absolut nimic ce să zică. Ea, care nu rămânea niciodată fără cuvinte, era în clipa asta exact în această îngrozitoare situație. Trase aer în piept, stânjenită de obrajii care-i ardeau.

– *Signorina* Pierangelini este eleva mea, spuse *signora* Ferraro, sărindu-i în ajutor.

– Aha, murmură el. Ce noroc pe amândouă!

– Va fi o artistă grozavă într-o bună zi.

Evelina știa că trebuia să spună ceva, altfel ar fi părut imatură și proastă. Cât de tare își dorea să fi purtat o rochie mai frumoasă!

– Îmi plac lecțiile noastre foarte mult, spuse în cele din urmă, iar glasul îi sună străin și îndepărtat.

– Și mie, încuviință *signora* Ferraro. Sunt bucuria săptămânii mele.

Cei doi tineri priveau oriunde, numai unul la altul nu, iar *signora* Ferraro râse.

– Păi, noi ar cam trebui să mergem. Mulțumesc pentru material, Ezra. O să fac ceva foarte frumos din el.

Evelina ieși grăbită din prăvălie și trase hulpav aer pe gură. Îi tremurau picioarele atât de tare, că abia reuși să urce în șaretă. Era recunoscătoare pentru vânticelul care îi răcori fața aprinsă și o ajută să-și vină în fire. Duse degetele la buze și simți deodată cum i se umflă pieptul de parcă tocmai s-ar fi umplut de bule. *Signora* Ferraro se așeză lângă ea și smuci frâul. Calul porni alene pe stradă.

– Nu-i așa că-i fermecător nepotul meu? spuse *signora* Ferraro dezinvolt, ca și cum nu ar fi observat îmbujorarea din obrajii Evelinei. Știi, dintre toți nepoții și toate nepoatele mele, și am mulți, el este favoritul meu. Este sensibil și bun, exact ca fratele meu. Majoritatea bărbaților care sunt atât de frumoși precum el sunt plini de ei, dar nu și Ezra. El este galant și atent. Știi că a învățat să cânte și la vioară, și la pian? Cred că ar putea cânta orice, dacă ar vrea. Este un muzician atât de talentat! În plus, compune propria muzică. Eu nu știu să citesc o partitură, însă el o face așa cum aș citi eu o carte.

– S-ar înțelege foarte bine cu Benedetta, spuse Evelina, sperând să abată conversația de la ea, de teamă că profesoara ei ar fi putut descoperi cât de mult o afectase întâlnirea lor. Câți ani are? întrebă.

– Douăzeci, răspunse *signora* Ferraro.

Evelina tăcu atunci și rămase gânditoare până când cotiră pe Via Montebello și intrară într-o clădire printr-o arcadă amplă, oprind într-o curte în care flori roz de bougainvillea se revărsau din ghivece și mușcatele creșteau din abundență în jardiniere la fiecare fereastră.

Apartamentul soților Ferraro era mic și intim, cu un balcon construit deasupra curții și ferestre cu vedere înspre Via Montebello. *Signora* Ferraro îi arătă Evelinei atelierul ei, unde un șevalet și un scaun erau instalate în acea parte a camerei care primea cea mai multă lumină naturală. De pereți erau sprijinite multe pânze, iar pe polițe erau aliniate vase cu pigmenți și vopseluri și borcane pline cu tot felul de pensule. Evelina, încântată, începu imediat să se uite printre lucrările profesoarei ei. Erau acolo schițe în cărbune, cu chipuri și mâini, și tablouri înfățișând peisaje și flori. Unul sau două erau surprinzător de diferite și Evelina se arătă fascinată de ineditul lor.

– Influența lui Picasso, spuse ea, ridicându-l pe unul dintre ele.

– E important să învățăm de la cei mai mari, spuse *signora* Ferraro cu un zâmbet.

După ce băură limonadă și mâncară fursecuri, *signora* Ferraro se duse în dormitorul ei și reveni cu o frumoasă rochie ivoar, cu mici floricele galbene. Evelina își dădu seama imediat că stilul era unul sofisticat, însă nu foarte matur, așa că deveni nerăbdătoare să o probeze.

– Te poți schimba în dormitorul meu, spuse *signora* Ferraro, iar Evelina intră degrabă și dispăru în spatele unui paravan.

Nu mult mai târziu, se postă în fața unei oglinzi înalte, admirându-se. Rochia cu croială în bie se mula pe arcuirile trupului său de parcă ar fi fost special croită pentru ea, apoi se unduia deasupra genunchilor, terminându-se la jumătatea gambei. Ea nu mai purtase niciodată o asemenea rochie și era încântată de cum o făcea să arate. Se simțea ca o femeie. Nu mai era copilul, sora mai mică, *bambina*. Tare i-ar fi plăcut să se întoarcă acum la Ercole Zanotti, să se întâlnească din nou cu Ezra pentru prima oară. Își dorea ca el s-o fi văzut așa, și nu în rochița fără formă a surorii ei. Se răsuci și admiră felul în care rochia era elegant strânsă la spate, pe curbura spatelui. Ea nu se gândise niciodată dacă era frumoasă sau ștearsă. De fapt, Benedetta fusese întotdeauna apreciată ca fiind fiica cea frumoasă. Însă acum, Evelina își dădu seama că și ea era surprinzător de plăcută ochiului.

Se întoarse în camera de zi, ca s-o vadă și *signora* Ferraro.

– Este adorabilă! exclamă Evelina, făcând o piruetă. Credeți că mi se potrivește? întrebă, deși știa foarte bine că da.

Signora Ferraro tresări de încântare.

– Este superbă, strigă ea, ajustând-o ici și colo, trăgând de mânecile scurte și culegând o scamă de pe umăr. Trebuie s-o împrumuți. Zici c-a fost făcută pentru tine.

– Nici c-am s-o mai dezbrac vreodată.

Signora Ferraro râse.

– Sunt sigură că n-o să vrei să dormi îmbrăcată în ea.

– Ba da. E ca o a doua piele.

Evelina mai făcu o piruetă.

– Sper să n-o eclipsezi pe sora ta mâine. Nu cred că mama ta mi-ar mulțumi dacă bancherul ăla ar decide că preferă să se însoare *cu tine*.

– Așa ceva n-are cum să se întâmple, spuse Evelina. Benedetta a fost mereu frumusețea familiei, și în plus, nu-l vreau eu. Nu vreau să mă mărit cu un bancher.

Signora Ferraro râse cu subînțeles și ridică din sprâncene.

– Eu credeam că nu vrei să te măriți deloc.

Chipul lui Ezra Zanotti se contură iar în mintea Evelinei și fata simți cum se îmbujorează iar. Se întoarse și se duse în dormitor.

– Eu sunt prea tânără ca să mă gândesc la măritiș, spuse, descheindu-și rochia după paravan. În plus, nu am întâlnit încă un bărbat cu care mi-ar plăcea să mă mărit.

Dar ea știa, la fel ca și *signora* Ferraro, că asta nu mai era adevărat.

În seara aceea, când se duse la culcare, Evelina rămase la fereastră, privind în grădina scăldată în lumina argintie a lunii pline. Copacii și tufele erau liniștite. Nu adia pic de vânt, iar mirosul de iasomie plutea în aerul înmiresmat, pentru că nopțile de vară erau toride în Piemont. Stelele licăreau pe cerul negru ca cerneala și pentru prima oară în viața ei, pe Evelina o durea inima de un dor deopotrivă nou și tulburător. Grădinile erau atât de frumoase, cerurile atât de misterioase, luna atât de romantică, încât fu copleșită de melancolie, inspirată de dorința inconștientă de a împărtăși această frumusețe cu o persoană iubită. Evelina nu știa nimic despre dragostea romantică, și totuși inima ei o recunoștea ca pe o veche prietenă, ca și cum ar fi știut-o dintotdeauna.

Își lipi mâna de perdeaua de in și își odihni capul acolo. Oare când avea să-l mai vadă pe Ezra? se întrebă în sinea ei.

CAPITOLUL 2

A doua zi de dimineață, Evelina fu trezită de sora ei care interpreta foarte tare Ceaikovski la pian. Probabil că avea emoții, își spuse ea în timp ce se îmbrăca în ținuta ei obișnuită, ca să coboare. Mama era în hol, supraveghindu-i pe niște muncitori de pe moșie care dădeau jos un tablou cu un peisaj, înlocuindu-l cu ceva modern ce mama ei achiziționase la o licitație de la Milano. Evelina era obișnuită cu mama ei care muta tot timpul tablourile ca să facă loc pentru ceva ce tocmai cumpărase, sau pur și simplu, le schimba între ele, ca să nu se plictisească să le vadă mereu în același loc. Era în egală măsură un comportament compulsiv și un hobby. Astăzi, însă, totul avea legătură cu Francesco Rossi și cu mama lui, Emilia, care veneau la masa de prânz ca s-o cunoască pe Benedetta. Artemisia era hotărâtă ca vila să reflecte atât descendența ei nobilă, cât și bunul ei gust, și, prin extensie, și pe ale Benedettei.

Artemisia stătea la baza scării, dându-le ordine celor doi bărbați nădușiți. Era îmbrăcată în obișnuitu-i stil boem, combinat cu mai multă atenție decât i-ar fi plăcut să creadă lumea. O rochie elegantă dintr-o mătase fluidă, o eșarfă de mătase asortată, înfășurată în jurul capului și înnodată într-o parte, cu cele două capete atârnând firesc peste umăr, totul accesorizat cu șiruri lungi de perle. Artemisiei nu-i păsa de conveniențe. Purta ceea ce considera că-i exprimă cel mai bine caracterul unic și extravagant, fiind suficient de încrezătoare ca să-i reușească. Nu împlinise încă patruzeci și cinci de ani și era o frumusețe. Într-adevăr, timpul fusese blând cu ea și-i trecuse cu vederea chipul, în timp ce își grava trecerea neiertătoare peste fețele prietenelor ei. Cu părul castaniu-închis tuns scurt și coafat ondulat, un nas acvilin puternic, ochi vioi de culoarea alunei și o bărbie fermă, Artemisia era o femeie formidabilă care-și exprima fără teamă părerile adesea destul de radicale; îi plăcea să șocheze. Mai mult decât orice îi plăcea atenția. Astăzi era despre Benedetta, dar prin extravagantele vaze cu flori, mutatul tablourilor și al mobilelor și mirosul venind dinspre bucătărie, unde Angelina, bucătăreasa, cocea pâine și pregătea gnocchi pentru prânz, oricine ar fi gândit că era, de fapt, despre Artemisia ar fi putut fi iertat.

Evelina știa că nu trebuia să stea în picioarele maică-sii. Artemisia nu era câtuși de puțin maternă. Sau cel puțin nu era deosebit de interesată de fiicele ei. Era, însă, foarte interesată de fiu. Bruno era mult-doritul moștenitor. După două fete, Tani și Artemisia fuseseră încântați să fie binecuvântați, în sfârșit, cu un băiat, ambii răsfățându-l fără limite. Tani Pierangelini nu avea o avere consistentă de lăsat moștenire fiului său, dar avea un nume vechi și o moșie veche, chiar dacă într-o stare precară, iar astea îi dădeau un oarecare prestigiu.

Artemisia era prea ocupată ca s-o observe pe fiica ei, așa că Evelina se duse să-și întrerupă sora, ale cărei lovituri frenetice în clape făceau să tremure casa. Traversă încăperile până ajunse în salonul de muzică, pe urmă se postă în cadrul ușii cu mâinile la urechi. Sora ei o privi și ridică fără tragere de inimă degetele de pe claviatură. Se așternu o liniște pufoasă. Evelina lăsă mâinile jos.

– Benedetta, vino să-mi ții companie la micul-dejun, spuse. Dacă o să cânți așa toată dimineața, n-o să mai avem o casă cu care să-i impresionăm, iar eu o să surzesc.

Benedetta oftă și lăsă capacul pianului. Era bosumflată, ceea ce nu o făcea însă mai puțin frumoasă. De fapt, se prea poate ca asta s-o fi făcut și mai atrăgătoare, pentru că privirea ei albastră ca de porțelan strălucea și mai intens. Benedetta era o frumusețe. Cu trăsături delicate, pomeți înalți, păr lung vălurit, de culoarea fânului, și buze cărnoase și moi ca două perne, înfățișarea ei frumoasă era izbitoare.

– Mi-aș dori să nu vină acum, spuse ea, ridicându-se de pe taburet și urmându-și sora afară, pe terasă, unde o masă lungă era aranjată pentru patru persoane, sub o umbrelă.

Nonna Pierangelini și Costanza nu își făcuseră încă apariția. Cele două fete se așezară, iar Maria, tânăra care o ajuta pe Angelina în bucătărie, apăru din umbră ca să le servească micul-dejun.

– Dacă e vreun urât? întrebă Benedetta, aranjându-și șervetul în poală.

– Mama spune că e frumos, răspunse Evelina, mulțumită că nu *ea* era cea care trebuia să-și cunoască viitorul soț.

– Și dacă mama minte?

– Nu minte. Este brutal de sinceră. Desigur, s-ar putea să nu aibă aceleași gusturi ca tine. Ce e frumos pentru ea s-ar putea ca ție să nu-ți

placă. Dar nu ar minți și nu ți-ar sugera să te măriți cu un bărbat neatrăgător. În plus, poți oricând să refuzi.

– Și pe urmă? Nu vreau să rămân fără un soț.

– Sunt o mulțime de pești în mare, Benedetta.

– Poate, dar puțini pești *potriviți*. Francesco Rossi este o balenă într-o mare de plevușcă.

Evelina bău o gură de suc de portocale.

– Mama se consideră o susținătoare a drepturilor femeii de a se defini, de a fi independentă și ascultată. Pare aiurea că a fost de acord cu ideea tatei de căsătorie aranjată. Ai fi crezut că o va considera de modă veche.

– *Este* de modă veche, încuviință Benedetta. Dar ce spune mama și ce face sunt două lucruri foarte diferite. De cele mai multe ori, ea doar spune lucruri de dragul impresiei. O privire aspră din partea tatei, și zici că-i un cățeluș furișându-se cu coada între picioare înapoi în coșulețul lui. Este o pungașă bătrână groaznică. Știi asta. Benedetta oftă și vârî o bucată de pâine cu brânză în gură. În orice caz, ea zice că asta nu-i o căsătorie aranjată, ci pur și simplu o întâlnire ca să ne cunoaștem. Altfel cum să cunosc tineri potriviți doar stând într-o splendidă izolare? Noi nici măcar nu am avut voie să frecventăm o școală, ci a trebuit să fim educate aici, în casa asta veche și dărăpănată.

– Eu nu cred că au făcut-o pentru că nu au vrut să cunoaștem oameni nepotriviți, ci pur și simplu nu se sinchisesc să ne ofere o viață socială. Sunt prea ocupați cu propriile lumi și să se gândească doar la ei.

– Ei bine, eu abia aștept să plec de-aici. Simt că mă sufoc.

Evelina făcu ochii mari.

– Ce-ar fi să mergem în oraș, doar noi două?

– Mama n-ar fi niciodată de acord cu asta.

– Dar nici nu i-am cere voie. Dacă este așa de progresistă, ar trebui să ne permită oarecare libertăți. Dacă te logodești cu Francesco, sigur o să ne lase.

Benedetta stătu pe gânduri o clipă.

– Haide să vedem. Nu strică să întrebăm, nu? Și ar fi frumos să mai plecăm de pe moșie și cu alte ocazii în afară de slujba de duminică dimineața.

În clipa aceea, Bruno apăru pe terasă cu bona lui, Romina, și cu micul lui cățel, Dante. Cele două fete își adorau fratele, care tocmai își

sărbătorise a opta aniversare, așa că-l chemară să li se alăture. Benedetta îl ridică pe genunchi și îi acoperi fața de sărutări. Bruno se șterse cu mâneca și întinse mâna după un bob de strugure. Romina se lăsă să cadă pe un scaun și începu să-și facă vânt cu un evantai pe care îl ținea prins în cordonul uniformei.

– E prea cald, se plânse. Mă simt ca o înghețată care se topește la soare.

Bruno chicoti.

– Dacă ai fi o înghețată, Romi, ce gust ai avea?

– Vanilie, răspunse ea.

Evelina râse.

– Ce banal, Romi. Sigur ți-ai dori să fii ceva mai exotic, cum ar fi piersică sau lămâie, sau mentă?

– Eu sunt vanilie, insistă ea cu un zâmbet larg. Am fost mereu vanilie. Simplă dar de nădejde. Sunt mulțumită așa.

– Dar tu ce-ai fi, Bruno? întrebă Benedetta.

– Ciocolată, spuse Bruno fără ezitare. Preferata mea.

– Păi, părul tău are culoarea ciocolatei, iar pielea ta e ca ciocolata cu lapte. Din fericire, nu ești făcut din ciocolată, că altfel ai fi fost deja mâncat, spuse Evelina.

– Tu ce ai fi, Eva? întrebă Benedetta. Eu aș fi căpșună.

– Preferata tuturor! exclamă Romina încântată, pentru că ăsta era adevărul, toată lumea o iubea pe Benedetta.

Evelina miji ochii.

– Fistic, răspunse ea cu o undă de sfidare. Pentru că mie nu-mi pasă că nu plac tuturor și mi-ar plăcea să fiu un pic mai diferită.

Benedetta dădu ochii peste cap.

– Sindromul tipic al surorii mai mici.

– Ba deloc, ripostă Evelina. Eu nu sunt ca mama, care trebuie să fie diferită doar de florile mărului. Eu vreau pur și simplu să nu mai fie nimeni ca mine.

– Și așa este, Evelina, spuse Romina cu diplomație. Vei face lucrurile *complet* diferit de toți ceilalți, ascultă la mine.

Bruno strâmbă din nas.

– Mie nu-mi place înghețata de fistic, spuse.

– Dar de *mine* îți place?

El încuviință din cap.

– Dar tu nu ești de-adevăratelea o înghețată.

Nonna Pierangelini și Costanza apărură din umbră, văitându-se. Era prea cald, sau prea umed, mereu prea ceva. Nonna Pierangelini era mereu îmbrăcată în negru, purtând doliu după răposatul ei soț și pentru doi dintre copiii ei, care muriseră în fragedă pruncie, dar Costanza, care nu fusese niciodată măritată, purta culori aprinse și bijuterii sofisticate, parcă triumfătoare că scăpase de căsătorie și de nașteri și de chinurile ambelor. Când îl văzură pe Bruno, chipurile li se transformară și uitară amândouă de toate nemulțumirile. Nonna Pierangelini îl ciupi de obraz și îl copleși cu complimente, în timp ce sora ei îi ciufuli părul cu mâna ei osoasă și încărcată de bijuterii, spunându-i că este și mai arătos decât cu o zi înainte. Apoi își frecă degetele în aer și murmură „Tuf, tuf, tuf", ca să alunge spiritele tentate, eventual, să distrugă așa un noroc.

Se așezară și Maria le aduse cafea proaspătă, fructe și foitaje, pe care Nonna Pierangelini le devoră cu bucurie. Costanza, slabă ca un țâr, își bău cafeaua, fără să mănânce nimic. Doar nu-și păstrase silueta atâția ani mâncând foitaje, dar o încânta să-și privească sora mâncând. Cu cât mânca mai mult, cu atât Costanza era mai încântată de ea însăși și de abstinența ei. Nonna Pierangelini nu-și făcuse niciodată griji pentru siluetă și nu avea de gând să înceapă acum, la șaptezeci și patru de ani. Unse o brioșă cu unt și luă o mușcătură mare.

Bruno fugi în grădină cu Dante, urmați de Romina. Nonna Pierangelini își fixă privirea tăioasă asupra Benedettei.

– Astăzi e o zi importantă, spuse. Nu uita să zâmbești. Bărbaților le plac femeile care zâmbesc.

– Așa am să fac, Nonna, spuse Benedetta, care fusese învățată că era prudent să nu-i contrazici pe bătrâni.

– Și lasă-ți părul neprins. Bărbaților le plac femeile cu păr frumos, adăugă bătrâna.

– Mie îmi pari adorabilă așa cum ești, spuse Costanza. Frumusețea fie o ai, fie nu, iar tu o ai, așa că nu contează cum te coafezi. Dar Ilaria are dreptate când îți spune să zâmbești. Bărbații sunt ușor de sedus cu un zâmbet. Femeia zâmbi deasupra ceștii de cafea, un zâmbet deopotrivă răutăcios și nostalgic. Eu am sedus mulți bărbați cu zâmbetul meu.

– Doamne! exclamă Nonna Pierangelini cu o grimasă. Nu vrem să știm despre asta la micul-dejun, sau în general. Eu nu despre felul ăla de zâmbet vorbeam.

Evelina râse.

– Și cum era zâmbetul tău? întrebă ea, sperând să-și încurajeze strămătușa, care nu era greu de convins să se laude cu tot felul de povești inventate despre trecutul ei. Îmi arăți?

Nonna Pierangelini îi aruncă nepoatei o privire disprețuitoare.

– Sigur nu trebuie să știi *tu* cum să zâmbești așa! spuse ea apăsat.

– Dar de ce eu? protestă Evelina, chicotind.

– Pentru că tu ai deja un licăr năbădăios în ochi, de-aia.

– Probabil că semeni cu mine, spuse Costanza.

– Și ăsta *nu* este un compliment, interveni Nonna Pierangelini.

– Ce anume nu este un compliment?

Era Tani, care ieșise din vilă cu degetele mari înfipte în buzunarele vestei de in.

Femeile râseră.

– Nu e treaba ta, drăguță, spuse mama lui, chipul îmbunându-i-se la vederea fiului. Abia așteptăm să-l cunoaștem astăzi pe junele acela.

– Eu o să am grijă să nu mă bag, spuse Tani. Se uită la Benedetta prin lentilele ochelarilor. Nu mă îndoiesc că te va găsi pe placul lui, întrebarea este dacă și tu îl vei găsi pe el pe placul tău.

– Contează ce cred eu? întrebă Benedetta, părând brusc neajutorată.

– Astăzi doar vă cunoașteți, nimic mai mult. Sunt sigur că dacă vei avea îndoieli, vei fi îndrumată de aceste două înțelepte doamne, care probabil că știu mai bine decât tine ce-ți prinde bine. Cert este că amândouă vor avea multe de spus.

Evelina se uită la bunica ei, la strămătușa și apoi la sora ei, care pălise. Se uită în grădină, la soarele care se înălța lent pe cer odată cu apropierea prânzului, și i se făcu milă de Benedetta.

La ora douăsprezece, Evelina se îmbrăcă pentru prânz. Încântată de rochia de la *signora* Ferraro, se duse în camera surorii ei ca să se laude. Benedetta era în lenjerie de corp, punându-și o pereche de cercei. Când o văzu, rămase cu gura căscată de uimire. Evelina își strânsese părul în creștetul capului. Arăta exact a femeia care voia ea să fie.

– De unde ai rochia asta? o întrebă Benedetta.

– Mi-a împrumutat-o *signora* Ferraro.

– E frumoasă. Benedetta se duse să pipăie materialul. E sora lui Ercole Zanotti, așa-i?

– Da. El îi dă materialele pe care nu le poate vinde.

– Pe ăsta l-ar fi putut vinde fără probleme. Cred că doar este bun cu ea. Păcat că trebuie s-o înapoiezi.

– Mă simt ca Cenușăreasa. Evelina oftă și se trânti pe pat. În seara asta voi fi din nou în zdrențe și ăsta nu va fi decât un vis.

Benedetta râse.

– Ești așa de dramatică, Eva.

– Tu ești o norocoasă că poți să-ți comanzi rochii special pentru tine. Încearcă să fii sora mai mică și să n-ai nimic al tău.

– Ai răbdare. Nu mai e mult și-o să-ți alegi și tu materiale de la Ercole Zanotti și-o să-ți comanzi rochii doar pentru tine.

– Un an! Evelina se lăsă în spate pe pat, prefăcându-se disperată. E o veșnicie!

Benedetta îmbrăcă o rochie elegantă cu umeri lați, guleraș Peter Pan și o curelușă îngustă, care îi accentua talia subțire.

– Ce zici?

Se întoarse cu fața la sora ei, care se ridică în șezut ca s-o studieze.

– Arăți ca o femeie logodită cu un bancher bogat, spuse ea, chicotind. Ție nu ți-o plăcea de el, dar te asigur că lui o să-i placă de tine.

Asta o încântă pe Benedetta. Netezi cu palmele materialul din talie și de pe șolduri și se întoarse să se admire de la spate.

– Sper că-i frumos, Eva. Ador ideea de a locui în Milano, în casa mea. Să fiu nevastă și să am o familie.

Evelina se strâmbă.

– O să-mi fie dor de tine, spuse. O să fiu singură aici, cu mama și tata și cu vrăjitoarele alea două.

– Și cu Bruno. Nu-l uita.

– Bineînțeles că nu, dar cu el abia dacă pot să vorbesc.

– Poți veni să mă vizitezi.

– Imediat ce te instalezi. S-ar putea să rămân mai multe luni!

Benedetta râse și se duse să se așeze lângă ea. O luă de mână.

– Poți sta cât dorești. O să-ți găsim noi și ție un soț. Un milanez. Pe urmă nu va mai trebui să stăm niciodată departe una de alta.

Evelina zâmbi, dar ea nu-și dorea un soț milanez.

Artemisia fu încântată când își văzu cele două fiice în rochii. Făcu ochii mici la cea a Evelinei și își arcui sprâncenele pensate.

– Presupun că e împrumutată de la *signora* Ferraro. E superbă. Arătați superb, amândouă.

Evelina își urmă mama și sora pe terasă, unde Nonna Pierangelini și Costanza jucau cărți în tăcere la o masă din colț, umbrită de un palmier mare dintr-un ghiveci. Nelipsita țigaretă ardea lent între degetele îngălbenite ale Costanzei. Artemisia netezi rochia Evelinei acolo unde se boțise.

– Dacă insiști să te îmbraci ca o femeie, va trebui să începem să-ți căutăm și ție un soț, spuse ea, cu un zâmbet.

Totuși, la șaptesprezece ani, Evelina știa că era încă la adăpost.

Nonna Pierangelini ridică ochii de la cărțile din mână. Îi spuse ceva surorii ei, care își luă și ea ochii de la cărți. Ambele femei se holbară. Evelina nu așteptă să asculte ce aveau de spus despre rochia ei și se duse după mama la masa așezată pentru prânz. Artemisia se asigură că totul era unde trebuia să fie, îndreptând un cuțit și împingând vaza cu trandafiri rozalii în centru. Nonna Pierangelini o strigă pe Benedetta să vină la ea și se puseră toate trei pe șușotit. Evelina se uită la Benedetta, care era palidă de emoție. Nu încăpea îndoială că bunica lor îi dădea sfaturi de ultim moment.

La ora unu, o mașină albastră opri în fața vilei, blocând vederea înspre fântâna lui Venus și alee. Artemisia ieși în întâmpinare. Benedetta și Evelina fură instruite să aștepte pe terasă. Nonna Pierangelini și Costanza lăsară cărțile de joc pe masă, stinseră țigările și se alăturară fetelor.

– Îl vedeți? întrebă Benedetta, frământându-și mâinile agitată. Eu nu mă pot uita. E un căpcăun? Puteți să-mi spuneți dacă e.

Evelina se uită prin casă până unde mama ei stătea de vorbă cu potențiala soacră a Benedettei, dar nu-l văzu pe Francesco.

– N-o văd decât pe maică-sa, spuse. E foarte elegantă.

– Uită-te mai bine.

– A, acum îl văd. Evelina făcu o strâmbătură îngrozită. Seamănă puțin cu un broscoi. Mic, gras și extrem de urât. Nu știu cum o să-l înduri! Dumnezeule din ceruri, salveaz-o pe biata mea surioară!

Chipul Benedettei se făcu stacojiu. Costanza râse.

– Va trebui să stai întinsă pe spate și să te gândești la Italia.

Nonna Pierangelini îi aruncă o privire dezaprobatoare Costanzei.

Evelina râse.

– Glumesc, prostuțo! Cred că e în regulă, spuse și se uită la fața surorii ei pălind treptat.

– Ești o scorpie, Eva, șuieră Benedetta, cu lacrimi jucându-i în ochi.

– Dar sunt o scorpie bună. A, uite-l că vine. Vino-ți în fire. E un prinț, nu un broscoi. Ai scăpat.

Francesco Rossi era într-adevăr un bărbat frumos. Înalt și blond, cu o mustață îngrijită, părând mai degrabă austriac decât italian. Avea un nas drept, ochi de un albastru rece și un maxilar pronunțat. Avea în bărbie acel fel de gropiță despre care Costanza spunea că făcea un bărbat special, și mergea înțepat, ca un ofițer de armată, cu umerii trași în spate și bărbia sus. Când îi fu prezentat Benedettei, îi luă mâna și se înclină. Pe urmă îi măsură rochia albastră de sus până jos cu privirea, oprindu-se, în cele din urmă, la fața ei cu un zâmbet satisfăcut.

– Este o mare plăcere să vă cunosc, spuse cu voce gravă și puternică.

Vocea unui bărbat care impunea respect.

Benedetta roși, dar de data asta de fericire și nu de groază. Nu și-ar fi putut imagina un bărbat mai atrăgător decât acesta. Evelina știu în clipa aceea că era pe punctul să o piardă pe Benedetta.

Mama lui Francesco, Emilia, purta un costum lila pal, pălărie și pantofi albi de lac. Evelina își dădu seama imediat că era o femeie convențională, care nu spunea niciodată vreun cuvânt care ar fi putut provoca ridicări din sprâncene. Era mică de statură și rotofeie, cu o față rotundă și un zâmbet blând, timid. Evelina spera ca mama ei să-și țină în frâu farmecul, altfel Emilia ar fi putut fi oarecum copleșită de el.

Francesco o salută politicos pe Evelina, dar fără să fie câtuși de puțin interesat de ea, în ciuda rochiei frumoase a *signorei* Ferraro. Avea ochi numai pentru Benedetta. Mama lui îi acordă mai multă atenție Evelinei, conștientă, poate, că fiul ei și posibila lui viitoare mireasă aveau nevoie de timp ca să se cunoască mai bine, fără ca ea și Artemisia să se amestece. Costanza aproape roși când Francesco îi duse mâna la buze și i-o sărută, și i-ar fi oferit beneficiul zâmbetului ei amăgitor, dacă ar fi fost cu treizeci de ani mai tânără. Nonna Pierangelini era

surprinzător de tăcută. Îl privi atentă de la capătul mesei, ca o pisică meditativă.

Prânzul fu delicios. Orice rigiditate de la sosire se risipi în aromele îmbietoare ale mâncărurilor Angelinei și ale vinului excelent pe care Tani îl alesese din pivniță. Tani însuși rămase undeva în casă, printre cărțile sale, pentru că ar fi acordat prea multă importanță acestei întâlniri informale, dacă ar fi ales să participe.

Francesco aprecie gnocchi cu atâta încântare, că Evelina decise că era un bărbat care trăia ca să mănânce. Benedetta trebuia să învețe să gătească, și s-o facă bine, pentru că el părea să aibă standarde înalte și nu ar fi acceptat să le coboare. Ea observă, însă, că el deveni ceva mai îngăduitor după un pic de vin. Deveni mai puțin înțepat, mai puțin rigid și cu ceva mai mult umor. Nu era amuzant – asta ar fi însemnat să i se ceară prea mult unui bărbat care părea să îndeplinească aproape orice dorință –, dar zâmbi și chicoti la ciudățeniile pe care le spunea Benedetta ca să-l amuze. Artemisia, care domina de obicei conversația cu opiniile ei neconvenționale, fu reținută, de parcă ar fi înțeles dorința nerostită a Evelinei, reținându-și personalitatea luminoasă, ca să se potrivească mai bine cu a Emiliei. În timp ce Francesco discuta încet cu Benedetta, Artemisia o întrebă pe Emilia despre viața ei în Milano, iar Evelina își întrebă strămătușa despre tinerețea ei, care nu înceta niciodată să o distreze. În ciuda tentativelor Evelinei de a-i distrage atenția, Nonna Pierangelini rămase tăcută, vigilentă și sobră.

După masă, Francesco și Benedetta plecară la o plimbare prin grădină. Nonna Pierangelini și Costanza se retraseră în camerele lor pentru siestă. Evelina le lăsă pe cele două mame să vorbească pe terasă, își luă o carte și se duse la grotă să citească. Se întinse pe o pătură la umbra pestriță a unui platan și uită de sora ei și de prânzul plictisitor, pentru că, în ciuda scurtului răgaz al poveștilor Costanzei, totul fusese extrem de anost. Emilia nu avusese nimic interesant de spus, și de data asta, Evelinei îi lipsise exuberanța mamei ei. Știa că întâlnirea mersese bine. Benedetta și Francesco vorbiseră aproape neîntrerupt și nu-și luaseră ochii unul de celălalt. În curând, Benedetta avea să se căsătorească, iar Evelina, să rămână singură cu un băiețel de opt ani și un câine de companie. Oftă și dădu pagina. Când avea să devină viața interesantă și pentru ea? se întrebă în sinea ei.

Cufundată în carte, nu observă trecerea timpului. Se făcuse după-amiază târziu când se ridică amorțită și se întinse. Când reveni pe terasă, Emilia și Francesco plecaseră deja, iar în locul lor, la masă stăteau acum părinții ei cu Benedetta, fumând și bând cafea. Artemisia scutură țigara în scrumieră.

– Vino să-ți feliciți sora, îi spuse Evelinei, ducând portțigaretul de abanos la buzele-i stacojii. Francesco i-a cerut tatălui tău mâna Benedettei, iar Tani le-a dat binecuvântarea.

– Ce repede! spuse Evelina surprinsă, așezându-se.

– Când știi, știi, spuse Benedetta fericită.

Chipul îi radia de încântare, iar Evelina nu putu să nu simtă invidie. Cât își dorea să fi putut pleca și ea în lume!

Tani o măsură pe Evelina din cap până-n picioare și ridică din sprâncene. Nu-și văzuse niciodată fiica cea mică îmbrăcată ca o femeie. Totuși, el nu era genul de bărbat care să se amestece în garderobele copiilor lui, așa că se abținu de la orice comentariu. În plus, era mult mai interesat de contractul de căsătorie ce urma să fie semnat curând de două familii vechi și nobile.

– Familia Rossi e o partidă bună, spuse, dând din cap aprobator. Au relații și sunt respectați. Mă bucur că vă plăceți, Benedetta. Desigur că este important să vă și tolerați.

Buzele lui subțiri se arcuiră ușor, iar Artemisia râse răgușit.

– E chipeș, așa-i? spuse ea. Arătos, nu glumă. Un pic cam rigid la început, mi s-a părut. Un pic prea german. Dar s-a înmuiat.

Benedetta fu revoltată.

– Nu e german, mamă.

– Austriac, atunci. E foarte nordic.

– Nu încape îndoială că familia Rossi are sânge austriac în vene, spuse Tani. Dar nu cred că ar trebui să-i învinuim pentru asta. Latura italiană este foarte veche, fiind înrudiți cu familia Pallavicini. Se trag tocmai din Oberto I, de la 1148.

– Suntem în mod clar niște proaspăt îmbogățiți, spuse Artemisia, zâmbindu-i ludic soțului ei. Strămoșii noștri vin din secolul al XIV-lea. Avem un papă, însă, ceea ce ne ridică un nivel sau două în lanțul trofic.

– Eu nu cred că e important că el provine dintr-o familie veche ori o familie bogată, spuse Evelina. E mult mai important că e drăguț. Și drăguț cu Benedetta, nu credeți?

– E drăguț, spuse Benedetta apăsat.

– Te-a cerut? A îngenuncheat?

Artemisia plescăi din limbă.

– Serios, Evelina! Asta-i viață reală. Nu a cerut-o, a acceptat implicit.

Benedetta zâmbi amintindu-și, clar fermecată de evenimentele după-amiezii și nerăbdătoare să le povestească.

– A vorbit despre cum va fi viața noastră în Milano. Vom locui cu părinții lui până când vom avea un loc al nostru. Sunt sigură c-o să-mi placă. Mama lui e o dulce. El spune că tatăl lui este formidabil, dar c-o să mă placă. Benedetta își coborî privirea rușinată. Mi-a spus că *el* mă place. A spus că sunt frumoasă.

– Bineînțeles că te place. *Ești* frumoasă, spuse Evelina. Pe urmă i se adresă mamei ei. Acum, că Benedetta s-a logodit, mă poate însoți în oraș. O să aibă nevoie de haine noi pentru trusou, la urma urmei. Am putea merge să aruncăm o privire la Ercole Zanotti. Nu c-ar fi amuzant?

Artemisia suflă fum de țigară printr-un colț al gurii, dar îl lăsă pe soțul ei să răspundă.

– Nu văd de ce nu, spuse el, ducând ceașca de cafea la buze. Nu e cinstit să ții păsările în colivie.

– Păsările *frumoase*, spuse Evelina, neputându-se abține. Își aminti de Ezra Zanotti și zâmbetul i se lărgi. Când mergem?

– Mâine-dimineață, spuse Benedetta.

– O s-o sun pe *signora* Zanotti să-i spun că veniți, spuse Artemisia. Și, Evelina, va trebui să înapoiezi rochia aia.

Evelina oftă.

– Cenușăreasa va trebui să poarte din nou zdrențe. Pe urmă rânji năstrușnic, toată fața radiindu-i de încântare. Dar are voie să meargă în oraș.

CAPITOLUL 3

A doua zi dimineață, Evelina și Benedetta porniră cu șareta spre Vercellino, cu Benedetta ținând hățurile. Evelina abia dacă dormise de emoție. Astăzi avea să-l revadă pe Ezra. Făcuse așa cum îi ceruse mama ei, împăturise frumos și pusese într-o pungă rochia *signorei* Ferraro. Dar nu avea de gând să i-o înapoieze încă. La jumătatea drumului spre Vercellino, o puse pe Benedetta să oprească. Se dădu jos și dispăru după un tufiș. Câteva momente mai târziu, apăru în rochie, foarte încântată de ea însăși.

– Eva! icni sora ei, uluită că putea fi atât de neascultătoare.

– Dacă tu crezi că o să merg în oraș îmbrăcată ca un copil, te înșeli, Benedetta, spuse Evelina tăios, urcând din nou în șaretă. În plus, *signora* Ferraro a spus c-o pot împrumuta. Nu a spus când trebuie s-o dau înapoi.

– Sper să nu afle mama.

– Mama e prea ocupată ca să-i pese. Mută tablouri, le vinde pe-alea vechi, cumpără altele noi și se vede cu noianul ei de prietene. Nu cred că-i pasă ce facem noi.

– Sper să ai dreptate. Pot să-ți spun că *papa* n-a părut prea încântat să te vadă cum arăți așa.

– Ar face bine să se obișnuiască. Asta se întâmplă cu fetele, devin femei.

– Dar el nu se aștepta ca tu să devii femeie atât de repede.

– Am șaptesprezece ani. Dumnezeule din ceruri! Nu mai sunt un copil. Sunt pregătită să mă îndrăgostesc.

Benedetta râse.

– Nu cred că vei găsi pe cineva potrivit pe aici.

Evelina își înălță capul și râse.

– Nu se știe niciodată.

Era minunat să plece de pe moșie în orașul aglomerat. Ambele tinere simțeau o plăcere imensă pentru că participau la agitația unei vieți din care erau, în mare parte, excluse. Erau, de asemenea, încântate să fie admirate, pentru că nu puteau să nu-i observe pe bărbații care se uitau după ele când treceau pe lângă ei. Unii își ridicau pălăriile, alții zâmbeau apreciativ, un grup de băieți alergară după șaretă ca un trib de

maimuțe, întrecându-se care atinge primul șareta. Evelina și Benedetta cotiră și opriră în fața prăvăliei lui Ercole Zanotti. Se dădură jos și Benedetta legă calul. Evelina trase adânc aer în piept și intră în urma surorii ei.

Ercole servea deja o doamnă cu înfățișare elegantă, venită cu fiica ei. Scotea suluri de pânzeturi și calcula lungimi pe tejghea. Ezra stătea lângă o vitrină cu garnituri și podoabe, ascultând cu atenție o bătrână care îi povestea despre nepotul ei. Ridică ochii când Benedetta și Evelina intrară, atras de sunetul clopoțelului de alamă de deasupra ușii. Zăbovi cu privirea asupra Evelinei. Ea îi zâmbi și întoarse capul, știind că îi atrăsese atenția. Îi era recunoscătoare *signorei* Ferraro că-i împrumutase rochia. O urmă pe Benedetta prin prăvălie, atingând mătăsuri și bumbacuri și trecându-și degetele peste dantele și panglici, prefăcându-se curioasă, știind că era observată. Benedetta era decisă. Știa exact ce-i plăcea și ce nu. Evelina se prefăcea că o ascultă, dar urechile ei erau atente la conversația dintre Ezra și bătrâna doamnă, dorindu-și să se încheie odată, ca să le poată servi pe ele.

În cele din urmă, bătrâna doamnă ieși cu pachetul ei de materiale și Ezra se apropie de Evelina și Benedetta.

– Bună ziua, *signorine*, spuse el, cu o înclinare politicoasă a capului. Ochii lui cenușii străluciră spre Evelina. Vă pot ajuta cu ceva?

– Da, poți, spuse Benedetta încrezătoare. Se simțea deja ca o *signora*. Doresc să-mi fac niște rochii pentru trusou.

Ezra ridică din sprâncene și zâmbi.

– Permiteți-mi să vă transmit felicitările mele, spuse.

– Mulțumesc. *Signora* Zanotti mi le va face, dar trebuie să aleg niște materiale.

– O s-o rog pe mama mea să vină și să vă consilieze. Cred că ar fi mai bine să discutați asta cu ea.

Ezra dispăru în spatele magazinului. Evelina se uită după el, simțind cum i se umple pieptul de încântare. Ar fi vrut să i se confeseze surorii ei, dar ceva o reținea. Nu știa de ce, dar o voce micuță din capul ei o avertiza să fie precaută.

Un minut mai târziu, *signora* Zanotti apăru din spate. Era o femeie delicată, cu o privire blândă ca a fiului ei și păr negru, prins într-un coc la ceafă. Începu să vorbească blajin, întrebând de *signora* Pierangelini și felicitând-o pe Benedetta pentru logodnă. Evelina le lăsă pe cele două

femei să vorbească și se duse la celălalt capăt al prăvăliei, sperând ca Ezra s-o găsească acolo. Nu trebui să aștepte mult.

– Ce pot face pentru dumneata, *signorina*?

Ea se întoarse și-l văzu zâmbindu-i cu căldură.

– Aș dori tot din această prăvălie, spuse ea, zâmbind larg. Dar nu eu sunt cea care se mărită, așa că, din păcate, nu sunt în poziția de a cumpăra ceva.

– Rochia mătușii mele îți vine foarte bine.

Ezra își plimbă privirea peste arcuirile trupului Evelinei, iar admirația lui o bucură peste măsură. Știa cât de bine îi venea rochia.

– O iubesc pe *signora* Ferraro. Este o inspirație pentru mine în nenumărate feluri. Ai văzut-o pictând?

– Da. Este foarte bună.

– Știu. Visez să fiu și eu la fel de bună ca ea.

– Ea zice că ai talent.

Evelina râse.

– E plătită să spună asta. Aș putea fi complet lipsită de speranță, și ea tot ar zice că am talent. Îl fixă cu privirea, savurând intimitatea din privirea lui. Mi-a spus că tu cânți la vioară.

El ridică din umeri.

– Nu sunt foarte bun, dar îmi place să mă pierd în muzică.

– Nu ai pe cine să plătești să-ți spună cât ești de genial?

El râse și, pentru prima oară, Evelina văzu încântătoarele cute pe care chipul lui le făcea în jurul gurii și în colțurile ochilor. Inima îi tresăltă ușor și râse cu el, pentru că era imposibil să nu o facă. Veselia lui era contagioasă.

– Din păcate, nu. Dar mătușa mea mă încurajează gratis.

– Ceea ce valorează mult mai mult.

– Este îngăduitoare. Nu sunt talentat, doar entuziast.

– Sora mea cântă la pian.

– Și dumneata?

– Cânt și eu, dar nu sunt entuziastă.

– De ce nu?

– Nu știu. Poate pentru că sora mea este atât de bună, încât mă simt inadecvată prin comparație.

– Nu lăsa asta să te împiedice. Doar bucură-te, și atât. Rătăcește-te în melodie. Nu contează dacă interpretezi bine sau prost, ce contează

este ca muzica să te emoționeze și să te poarte cu ea pe alte tărâmuri.

Evelina zâmbi nostalgic.

– Mi-ar plăcea mult să fiu purtată pe alte tărâmuri, spuse. Cum aș putea face asta?

El deveni animat acum, ochii lui cenușii aprinși de pasiune.

– Imaginează-ți că ești o pasăre, luându-ți zborul de pe marginea ferestrei. În timp ce cânți, lasă muzica să te poarte ca aripile în vânt. Oriunde ai vrea să ajungi. Zâmbi timid. Pare prostesc, dar eu las muzica să mă poarte către insule exotice din largul mării, jungle de la tropice, munți din America de Sud, junglele braziliene. N-o să văd niciodată locurile acelea cu adevărat, dar merg acolo în imaginația mea.

– Și pe unde mai mergi?

– În adâncul mării. Înot cu delfinii și cu balenele și cu bancuri de pești multicolori. Soarele aruncă săgeți luminoase ce atrag tot felul de creaturi, care alunecă printre ele, la fel ca și mine. Uneori, sunt și eu un pește. Râse. Poți fi orice îți dorești.

– Și faci toate astea în timp ce cânți la vioară? întrebă ea.

– Muzica este cheia care descuie ușa către imaginațiile tale cele mai profunde.

– Îmi place asta.

– Nu e greu. Vei vedea.

– O să încerc, spuse ea. O să-mi imaginez că sunt o pasăre. Mi-ar plăcea să simt cum e să zbori.

Dacă fusese fermecată de el înainte, acum se îndrăgostise de-a binelea. Nu întâlnise niciodată o persoană care să vorbească așa ca el, care să viseze la fel ca ea.

– Ezra, îl întrerupse tatăl lui. Ocupă-te tu de *signora* de Luca, te rog.

Ezra se scuză, zâmbindu-i Evelinei. Ea își dădu seama că îi părea rău că trebuia să plece de lângă ea. Se plimbă prin magazin, fără s-o deranjeze deloc că Benedetta zăbovea uitându-se la țesături și într-un album cu modele adus de *signora* Zanotti. Evelina era fericită că se află în același spațiu cu Ezra, respirând același aer. Din când în când, îi arunca o privire și o dată sau de două ori îi surprinse privirea, iar buzele li se arcuiră în mici zâmbete, abia perceptibile.

Când Benedetta termină, îi mulțumi *signorei* Zanotti și soțului ei, Ercole, în maniera elegantă a doamnei ce avea să fie de acum încolo și

se îndreptă spre ieșirea din prăvălie. Evelina se opri la ușă și se întoarse spre Ezra. Acesta se opri din ce făcea și se uită la ea.

– Mulțumesc, spuse ea încet, sperând că el știa că îi mulțumea pentru cheia pe care i-o dăduse, cu care să descuie ușa către cele mai profunde imaginații.

Cele două tinere se plimbară braț la braț prin Vercellino, cu pas sprințar. Era o bucurie să fie doar ele două, fără însoțitoare, libere să meargă oriunde pofteau. Se uitară în vitrinele magazinelor, băură cafele la o mică masă rotundă de pe trotuar, în lumina soarelui, și se așezară pe o băncuță din piață ca să urmărească viața desfășurându-se dinaintea lor, ca și cum s-ar fi aflat în primul rând dintr-un teatru enorm.

Era după-amiază târziu când porniră spre casă, cântând la unison în timp ce șareta lor trasă de un cal își vedea alene de drum. Erau bete de fericire. Evelina era beată de iubire. Stătuse de vorbă cu Ezra, doar ei doi, și nimeni nu observase, nici nu se sinchisise. Momentul fusese doar al ei. Un delicios secret pe care voia să-l păstreze doar pentru ea. Nu voia să i se spună că era prea tânără sau că Ezra nu era pentru ea. Nu voia să-i strice careva bucuria acestei senzații. Se simțea de parcă plutea. De parcă ar fi avut pieptul plin de bule, ridicându-i tălpile de la pământ, rupându-i rădăcinile ce o țineau la sol. Se simțea liberă.

Evelina nu era, însă, atât de euforică, încât să nu-și amintească să-și schimbe rochia. Benedetta opri din nou șareta și așteptă în timp ce sora ei dispăru în spatele unui tufiș, apărând câteva clipe mai târziu în vechea rochie pe care o purtase. Dar Benedetta era prea fericită cu propriile-i planuri ca să mai comenteze micul act de revoltă al surorii ei, ori s-o atenționeze să nu mai facă. De ce i-ar fi păsat *ei*? Ea urma să se mărite cu Francesco Rossi și să se mute la Milano.

Imediat ce ajunseră acasă, Evelina se duse în salonul de muzică și se așeză la pian. Nu se sinchisi să deschidă o partitură. În schimb, închise ochii și inspiră adânc. Se gândi la Ezra și puse degetele pe clape. Nu conta că nu era foarte bună. Nu conta că încurca notele. Ideea era să lase muzica să o ducă departe. Asta spusese el. Cu acest gând, începu să cânte o melodie din memorie, care îi plăcuse mereu. Era în cheie minoră. O bucată simplă, dar emoționantă. În timp ce cânta, începu să vadă imagini formându-se în mintea ei. Era o pasăre în zbor, văzând lumea de la mare înălțime. Văzu palmieri, râuri, orhidee sălbatice și

ferigi. Maimuțe și elefanți, tigri și crocodili și o barcă de pescari în mijlocul unei ape; lumina soarelui dansând printre unde, libelule țâșnind în aer. Continuă să cânte, mai lent acum, iar imaginile deveniră mai clare, pe măsură ce ea zăbovea asupra lor și se cufunda complet în ele. Ajunse apoi acolo, pe o potecă dintr-o pădure, tălpile ei goale călcând pământul moale, degetele ei atingând florile. Iar sufletul i se umplu de fericire și ochii de lacrimi. O durea inima de dorul profund și apăsător al primei iubiri.

În seara aceea, Evelina o găsi pe mama ei la masa de pe terasă, cu cele trei prietene ale ei cele mai bune. Beau Campari și jucau Burraco. De când era mică, Evelina le tot văzuse pe cele patru femei ca pe niște păsări, pentru că ciripeau și tot ciripeau și își înfoiau penele la fel ca păsările. Mama ei, desigur, era o lebădă neagră. Nu putea fi altfel decât cea mai frumoasă. Giulia Benotti era o gâscă. Dolofană și agasantă, cu un râs gălăgios și o fire generoasă, maternă. Eleonora Maggi era o acvilă. Zveltă, cu o față unghiulară, ochi ageri și un nas mare și curbat. Și, în sfârșit, Ottavia Sanfelice, care, cu picioarele ei lungi, chipul arogant și aerul de superioritate, nu putea fi decât un stârc.

Evelina le salută, pe urmă se așeză într-un fotoliu de răchită nu departe de locul în care femeile bârfeau de zor. De acolo, putea trage cu urechea la conversația lor, prefăcându-se în timpul ăsta că era cufundată în lectură. Femeile discutau despre Hitler și viziunea lui controversată despre rasă. Evelina își auzise părinții discutând pe tema asta la micul-dejun, pentru că presa italiană nu vorbea despre altceva. Din ce înțelegea ea, Hitler credea într-o rasă supremă, ariană, a părului blond și ochilor albaștri, și că evreii, cu precădere, ar fi fost o rasă de oameni inferiori, cărora nu trebuia să li se permită aceleași drepturi ca superiorilor lor. De când devenise cancelar al Germaniei, în 1933, el începuse să restrângă toate aspectele vieții private și publice a poporului evreu. Cum Evelina nu cunoștea evrei, subiectul părea îndepărtat și asculta doar cu jumătate de ureche, așa cum făcea când părinții ei discutau lucruri care nu aveau nici o legătură cu ea.

– Genul ăsta de barbarie n-o să se întâmple niciodată aici, spuse Ottavia. Il Duce e prieten al evreilor. Ei sunt înainte de toate italieni, și abia pe urmă evrei, și e important să nu uităm asta. La o adică, ei au luptat pentru țara lor în Marele Război.

– Evreii au trăit în Italia de pe vremea romanilor, spuse Eleonora. Ei sunt italieni. Scurt pe doi. Mussolini însuși a spus că nu există rasă, doar mândrie națională.

– Ce zice el și ce face sunt două lucruri diferite, o contrazise Artemisia. Este alunecos ca un țipar. Vă mai amintiți de bieții slavi, cât despre populația neagră, ce să mai vorbim, e clar că îi consideră inferiori albilor. Eu n-aș avea încredere în nimic din ce zice Mussolini despre rasă. El se dă după cum bate vântul, și acum vântul bate dinspre Germania.

– Poți să crezi ce vrei, Artemisia, dar Mussolini nu e prieten cu Hitler, adăugă Giulia. El consideră poporul evreu un popor *măreț*.

– Eu n-aș avea încredere în Il Duce nici cât negru sub unghie, spuse Artemisia, iar Evelina știa că o spunea doar de dragul de-a se contrazice.

Mamei ei nu-i plăcea niciodată să fie de aceeași părere cu alții. Trebuia să fie diferită întotdeauna.

– Of, Artemisia! răbufni Giulia. Mussolini crede în marile tradiții ale culturii italiene: familie, religie, drepturile unei persoane de a fi un individ. Fascismul înseamnă patriotism, nu oprimare. Eu cred că el este un lucru bun. Un bărbat puternic. Un bărbat care crede în potențialul măreției nației noastre.

– Il Duce crede în al doilea Imperiu Roman, încuviință Ottavia. O să facă Italia măreață din nou.

– Prin război, spuse Artemisia. Mie nu-mi place războiul. Aș prefera ca tinerii noștri să trăiască în loc să-și piardă viețile în lupte fără noimă, doar ca să satisfacă egoul unui singur om.

– Dacă de război este nevoie, continuă Ottavia, clătinând din cap ca să arate cât de inevitabil considera ea războiul, atunci așa să fie. Este de datoria tuturor italienilor să-și sacrifice viețile pentru țara lor, dacă de asta este nevoie.

– Mie nu-mi pasă de măreție, spuse Artemisia. Nici să fim un imperiu. Mussolini este competitiv. El nu vrea decât să fie mai mare și mai tare decât Anglia ori Franța, și Germania, desigur.

– Hitler și Mussolini sunt amândoi fasciști, dar ideile lor despre fascism sunt foarte diferite, spuse Eleonora. Slavă Domnului! Eu nu aș vrea să fiu germană în clipa asta.

Artemisia fu de acord.

– Chestiunea asta a rasei este ridicolă, la fel și religia. Evrei, catolici, protestanți, hinduși, budiști – oamenii sunt oameni și ar trebui să se înțeleagă între ei și să se accepte reciproc. La urma urmei, suntem toți diferiți.

– Într-adevăr, așa e. Noi, italienii, suntem foarte diferiți de germani. Din fericire, noi nu avem vreo problemă cu evreii, spuse Giulia.

– Putem fi de acord cu asta, spuse Artemisia, râzând. Când mă gândesc cum sunt oamenii tratați în Germania, mi se rupe sufletul. Mă gândesc la familia Zanotti, de exemplu, și la cum o asemenea intoleranță i-ar afecta. La auzul numelui aceluia, Evelina ciuli urechile și se întrerupse din citit. Sunt oameni buni, onești, muncitori. Eu o ador pe Olga Zanotti.

Ottavia încuviință din cap.

– Ercole a luptat în război, la fel și tatăl lui, și este membru entuziast al Partidului Național Fascist. Este un italian, care se întâmplă să fie evreu.

Evelina nu mai auzi restul. Tot timpul cât presa dezbătuse diferențele dintre evreii italieni și evreii sioniști și persecutarea evreilor de către Hitler prin comparație cu respectul lui Mussolini față de evrei, ea nu știuse niciodată că familia Zanotti erau evrei. Nu se gândise niciodată la asta. De ce ar fi făcut-o? Acum, acele discuții însemnau ceva. Nu că ar fi simțit pericolul, pentru că ceea ce se întâmpla în Germania nu avea să se întâmple în Italia. Nu spusese Giulia că Il Duce considera poporul evreu un popor *măreț*? Nu, cetățenii evrei din Italia nu erau amenințați. Dar ce interesant că Ezra Zanotti era evreu!

Când *signora* Ferraro veni data următoare la lecția de pictură cu Evelina, aceasta o întrebă despre acest subiect.

– Vă îngrijorează cele ce se petrec în Germania? întrebă ea.

Signora Ferraro ridică din umeri.

– Da, persecutarea evreilor de către Hitler ne îngrijorează enorm, răspunse ea. Evreică fiind, am bagajul tot timpul pregătit. Noi nu luăm niciodată nimic de bun. Nu cu mult timp în urmă, eram în ghetouri. Sunt totuși încrezătoare că lucrurile ce se petrec în Germania nu se vor întâmpla și aici. Avem un guvern tolerant și o nație tolerantă. Dar te neliniștește și ți se face o milă disperată, desigur, față de suferința confraților evrei din Al Treilea Reich. Sper să nu dureze. Poate se va schimba guvernul și va fi bine din nou.

Asta a mulțumit-o pe Evelina. Populația evreiască din Italia nu avea de ce se teme.

În următoarele câteva săptămâni, Artemisia începu să organizeze nunta Benedettei. Data fusese stabilită pentru luna mai a anului următor. Așa cum îi stătea în obicei, Artemisia făcu evenimentul despre *ea*, realizând schițe extravagante pentru a impresiona familia Rossi și prietenii și pentru a se scoate în evidență pe ea și vila în cel mai avantajos mod cu putință. Francesco îi dărui Benedettei un inel cu smaralde, care o încântă, căci era suficient de mare și de modern, iar cei doi începură să se întâlnească în Milano, acasă la familia Rossi, și la Villa L'Ambrosiana. Tani era de modă veche, nepermițându-i fiicei sale să iasă singură cu Francesco. Insista ca Artemisia s-o însoțească la Milano. Existau și anumite ocazii, când mergeau atât Artemisia, cât și Tani cu ea, căci lui Tani îi plăcea să își petreacă timpul cu tatăl lui Francesco, vechiul său prieten din facultate.

În timpul acestor excursii la Milano, Evelina rămânea singură la vilă, cu Bruno și Romina, bunica și strămătușa ei, cât și cu servitorii, care își vedeau tăcuți de treburile lor, în umbră, nebăgând-o în seamă. Ea exersa la pian și picta, citea, se plimba prin grădină și juca cărți cu Nonna Pierangelini și Costanza. Bunica ei nu-l plăcea pe Francesco.

– E prea curat și ordonat, spuse într-o după-amiază, când cele trei se adunaseră pe terasă la o *merenda*[3], cu suc de vișine, pricomigdale și chec. Eu sunt un pic suspicioasă când văd bărbați din ăștia prea curați și ordonați.

– Mie mi se pare chipeș, spuse Costanza, zâmbindu-i șugubăț Evelinei printr-un nor de fum de țigară.

– Chiar *este* chipeș, de acord, dar are mania controlului și este rigid. Nonna Pierangelini mușcă entuziastă dintr-o felie de chec. E tot numai mustață.

Evelina strâmbă din nas neîncrezătoare.

– Îți dai seama de toate astea doar după mustață?

Nonna Pierangelini arcui o sprânceană.

– Ai fi surprinsă cât de multe poate spune un simplu smoc de păr de deasupra buzei superioare a unui bărbat. Se-nțelege de la sine că micul ciuf al lui Hitler, că asta e, un ciuf corect tuns, denotă o fire rigidă și nemiloasă.

– N-are nimic atrăgător mustața aia, încuviință Costanza cu o grimasă. Aspră!

– N-o să se termine bine.

– Cu Hitler sau cu Francesco? întrebă Costanza.

– Cu amândoi, răspunse Nonna Pierangelini fără ezitare.

– Să nu-i spui așa ceva Benedettei, interveni Evelina. E amorezată rău de el.

Nonna Pierangelini ridică din umeri.

– Tinerețea e oarbă. E nevoie de experiență ca să citești în mustăți.

– Vrei să zici că n-o s-o trateze bine? întrebă Evelina, acum îngrijorată.

– Exact asta zic. Desigur, la început o s-o facă. O să fie plin de romantism și-o să zică numai lucruri frumoase. Dar după ce s-o termina luna de miere, și lunile de miere se termină *întotdeauna*, o s-o strunească. Asta fac bărbații ca Francesco, de-alde ăștia cu mustăți ordonate. Nu le pot îngădui libertate ălora din zona lor de control. O să-i zică ce să îmbrace, ce să zică, unde să se ducă – și mai ales unde să *nu* se ducă. Nu, nu-mi place deloc de el, dar n-o să zic nimic, pentru că unii oameni trebuie pur și simplu să-și dea seama și singuri de lucruri. Înțelepciunea nu poate fi învățată, să știți. Omul trebuie s-o învețe din experiență, iar Benedetta n-are mai deloc experiență, căci părinții ei aproape că nu au lăsat-o în lume.

– Eu cred că te înșeli, spuse Costanza.

– Tu crezi mereu că mă înșel.

– Mie-mi place Francesco.

– Nu tu te măriți cu el.

– Cred c-o să fie potrivit pentru Benedetta.

– Om vedea, spuse Nonna Pierangelini cu un oftat. Tare mi-ar plăcea să mă mai și înșel din când în când.

Într-o sâmbătă, în timp ce părinții ei și Benedetta erau la o oră și jumătate distanță, în Milano, Evelina s-au urcat în șareta trasă de cal și-a plecat la Vercellino, îmbrăcată în rochia *signorei* Ferraro. Se plictisise să-și găsească lucruri amuzante de făcut între pereții Villei L'Ambrosiana, așa că plecă să se distreze în afara lor. Nu avea cum să fie prinsă, pentru că părinții ei își propuseseră să fie plecați toată ziua, iar ea știa că Romina nu avea s-o trădeze. Cât despre Nonna Pierangelini și

Costanza, ele erau mult prea ocupate cu partidele lor de canastă și cu siesta ca să se întrebe pe unde umblă ea.

Când Evelina ajunse în Vercellino, în Piazza Roma se desfășura o paradă fascistă a unor exuberanți membri ai Tineretului Fascist, îmbrăcați în uniformele lor negru cu alb și fluturând mândri steagurile negre. Interpretau muzică și cântau, și mărșăluiau cu mare aplomb prin fața mulțimii entuziaste de părinți orgolioși și localnici încântați. Evelina mai văzuse așa ceva. Bruno frecventa școala locală și adora defilările fasciștilor, uniformele și cântecele lor, pe care le cânta și el acasă: „Noi suntem zorii de aur, / Veseli creștem în aer și lumină, / Noi suntem Italia cea jună".

Evelina nu se considera nici fascistă, nici antifascistă. Făcea ce i se spunea și citea ziarele și asculta la radio cu o rece detașare, ca și cum lucrurile care se petreceau în afara zidurilor Villei L'Ambrosiana nu aveau mare legătură cu ea și cu lumea ei izolată. Tatăl ei nu considera că era elegant pentru femei să aibă opinii, tolerându-le doar pe ale soției lui, deoarece știa că majoritatea lucrurilor pe care aceasta le spunea erau doar pentru a provoca o reacție, ca într-un joc. El considera politica domeniul bărbaților, femeile trebuind să se ocupe de familie, de casă și de artă. Benedetta și Evelina erau perfect mulțumite cu asta. Tani era el însuși un antifascist, deși nu se lăuda cu asta. Nu era înțelept să se pronunțe contra guvernului. Îi era recunoscător lui Mussolini, mărturisea el, pentru că făcuse ordine în haos, dar era mai interesat de proiectele sale, care îl mențineau într-o splendidă izolare în camera lui de lucru din cea mai îndepărtată aripă a vilei, unde copiii lui știau că nu trebuie să-l deranjeze, decât de ceea ce considera a fi un regim fascist opresiv.

Evelina urmărea parada fascistă cu aceeași indiferență. Se plimbă prin piață, amuzată de acel spectacol intens patriotic organizat de un mic orășel provincial lipsit de importanță. De expresiile serioase de pe chipurile tinerilor băieți și fete, care se credeau parte din ceva măreț. Credeau în aspirațiile imperialiste ale lui Mussolini, în noul Imperiu Roman. Aceștia erau băieții despre care vorbise Ottavia Sanfelice când spusese că italienii ar trebui să fie pregătiți să-și sacrifice viețile pentru nația lor, dacă Italia ar intra în război. Evelina nu-și imagina că era vreunul printre cei prezenți acolo în ziua aceea care ar fi refuzat.

Fu încântată când o observă pe *signora* Ferraro urmărind parada de pe treptele fântânii Dianei, care domina piața. Era împreună cu un grup mare de rude, bucurându-se evident de spectacol. Evelina își făcu loc prin mulțime ca să se ducă la ea.

– Evelina! exclamă *signora* Ferraro bucuroasă, când o văzu. Vino alături de noi. Întinse mâna și Evelina o apucă și urcă lângă ea. Mă bucur că-ți place rochia de la mine, adăugă *signora* Ferraro, măsurând-o din cap până-n picioare cu un zâmbet.

– E preferata mea, răspunse Evelina, sperând să n-o mai ceară înapoi.

– Am auzit că Benedetta s-a logodit. Cred că l-a plăcut pe tânăr.

– Așa este. Se plac foarte mult. Și el este frumos. Este tot ce și-ar fi putut dori ea, presupun.

– Este și ea aici?

– Nu, e la Milano, cu mama și *papa*.

– Și de aceea ești tu aici. *Signora* Ferraro miji ochii. Ești singură?

Evelina făcu o strâmbătură, ca să arate că nu-i păsa deloc de reguli.

– Nu mai sunt singură acum. Sunt cu dumneavoastră, spuse, și *signora* Ferraro râse de prezența ei de spirit.

– Am nepoți și nepoate care participă la paradă, îi spuse ea, arătându-i cu degetul. Nu-i așa că arată bine în uniforme? Sunt atât de mândri de ele! Unii le poartă chiar și acasă.

Evelina aplaudă când copiii defilară prin fața lor. Pe urmă auzi o voce pe care o recunoscu.

– Bună ziua, *signorina*.

Era Ezra, care o privea.

– Ezra, spuse ea surprinsă, uitând să se formalizeze. Sări de pe treaptă lângă el. Ai frați sau surori în paradă? întrebă ea.

– Da, trei. Enrico, Giovanni și Damiana.

– Sunt sigură că se bucură.

– Le plac uniformele.

– Așa mi-a spus și *signora* Ferraro. Le stă bine în ele.

El o privi o clipă, cu o expresie amuzată în privire.

– Vrei să bei ceva? M-am plictisit să urmăresc parada. Aș prefera să mă așez la o cafenea să vorbesc cu tine.

Evelina se simți flatată.

– Și eu m-am plictisit de ea, spuse și ea, deși abia dacă ajunsese de o jumătate de oră.

Întoarse privirea la *signora* Ferraro, dar profesoara ei era prea preocupată să se bucure de paradă ca s-o observe plecând pe furiș cu nepotul ei.

Traversară mulțimea și părăsiră piața printr-o stradă pietruită, mărginită de clădiri roz și galbene decolorate. Fațadele prăvăliilor luceau în soare sub copertine festonate. Stâlpii de iluminat din fier forjat îi salutau de sus, iar ghivecele cu pomi fructiferi le mărgineau ruta îngustă. Au încetinit ritmul și au început o conversație lejeră. Ezra a dus-o la cafeneaua lui preferată din Piazza Cavour, o piață drăguță cu coloane, dominată de Bazilica Santa Croce. S-au așezat afară, la o masă rotundă, sub un spalier de viță-de-vie.

– Am cântat la pian exact așa cum mi-ai spus tu s-o fac, zise Evelina.

El zâmbi și o privi în ochi, ca și cum nu ar fi vrut să vadă nimic altceva.

– Și unde ai fost?

– Într-o junglă tropicală, răspunse ea. La început, am zburat, pe urmă am mers pe jos. A fost minunat. Mult mai distractiv decât să te iei după partituri și să fii nemulțumit.

Ezra bătu cu vârful degetului în tâmplă.

– Totul este în mintea ta, spuse. Te poți considera fericit doar imaginându-ți lucrurile care te încântă.

Și Evelina vru să-i spună că ea era cea mai fericită atunci când se gândea la el.

CAPITOLUL 4

La sfârșitul verii, Tani a plecat la Paris ca să facă cercetări pentru cartea pe care o scria. Benedetta continuă să se vadă cu Francesco și să facă planuri de nuntă cu mama ei. Bruno sărbători începutul unui nou an școlar, iar Evelina își reluă studiile cu tutorii ei, câțiva profesori care predau la școala din Vercellino și se bucurau să câștige niște bani în plus învățând-o. Unul dintre ei, *signor* Stavola, era chipeș, cu ochi verzi, adânci, și păr blond-castaniu, dat de pe fruntea lată și fixat cu o pomadă care-l făcea să lucească. Părul lui forma un V pe frunte, la baza cărării, lucru care o încânta pe Artemisia, care îl asemuia unui star de cinema american. Subiectele pe care le preda acesta erau literatura italiană, istoria și franceza, preferatele Evelinei. Subiectul *lui* preferat, însă, părea să fie Artemisia, care îl reținea pe hol pentru o mică discuție în fiecare dimineață când venea la ore. În timpul acelor discuții, Artemisia flirta și chicotea ca o școlăriță, iar el lua o expresie trufașă, arogantă, privind-o de la înălțimea nasului său lung, de parcă ar fi fost și ea una dintre elevele lui. Evelina îl poreclise *signor* Scivoloso – Șiretenie.

Signora Ferraro își reluă orele de pictură și din când în când, aducea câte un bilețel de la nepotul ei. Uneori, Ezra desena ceva, alteori copia câte un vers dintr-o poezie. Ocazional, scria câte un mesaj: „Am zburat peste Maciu Piciu seara trecută“. Sau: „Bătrâna *signora* Belvedere a venit la prăvălie azi-dimineață cu un fir de pătrunjel prins în panglica pălăriei. Este atât de mioapă încât a crezut că este lavandă“. Evelina îi răspundea la fiece misivă. Nu se sinchisea să dea dovadă de reținere. Nu era de acord cu noțiunea de timiditate. Faptul că avea doar șaptesprezece ani și că era, practic, prizonieră la Villa L'Ambrosiana îl împiedica pe Ezra să ajungă cu ușurință la ea fără ca ea să îngreuneze în mod deliberat situația. Biletele ei erau mai lungi decât ale lui. Scria despre unde o duceau interpretările ei la pian și cum matematica nu avea nici o noimă, astfel încât bietul ei profesor își ieșea din minți, încercând să-i explice cum să găsească tipare în numere. Curând, biletele lui Ezra începură să-i fie adresate Evelinei, și nu *signorinei* Pierangelini. Ea îl păstra pe fiecare dintre ele într-o cutie de sub patul ei, pe care o decoră cu flori uscate făcute de ea în presa pentru flori.

Ocazional, Evelina o însoțea pe Benedetta în oraș pentru probele de la croitorie, nu doar pentru trusou, ci și pentru rochia de mireasă, pe care tot *signora* Zanotti o făcea. Evelina trebuia să aibă grijă să nu atragă atenția asupra conversațiilor murmurate pe care le avea cu Ezra în magazin în timp ce sora ei era în încăperea din spate. Se prefăcea interesată de materiale și îl punea pe Ezra să dea jos suluri, ca să poată pipăi pânzele. Îi cerea chiar și să le ducă afară, ca să poată vedea mai bine culoarea la lumina zilei, folosindu-se de ocazie ca să stea un pic de vorbă, departe de privirea curioasă a tatălui său. Evelina bănuia că *signor* Zanotti îi dibuise intențiile. Era șiret și vedea tot, și poate că nici ea nu era chiar atât de subtilă pe cât se credea, dar cum era așa de tânără, nu-și imagina că el credea că intențiile fiului său erau serioase. Evelina nu se îndoia că erau. Era obsedată de Ezra. Credea chiar că îl iubea. O fi fost el cu trei ani mai mare decât ea, însă din felul în care îi vorbea și îi trimitea bilețele prin mătușa lui, ea era sigură că intenționa să o aștepte să crească și să devină femeie, ca să poată avea o relație serioasă cu ea.

Evelina nu știa prea multe despre dragoste. Nu fusese niciodată curtată și nu fusese niciodată sărutată. Citise romane de dragoste și o încurajase pe Costanza să-i spună poveștile ei dintr-un trecut evident colorat, dar habar n-avea despre cum funcționa de fapt lumea adulților. Era foarte curioasă să afle despre sex, deși era un lucru îndepărtat și imaginar, care probabil că nu avea să i se întâmple încă mulți ani. Francesco o sărutase pe Benedetta, dar sora ei nu prea voia să-i împărtășească momentul, de teamă să nu-l strice.

– Dacă-ți spun, îi explicase ea un pic cam ipocrit, n-o să mai fie special.

Evelina nu era sigură cum se putea așa ceva, dar nu comentă. Avea să afle și singură la momentul potrivit despre lucrul ăsta atât de special. Între timp, își imagina cum ar fi fost să fie sărutată de Ezra.

Toamna înainta și Artemisia începu să meargă cu mașina în Vercellino de două sau trei ori pe săptămână, după-amiaza, pentru întâlniri importante. Nunta Benedettei era o acțiune de proporții, explica ea, și trebuia să facă aranjamentele necesare cu preotul, printre altele. Tani începu s-o ducă pe Benedetta la Milano cu trenul, care, mulțumită lui Mussolini, pleca și ajungea la timp. Benedetta își petrecea ziua cu Francesco, iar Tani uita de el în Biblioteca Națională Braidense,

care data de pe la 1770 și era locul lui preferat din toată lumea, cu excepția Villei L'Ambrosiana. Evelina rămânea din ce în ce mai mult acasă cu Bruno și Romina, bunica și strămătușa ei, cu cărțile, muzica, pictura și dorurile ei.

Într-o după-amiază, după o lungă zi plină de cursuri, Evelina îl lăsă pe *signor* Scivoloso cu mama ei în hol și se duse să cânte la pian. Când cânta, se simțea mai aproape de Ezra. Îi auzea vocea spunându-i să-și imagineze că era o pasăre, sau un delfin, sau o leoaică. Să-și imagineze că zbura, cu soarele pe față și vântul sub aripi, cu munții, vârfurile copacilor și apele jos de tot. Începuse de curând să compună propriile melodii. Acorduri simple, la început, adăugând apoi note ici și colo, creând adevărate bucăți elegante. Pregătirea ei formală îi oferea uneltele necesare cu care să-și interpreteze compozițiile, imaginația îi îngăduia ca acele compoziții să înflorească. Pe valurile muzicii, Evelina își exprima iubirea.

Aproape se întunecase când ieși în grădină. În noiembrie, se însera mai devreme. Aerul era rece, umed și dulceag de la mirosul frunzelor în descompunere și al merelor putrede. Asculta foșnetul creaturilor și huhuitul bufnițelor. Iubea noaptea, licărul stelelor și luna misterioasă, jucându-se de-a v-ați ascunselea cu norii. Iubea acea liniște și senzația de încântare. Observă că lumina era aprinsă la capătul îndepărtat al vilei, acolo unde se afla biroul tatălui ei. Tani era încă la Milano și se întorcea abia a doua zi. Probabil că o lăsase aprinsă, bănui ea, și nu se mai gândi la asta.

Abia când reintră în casă decise să se ducă și să stingă lumina. Tatăl ei era foarte scrupulos cu privire la irosirea banilor pe electricitate. Evelina traversă casa, trecu grăbită dintr-un salon înghețat în altul, ghidată de strălucirea lunii și de cunoașterea detaliată a propriului cămin. Când ajunse la ușa biroului, întinse mâna ca să răsucească mânerul. Când să-l apuce, auzi un hohot de râs din interior. Mâna îi încremeni. Râsul era al mamei ei, dar nu râdea singură. Ceva îi spunea Evelinei că persoana cu care râdea nu era tatăl ei. Părinții ei nu-și petreceau niciodată timpul împreună în camera de lucru a lui Tani, iar tatăl ei, din câte știa Evelina, era încă la Milano. Biroul lui era inaccesibil celorlalți din casă, chiar și soției lui. Ținuse dintotdeauna să facă foarte clar acest lucru. Evelina se întrebă ce făcea mama ei acolo. Oare se dădea mare în fața lui *signor* Scivoloso? Sigur, pe rafturi erau cărți rare,

plus întâmplătorul premiu literar primit de tatăl ei, expus într-o vitrină de sticlă, dar Evelina nu-și imagina că exista ceva suficient de interesant pentru a justifica aducerea lui *signor* Scivoloso tocmai până acolo ca să-l vadă.

Își lipi urechea de ușă. Din nou, sunetul râsului, mormăit încet de glasuri și pe urmă un chicotit înfundat, ca și cum mama ei ar fi fost gâdilată. Evelina era uluită, arzând totodată de curiozitate. Fără să mai ezite o singură clipă, o luă la fugă înapoi prin casă și ieși în grădină. Se grăbi atât de tare, că nici nu se mai sinchisi să-și pună pe ea o haină, dar nici nu observă cât de frig era. Continuă să fugă pe pajiște către fereastra camerei de lucru a tatălui ei, de unde lumina continua să se reverse în grădină. Se înălță pe vârfuri, pentru că fereastra era sus, se agăță cu degetele de o margine din zid și ridică bărbia. Privi ușurel peste pervaz, în cameră. Se îngrozi când își văzu mama și pe *signor* Scivoloso întinși alături pe sofa, sărutându-se. Era în același timp atât de înspăimântător și atât de fascinant, încât Evelina nu se putu smulge din loc, deși știa că ar fi trebuit, mai mult pentru sănătatea ei psihică, decât pentru autoconservare; cei doi erau mult prea prinși în ceea ce făceau ca să observe chipul alb de la geam.

Până la urmă, plecă de lângă zid. Nu mai putea sta pe vârfuri și acum o dureau gambele și i se făcuse frig. Traversă din nou în grabă pajiștea și intră în casă, nedumerită de cele tocmai văzute. Ce însemnau toate astea? De ce să fi făcut mama ei așa ceva cu *signor* Stavola, și în biroul soțului ei, pe deasupra? Ce era în capul ei? Evelina decise să se așeze pe scară în hol și s-o aștepte să apară.

Așteptă și așteptă. Era frig cum stătea acolo, pe piatră, cu tot curentul care se strecura pe sub ușă. Mai era puțin și Bruno avea să coboare cu Romina la cină, la fel și Nonna Pierangelini cu Costanza. Oare Artemisia avea s-o rateze? Ce ar fi spus Tani dacă ar fi aflat că ea fusese în camera lui de lucru cu *signor* Stavola? Ce ar fi spus mama ei dacă Evelina i-ar fi mărturisit ce văzuse? Trebuia oare să-i spună Benedettei? Nu știa ce să facă.

În cele din urmă, auzi voci, îndepărtate la început, apoi tot mai aproape. Mama ei râdea, un râs ciudat, de fetișcană. *Signor* Scivoloso făcea comentarii, dar Evelina nu reușea să înțeleagă ce spunea. În cele din urmă, apărură în hol. Când o văzură pe Evelina, așezată pe treaptă, cu fața schimonosită de furie, tresăriră amândoi vizibil. *Signor* Scivoloso

zâmbi, ca să-și mascheze stânjeneala, și făcu un comentariu jalnic despre faptul că Evelina își irosea timpul când și-ar fi putut face temele, iar Artemisia se grăbi să-l conducă la ușă și îi ură scurt noapte bună.

Artemisia trânti ușa și se întoarse cu fața la fiica ei.

– Ce-i cu fața aia? o întrebă. Ți-e foame? E ora cinei. Du-te și cheamă-l pe Bruno. Unde sunt Nonna și Costi?

– Ce căutai în biroul tatei cu *signor* Stavola? întrebă Evelina.

Inima îi bătea atât de repede încât era sigură că mama ei o putea auzi răsunând în hol.

– Am vrut să-i arăt câteva dintre cărțile tatălui tău. Oricum, nu e treaba ta, să știi. Te-ai spălat pe mâini?

Evelina observă că obrajii mamei ardeau și că părul îi era răvășit, ca și când tocmai s-ar fi dat jos din pat.

– Nu, răspunse Evelina.

– Păi, în cazul ăsta nu mai sta. Du-te și spală-te.

Evelina știa că mama ei nu avea de gând să discute situația cu ea. În orice caz, avea dreptate. Nu era treaba ei. Dar Evelina devenise un pic mai înțeleaptă după această experiență, așa cum spusese și bunica ei că se va întâmpla. Evelina știa acum că toate drumurile mamei ei la Vercellino nu aveau nici o legătură cu nunta Benedettei.

De când Evelina descoperise că membrii familiei Zanotti erau evrei, devenise foarte interesată de acest subiect. Începuse să citească ziarele mai atentă și să asculte emisiunile de la radio cu urechile ciulite după referiri la comunitatea evreiască. Trăsese cu urechea la conversațiile mamei cu prietenele ei și îi pusese tatei întrebări, cu subtilitate, desigur, și cu precauție, pentru că el nu era de acord ca ea să fie foarte interesată de politică. Devenise interesată de istoria poporului lor și deosebit de preocupată de felul în care fuseseră tratați.

Persoana cu care putea vorbi deschis despre iudaism era *signora* Ferraro. Dacă știa sau nu motivul pentru care Evelina devenise brusc interesată de religia și cultura ei, nu lăsa să se vadă, răspunzându-i la întrebări cu obișnuita-i răbdare. Îi spuse Evelinei despre istoria poporului iudaic, despre festivalurile, tradițiile și ritualurile ce le marca anul, și discutase chestiunea rasei, care era în centrul atenției în momentul acela în nenumărate dezbateri din presă. Părea puțin probabil ca Mussolini și Hitler să fie vreodată de acord asupra acestei chestiuni și, în ceea ce o privea pe *signora* Ferraro, având opinii atât de

clar opuse față de un subiect care era în mod clar de o importanță vitală pentru Hitler, era puțin probabil ca cei doi să formeze vreodată o alianță politică. La urma urmei, Mussolini aproape intrase în război cu Germania din cauza încercării lui Hitler de a prelua puterea în Austria. Mussolini, afirma *signora* Ferraro, îl considera pe Hitler cea mai mare amenințare a sa.

Benedetta se mărită în Chiesa della Madonna del Rosario într-o zi de mai fără cusur. Tani o conduse la altar pe fiica lui, iar Bruno, mândru în smochingul lui, avu rolul de paj, oferindu-i lui Francesco inelul pe o perniță de satin. Evelina fusese aleasă domnișoară de onoare, alături de alte cinci verișoare. Rochiile lor fuseseră făcute special de Olga Zanotti și erau mai frumoase decât și-ar fi putut imagina Evelina. Ea primise un buchet de trandafiri și crini și o coroniță de flori pe creștet. Se simți, în sfârșit, ca o tânără domniță elegantă, pregătită să-și lase în urmă vârsta copilăriei, în dulapul de haine, alături de toate rochiile vechi ale Benedettei. Sora ei urma să plece acum de acasă, Evelina rămânând singură cu Bruno. Dar oricât de tare ar fi întristat-o gândul că Benedetta se muta la Milano, se bucura totuși că rămânea cel mai mare copil din casă. Poate că mama ei avea să-i comande acum rochii noi și s-o trateze ca pe o tânără, la fel cum făcea cu Benedetta.

Nonna Pierangelini se încăpățână să poarte negru. Chiar dacă nunta era o ocazie fericită, ea refuză să se îmbrace în altceva decât culoarea doliului. Sigur, îngropase un soț și doi fii mititei, dar Evelina bănuia că solemna culoare aleasă de ea era, de fapt, un protest tacit față de soțul ales de Benedetta.

– Dar dacă Francesco și-ar fi ras mustața? o întrebă ea în timp ce o conducea la automobilul care le aștepta.

– E prea târziu acum. Deja l-am văzut așa cum e, răspunse sumbru Nonna Pierangelini. Și oricum, bărbații ca el nu-și rad mustățile. Le poartă ca pe niște medalii de onoare.

Evelina râse.

– Sunt sigură că vor fi fericiți împreună, spuse.

Costanza apăru atunci, cu mers clătinat, într-o rochie roz-fucsia și pălărie asortată. Un flamingo sfrijit, cu picioare lungi și slabe și un nas acvilin și trufaș.

– Nu-i așa că-i minunat? exclamă ea, zâmbind larg. Gândiți-vă puțin la Benedetta și Francesco în noaptea nunții lor. Eu n-am avut parte de o

noapte a nunții.

– Dar te-ai revanșat cu vârf și îndesat, la cât te-ai antrenat, spuse sec Nonna Pierangelini și urcă în automobil cu mișcări țepene.

Petrecerea de nuntă s-a ținut la Villa L'Ambrosiana, unde patru sute de invitați au participat la un banchet somptuos în grădină, sub spaliere de trandafiri albi. Proiectele mărețe ale Artemisiei ieșiseră exact așa cum sperase ea, chiar dacă Tani pălise când își dăduse seama cât costa totul. Când cerul serii căpătă nuanțe de un albastru-indigo intens, luminile vilei au început să strălucească precum ale unei corăbii superbe plutind pe o mare de lumânări pâlpâind. Licuricii dansau în aerul înmiresmat, de parcă Artemisia i-ar fi instruit să facă astfel, iar stelele au apărut una câte una, clipind ca niște nestemate. Efectul era fermecător, iar Artemisia era mulțumită că, deși nu aveau averea imensă a familiei Rossi, aveau clasă și stil și o casă impresionant de frumoasă.

Cei trei frați ai lui Tani și familiile lor veniseră din Toscana și Umbria, iar redutabila lui soră mai mare, Madolina, călătorise tocmai din America, unde emigrase împreună cu soțul ei, Peppino, la scurt timp după căsătoria lor. Artemisia avea și ea familie. Părinții ei și două surori mai mici, Rosa și Lidia, care răspunseseră din toată inima chemării lui Mussolini adresate femeilor italiene de a avea de două ori mai mulți copii decât și-ar dori pentru a crește populația și, implicit, puterea națiunii, așa că aveau șase și, respectiv, opt copii.

Artemisia îi invitase și pe Ercole și Olga Zanotti împreună cu fiul lor Ezra. O invitase, de asemenea, și pe *signora* Ferraro și pe exuberantul ei soț, Matteo, cât și pe *signor* Stavola, evident, care nu era însurat, așa că venise neînsoțit. Evelina știa foarte bine de ce mama ei invitase acest grup, care se așezase la o masă separată, alături de personalul angajat al vilei și al moșiei. Totul pentru că voia să fie aproape de *signor* Stavola. Evelina nu avea acum nici o îndoială că în cursul acelor trei drumuri pe săptămână în oraș, mama ei îl vizita pe *el*, făcând tot felul de lucruri nerușinate pe care ea nu avea de gând să le facă după măritiș. Știa asta după dispoziția veselă a mamei ei la fiecare întoarcere acasă, dar și mai precis pentru că acea bună dispoziție se transforma rapid într-una proastă, imediat ce dădea cu ochii de Evelina. Mama ei evita să o privească în ochi și se străduia pe cât putea să nu-i iasă în cale. Tocmai

din pricina acestui lucru, Evelina știa că Artemisia avea o aventură cu *signor* Stavola.

În seara petrecerii, însă, Evelina nu se gândea la mama și profesorul ei. Gândurile ei erau la Ezra și, deși masa lui era la celălalt capăt al grădinii față de a ei, îl putea vedea clar printre comeseni. El evita să o privească în ochi, în ciuda dorinței arzătoare a Evelinei. Era prins în discuții cu Romina, bona lui Bruno.

Cina era o varietate bogată de mâncăruri și vinuri delicioase, aduse toate din Toscana, unde fratele lui Tani deținea o vie. Discursurile părură să dureze o veșnicie. Parcă toți bărbații Rossi ar fi vrut să aibă momentul lor în lumina reflectoarelor. Dacă ar fi știut cât de plictisitori sunt, poate ar fi fost mai reținuți. Dar Benedetta stătea senină și fericită, bucurându-se de fiecare moment al zilei ei speciale. Din expresia de pe chipul ei, părea că își dorea ca acele relații stăruitoare ale noului ei soț să rămână în lumina reflectoarelor pentru mai mult timp.

În cele din urmă, orchestra începu să cânte și Francesco o conduse pe soția sa pe ringul de dans. Tani și Artemisia îi urmară și curând li se alăturară și alții, Costanza, care băuse prea mult, fiind prima, târându-l după ea pe unul dintre strănepoții ei pentru un dans sentimental. Evelina, care avusese locul între doi dintre verișorii ei, se trezi dansând cu un membru al familiei după altul. Încercă să-l găsească pe Ezra printre dansatori, dar zadarnic. Presupunea că rămăsese la masa lui, de vorbă cu Romina, și cu acest gând suferi o clipă de agonie.

La un moment dat, Evelina se scuză și se duse să-l caute. Dar nici nu apucă să ajungă prea departe, că o ajunse din urmă tușa Madolina.

– Draga mea, ce mare te-ai făcut! spuse, măsurând-o pe nepoata ei cu o privire sfredelitoare și dând mulțumită din cap. Ce tânără frumoasă ai devenit! Mi-a fost întotdeauna milă de tine, că ai o soră mai mare atât de frumoasă, dar acum nu-mi mai este. Cred că mi-e milă de Benedetta. Ești o frumusețe.

– Mulțumesc, tușă Madolina, spuse Evelina, întrebându-se cum avea să mai scape acum, că mătușă-sa pusese stăpânire pe ea.

Tușa Madolina era o femeie cu oase mari și voință de fier, care nu suporta prostii. Fiind cel mai mare dintre copii, era obișnuită să-și exprime cu voce tare opiniile și să fie ascultată. Nu crescuse cu un tată care s-o învețe că nu era elegant pentru o femeie să se preocupe de politică. De fapt, bunicul Evelinei, Beto Pierangelini, își încurajase copiii

să aibă opinii și îi felicita dacă acele opinii erau diferite de ale lui. Nu dorise să crească papagali, spunea el. Îi încurajase să fie independenți în gândire și faptă, ceea ce condusese la certuri aprinse cu Tani, care era mai convențional. Dacă Beto ar mai fi trăit, le-ar fi încurajat pe Benedetta și pe Evelina să pună la îndoială convingerile tatei și să și le formeze pe ale lor. Astfel, fusese un noroc pentru Tani că tatăl lui murise înainte de a-și putea exercita influența puternică asupra lor.

– Câți ani ai tu acum, Evelina? întrebă tușa Madolina.

– Șaptesprezece.

– Să nu-l lași pe taică-tu să te împingă la altar, da? Vino la mine, în America.

Evelina nu-și putea imagina ceva mai rău de-atât.

– Mi-ar plăcea, minți ea, sperând ca acea conversație să se încheie acolo.

– Ai o gândire mult prea independentă ca să rămâi aici. Locul ăsta e ca o distorsiune temporală. Fratele meu e rămas mult de tot în urmă. El aparține secolului trecut, nu ăstuia de acum. Europa este o oală sub presiune acum. Nu aștepta până când explodează. Vino la New York. America are mai multe de oferit femeilor ca tine. O să vorbesc eu cu Tani.

Evelina se întrebă de unde știa tușa Madolina de gândirea ei independentă.

– Din fericire, sunt prea tânără ca să mă mărit, spuse ea. Și poate că acum, că Benedetta s-a măritat, *papa* va uita de mine și își va îndrepta atenția spre Bruno, care crește cu repeziciune.

–Bruno-i adorabil. Obrăjorii ăia! Vai, nu mă pot abține să-i ciupesc. Dar e încă un copil. N-aș conta pe taică-tu c-o să te scape din ochi, drăguța mea. El știe cât de isteață ești, și în opinia lui Tani, femeile istețe sunt periculoase, așa ca mine. Râse. Tu îmi amintești de mine în tinerețe. Ai ceva în ochii ăia…

– Dacă el crede că femeile istețe sunt periculoase, atunci de ce s-a însurat cu mama?

– Pentru că ea nu e altceva decât mult aer cald. Ca o actriță frumoasă, nu crede un cuvânt din ce spune. La final, își admiră foarte mult soțul și face tot ce-i cere el. Nu e atât de independentă pe cât îi place să se creadă. Este o soție și o mamă italiană ca oricare alta, doar că mai frumoasă. Artemisia este unică în această privință.

Evelina se gândi la profesorul ei. „Mama este mai independentă decât crezi tu", își spuse în sinea ei.

Până la urmă, Evelina îl găsi pe Ezra. Tocmai se ducea să-și reumple paharul cu vin. De fapt, avea *două* pahare. Când o văzu pe Evelina, expresia i se îndulci.

– Evelina, spuse, privind-o admirativ. Rochia asta te prinde bine.

Știa că maică-sa o făcuse.

– Mulțumesc, răspunse ea, cu un zâmbet larg. În sfârșit, o rochie frumoasă numai a mea.

– Ai dansat?

– Da, dar pe urmă m-a oprit o mătușă să stăm de vorbă. Formidabila tușă Madolina, care a venit tocmai din America.

– Fiecare familie are o asemenea rudă, spuse el, dând ochii peste cap.

– Presupun că și a ta? Evelina râse când el îi povesti despre guraliva tușă Mira, al cărei soț obosise atât de tare tot încercând să se facă auzit, încât aproape că renunțase complet și acum abia dacă mai deschidea gura pentru altceva decât ca să mănânce. Dar era o bucătăreasă excepțională, mărturisi Ezra, acesta fiind și motivul pentru care el rămânea cu ea.

– Măcar poate găti și vorbi în același timp.

– Tu dansezi? întrebă Evelina, sperând c-o s-o invite pe ring.

El ridică paharele.

– Îi duc Rominei ceva de băut și pe urmă vin să te caut.

– Promiți?

– Promit.

– Atunci, o să te aștept, spuse ea, întrebându-se cât mai exact trebuia să aștepte.

*

Evelina fu luată din nou pe ringul de dans de doi dintre verișorii lângă care stătuse la masă, și pe urmă dansase cu toți unchii și verii. Când dansă cu unchiul Peppino, acesta o încurajă și el să vină în State.

– Poți sta la noi cât dorești, spuse el, făcând o piruetă cu ea. Totul este mai bun acolo, chiar și pizza.

La trei dimineața, mireasa și mirele s-au retras la etaj în aplauzele entuziaste ale petrecăreților. După aceea, nuntașii au început să plece, farurile automobilelor lor dispărând pe alee. Evelina se uită după Ezra.

Doar îi promisese un dans, și curând, muzica avea să se oprească. Se duse prin grădini în căutarea lui.

Noapte era încărcată de miresme de pin și rozmarin, animate de strălucirea delicată a licuricilor și de cârâitul greierilor. Luna era sus pe cer, rozalie ca un grepfrut, iar stelele sclipeau mai clar ca oricând. Nu putea fi mai romantic de-atât, dar inima Evelinei era grea de dezamăgire, căci știa acum că nu mai avea cum să danseze cu Ezra. Nici măcar nu era sigură dacă el mai era acolo. Neputând suporta disconfortul învinovățirii *lui* pentru că nu venise s-o caute, aruncă vina pe *ea* că fusese prea ocupată să danseze cu alții și se întrebă dacă nu cumva el renunțase la ea. Își dorea să nu se fi lăsat purtată de val. Își dorea să fi așteptat, așa cum spusese că va face.

Exact atunci, observă un cuplu sub pergola de la capătul grădinii. Erau două siluete negre, dar Evelina își dădu seama imediat despre cine era vorba: Ezra și Romina. Se apropie în vârful picioarelor și se ascunse degrabă după un copac. Atentă să nu fie observată, trase cu ochiul pe după el, ca să vadă mai bine. Cei doi vorbeau, cu capetele apropiate, aproape atingându-se. Era o intimitate în felul cum ședeau, și Evelinei i se puse un nod în gât. Dacă nu se înșela, se țineau de mână.

Evelina rămase acolo mult timp, paralizată atât de groază, cât și de curiozitate. Încetul cu încetul, nefericirea îi umplu adâncul inimii, unde formă un strat dens de nămol, gros și murdar.

Atunci, cei doi se sărutară. Evelina îi privi disperată, căci era un sărut prelungit și tandru. Lacrimi fierbinți începură să-i șiroiască pe obraji, împletindu-i-se în barbă, de unde începură să-i picure și să-i ude rochia. Voia să-i tulbure cu un urlet, sau să-i dea în vileag, luminându-i cu o torță. Orice, numai să îi despartă. Și totuși, nu vru să-și trădeze prezența. Așa că nu făcu nimic, doar se tortură cu imaginea lor.

Până la urmă, își șterse fața cu degetele și traversă grăbită grădina, întorcându-se la vilă. Intră pe ușa din spate și se strecură sus, în dormitorul ei.

Ezra își încălcase promisiunea. Nu avea cum să mai aibă vreodată încredere în el.

CAPITOLUL 5

A doua zi de dimineață, în timpul micului-dejun de pe terasă, înainte să mai fi coborât altcineva și în timp ce Bruno era preocupat de cornul cu gem din farfurie, Evelina a întrebat-o pe Romina despre Ezra.

– E fermecător, răspunse Romina.

Un zâmbet tainic îi arcui buzele și Evelina fu sigură că roșeața din obraji nu se datora caniculei.

– Și frumos, încuviință Evelina. Presupun că voi doi vă cunoșteați deja?

– Bineînțeles, răspunse Romina. Mergem la aceeași sinagogă.

Evelina se holbă uluită la Romina.

– Ești evreică? întrebă.

– Da. Romina păru surprinsă că Evelina nu știa. Părinții mei nu ar fi foarte încântați dacă m-aș mărita cu cineva care nu e.

– Ești logodită?

– Nu, nu încă. Dar cred că o vom face curând. Roșeața din obrajii Rominei se accentuă. Îl plac foarte tare.

Și iată. Lucrurile erau acum mai clare decât un pumnal înfipt în inimă. Ezra urma să se însoare cu una de-o teapă cu el. De ce nu se gândise Evelina la asta? Plecă de la masă fără să fi mâncat, se aruncă pe pat și plânse din nou.

În săptămânile care urmară, Evelina se strădui să găsească orice în familia ei care s-o facă să se simtă bine. Benedetta plecase și Ezra urma să se însoare cu Romina. Evelina era blocată acasă, cu Bruno, care era adorabil, dar nicidecum un tovarăș, așa cum fusese sora ei. Încetă să mai cânte la pian și să se intereseze de religia și cultura iudaice. *Signora* Ferraro continuă să-i aducă bilețele de la Ezra, dar Evelina nu le mai citi, nici nu-i mai răspunse. Continuă să le pună în cutia pe care o ținea sub pat, iar când încetară să mai vină, duse cutia în salon și o aruncă în focul din șemineu. Nu mai rămase nimic din scrisorile acelea, însă dragostea ei nu putea fi distrusă la fel de ușor. Vâlvătaia deveni mai degrabă cu atât mai intensă cu cât ea era mai sigură că nu-l putea avea, iar dorul acesta o făcu melancolică.

La sfârșitul lui iunie, Evelina își sărbători majoratul printr-un dineu la Villa L'Ambrosiana. Se îmbrăcă în rochia pe care o purtase la nunta

Benedettei, încercând să se bucure de prezența celor patruzeci de tineri care fuseseră invitați la petrecere. Mama ei se asigurase să fie incluși pe listă toți junii corespunzători din împrejurimi, dar în ochii Evelinei, nici unul nu se compara cu Ezra. Dacă nu-l putea avea pe el, n-o interesa nimeni altcineva.

Mama ei îi propuse să meargă împreună la Ercole Zanotti să-și comande niște rochii, acum, că era și ea o tânără majoră. Ideea nu o entuziasmă pe Evelina. Nu voia să dea ochii cu Ezra după ceea ce ea considerase a fi fost o trădare cumplită. Cu toate acestea, tentația unor haine frumoase o făcu să cedeze până la urmă și merse cu mama ei, intrând în prăvălie cu bărbia sus și cu suferința din privire mascată de o poleială rece, impasibilă. Îl salută pe *signor* Zanotti și-i zâmbi politicos fiului acestuia, pe urmă se duse în fundul prăvăliei, unde soția lui o aștepta deja să o servească. Măcar Ezra avusese decența să pară îngrijorat, își spuse, când intră în atelierul Olgăi Zanotti.

Oricât de mult încercase Evelina să nu se mai intereseze de poporul evreu, nu se putea abține să citească articolele din ziare care relatau despre discursurile lui Hitler împotriva lor. Era extraordinar, considera ea, ca, în această lume modernă, orice lider să poată discrimina un popor cu atâta nerușinare și atât de puțini să i se opună. Oare nu era dreptul tuturor, indiferent de rasă sau crez, să trăiască în lumea asta în pace? Cel puțin Mussolini declara fără echivoc că „nu există nici o problemă evreiască în Italia“. Și într-adevăr, avea dreptate: nu era nici o problemă evreiască în Italia.

Pe 2 octombrie 1935, Mussolini a declarat război Abisiniei. Mussolini i s-a adresat poporului său prin intermediul unor difuzoare montate în fiecare piață din fiecare oraș italian. Tani și Artemisia au protestat la decizia lui de a intra în război, rămânând acasă și ascultând discursul la radio. „Va bate o oră solemnă în istoria patriei noastre“, a spus Mussolini. „Douăzeci de milioane de oameni umplu chiar în clipa asta străzile Italiei. Douăzeci de milioane de oameni cu o singură inimă, o voință și o determinare. De luni întregi, roata destinului, impulsionată de calma noastră determinare, s-a mișcat către țelul ei.“ Țelul acela era, desigur, al doilea Imperiu Roman.

El le chema pe toate femeile italiene să renunțe la verighetele lor de aur pentru susținerea războiului. Benedetta renunță la a ei cu sufletul plin de mâhnire. Artemisia refuză, continuând s-o poarte

sfidător pe-a ei. Ea nu avea un fiu destul de mare ca să meargă la război, dar Francesco se înrolă, la fel și Ezra. Evelina sugeră să se ducă să stea cu sora ei la Milano, ca s-o liniștească. Părinții ei încuviințară. Pleca, în sfârșit, din Villa L'Ambrosiana, eliberându-se de toate restricțiile ce i se impuseseră. Alături de sora ei era ca o pasăre eliberată din colivie.

Evelina nu voia să se gândească la Ezra, dar locuind cu Benedetta, cu toate ritualurile ei cotidiene de rugăciuni și implorări pentru întoarcerea teafără a soțului ei de pe front, nu făcea decât asta. Ziarele erau pline de trupele fasciste care repurtau victorie după victorie, într-o demonstrație glorioasă de bravură militară, însă conform spuselor unor prieteni de-ai socrilor Benedettei, care aveau relații în armată, adevărul era foarte diferit: armatele erau prost echipate și indisciplinate, iar lucrurile nu mergeau deloc bine.

Benedetta o târa pe Evelina la biserică în fiecare zi ca să aprindă lumânări pentru Francesco. Evelina aprindea și ea câte două, blestemându-se că-i păsa de un bărbat căruia nu-i păsa deloc de ea. Dar inima ei simțea ce simțea și nu avea rost să i se împotrivească. Cel puțin nu se afla la Villa L'Ambrosiana, unde Romina sigur bocea toată ziua după singurul bărbat pe care Evelina credea că-l va iubi vreodată.

În dimineața de Crăciun, Bruno făcu febră. Artemisia alungă toate temerile familiei, spunând că era din cauza emoțiilor, pentru că bradul din hol era atât de frumos, iar cadourile de sub el, atât de roșii și de lucitoare, că nu era deloc surprinzător că bietul copil fusese copleșit. Dar Evelina avea un sentiment neplăcut. Casa era plină de rude, căci Benedetta venise cu Evelina, iar două dintre surorile lui Tani veniseră să stea o săptămână la ei împreună cu familiile.

– Ar trebui să chemi un doctor, sugeră Nonna Pierangelini, cu o încruntare îngrijorată adâncindu-i ridurile de pe frunte.

Dar Artemisia era decisă să nu întrerupă sărbătoarea din cauza incapacității unui băiețel de a-și gestiona emoțiile. Așa că nu chemă nici un doctor. Bruno fu trimis în pat și petrecerea continuă.

Romina, care nu sărbătorea Crăciunul, rămase lângă patul lui Bruno, tamponându-i fruntea cu tifon înmuiat în apă rece cu oțet și cântându-i încetișor. Evelina încercă să se lase antrenată de sărbătoare, dar gândul îi era doar la micul ei frate ce zăcea întins în patul lui de la etaj, cu o febră violentă. Târziu în noaptea aceea, când casa se cufundă într-un somn adânc, îmbuibat de alcool, Evelina traversă pe vârfuri

coridorul până în dormitorul lui Bruno. Romina era în fotoliul de lângă patul lui, moțăind, pentru că era trecut bine de miezul nopții. Bruno dormea, dar chiar și fără să-i pună mâna pe frunte, Evelina își dădu seama că febra nu cedase. Zgâlțâi ușor umărul Rominei, care tresări din somn. Îl verifică imediat pe Bruno, temându-se că fusese trezită pentru că băiatul murise.

– Rămân eu cu el, îi spuse Evelina. Trebuie să dormi și tu puțin.

Romina se dădu cu greu dusă din cameră.

Evelina înmuie o compresă curată în apă cu oțet și tamponă sudoarea de pe fața fratelui ei. Bruno arăta ca un îngeraș cum stătea acolo, cu ochii închiși și o expresie senină, iar ei i se umplu inima de dragoste pentru el. Băiatul respira rar, atât de rar că o dată sau de două ori pe timpul nopții, ea trebui să-și lipească obrazul de nasul lui ca să se asigure că încă mai respira. Nu ațipi, ci rămase trează, de parcă ar fi crezut că l-ar fi putut ține și pe el în viață prin forța voinței ei. Prin forța dorinței ei. Dacă dragostea îl putea salva, ea știa că a ei ar fi fost suficientă.

Zorii anunțară o dimineață cenușie, revărsându-și lumina plată prin golurile dintre perdele. Evelina se ridică și se întinse. Era amorțită și-i era frig. Focul din cameră arsese până la jar. Bruno încă dormea. Ea crăpă puțin fereastra, ca să lase să intre puțin aer proaspăt, apoi merse la baie. Când se întoarse, băiatul deschisese ochii. Evelinei îi tresări inima. Cu siguranță că asta însemna că ieșise din criză. Că îi cedase febra. Că avea să se facă bine.

– A venit Gabriele, spuse el cu voce subțirică precum un firicel de ață.

Evelina se așeză și îi luă mâna. Era fierbinte.

– Cine este Gabriele? întrebă ea, simțind groaza cum îi încleștează inima încă o dată.

– Gabriele vrea să merg cu el. Zice că e timpul.

– Bruno, nu există nici un Gabriele, spuse ea ferm. Tu ești aici, cu mine, Evelina, și o să te faci bine. Nu pleci nicăieri.

Buzele lui se arcuiră într-un zâmbet anemic.

– Dar vreau să mă joc cu Gabriele, murmură el. Vreau să…

– După ce o să te faci mai bine, o să te joci cu cine vrei tu.

El o privi cu ochi înfierbântați.

– Mi-e atât de cald!

– Știu, scumpul meu. Îi dădu repede drumul la mână, înmuie încă o compresă în apă cu oțet și i-o puse pe frunte. Mama o să cheme doctorul azi și el o să te facă bine.

El miji ochii.

– Ce lumină puternică e aici!

– Serios?

Ea întoarse capul spre perdele. Doar o rază de lumină cenușie pătrundea anemică prin ele.

El închise ochii. Evelina îi cuprinse din nou mâna. Ochii i se umplură de lacrimi.

– Hai, dormi acum, Bruno. E cel mai bun lucru pe care-l poți face. Somnul o să-i dea corpului tău energia să lupte cu febra și s-o învingă. O să te faci bine curând. Știu c-o să te faci.

Ridică mâna mică amorțită și i-o sărută apăsat.

Respirația lui se rări din nou.

Evelina îi ținea mâna, privindu-l atent, când Artemisia intră împreună cu Benedetta. Imediat ce mama îl văzu, își dădu seama numaidecât că era momentul să cheme un doctor. Evelina se întrebă de ce nu o făcuse mai devreme. Benedetta îi sugeră să rămână ea cu el cât timp Evelina se spăla, se schimba și mânca ceva. Dar Evelina era prea speriată ca să-l părăsească.

– O să fie bine, insistă Benedetta. Are febră. Cu toții am avut-o și am supraviețuit. Este un ritual de trecere. Du-te. Rămân eu cu el.

Evelina făcu ce i se spusese. Adrenalina o ținuse trează toată noaptea, încă acum se simțea ruptă de oboseală. La micul-dejun, Artemisia spusese familiei că Bruno era bine, avea doar febră și se va simți curând suficient de bine ca să-și deschidă cadourile. Dacă reușise să-i prostească pe toți atunci, acum nu se mai lăsă nimeni păcălit, când doctorul veni și plecă apoi, cu o expresie gravă pe chip. Era imperativ ca febra să cedeze, spusese el. Următoarele douăzeci și patru de ore aveau să fie critice.

Acum, Benedetta și Evelina plecară la biserică în Vercellino, cu Nonna Pierangelini și Costanza, ca să aprindă lumânări pentru Bruno și pentru toți cei iubiți, care erau plecați la război. Sărbătoarea Crăciunului era încărcată de grijă, chiar dacă Tani și Artemisia făceau tot ce puteau ca să dea impresia că totul era în regulă. Romina încercă

să-l trezească pe Bruno ca să-i dea niște apă, dar el nu se mișcă. Stătea întins de parcă ar fi fost deja cu un picior în groapă.

În noaptea aceea, Evelina nu rămase singură lângă patul lui. Benedetta, Artemisia și Tani rămaseră cu ea. Patru oameni solemni, rugându-se pentru salvarea băiatului. Febra lui Bruno se agravase și acum bombănea incoerent, de parcă s-ar fi chinuit într-un groaznic coșmar. Artemisia îi mângâie fruntea, îl sărută pe tâmple și îi șterse cu apă fața fierbinte, dar nimic nu-l putu aduce înapoi. Cu fiecare suflare firavă, părea să se îndepărteze din ce în ce mai mult.

Când se crăpă de ziua în cerurile dinspre răsărit, coșmarul se termină, în sfârșit. Bruno începu să respire calm și trăsăturile i se înseninară. Genele îi fluturară și buzele i se arcuiră într-un mic zâmbet. Și apoi se duse, de parcă ar fi întins pur și simplu mâna, lăsând o ființă minunată să-l ia de acolo.

Artemisia urlă și îl strânse în brațe, legănându-l ca pe un pruncușor. Tani își lăsă fiicele să-și sărute fratele, pe urmă le făcu semn să iasă. Artemisia avea nevoie să rămână puțin singură cu fiul ei, le explică el, iar el dorea să-i îngăduie cât timp ar fi avut ea nevoie.

Evelina simțea și ea nevoia să fie singură. Benedetta îi sugeră să meargă la biserică, însă Evelina știa că nu ar fi putut găsi consolare acolo. Singurul loc unde ar fi simțit o oarecare pace era grădina, printre copacii și tufele pe care le iubea, pe care le iubise și Bruno, căci acolo își petrecuse multe ore jucându-se. Își îmbrăcă paltonul și cizmele și ieși în aerul mohorât al dimineții. Nu auzi cântecul păsărilor îndrăznețe, ce rămăseseră în Piemont pe timpul iernii, și nici nu simți aroma dulce a putrefacției naturii, în timp ce făcea loc noilor vlăstare ce aveau să vină în primăvară. Nu auzi nimic și nu simți nimic, decât durerea din inima ei.

Evelina nu mai jelise niciodată până atunci. Nu pierduse niciodată pe cineva iubit. Însă această primă experiență a pierderii își săpa un loc nou în sufletul ei, un nivel mai profund în cavernele liniștite, tăcute ale ființei ei, care era ireversibil. Un loc în care se năștea înțelepciunea.

Ajunse foarte curând la capela în care Bruno și prietenii lui se jucaseră de atâtea ori și împinse ușa masivă de lemn. Înăuntru, aerul era rece și stătut, frescele de pe pereți, pătate de umezeală. Podeaua de piatră era presărată cu frunze ruginii uscate și cu leșuri de insecte și al unei păsări rătăcite, care intrase în zbor și nu mai reușise să iasă,

murind acolo. Era un loc trist, părăsit. Locul perfect pentru Evelina să se elibereze de toată mâhnirea.

Se așeză pe unul dintre scaunele de lemn ce rămăseseră înșirate acolo de pe vremea în care familia participase la slujbele private. Se prinse cu brațele de pântec și scoase un urlet inuman. Îi ieși dintr-un adânc neexploatat din interiorul ei. Un loc atât de ascuns, încât întregul corp i se cutremură de surpriză și teroare. Cu toate acestea, nu se putu opri. Odată ce începu să iasă, căpătă avânt. Avea impresia că urla din stomac, pentru că avea niște crampe atât de intense și o senzație de eliberare atât de violentă. Tot ce putea face era să renunțe la control și să-l lase să-și croiască drum prin ea.

Într-un târziu, plânsul ei deveni un suspin potolit. Trupul i se prăbuși înfrânt, istovit. O durea capul, dar nici nu se compara cu durerea pe care o simțea în suflet. Se întrebă cum reușea cineva să-și revină vreodată dintr-o astfel de agonie. Moartea era un lucru imposibil de înțeles pentru ea. Oricât ar fi încercat, cea mai mare parte din ea simțea neîncredere. Inima ei, însă, îi spunea adevărul: Bruno nu mai era.

Bruno fu înmormântat în cripta familiei din cimitirul Vercellino. Când micul lui sicriu fu depus pentru odihna veșnică alături ce cel al bunicului său, Beto Pierangelini, și de ale celor doi unchi ai lui, care muriseră în pruncie, Evelina știu că nimic nu mai avea să fie la fel. Inimile lor fuseseră distruse, dar chiar mai mult de atât, inima fusese smulsă din familie, lăsând în locul ei un gol imens. Vila L'Ambrosiana avea să răsune pentru totdeauna de amintirea râsului lui Bruno, a zâmbetului său jucăuș, a curiozității și a dragostei sale. Oriunde ar fi privit, umbra lui Bruno ar fi fost acolo. Nu ar fi scăpat de asta și fiecare membru al familiei avea să se întrebe, iar și iar, oare ar fi putut face mai mult?

În seara de după înmormântare, Evelina se duse la mama ei, care era în pat. Doctorul îi dăduse ceva ca s-o calmeze și ea stătea acum rezemată de perne, privind fără țintă în întuneric.

– Pot să intru? întrebase Evelina încet.

Artemisia nu răspunse, așa că Evelina intră oricum. Se așeză pe marginea patului și luă mâna mamei într-ale ei. Chipul Artemisiei era tras de durere și ud de lacrimi.

– Cine este Gabriele? întrebă Evelina.

Artemisia o privi pe Evelina surprinsă.
– De ce?
– Pentru că în timpul delirului, Bruno a spus că Gabriele era cu el și că îi spunea că a sosit timpul.
– Timpul pentru ce?
– Voia să-l ia pe Bruno cu el.
Artemisia icni. Păru să se trezească brusc.
– A spus el asta? întrebă.
– Da. A spus că voia să plece să se joace cu Gabriele. Eu m-am întrebat dacă n-o fi fost cumva cineva de la școală…
Artemisia icni din nou și scutură din cap.
– Gabriele a fost geamănul lui. A murit la naștere.
Evelina nu știu ce să spună. O privea uluită pe maică-sa. Nimeni nu-i spusese că Bruno avusese un frate geamăn.
– Crezi că sufletul lui Gabriele a venit să-și ia fratele în lumea de dincolo? murmură Artemisia și privirea i se umplu de durere pentru ea și pentru fiul ei. Crezi că sunt împreună acum, într-un loc mai bun?
Evelina voia atât de mult să creadă în asta. Strânse mâna mamei.
– Da, spuse. Cred. Cred că Gabriele a întins mâna și Bruno i-a luat-o. Cred că au plecat împreună la joacă.
Artemisia începu să plângă iar.
– Mulțumesc, Evelina, spuse. Ce gând minunat!
După Anul Nou, Evelina se întoarse la Milano cu Benedetta. Nici una dintre ele nu voia să rămână acasă, cu giulgiul apăsător al doliului căzut peste vilă. Mama Artemisiei veni să stea o vreme și surorile ei făcură cu rândul, petrecându-și și ele timpul cu ea. Nu avea nevoie de fiicele ei, nici nu și le dorea. Gândul îi era numai la Bruno. Părea că luase și inima mamei lui când plecase.
Nonna Pierangelini și Costanza făcură tot ce putură ca să-i consoleze pe Artemisia și Tani, căci amândoi sufereau, chiar dacă în feluri diferite. Artemisia plângea des și tare, în vreme ce Tani se îngropă în munca sa. Nonna Pierangelini amenajă un altar într-unul dintre saloane. Un altar cu o fotografie a lui Bruno și o lumânare ce ardea zi și noapte. Îl decoră cu flori din sere, mărgele de rozariu, o statuie a Fecioarei Maria și icoane aduse din propriul dormitor. Acolo se rugau ea și sora ei. Se rugau pentru toți cei dragi plecați, lista devenind acum mai lungă și mai tristă. Îl iubiseră pe Bruno, iar moartea lui, erau sigure de

asta, le răpise niște ani, căci nu era oare adevărat că durerea scurta viața celor care o îndurau?

Benedetta primea din când în când câte o scrisoare de la Francesco, în care acesta o îndemna să aibă curaj și răbdare, asigurând-o că războiul avea să se termine curând, iar el urma să se întoarcă acasă, ca să poată clădi o familie și să-și vadă de viața la care visaseră. Evelina nu primi nici o scrisoare de la Ezra. Își imagina că îi scria Rominei, și o amărăciune începu să-i altereze amintirea, astfel încât după o vreme nici nu-i mai păsă de el. Bruno era mort, ce mai conta restul?

Urmă o primăvară toridă, iar Evelina și Benedetta se întoarseră ca să-și petreacă mai mult timp la Villa L'Ambrosiana. Își găsiră casa mult transformată. Tani și Artemisia păreau mai distanți ca oricând, iar vila însăși părea să reflecte în aerul ei accentuat de neglijență și mizerie lipsa lor de grijă unul față de celălalt. Umezeala se răspândise și mai mult peste fresce, covoarele păreau mai tocite, tablourile nu mai fuseseră rearanjate ori înlocuite după Crăciun. Nu mai erau plante sau flori în casă, cu excepția unei uriașe ferigi pe moarte din salonul de muzică, de lângă pianul care zăcea tăcut și trist ca un sicriu. Era ca și cum timpul se oprise în loc în clipa în care Bruno părăsise această lume. Artemisia plutea prin casă ca o nălucă, cu exuberanța de odinioară dusă, cu dorința de a fi văzută și admirată înlocuită de o dorință de a dispărea. Evelina nu credea că *signor* Scivoloso venea vreodată în vizită. Tani lucra în biroul lui și apărea doar la masă, ca să se ducă la culcare ori ca să plece cu mașina la Milano, unde își petrecea zilele în bibliotecă, sau poate căutându-și alinarea în brațele vreunei femei din carne și oase. Cine l-ar fi putut judeca? Soția lui era ca și moartă.

Nonna Pierangelini și Costanza păreau să fi îmbătrânit și ele, ca două moaște, forțând vechile obiceiuri ale gustării de după-amiază și jocului de cărți să persiste, chiar dacă păreau să nu mai aibă voința de a le gusta. Răsuflară ușurate când își văzură nepoatele, le îmbrățișară cu foc, sperând ca, odată cu revenirea fetelor, viața în Villa L'Ambrosiana să găsească o cale de-a redeveni ce fusese cândva.

Deși Evelina nu mai lua lecții de pictură, se duse totuși la Vercellino s-o viziteze pe Fioruccia Ferraro, căci prietenia lor le adusese pe picior de egalitate după ce raportul tutore-elev încetase. Soțul Fiorucciei, Matteo, plecase la război, la fel ca majoritatea tinerilor din țară. Ca să fie și ea de ajutor, Fioruccia îi luase locul lui Ezra la Ercole Zanotti,

muncind intermitent în prăvălie când nu preda la școală. Acolo urmau să se întâlnească cele două femei și să meargă apoi la o cafea, într-o cafenea din apropiere, unde să poată sta de vorbă.

Ercole Zanotti era deosebit de mândru de Ezra. În opinia lui, Italia avea dreptul la un imperiu colonial la fel ca Franța și ca Marea Britanie, iar fiul lui, bravul și patriotul lui fiu, lupta pentru gloria acestei țări alături de frații lui italieni. Fioruccia îi mărturisi Evelinei că pentru Ercole, participarea la război a fiului era felul său de-a evidenția loialitatea familiei sale față de Mussolini și de fascism. Ei erau înainte de toate italieni, și abia după aceea evrei, folosindu-se de orice ocazie ca să o dovedească. Cu persecuția poporului evreu de către Hitler tot mai prezentă în Germania și cu toate zvonurile antisemite din presa italiană, nu era momentul potrivit să te culci pe-o ureche. Era momentul să-ţi arăţi loialitatea completă și nemărginită față de Il Duce.

– Ţi-e teamă că se va întâmpla la fel și aici? o întrebă Evelina, referindu-se la Germania.

– Da, răspunse Fioruccia.

– Ce te-a făcut să te răzgândești?

– Un sentiment. Nu știu. Ceva ce plutește în aer. Simt pericolul în oase. Ridică mâna ca să-și arate degetul gol și râse. Mi-am donat verigheta ca să susțin eforturile de război. Soțul meu luptă în acest război. Și totuși, am sentimentul că aceste gesturi nu vor conta până la urmă absolut deloc.

– *Papa* zice că Italia va fi împinsă către Germania în condițiile conflictului ei cu Franța și cu Marea Britanie din cauza Abisiniei. Eu sper să se înșele.

– Și eu, încuviință Fioruccia. Dar dacă-l întrebi pe Ercole, el nu are decât cuvinte de laudă și admirație față de conducerea noastră. Nici nu-și vrea să-și imagineze că s-ar putea întâmpla ceva aici, care să ne pună poporul în pericol. El spune că guvernul nostru este mai interesat în stârpirea antifasciștilor decât în suprimarea evreilor.

– E un optimist.

– Și nu e singurul. Temerile mele par să nu fie împărtășite și de alții.

– Atunci, n-ai de ce să-ți faci griji, spuse Evelina încrezătoare, dar înclina mai degrabă să dea crezare pragmatismului tatălui ei decât optimismului lui Ercole.

Războiul italiano-abisinian se încheie în acea primăvară, iar Francesco se întoarse acasă la începutul verii. Departe de a avea parte de întoarcerea triumfătoare a unui erou, Francesco era traumatizat de cele trăite și stors de aproape toată energia. Slăbise atât de mult, încât Benedetta nici nu-l recunoscu când intră cu mers poticnit pe ușa apartamentului lor din Milano și aproape că-i strigă să iasă. Bietul om se duse direct în pat și dormi două zile încheiate, ridicându-se doar cât să mănânce ce-i aducea soția lui pe o tavă, la pat.

Evelina încercă să nu se gândească la Ezra, dar cu cât încerca mai mult să alunge aceste gânduri, cu atât ele se luptau să fie mai prezente. Ezra era al Rominei, își tot spunea ea. Nu avea nici o dorință s-o vadă pe ea. Ea fusese doar o distracție pasageră pentru el și nimic mai mult. Suferința, depășită doar de durerea pierderii lui Bruno, fusese înăbușită, dar acum Ezra era din nou în Vercellino, iar inima ei începu s-o chinuiască din nou.

Când se duse s-o vadă pe Fioruccia, prietena ei îi spuse că atât Ezra, cât și Matteo se întorseseră numai piele și os și că le trebuiseră mai multe zile ca să revină într-o formă cât de cât asemănătoare cu cea de odinioară. Ea și Olga gătiseră mâncărurile lor preferate, în speranța să-i îngrașe, dar ceea ce îi lovise cel mai aspru pe ei fusese epuizarea, precum și deziluzia că luptaseră într-un război pe care amândoi ajunseseră să-l considere zadarnic.

– Îmi imaginez că Ezra se va însura cu Romina, acum că s-a întors, spuse Evelina, îngrozindu-se de ce răspuns ar fi putut primi, dar dorind cu ardoare să audă că așa stăteau lucrurile, ca să poată trece și ea peste asta și să-și vadă de viață.

– Da, presupun că așa va face, îi răspunse Fioruccia încet. Dar tu, Evelina?

– Eu cred c-am să plec în America, la unchiul și mătușa mea din New York, spuse ea, dar în realitate, asta era prima oară când se gândea la plecare. Atunci își dădu seama că dacă nu-l putea avea pe Ezra, nu avea rost să mai rămână la Villa L'Ambrosiana și să se irosească, îndurerată și amărâtă. Da, spuse ea, tot mai încântată de idee. O să plec să trăiesc în America. Unchiul meu mi-a spus că totul este mai bun acolo, chiar și pizza.

CAPITOLUL 6

Tani nu era prea dornic ca fiica lui să plece la New York, la sora lui, nu numai pentru că America era foarte departe de casă, ci și pentru că nu era sigur că influența surorii lui avea să fie bună pentru Evelina. Artemisia, pe de altă parte, găsi ideea excelentă. Nu voia să fie nevoită să se preocupe de un soț pentru fiica ei. Nu voia să fie nevoită să facă orice altceva, în afară de a jeli moartea fiului ei. Evelina ar fi fost tulburată dacă mama ei ar fi căutat la ea alinare, dar Artemisia dovedi clar, prin lipsa de interes, că prefera ca Evelina să o lase singură cu tristețea ei.

Tani încuviință până la urmă, deși cu reticență, și roțile se puseră în mișcare pentru plecarea Evelinei. Nonna Pierangelini era tristă că nepoata ei decisese să se mute dincolo de Atlantic, dar îi înțelegea dorința de a-și extinde orizonturile, la fel cum înțelesese și când propria fiică, Madolina, plecase cu Peppino. Costanza spuse că tare și-ar mai fi dorit să fi putut pleca și ea.

– Cred că aș fi avut o viață mult mai palpitantă dacă aș fi trăit într-un loc ca America, îi spuse Evelinei, dar în realitate, nu știa nimic despre asta, bazându-și părerea doar pe imaginație.

Evelina era încântată că avea ocazia să o ia de la capăt într-o țară nouă, cât mai departe cu putință de Ezra. Era optimistă că inima avea să i se vindece în America și că avea să-și găsească o vocație care s-o inspire, poate chiar să se și îndrăgostească. Viața ei în Italia stagnase. Avea nevoie să reintre din nou pe un fel de făgaș. Să aducă un pic de entuziasm în viața ei. Să-și găsească un rost, un scop.

O surprinse, astfel, când Ezra apăru la ușa Villei L'Ambrosiana, după ce străbătuse tot drumul de la Vercellino pe bicicletă. Menajera o strigă pe Evelina, care picta în grădină.

– Vă caută *signor* Zanotti, strigă ea.

Evelina știa că nu era Ercole. Era uluită. Lăsă jos pensula și își scoase halatul. Înaintând spre vilă, entuziasmul ei inițial se spulberă când se gândi la motivul vizitei lui. Cu certitudine că venise ca să-i spună despre căsătoria cu Romina și să-și ceară scuze, poate, că o amăgise. Gândul acela făcu ca mâlul de pe fundul inimii ei să se ridice și să pângărească apele cu resentimente.

Evelina ocoli și ajunse în fața casei, unde Ezra aștepta lângă bicicletă, îmbrăcat în sacou și cu o șapcă pe cap. Ea observă imediat cât de slab era și ce diferit arăta chipul lui. Nu mai avea aerul acela nonșalant pe care îl avusese înainte, ci o față gravată cu liniile și umbrele experienței prin care trecuse.

Îi zâmbi când o văzu. Un zâmbet ezitant. Era nesigur, poate, de cum urma să fie primit.

– Evelina, spuse, iar ochii lui cenușii o măsurară apreciativ. Radiezi, adăugă.

– Mulțumesc.

Ea nu voia să zâmbească. Nu voia că-i ușureze situația. De ce ar fi făcut-o? El o rănise, iar ea voia să-l facă să vadă cât de mult o făcuse să sufere. Lipsa ei de căldură îl făcu pe Ezra să privească în altă parte. Lăsă privirea în pământ și nu îndrăzni să se mai uite la ea.

– Am auzit că pleci în America, începu el.

– Da.

El încuviință din cap.

– Nu te condamn. Italia se schimbă și nu în direcția bună.

Ea se încruntă.

– Dacă te referi la militarizarea țării noastre, atunci sunt de acord cu tine. Paradele, obsesia pentru fascism, uniformele și toată pompa. Ziarele nu mai vorbesc despre altceva. Și eu m-am săturat. Abia aștept să las totul în urmă și să descopăr o viață nouă în America.

– Cred că Italia se îndreaptă către o alianță cu Hitler, spuse el, grav.

– Sunt sigură că te înșeli.

– Așa mi-aș dori. Ezra oftă și clătină din cap. Mussolini susține acum Războiul Civil din Spania alături de Franco și Hitler. Îți spun, n-o să se termine bine. Vrei să faci o plimbare cu mine? Aș dori să-ți vorbesc.

Evelina vru să spună că nu putea, dar se gândi că asta era poate ultima oară când îl mai vedea. Simți o greutate apăsându-i inima.

– Sigur, răspunse.

Dar își dorea ca el să nu fi venit. Prezența lui o târa pur și simplu înapoi în dezamăgirea pe care abia reușise să o depășească.

El își sprijini bicicleta de perete și porniră împreună pe o potecă ce șerpuia printre răzoarele de cimbru și chiparoșii înalți și verzi. Ezra oftă

ca și cum imaginea unei asemenea frumuseți îl afecta mai profund acum, după ce trecuse prin experiența peisajelor pustiite de război.

– Îmi pare rău pentru Bruno, spuse.

– Și mie, răspunse ea.

– A fost un copil drăguț. Nici nu-mi pot imagina cum e să pierzi pe cineva atât de iubit.

– Este cel mai rău lucru din lume, spuse ea și nu-l privi, pentru că nu voia să plângă.

– Presupun că plecarea în America te va ajuta să lași în urmă toate astea.

– Puțin, poate. Dar moartea lui Bruno mă va urmări mereu, oriunde voi fi pe lumea asta. Nu este ceva care să poată fi uitat. E ceva cu care trebuie să înveți pur și simplu să trăiești.

– Desigur.

– Nu există clipă din zi în care să nu mă gândesc la el. Este mereu în mintea și în inima mea.

– Ai mai cântat la pian?

– Nu.

– Mie muzica mi se pare tare tămăduitoare.

– Poate pentru tine, Ezra, dar mie îmi cauzează durere.

Nu intenționase ca vocea să-i sune atât de dură.

El oftă mâhnit și Evelina își dădu seama că-i îngreuna situația. Merseră o vreme în tăcere. Pe urmă Ezra își vârî mâinile în buzunare și încercă să ducă discuția în altă direcție.

– Am crezut că războiul va fi o aventură, îi spuse el. Am crezut că o să fie un eveniment de valoare, eroic, dar m-am înșelat. A fost un dezastru.

– Presa a fost plină de triumfurile voastre glorioase.

– A mințit, a spus el simplu. Propagandă fascistă. Nu trebuie să crezi tot ce citești în presă.

Ea ridică din umeri.

– E imposibil că știi ce-i adevărat și ce nu.

– Bineînțeles. Ideea este că m-a schimbat.

– Presupun că n-ai cum să treci printr-o asemenea experiență și să te întorci același.

Ajunseră la sera sofisticată a Nonnei Pierangelini, cuibărită confortabil în iarba înaltă ce creștea sălbatică și din belșug în jurul ei.

Sticla în sine era plină de mușchi și licheni, vechiul schelet metalic gârbovit de ani, iar unul dintre panourile acoperișului, înclinat astfel încât să capteze soarele, lipsea. În ciuda deteriorării evidente, sera purta încă același farmec indiferent ca și vila, cu tinerețea răpită de timp, dar devenită și mai frumoasă datorită aerului său plin de regret și de melancolie.

– Nonna Pierangelini crește roșii aici, spuse Evelina, îndreptându-se spre seră. Se jură că au un gust mai bun decât oriunde în Italia, cică ar avea legătură cu lumina care se chinuie să pătrundă printre alge. Mă rog, nu știu ce să zic. Ridică din umeri. Din această pricină, nu vrea să lase să fie curățat sau renovat locul ăsta. A fost ridicată la sfârșitul secolului trecut, un proiect britanic. Serele victoriene erau la modă pe vremea aia. Evelina deschise ușa și intră. Aerul era încărcat și umed și mirosea puternic a roșii, care creșteau din belșug. Uite, magie! exclamă ea.

Ezra o urmă și privi ciorchinii de fructe de un roșu intens ce atârnau grase și coapte pe vrejuri. Plantele păreau prea îmbelșugate pentru acea construcție, umplând-o ca o creatură cu multe tentacule, punând treptat stăpânire pe sticla și metalul menite să o conțină. Evelina smulse o roșie și o duse la nas, inspirând adânc.

– Ador mirosul ăsta, spuse. Îmi amintește de copilărie și de Nonna Pierangelini.

Gândul plecării o înjunghie brusc ca un pumnal în piept și simți cum i se strânge inima de spaimă. Nu-și imagina că roșiile miroseau la fel în America.

Ezra se uită la ea, cu o încruntătură adâncă pe chip.

– Îmi pare rău că te-am făcut să suferi, îi spuse, cu o expresie de profundă remușcare.

Evelina ridică bărbia.

– Chiar m-ai făcut să sufăr, Ezra, răspunse ea, sentimentul satisfacției date de scuza lui fiind surprinzător de neizbutit. Dar te iert. Am presupus că simțeai pentru mine ceva ce nu ai simțit. Eram tânără și îndrăgostită. Vă doresc, ție și Rominei, să fiți fericiți împreună.

Se simți cuprinsă de tristețe și porni pe poteca dintre vrejuri, ca să nu trebuiască să-l mai privească pe Ezra.

El o ajunse din urmă și își puse o mână pe brațul ei. Ea se opri și se uită fix la el, uluită.

– Ce este, Ezra? întrebă ea supărată. Ce mai vrei de la mine? Te iert. E-n regulă. Haide să vorbim despre altceva.

– Am fost un prost, explică el repede. Am pus dorințele familiei mele înaintea dorințelor mele. Tatăl meu a observat felul în care stăteam de vorbă noi doi și mi-a amintit că eu trebuia să mă însor cu o evreică, și nu cu o catolică. Mi-a spus asta foarte clar. Așa că eu i-am făcut pe plac și am curtat-o pe Romina. Am crezut că făceam ce se cădea, dar războiul m-a învățat că singurul lucru corect este ceea ce se simte corect aici. Se lovi cu palma în piept. Chipul i se schimonosi de tristețe. Te-am iubit, Evelina, din prima clipă în care ai intrat în prăvălie. Nu am încetat să te iubesc când am cerut-o pe Romina. Doar că mi-am dat deoparte sentimentele ca să nu trebuiască să mă mai confrunt cu ele. Când Fioruccia mi-a spus că pleci în America, a trebuit să vin aici, să-ți explic eu însumi. Înțeleg dacă tu nu mă mai iubești. Dacă ești atât de furioasă pe mine încât nu mai poţi. Doar că trebuia să-ți spun ce simt, ca să știi că nu a avut nici o legătură cu tine și că totul a fost numai vina mea. Nu ai meritat să fii tratată așa, și dacă aș putea să mă întorc la nunta surorii tale și să fac lucrurile diferit, aș face-o. Aș fi primul care te-ar invita la dans și încă aș dansa cu tine după terminarea petrecerii și plecarea tuturor oaspeților acasă.

Ochii Evelinei se umplură de lacrimi. Zâmbi tandru.

– M-ai săruta în grădină?

Lui Ezra îi căzură umerii și o privi revoltat.

– Ai văzut?

Ea încuviință din cap.

– Îmi pare atât de rău, Evelina. Își strecură o mână la ceafa ei, pe sub păr. Pot să te sărut acum? o întrebă, iar ea încuviință din cap și vârî roșia în buzunarul lui.

Tani și Artemisia fură uluiți când Evelina declară că se răzgândise și că nu mai voia să plece în America. Tani fu încântat în sinea lui, dar pe Artemisia asta o irită.

– Nu-i poţi încurca așa pe oameni. Madolina și Peppino te așteaptă. Sunt sigură că au făcut tot felul de aranjamente. Este nepoliticos să anulezi.

Evelina își bănuia mama că așteptase cu nerăbdare să scape de responsabilitatea prezenței ei în casă.

– Dar nu anulez. Doar amân. Nu sunt pregătită să părăsesc L'Ambrosiana, explică Evelina.

– Nu trebuie să-ți fie frică, să știi. Nu este aventura despre care povestesc unii. Madolina și Peppino au traversat Atlanticul pentru nunta Benedettei și pe urmă s-au întors. Simplu. Abia dacă va trebui să-ți porți singură de grijă. Și poate-ți găsești și un american cu care să te măriți.

– Sunt prea tânără pentru măritiș. Adevărul este că nu sunt pregătită să-l părăsesc pe Bruno.

Era o minciună sfruntată, iar Evelina tresări când o spuse.

Mamei ei i se tăie respirația. Asta era ceva ce putea înțelege.

– Of, Evelina, gemu ea, chipul îmblânzindu-i-se de compasiune. Își trase fiica în brațe, udându-i rochia cu lacrimile ei. Atunci nu trebuie să-l părăsești, spuse ea cu înțelegere. O să-ți găsim un italian drăguț aici, în Vercellino, ca să poți rămâne aproape de fratele tău.

Dintr-odată lumea arăta cu totul altfel. Parcă devenise instantaneu mai frumoasă. Copacii erau mai verzi, florile mai colorate, cerul de un albastru mai profund, soarele mai strălucitor și aerul mai parfumat. Alchimia iubirii transforma totul din ceva banal în ceva extraordinar, astfel că inima Evelinei răspundea la tot ce o înconjura cu un sentiment de maximă împlinire.

Ezra ținea la sentimentele Rominei și, deși rupsese logodna cu ea, nu credea că se cădea să-și etaleze relația cu Evelina în fața ei. Evelinei îi era milă de Romina, căci o plăcea enorm. Bruno o iubise și ea avusese grijă de el în ultimele lui clipe de viață cu devotamentul unei mame. Evelina nu intenționa să-i răsplătească bunătatea furându-i bărbatul pe care îl iubea, și totuși, i-l furase. Nu exista alternativă. Puținul pe care putea să-l facă era să se ascundă cât mai mult timp, ca s-o scutească pe Romina de și mai multă suferință. Poate că până aveau să-și arate relația lumii, Romina își putea găsi pe altcineva pe care să-l iubească.

Ercole și Olga erau nemulțumiți că fiul lor decisese să nu se căsătorească cu Romina. În ceea ce îi privea, ea era o evreică bună dintr-o familie cumsecade. Mergeau la aceeași sinagogă. Erau din aceeași comunitate. Într-adevăr, se cunoșteau de mulți ani. Merseseră la aceeași școală și părinții lor erau prieteni. Ercole încercă să discute cu fiul său. Nu putea înțelege de ce se răzgândise. În cele din urmă, Ezra îi explicase că războiul îl schimbase. Îl făcuse să înțeleagă că nu voia să se

căsătorească din simțul datoriei, familiale sau de altă natură. Voia să se căsătorească din dragoste. Ercole insistase că dragostea creștea, dacă semințele plantate erau udate corespunzător. Dar Ezra susținea că semințele trebuiau în primul rând plantate în solul potrivit. În cele din urmă, Ercole ridicase din umeri, cu mâinile în aer.

– Cândva, te înțelegeam, Ezra, spuse, clătinând din cap. Tu cauți ceva ce s-ar putea să nu găsești niciodată.

Dar Ezra nu-i putea spune că găsise deja acel ceva.

Evelina și Ezra erau, așadar, atenți să-și păstreze relația secretă. Singura persoană în care se puteau încrede era Fioruccia. Amândoi știau că puteau avea încredere în ea și că aveau nevoie de ea, pentru că fără ajutorul ei, nu aveau unde se duce. Fioruccia nu fu surprinsă că cei doi ajunseseră împreună. Știuse tot timpul ce simțea Evelina pentru Ezra și era destul de sigură de ce Ezra se logodise cu Romina. În opinia ei, era corect că erau împreună, deoarece se completau unul pe celălalt ca muzica și dansul.

Fioruccia îi spuse totul soțului ei, Matteo, care se arătă bucuros să păstreze secretul. Era un om simplu, căruia nu-i păsa de religie. Pentru el nu conta dacă o persoană era catolică, evreică sau vreun extraterestru de pe Marte, conta doar să fie amabilă și bună la suflet și, de preferință, să aibă simțul umorului. El nu era un evreu practicant. Abia dacă mergea la sinagogă, nu-și spunea niciodată rugăciunile vineri seara și se considera italian mai presus de orice. Dacă Fioruccia ar fi fost catolică, s-ar fi căsătorit cu ea. Nu era ateu, dar era agnostic. Pur și simplu nu era sigur și nu voia să piardă timpul gândindu-se la asta. Dacă exista un Dumnezeu, avea să afle asta după moarte. Dacă nu exista, nu îi păsa, pentru că oricum nu ar fi fost conștient.

– Îmi păsa de asta înainte să vin pe lume? Nu, nici măcar nu eram conștient că exist, explica el când se discuta despre existența lui Dumnezeu – iar Ercole se înroșea la față și încerca să-l convingă de contrariu.

Ezra și Evelina se bucurau de cine în apartamentul Fiorucciei și al lui Matteo de pe Via Montebello. Fioruccia era o bucătăreasă bună, ceea ce pentru Matteo, care iubea mâncarea mai mult decât orice, era o calitate importantă la o soție. Războiul fusese greu din toate motivele evidente, inclusiv pentru că pur și simplu nu existase un motiv suficient de întemeiat pentru declanșarea lui, dar cea mai grea parte, după

mintea lui Matteo, fusese lipsa mâncării bune. Acum mânca și pentru prezent, și pentru trecut, spunea el. Compensând toate mesele pe care le ratase în Abisinia. Burta i se rotunjise deja. O mângâia cu satisfacție, ca pe un vechi prieten, pe care îl pierduse și îl regăsise, și umplea farfuria cu un munte de spaghete.

Evelina iubea serile din casa Fiorucciei. I se părea firesc să se afle acolo cu Ezra. Pe Via Montebello, simțea că formau un cuplu potrivit, pentru că așa îi considerau Fioruccia și Matteo. Evelina dădea o mână de ajutor la gătit, deși îi lipsea priceperea, și participa la curățenie și la spălat, în timp ce bărbații rămâneau la masă, fumau țigări și beau grappa. Părinții ei nu o întrebau niciodată unde era. De la moartea lui Bruno, amândoi își pierduseră interesul față de ea. Tani lucra, iar Artemisia se ruga, și nici nu observau când pleca din vilă și când se întorcea. Își lua bicicleta și pleca la oraș sau pe dealuri, unde se întâlnea cu Ezra. Se plimbau, vorbeau și stăteau întinși în iarba înaltă, presărată cu maci, bucurându-se de soare și unul de celălalt. Sâmbătă seara, se alăturau localnicilor în piața principală, și nimeni nu știa că sunt un cuplu, pentru că Evelina era prietena Fiorucciei și Ezra era nepotul ei, fiind astfel firesc să fie împreună.

Până la sfârșitul verii, Benedetta rămase însărcinată. Ea și Francesco veniră la Villa L'Ambrosiana ca să dea minunata veste. Artemisia își veni în fire, în cele din urmă. Gândul de a avea un alt copil pe care să-l iubească mai ridică puțin din povara durerii pe care o purta, așa că o îmbrățișă cu entuziasm pe Benedetta, felicitând-o cu ceva din vechea ei exuberanță și spunând că spera să fie un băiat.

– Dacă-i băiat, mamă, o să-i spunem Giorgio, după tatăl lui Francesco, și Bruno.

Artemisia nu-și mai încăpea în piele de fericire. Nu mai simțise o asemenea bucurie dinainte de moartea lui Bruno și o sorbea cu nesaț, însetată.

– Giorgio Bruno, repeta încântată, așezând delicat o mână pe pântecul fiicei ei. Mă rog să fie băiat. Un băiat frumos, sănătos și fericit. Giorgio Bruno.

Evelina era încântată pentru sora ei. Tot ce își dorise Benedetta vreodată fusese un soț și copii, iar acum era pe punctul de-a le avea pe ambele. Francesco era deosebit de mândru și o trata de parcă ar fi fost din porțelan. Benedetta savura din plin atenția lui, ațâțând-o și mai

mult, devenind din ce în ce mai fragilă, de parcă ar fi fost singura femeie de pe planetă ce rămăsese vreodată însărcinată.

Cu tot acest entuziasm, Evelina îi povesti surorii ei despre Ezra.

Stăteau afară, pe terasă, după prânz. Artemisia, Nonna Pierangelini și Costanza urcaseră deja să-și facă siesta. Tani îl luase pe Francesco într-o plimbare prin grădină, ca să-i arate unde plănuia să planteze noul arboret. Surorile erau singure.

– Ezra Zanotti? întrebă surprinsă Benedetta.

– Da, îl mai știi?

– Bineînțeles că-l mai știu. Cum l-aș putea uita? Nu era logodit cumva cu Romina?

– Știai?

– Mi-a spus maică-sa când probam o rochie. Erau foarte încântați.

Evelina oftă.

– Romina nu știe că suntem împreună.

– Mai bine.

– Dar va trebui să ne facem publică relația la un moment dat.

– Presupun că mama și *papa* nu știu.

– Nu.

– Știi că nu vor fi de acord, da?

– Dar nu pentru că el este evreu. N-o să le pese de asta.

– Pentru că nu este bogat, spuse Benedetta. Este fiul unui negustor de textile și al unei croitorese. Mama o să te privească de sus, iar *papa* o să vrea pe cineva cu bani și relații, cum e Francesco. De ce nu-i lași să-ți găsească ei pe cineva?

– Pentru că eu nu vreau pe *cineva*. Eu îl vreau pe Ezra, spuse Evelina, simțind brusc că i se face cald și dorindu-și să nu i se fi confesat surorii ei. Acum, că Benedetta era măritată, căpătase un aer de superioritate, care Evelinei nu-i plăcea. Îl iubesc. N-o să iubesc niciodată pe altcineva.

Benedetta râse.

– Ai doar nouăsprezece ani, Evelina. Ce poți ști tu despre iubire?

– Dacă trebuie să mă întrebi așa ceva, Benedetta, înseamnă că tu știi mai puține decât mine.

Sora ei se simți ofensată.

– Nu-mi spune tu mie ce știu și ce nu știu despre iubire.

– Dacă l-ai iubi cu adevărat pe Francesco, ai înțelege că nu vreau pe nimeni altcineva.

– Foarte bine. Îl iubești. Cred că o să afli că există multe obstacole în calea fericirii voastre. De exemplu, Ercole și Olga Zanotti, care nu vor fi de acord. Din câte înțeleg, după ce am petrecut ceva timp cu Olga, religia este un lucru important pentru ei. Tu cunoști pe vreunul dintre ei care să se fi căsătorit în afara religiei lor? Nu, nici nu mi-am imaginat.

– Vom pleca să trăim în America.

– Poate chiar va trebui s-o faceți.

– Foarte bine.

– Da, foarte bine.

Rămaseră tăcute o vreme, ambele simțindu-se la fel de stânjenite. Evelina se duse să-și mai toarne niște suc de portocale, dar găsi carafa goală.

– Am crezut că-ți pot spune orice, Benedetta, spuse ea în cele din urmă. Am crezut c-o să fii de partea mea.

Benedetta oftă.

– Dar sunt de partea ta. Poți să te măriți cu cine vrei tu. Eu spun doar că n-o să fie ușor.

– Viața nu e ușoară.

– O poți face cât de grea sau de ușoară vrei tu, prin alegerile pe care le faci.

– Eu nu am ce alegere să fac, Benedetta, spuse Evelina ferm. Îi sunt total devotată lui Ezra acum. Și nimic nu se va schimba. Nu voi renunța la el ca să accept pe unul pe care nu-l iubesc, doar pentru că e bogat și are relații. Ce fel de viață mi-ar oferi asta? Una confortabilă, dar goală, una cu zile nesfârșite în care să-mi doresc să fiu cu Ezra. Mai bine mor.

– Nu spune asta.

– Viața fără iubire nu merită trăită.

– Dar nu există un singur bărbat pentru tine, Evelina. Ăsta-i un mit, că sufletul tău pereche e undeva pe planetă și tot ce trebuie să faci este să-l găsești și să fiți fericiți. În funcție de unde mergi, vei deschide căi care îți vor oferi o mulțime de oportunități. Dacă pleci în America, vei deschide o nouă cale acolo, care îți va aduce oameni ce vor juca roluri importante în viața ta. Dacă pleci în Anglia, vei deschide căi acolo și vei cunoaște diferiți oameni, care își vor juca rolurile lor. Ezra nu este unicul bărbat de pe planetă pe care-l poți iubi. Dar dacă pleci și te duci

altundeva, este foarte probabil să găsești alți bărbați de care să te îndrăgostești.

Evelina își încrucișă brațele într-un gest defensiv.

– Nu sunt de acord cu tine și nu vreau să mai discut despre asta.

Benedetta se ridică în picioare.

– Sper să mă înșel și toată lumea să fie de acord, iar tu să te măriți cu bărbatul dorit.

– Și eu la fel, se răsti Evelina, privindu-și sora punând șervetul pe masă și îndreptându-se spre intrarea în casă. N-o să spui nimănui, da? întrebă ea.

– Nu, îți voi păstra secretul. Sper să nu rămână un secret prea mult timp. Un secret ca ăsta aduce tot felul de probleme.

Evelina se bucură s-o vadă plecând.

Evelina reîncepuse să cânte la pian. Acum, că era supărată pe sora ei, mergea în salon ca să-și exprime enervarea prin muzică. Se așeza pe taburetul de lângă feriga pe moarte și începea să cânte. Se simțea bine când lovea acordurile acelea minore, când lăsa armoniile și dezacordurile s-o elibereze de frustrare. Descoperi că atunci când simțea ceva puternic, melodiile pe care le compunea erau mai acide. Când se simțea fericită, ele nu atingeau aceeași profunzime dramatică. Nefericirea o cufunda mai adânc în sine, într-un loc unde numai muzica putea pătrunde și, făcând asta, o inspira să scoată la iveală ceva special. Melodiile îi rămâneau în minte și degetele ei știau cumva unde să se ducă. Erau mai talentate când își urma imaginația, când era inspirată de emoțiile ei. Degetele ei deveneau cumva nepricepute când interpreta după partiturile altcuiva.

În seara aceea, după cină, Francesco a deschis subiectul politicii, iar Tani și-a aprins o țigară și s-a lăsat pe spate în scaun. Artemisia, ieșită din exilul autoimpus, deși cu felul ei obișnuit de-a fi, înflăcărat și controversat, incomplet refăcut, era măcar atentă la discuții. Nonna Pierangelini și Costanza plecaseră în oraș, pentru cină și o partidă de canastă cu niște prietene, ceea ce era foarte bine, pentru că amândouă îl considerau pe Mussolini periculos. Benedetta era de acord cu tot ce spunea soțul ei, iar Evelina rămase tăcută, absorbind totul cu teamă. Discutau despre apropierea lui Mussolini de o alianță cu Hitler. După ce Marea Britanie și Franța îi întorseseră spatele Italiei, în momentul în care aceasta invadase Abisinia, Mussolini se întorsese spre Germania

pentru o alianță. Francesco era de părere că avea să fie un lucru bun, care ar fi făcut Italia mai puternică. Împreună, cele două țări puteau fi cele mai puternice din Europa, spunea el. Tani îl contrazise în felul lui calm și serios, spunând că va fi un dezastru. Hitler și Mussolini erau doi expansioniști, ceea ce însemna război și cuceriri.

– Lumea încă nu și-a revenit din ultimul război, spuse el.

– Ce ar însemna asta pentru poporul evreu? întrebă Evelina, având grijă să nu se uite la sora ei.

– Mussolini a spus și a tot repetat că el nu este de acord cu doctrina rasială a Germaniei, spuse Francesco.

– Și tu îl crezi? a întrebat Artemisia, arcuindu-și cinic o sprânceană.

– Bineînțeles, răspunse Francesco. Era fascist mândru și îl admira pe Il Duce. Nu mi-a dat nici un motiv să n-o fac.

– Eu bănuiesc că, dacă se ajunge la o alianță, Mussolini se va trezi că se aliniază cu Hitler, spuse Tani, scuturând țigara în scrumieră. Nu știu cum ar putea să evite asta.

– Poporul italian nu va permite niciodată așa ceva, spuse Evelina înfocată. Pur și simplu nu se va întâmpla.

Tani îi zâmbi.

– Istoria este mutilată de nenumărate exemple de persecuție rasială, draga mea. S-a mai întâmplat și se va întâmpla din nou. Nimeni nu învață niciodată din istorie.

– Eu refuz pur și simplu să accept că ceva atât de abominabil precum discriminarea poporului evreu de către Hitler s-ar putea întâmpla la noi, spuse Evelina, cu glas ridicat de frică.

– Dar *ție* ce-ți pasă? întrebă Francesco, chicotind. Tu nu ești evreică.

– Sunt om, îl repezi Evelina.

Francesco ridică din umeri.

– Cu toții suntem oameni și cu toții credem că antisemitismul lui Hitler este dezgustător. Cu toate astea, dă-mi voie să te contrazic cu respect, Tani. Mussolini consideră Italia un mozaic sănătos de rase. Nu va permite să i se dicteze de către nimeni. Va face din Hitler o marionetă. Își goli paharul de brandy și îl trânti pe masă cu zgomot. O să-l joace pe Hitler pe degetul mic.

Benedetta râse cu admirație față de genialul ei soț. Evelina zâmbi și ea. Nu era mereu de acord cu Francesco, dar în clipa aceea voia asta.

Tani și Artemisia tăcură. Ce știa tânăra generație despre mersul lucrurilor?

CAPITOLUL 7

Giorgio Bruno se născu în primăvara anului următor. Orice urmă de resentimente între Benedetta și Evelina se spulberă în bucuria adusă de naștere. Parcă acest copil aducea cu el o putere de vindecare. Artemisia reveni mai deplin în lume, Francesco se mai înmuie, dovedindu-se un tată iubitor și afectuos. Nonna Pierangelini și Costanza cotcodăceau ca două găini. Tani își petrecea rar timpul în birou când nepotul său era în casă, iar copilul îi atrăgea ca un magnet pe membrii familiei din toată Italia la Villa L'Ambrosiana, umplând-o cu sunetul vesel al vorbăriei, cu râsete și cu miros de mâncare gustoasă.

Evelina se gândea la Bruno. După moartea lui, nu crezuse c-o să aibă vreodată copii, de teama suferinței pierderii. Nu crezuse că inima i-ar fi putut îndura o asemenea durere a doua oară. Însă acum, privind fața micuță a nepotului ei, i se umplea inima de iubire, un sentiment atât de binecuvântat, încât își dădu seama că ar îndura orice pentru o asemenea experiență.

Lunile acelea au fost pline de farmec, flori de cireș și parfum de primăvară. Evelina petrecea cât de mult timp putea cu Ezra. Se plimbau cu bicicletele prin peisajul rural, stăteau întinși îmbrățișați pe câmpuri de maci, se sărutau, și vorbeau, și priveau norii.

– Ce vezi? întrebă el.

– Nori, răspunse ea și râse.

– Eu văd lei.

– Lei?

– Uită-te! Nu-i vezi? Îi arătă cu degetul spre cer. Uite capul, uite coama. Nasul și un ochi. Urmări cu degetul conturul corpului până în vârful cozii. Acum spune-mi că nu vezi și tu un leu.

– Ba văd, spuse Evelina surprinsă. Și uite încă unul.

– Nu, ăla e un tigru.

– Ba nu e tigru. Are coamă.

– Aia nu e coamă, alea sunt mustățile lui.

– Unde-ai văzut tu așa mustăți?

Se întoarse pe-o parte și o sărută.

– Nu știi să deosebești leii de tigri!

Ea râse, iar el o sărută mai apăsat, iar râsul îi coborî până în inimă, pe care o umplu cu nețărmurită fericire.

Evelina și Ezra mâncau la Via Montebello, încercând să discute despre alte lucruri, în afară de alianța dintre Hitler și Mussolini și de persecutarea poporului evreu. Evelina ar fi vrut să rămână în bula asta a ei de nesfârșite zile cu soare, flori și tufe colorate și seri fără griji împreună cu Ezra. Voia să se scalde în soare, frumusețe și iubire, fără să observe norii cenușii care se adunau la orizont, apropiindu-se încetul cu încetul de ea, amenințând să acopere soarele și tot ce era frumos. Voia ca zilele fără griji să dureze la infinit.

Dar nimic nu este veșnic.

În iulie 1938, cu zece luni înainte ca Mussolini să semneze Pactul de prietenie și alianță dintre Germania și Italia, sau Pactul de Oțel, presa italiană publica „Manifestul rasei“, un articol pseudoștiințific scris de cercetătorii fasciști care susțineau că rasa era pur biologică, rasa italiană era ariană, iar cea evreiască nu aparținea rasei italiene, care trebuia păstrată pură.

Tani citi articolul la micul-dejun. Clătină din cap consternat și se uită pe deasupra ochelarilor la soția și la fiica lui.

– Cum se poate defini rasa? întrebă el, ridicând din umeri. Chestiunea asta s-a dezbătut secole de-a rândul și nimeni nu a venit până acum cu vreun răspuns satisfăcător.

– Dar tu cum ai defini-o, *papa*? întrebă Evelina.

Era prea necăjită de acel articol ca să-și mai poată termina micul-dejun.

– Rasismul presupune o legătură între biologie și cultură, altfel este pur și simplu etnie, îi răspunse Tani. Nu se poate spune că Italia este formată din oameni de o singură biologie și cultură. Dacă poporul arian s-a stabilit în Italia în Epoca Fierului, atunci ce s-a întâmplat cu italienii originari? Clătină din cap pentru că întrebarea asta i se părea ridicolă. Sunt oameni nordici și mediteraneeni și de multe alte feluri. Diverși savanți au ajuns la concluzia că rasa există doar în contextul identității comunitare. Dacă Mussolini vrea să unească poporul italian într-o identitate comună, atunci poporul evreu face parte din acel amestec divers care face Italia ceea ce este. Împături ziarul și îl puse pe masă. În aceste vremuri incerte, Il Duce ar trebui să-și încurajeze poporul să

găsească putere în unitate, nu să creeze o breșă între ei și să încurajeze ura. Vrei să afli părerea mea? Eu nu cred în rasă.

Artemisia și Evelina erau atât de înfuriate de manifest, încât se duseră direct la Ercole Zanotti pentru a-și arăta solidaritatea. Găsiră obloanele lăsate și magazinul închis. Când ciocăniră, un Ercole palid dădu perdeaua laoparte. Când le văzu pe Artemisia și Evelina, descuie ușa și le lăsă să intre. Evelina se uită împrejur după Ezra, dar nu-l văzu.

– Ne este rușine că suntem italieni, le spuse Artemisia, îmbrățișând-o pe Olga, care plângea încet, la pieptul Artemisiei.

Se temea că ăsta era doar începutul și că Mussolini, fiind dornic să-și arate loialitatea față de Hitler pentru a-și consolida alianța, putea permite antisemitismului să escaladeze. Dar Ercole era ferm convins că Mussolini nu era omul care să facă distincții între rase.

– De fapt, aș merge atât de departe încât aș spune că Mussolini va privi cu un vag scepticism acest manifest. Oamenii ăștia de știință nu știu despre ce vorbesc. Unul dintre ei este zoolog! E de tot râsul.

– Și ce aveți de gând să faceți? întrebă Evelina.

– Să facem? ridică Ercole din umeri. Nu e nimic de făcut, în afară de ce-am făcut mereu. Să plecăm capul și să continuăm să muncim ca buni italieni. Se uită la soția lui. O să treacă, adăugă el, dar Evelina își dădu seama după teama de pe chipul Olgăi că nu-l credea.

Evelina se întâlni cu Ezra mai târziu, acasă la Fioruccia și Matteo. Fu șocată să-i găsească atât de abătuți. Sperase ca măcar ei să aibă aceeași abordare filosofică precum Ercole, dar nu era cazul.

– Am un coleg de muncă german, spuse Matteo grav. Lucrurile despre care îmi spune că se petrec în Germania îți îngheață sângele în vene. E doar o chestiune de timp până când otrava asta va ajunge și în Italia.

– Trebuie să facem ceva, spuse Ezra cu înfocare.

– Dar ce? întrebă Fioruccia. Ce putem face? Nu avem bani, nu avem putere, nici voce.

– Trebuie să ne gândim la plecare.

Se uită la Evelina și o luă de mână. Zâmbetul încurajator pe care i-l adresă nu reuși să-i spulbere temerile.

Matteo ridică din umeri.

– Noi nu avem unde ne duce.

– Și viețile noastre sunt aici, adăugă Fioruccia, cu o expresie neîncrezătoare. Treburile noastre, casele noastre, prietenii noștri. Trebuie să tăcem și să sperăm că furtuna va trece.

– Parc-ai fi fratele dumitale, spuse Evelina, zâmbind. Poate că-i prea devreme că ne gândim la plecare. La urma urmei, poporul italian va fi indignat de acest manifest. Nu pot să cred că cineva îl va susține. Vor fi revolte. Așteptați și-o să vedeți.

– Nu de italieni îmi fac eu griji, spuse Ezra. Ci de germani, iar influența lor e tot mai puternică zi de zi. Îi sărută mâna. Nu trebuie decât să te uiți la istoria noastră ca să știi că atunci când simți pericolul, se întâmplă pentru că *există* pericol. Nu e momentul să stăm și să așteptăm ca pericolul să treacă. Atunci când o să vină, o să fie prea târziu.

Cuvintele lui Ezra răsunau încă în urechile Evelinei în septembrie, când evreii născuți în străinătate fură alungați din Italia, iar copiii și profesorii evrei, expulzați din școlile și universitățile italiene. Primele gânduri ale Evelinei zburară la Fioruccia, care era profesoară la școala locală. Pe urmă, se gândi la toți refugiații din Germania și Austria, care trebuia acum să-și găsească un alt loc care să-i accepte. Unde se puteau duce? Când nu aveau cum să ia cu ei decât o sumă meschină, din ce aveau să trăiască?

Căsătoriile interrasiale, dintre evrei și non-evrei, fură interzise. Oricât de revoltătoare era această lege, Evelina era sigură că, până avea să fie ea pregătită de măritiș, guvernul lui Mussolini va fi fost înlocuit cu un altul, ori ea și Ezra vor fi plecat deja în America. Nu credea nici măcar pentru o clipă că nu se va mărita cu Ezra.

Spre groaza ei, Francesco era de acord cu mare parte din manifestul rasist. Evelina știa că admirația pe care cumnatul ei i-o purta lui Il Duce era într-atât de mare, încât atunci când Il Duce își retrase sprijinul oferit în trecut comunității evreiești în multele sale discursuri și interviuri, la fel făcu și Francesco.

– Poate că-i un lucru bun înlăturarea buruienilor ălora din nația noastră, că și-așa nu ajută cu nimic idealurilor noastre fasciste, spuse el într-o seară, la cina de la Villa L’Ambrosiana.

– Ce vrei să spui cu asta? întrebă Evelina, încercând să-și păstreze cumpătul.

Când se uită la Benedetta, sora ei evită s-o privească. Petele rozalii din obrajii ei, însă, îi trădau disconfortul.

– Ca să citez din cartea lui Paolo Orano *Evreii din Italia*, răspunse Francesco pe tonul pompos al unuia care se pretinde atotștiutor pe un subiect, când, de fapt, în realitate știe foarte puțin, evreii sunt în esență un popor subversiv și revoluționar, al cărui scop este acela de a submina și, în cele din urmă, a controla națiunile în care se stabilesc. Evreii și-au făcut-o cu mâna lor.

Când auzi această revoltătoare declarație, Tani luă cuvântul, de data asta, cu o voce care nu semăna deloc cu tonul lui de obicei domol și calm.

– Deși salut dezbaterile din această casă și am avut multe discuții cu tine, în care nu am fost de acord, aici voi stabili o limită clară. Astfel de discuții nu sunt binevenite aici.

Francesco se făcu roșu ca racul la față. Trase aer pe nări.

– Eu nu spun că sunt de acord cu ce face Hitler în Germania, cred doar că le trebuie înfrânat controlul.

– Control? exclamă Tani. Care control? Ei sunt terorizați în Rusia, le sunt negate toate drepturile civile în Germania, îndură niște condiții de neimaginat în Balcani, iar în Polonia, se încearcă trimiterea a trei milioane de evrei în exil. Da, chiar trebuie să te îngrijoreze puterea crescândă a poporului evreu, spuse el sarcastic. Dacă nu ești atent, s-ar putea să cucerească lumea!

Nimeni nu-l văzuse vreodată pe Tani atât de furios. Evelina, Benedetta și Artemisia, cât și surorile mai mari se holbau la el uluite. Maxilarul lui Francesco se încordă.

– Acesta este un discurs antifascist, spuse el și își goli paharul de vin. Cred că ar trebui să plecăm, se adresă soției lui. Nu suntem bineveniți aici.

– Ba ești foarte binevenit aici, Francesco, spuse Tani încet. Eu cu părerea ta nu sunt de acord.

Francesco spuse noapte bună într-o manieră rigidă și ieși din cameră. Benedetta, cu ochii sticloși de lacrimi, se duse obedientă după el. A doua zi dimineață, își făcură bagajele și plecară la Milano, întrerupându-și șederea. Evelina se întrebă dacă aveau să se mai întoarcă vreodată.

*

Pe 17 noiembrie a fost adoptată a doua serie de legi rasiale. Evreii erau concediați din funcțiile publice, cât și din armată, marină și aviație. Au fost dați afară din Partidul Național Fascist, lucru care l-a afectat serios pe Ercole, căci el fusese foarte mândru de calitatea de membru. Nu aveau voie să aibă afaceri proprii cu mai mult de o sută de angajați, ori afaceri legate de apărarea națională. Le era interzis să angajeze ajutor domestic din rândurile non-evreilor.

Matteo fu direct afectat de aceste legi, căci el avea o fabrică de textile cu mai bine de o sută de angajați. Trebui să predea cu mare tristețe afacerea maistrului său, în speranța că acesta avea să fie onest și să i-o înapoieze după încheierea problemelor. Olga avea ca angajată ca fată în casă o tânără catolică. Acum trebui s-o concedieze. Noile legi îi afectau pe fiecare dintre membrii familiei lui Ercole și a Olgăi.

Ezra încercă din nou să-l convingă pe Ercole să plece. Îi spuse Evelinei că tatăl lui era hotărât să rămână. Nu voia să renunțe la afacere și la casă pentru ceva ce putea să nu se întâmple.

– Eu i-am spus că Hitler îi va trimite pe toți evreii din nou în ghetouri. Se întâmplă deja în Roma. Acolo, nu au voie să-și exerseze profesiile și nu au din ce trăi. Italia s-a întors împotriva lor, iar ei sunt lăsați de izbeliște. Evreii germani sunt trimiși în lagăre de muncă din Polonia. E doar o chestiune de timp până când lucrurile se vor agrava și aici. Avem timp să fugim, dar trebuie să plecăm *acum*.

– Dar unde să ne ducem?

– În America. Cu bani, am putea obține vize. Dar *papa* nici nu vrea s-audă. E încăpățânat ca un catâr. Spune că nu vrea să plece. E italian, spune el, de parcă asta o să-l protejeze de antisemiți. El continuă să aibă încredere în Il Duce.

– Chiar și după aceste legi rasiale?

– E nebun. Hitler n-o să lase suflet de evreu în viață.

Evelinei i se puse un nod în gât. Se holba la el cu ochi mari, nevenindu-i să creadă ce auzea.

– Crezi c-o să vă *omoare*? întrebă ea cu glas sugrumat.

– Cred că vrea să ne anihileze pe absolut toți.

– Dar nu poate face așa ceva. Cum poate să ucidă oameni și să scape nepedepsit?

– O să facă ce poftește și nimeni nu va avea puterea să-l oprească. Singurul loc unde vom fi în siguranță este America. O mulțime de

oameni pleacă deja. Nu vreau să rămân în urmă.

– Atunci, să mergem! Plecăm împreună. Putem sta la mătușa mea, Madolina. Lasă-l pe tatăl tău aici, să se lupte cu furtuna, și noi hai să plecăm.

Ezra scutură din cap.

– Eu nu-mi las familia în urmă. Ori plecăm toți, ori nici unul.

Evelina îl strânse în brațe.

– Of, Ezra!

El își îngropă fața în gâtul ei.

– N-am să accept asta fără luptă, Eva, spuse el. O să lupt în Rezistență. Ei sunt deja destul de numeroși, să știi.

– Poate n-o să se ajungă la asta, spuse Evelina cu speranță în glas.

– Ba da, răspunse Ezra.

Evelina vedea acum lumea prin ochii poporului evreu și aceasta era un loc înfricoșător, ostil. Fascismul căpătase un chip profund amenințător. Salutul roman, care înlocuise strângerea de mână, simboliza militarizarea țării ei, dispariția compasiunii și a empatiei și ieșirea la iveală a răcelii, intoleranței și a urâtei lăcomii de putere.

Următoarea vară, evreii au fost excluși din toate profesiile calificate. Doctori, stomatologi, ingineri, contabili, arhitecți, jurnaliști, avocați și mulți alții au primit interdicție de a profesa. Copiii din căsnicii mixte erau scutiți de legile rasiale și existau povești despre mame evreice care semnau declarații pe propria răspundere, prin care afirmau că fiii lor erau rezultatul relațiilor extraconjugale cu catolici, pentru a le obține statutul de arian. Cu toate acestea, Ercole Zanotti nu voia să plece. În ciuda acestor restricții suplimentare, el credea că, dacă ținea capul plecat, rămânea liniștit și își vedea mai departe de treaba lui, viața avea să revină, în cele din urmă, la normal, iar el și familia lui erau lăsați în pace.

Cei care puteau plecau. Ezra își imploră tatăl să se alăture exodului. Dar Ercole rămânea ferm pe poziție.

– Eu sunt italian, repeta el. Și nimeni, nici măcar Mussolini, nu mă poate contrazice.

Ezra îi spuse Evelinei că se simțea ca un paria, pentru că oamenii traversau acum strada ca să-l evite, și nu-l puteau privi în ochi. Prăvăliile începuseră chiar să lipească în vitrine anunțuri de genul:

„Interzis accesul câinilor și al evreilor“. Iar veștile din Germania erau din ce în ce mai rele.

– Vreau să le spun tuturor că te iubesc, îi spuse Evelina lui Ezra într-o după-amiază, când erau singuri în sufrageria Fiorucciei. Afară ploua cu găleata. Ploaia șfichiuia ferestrele și era întuneric aproape ca seara. Înăuntru, focul era aprins și lumina lui aurie dansa demonic pe pereți. Nu vreau să ne mai ascundem. Ar trebui să știe toată lumea.

Ezra o sărută pe tâmplă.

– Nici eu nu vreau să mă mai ascund, dar nu e prudent, Eva. Dacă află poliția, dăm amândoi de necazuri.

– Atunci măcar dă-mi voie să le spun părinților mei, spuse ea.

El o privi cu tandrețe.

– Bine. Și le spun și eu alor mei. Tata va fi foarte dezamăgit. El vrea să mă însor cu o fiică a Israelului. Ezra râse. În lumina celor ce se petrec în clipa asta, nu cred că este în poziția să-mi impună ceva. Dragostea este un lucru fragil și prețios și noi suntem norocoși c-o avem.

– Orice s-ar întâmpla, Ezra, eu n-am să încetez niciodată să te iubesc. Știi asta, da?

Ochii Evelinei se umplură de lacrimi. El îi cuprinse fața în palme și o sărută pe buze.

– Nici eu n-am să încetez să te iubesc vreodată.

– Mi-e teamă.

– Și mie. Nu mi-e teamă de fasciști ori de naziști, mi-e teamă să nu te pierd pe tine. Se strânseră în brațe. Nu vreau să regreți vreodată că m-ai iubit.

– De ce-aș face asta?

– Pentru că dacă aș fi catolic, nu ai avea de ce te teme.

– Dac-am învățat un lucru din moartea lui Bruno, acela este că dragostea doare. Doare atât de tare, că mintea îți spune să nu iubești, să te protejezi de durere. Inima, însă, tânjește după dragoste. Ar face orice pentru ea. Ar suferi bucuroasă pentru o fărâmiță cât de mică. Evelina îl strânse și mai tare în brațe. Eu mă bucur de un adevărat festin de iubire, Ezra, și nici măcar mintea nu-mi spune să mă opresc.

El nu avea cum s-o contrazică.

Evelina decise să le spună părinților ei, Nonnei Pierangelini și Costanzei, la prânzul de a doua zi. Cei cinci erau singuri la masa din sufragerie. Încă ploua. Părea că nu se va opri niciodată.

– Trebuie să vă spun ceva important, începu ea.

Tani lăsă jos cuțitul și furculița și se șterse la gură cu un șervet.

– Ce anume, draga mea?

– Sunt îndrăgostită.

Artemisia păru surprinsă. Își arcui sprâncenele.

– De cine?

Nonna Pierangelini o privi cu interes.

– În sfârșit, spuse cu un oftat.

Evelina trase aer în piept.

– Ezra Zanotti.

Ambii părinți tresăriră. Ezra nu era unul dintre tinerii din cercul Evelinei. Ei nici măcar nu-l luaseră în considerare pe acesta. Numele nu le spunea mare lucru bătrânelor doamne, care se încruntară, încercând să-și dea seama unde mai auziseră ele numele ăla.

– Același Zanotti ca prăvălia? întrebă Nonna Pierangelini.

– E proprietar de prăvălie? întrebă Costanza, zâmbind larg. Foarte modern.

– Evreu, spuse Nonna Pierangelini cu o expresie compătimitoare, prevăzând necazuri.

– De cât timp durează asta? întrebă Tani.

– De peste trei ani.

– Trei ani! exclamă Artemisia îngrozită.

Evelina își dădu seama că făcea calcule în minte, încercând să înțeleagă cum de se întâmplase așa ceva fără ca ea să observe.

– Înțeleg, așadar este serioasă treaba, spuse Tani, dând gânditor din cap.

– Dar nu te poți mărita cu el. Legea nu permite, spuse Artemisia, vizibil confuză. Adică, chiar dacă ar fi potrivit, ceea ce nu este, legea rasială interzice căsătoriile interrasiale. Sunt sigură că știi asta, nu?

– Bineînțeles, dar asta n-o să mă împiedice să-l iubesc. Nu poți alege pe cine iubești. Se întâmplă pur și simplu.

– Ce romantic, oftă Costanza.

– Nu și dacă e săltat și dus la închisoare, spuse cu ironie Nonna Pierangelini.

– Bărbații evrei sunt amorezi minunat de senzuali, adăugă Costanza cu un rânjet. Eu știu mai bine decât oricine.

– El vrea să se însoare cu tine? întrebă Tani, ignorându-și mătușa.

– Vrea.

– Atunci n-ai decât o variantă. Trebuie să plecați amândoi în America.

Evelina clătină din cap.

– Ezra nu vrea să plece pentru că tatăl lui nu vrea.

– Dar asta e ridicol! strigă Artemisia.

Evelina ridică din umeri.

– Ezra a încercat să-l convingă, dar el declară ferm că este italian și că are aceleași drepturi ca oricare altul să fie aici. În plus, aici are și afacerea. Ce să facă în America?

– Să înceapă o nouă afacere, spuse Artemisia simplu.

– Sunt atâtea oportunități în America, spuse Costanza, care habar n-avea ce vorbea.

– Eu îi înțeleg reținerea de a pleca, spuse Tani. Nimeni nu vrea să fie refugiat. Familia lui a trăit aici de generații. Este devastator pentru ei să se gândească să renunțe la casă și la mijloacele de trai.

– O să rezistăm, spuse Evelina ferm. La urma urmei, fascismul n-o să dureze o veșnicie, nu? Eu am doar douăzeci și doi de ani. Nu e grabă.

– Eu m-am măritat la nouăsprezece ani, spuse Nonna Pierangelini.

– Eu am aproape optzeci și nu am fost niciodată măritată, spuse Costanza. Sunt multe drumuri care duc la Roma.

Artemisia fu ușurată de decizia Evelinei de-a aștepta.

– Nu, nu e nici o grabă, spuse ea cu un zâmbet. Ai absolută dreptate, scumpo. Cine știe ce aduce viitorul?

Tani trase adânc aer în piept.

– Ezra le-a spus lui Ercole și Olgăi?

Evelina încuviință din cap.

– Le spune azi.

– Mă îndoiesc că vor fi foarte încântați, spuse el cu un zâmbet ironic. Aș îndrăzni să spun că ar fi preferat-o pe Romina. Totuși, fie ce-o fi. Dacă voi doi sunteți hotărâți să nu plecați în America, atunci nu aveți de ales decât să așteptați aici. Situație în care, va trebui să fiți foarte atenți.

– Vom păstra secretă relația, îl liniști Evelina.

– Benedettei i-ai spus?

– Da, acum ceva timp. N-a fost de acord. Ne-am certat. N-am mai vorbit despre asta de atunci.

Tani miji ochii.

– Mie nu-mi place să vorbesc pe nimeni de rău, cu atât mai puțin pe ginerele meu, dar n-aș avea încredere în Francesco.

– Ți-am spus, interveni bunica ei. Mustața aia.

– Ce crezi că va face? întrebă Artemisia, îngrijorată.

Tani ridică din umeri.

– Nu cred că va face nimic, dar nu este un prieten al poporului evreu. Asta-i tot ce zic. Aveți grijă.

Ezra povesti că Ercole și Olga nu fură deloc încântați să audă că era interesat să se însoare cu Evelina. Olga plânsese. Ea își dorise o evreică drăguță pentru fiul ei cel mare. Ercole își ieșise din fire. Era îngrijorat că poliția o să afle că ei doi se vedeau și-o să-l trimită pe Ezra la închisoare.

– Trebuie să respecți regulile, Ezra, și să nu atragi atenția asupra ta. Habar n-ai ce le fac oamenilor care se ridică împotriva regimului.

Ezra îi spusese că știa foarte bine ce făceau și că nu avea de gând să-și trâmbițeze dragostea. Îi ceru tatălui său încă o dată să se răzgândească în privința emigrării în America. Dar tatăl lui refuză.

Anul următor, pe 10 iunie 1940, Italia a intrat în război de partea Germaniei. Mussolini a ezitat și a tras de timp, dar cu Marea Britanie în retragere și Franța în pragul capitulării, Il Duce a intrat în război în speranța că va avea un loc la masa învingătorilor, când Hitler urma să împartă Europa.

Francesco se înrolă imediat. Era încrezător că Axa Roma-Berlin îi va înfrânge pe Aliați. În ochii lui, Il Duce era invincibil. Dar Benedetta nu se întoarse la Villa L'Ambrosiana, iar Giorgio deveni un băiețel care nu cunoștea familia mamei lui și nici fermecătoarele bucurii ale casei ei.

Pentru familia Zanotti, viața mergea mai departe, în ciuda războiului. Fioruccia preda la școala evreiască înființată de comunitate după legile rasiale. Nepoții și nepoatele ei studiau, obișnuindu-se cu timpul cu noile lor vieți, chiar dacă le era dor de prietenii lor. Ercole vindea pânzeturi, ca de obicei, iar Olga făcea rochii, deși afacerea nu mergea prea bine. Fabrica lui Matteo continua să producă uniforme pentru armată, dar cererea era în scădere, iar combustibilul, puțin. Ezra muncea foarte puțin la prăvălie, petrecându-și mult timp departe de casă. Evelina știa că muncea pentru Rezistență, dar când îl întreba direct, el răspundea pur și simplu că avea prieteni care erau implicați și cărora îi plăcea să le dea o mână de ajutor.

Evelina și Ezra puteau acum să petreacă timp împreună la Villa L'Ambrosiana. Casa lui Ezra de deasupra magazinului nu era o opțiune, din cauza celor cinci frați ai săi care intrau și ieșeau, ceea ce îi împiedica să găsească un spațiu în care să fie singuri. În saloanele de la Villa L'Ambrosiana, citeau ziarele și ascultau radioul. Ezra culegea informații de la cunoștințe vorbitoare de germană despre ororile care li se întâmplau evreilor din Polonia și din Europa de Est și despre lagărele concepute pentru a-i distruge. Atât de groaznice erau poveștile, încât Evelina refuza să le creadă.

În iulie 1943, fascismul a picat. Mussolini a fost dat jos de la putere prin votul Marelui Consiliu Fascist și, prin arestarea lui, douăzeci și unu de ani de stăpânire fascistă în Regatul Italiei au luat sfârșit. Ercole era în al nouălea cer.

– Am avut dreptate tot timpul, declară el, ștergând praful de pe o sticlă de vin scumpă. Acum, războiul se va termina, iar Badoglio va anula legile rasiale.

Ezra se simțea prost că încercase să-l convingă să plece.

– Vezi, fiule, experiența știe întotdeauna cel mai bine, continuă Ercole, în timp ce Olga scoase pahare din vitrină. Acum hai să bem pentru libertate.

Lumea ieșise pe străzi, să cânte și să danseze, chiar în fața prăvăliei, iar familia Zanotti își termină vinul și sărbători alături de restul comunității, încântată de minunatul sentiment de optimism care plutea efervescent în aer. Imediat ce putu pleca, Ezra urcă pe bicicletă și pedală până la Villa L'Ambrosiana, ca să sărbătorească alături de Evelina. Când îi văzu bicicleta pe alee, ea deschise larg ușa și coborî în fugă treptele ca să-l întâmpine. El lăsă bicicleta să cadă și o trase în brațe.

– E timpul să punem la cale nunta noastră, spuse, și Evelina râse de ușurare și încântare. *Papa* a avut dreptate, adăugă el, sărutând-o. Nu ar fi trebuit niciodată să mă îndoiesc de el.

Euforia lor se transformă însă foarte curând în groază, când tancurile germane pătrunseră în mare viteză în Italia. Badoglio, succesorul lui Mussolini, a dat bir cu fugiții, iar în armata italiană rămasă fără conducere s-a instalat haosul. Germanii l-au eliberat pe Mussolini și au preluat controlul nordului Italiei, pe care l-au numit Republica Socială Italiană, repunându-l pe Il Duce la conducerea Partidului Republican Fascist. Poporul evreu era acum la mila

Germaniei naziste. Nu avea să fie vreo nuntă pentru Ezra și Evelina, iar pentru o plecare în America era prea târziu. Sticla scumpă de vin pe care Ercole o deschisese pentru sărbătoare rămase pe bufet, ca o amintire a faptului că experiența nu înseamnă întotdeauna și înțelepciune.

CAPITOLUL 8

Ercole Zanotti încetă să mai spună „Ce se întâmplă în Germania n-o să se întâmple niciodată aici" în noaptea în care el și familia lui au fost arestați. Germanii ocupaseră orașul și cei care putuseră plecaseră. Mulţi încercaseră să fugă în Elveția, dar căzuseră victime călăuzelor lipsite de scrupule, care îi dăduseră pe mâna germanilor. Cei care reușeau să treacă granița erau adesea trimiși înapoi, sau zăceau prin taberele de refugiați. Cei norocoși, care aveau bani și relații, își găseau libertatea după ce mituiseră călăuzele, vameșii, plus hotelierii. Dar era prea târziu acum pentru Ercole și Olga Zanotti și pentru familia lor.

Evelina află vestea de la Ezra, care veni pe bicicletă până la Villa L'Ambrosiana în toiul nopții. Aruncă pietricele în geamul ei și, când ea apăru, îi șopti să vină să se vadă cu el la capelă și să se grăbească. Evelina își dădu seama că se întâmplase ceva cumplit, așa că se îmbrăcă degrabă. Se strecură jos pe scara din spate și ieși pe ușa bucătăriei. Fugi cât putu de repede prin aerul înmiresmat al nopții de septembrie până acolo unde capela strălucea ca o nestemată tainică în lumina lunii.

– Fasciștii i-au luat pe toți, îi spuse Ezra gâfâind, când ea intră și-l găsi plimbându-se agitat de colo-colo pe podeaua de piatră.

– Pe toți?

– Mama, *papa*, Enrico, Giovanni, Damiana, Alessandra, Maurizio.

Evelina și duse mâna la gură îngrozită.

– Ce s-a întâmplat?

– Cineva a spart vitrina prăvăliei cu o piatră. A fost un zgomot atât de puternic, că am crezut că s-a prăbușit jumătate din casă. Până să apucăm să ne dezmeticim, ei bubuiau în ușă cu paturile puștilor și sunau la sonerie. *Papa* s-a dus să le deschidă și ei au năvălit înăuntru. Eu m-am ascuns sus, în dormitorul din fund. Ei urlau la noi să punem haine și cărți în valize…

Evelina observă sânge lucind pe obrazul lui.

– Tu cum ai scăpat?

– M-am aruncat de la fereastra din spate și am scăpat pe acoperiș. Ar fi trebuit să-i iau și pe ceilalți cu mine, dar n-a fost timp, iar ei erau prea departe, la capătul coridorului. Când am auzit ce se petrecea, mi-am urmat instinctele și am fugit. Dac-aș mai fi așteptat, m-ar fi văzut. N-

am avut timp. Își duse mâna la frunte. Aș fi putut încerca măcar să-l iau pe Maurizio…

– Unde-i duc?

– Nu știu.

– Of, Ezra. Ce-ai să faci acum?

– O să mă ascund aici până o să treacă pericolul și-o să pot ajunge la prietenii mei din munți.

– Bine. Îți aduc eu tot ce ai nevoie.

El o trase lângă el și o strânse tare în brațe.

– Ar fi trebuit să plecăm, murmură el.

– N-are rost să mai privești înapoi. Trebuie să privești doar înainte acum și să vezi cum o să supraviețuiești. Știi c-aș face orice ca să te pot ajuta.

– Știu.

– Mama și *papa* ar fi bucuroși să te ascundă în podul nostru…

– N-o să mă ascund ca un șobolan. O să-i găsesc pe cei din Rezistență și-o să mă alătur lor. Ăsta-i singurul lucru pe care-l pot face ca să-mi ajut familia și pe alții ca ei.

– Crezi că i-au luat și pe Fioruccia cu Matteo?

– Presupun c-au strâns toți evreii.

– Of, Doamne! Nu pot să cred că se întâmplă!

Pe Evelina o luă amețeala de groază.

– Ba mă tem că se întâmplă. Dar trebuie să rămânem puternici.

Evelina încercă să găsească ceva pozitiv de spus. Că vor fi ținuți la închisoare o vreme, pe urmă eliberați, dar nu putea minți. Auzise zvonuri despre ce le făceau germanii evreilor și refuzase să le creadă. Acum li se întâmpla familiilor Zanotti și Ferraro, iar ea se temea că zvonurile puteau fi adevărate. Îl strânse și mai tare în brațe pe Ezra.

Evelina nu se temuse atât de tare niciodată în viața ei, și totuși teama se transforma în acțiune determinată. Fugi înapoi în casă și strânse toate lucrurile de care se gândea că Ezra ar fi avut nevoie: pături, apă, pâine, carne rece și câteva cărți. Luă, de asemenea, lumânări și o cutie de chibrituri, dar Ezra spuse că n-o să le aprindă, ca nu cumva să vină careva să-l caute.

– N-o să vină tocmai până aici, îi spuse ea, dar Ezra nu era așa de sigur.

– Mai bine nu risc, spuse. Să nu le spui alor tăi că-s aici. Să nu spui nimănui, ai înțeles? Nu poți avea încredere în nimeni. În absolut nimeni. Evelina știa că putea avea încredere în părinții ei, dar fu totuși de acord să-i tăinuiască prezența. Mâine, tot orașul va vorbi numai despre asta. Trebuie să creadă că am plecat și eu.

Evelina încuviință din cap.

– Ai nevoie de ceva din apartament? Documente, bani, orice?

– Îmi imaginez că *papa* a golit seiful. Precis a luat cu el tot ce era important. Ezra înjură, scuipând cuvintele cu furie. Ar fi trebuit să mă asculte.

– Știu, așa este.

– Ar fi trebuit să se folosească de șansă când i s-a oferit. Am fi putut fi cu toții în America acum.

Ezra se lipi moale de ea și începu să plângă. Evelina nu mai văzuse niciodată un bărbat în toată firea plângând, iar asta o făcu să-i fie mai teamă ca oricând. Îl strânse în brațe, încercând să-i absoarbă suferința, ca să sufere el mai puțin. Pe urmă se sărutară. Un sărut pasional, întețit de toată groaza fugii lui și de teama față de ce-ar fi putut aduce ziua a doua zi. Nici unul nu știa ce le rezerva viitorul, sau dacă avea să mai fie vreun viitor. Incertitudinea aceea le alimentă pasiunea, făcându-i să trăiască acea clipă cu o intensitate pe care nici unul nu o mai simțise vreodată. Evelina i se dărui lui Ezra nu ca o femeie în noaptea nunții, ci cu foamea și pofta unei femei pe punctul de a-l pierde pe bărbatul pe care îl iubea.

Zorii se strecurau pe cerul nopții când Evelina se întoarse la vilă și se urcă în pat. Nu încercă să adoarmă. Rămase cu privirea în tavan, simțind doar bătăile panicate ale inimii și o frică teribilă și cleioasă în adâncul pântecului. Cum de se putea întâmpla așa ceva? Dimineață li se alătură părinților ei la micul-dejun, încercând să pară normală. Artemisia îi observă paloarea și o comentă, dar tatăl ei era prea absorbit de ziar ca s-o observe. După micul-dejun, merse cu bicicleta în Vercellino și găsi locul practic pustiu. Nu era nimeni pe străzi, magazinele erau închise. O cumplită liniște plutea peste piață. Își rezemă bicicleta de perete pe Via Agnello și se duse la vitrina făcută țăndări a magazinului lui Ercole Zanotti. Cioburile de pe strada pietruită străluceau în lumina soarelui. Părea, totuși, că nu fusese furat nimic. Sulurile de stofă rămăseseră pe rafturi. Garnituri și dantelă pe

tejghea, alături de reviste de modă și o vază cu flori galbene. Apăru unul dintre vecini, scărpinându-și creștetul chel. Era de vârstă mijlocie, cu o față nebărbierită și o privire tristă în ochi. I-a spus Evelinei că auzise geamul spărgându-se pe la două dimineața și că se uitase pe fereastră să vadă ce era cu zarva aceea. Văzuse familia urcată într-o dubă de poliție.

– Sunt oameni buni familia Zanotti, spuse el.

– O să se întoarcă, îi spuse ferm Evelina.

Bărbatul ridică din umeri și se strâmbă. El nu credea asta.

– O să-mi chem fiii, să mă ajute să acopăr cu niște scânduri vitrina, ca să nu ia nimeni din marfa lui, spuse. Pe urmă, dacă se întorc, să-și găsească prăvălia întreagă.

Evelina încuviință din cap.

– Sunteți un om tare bun.

– Măcar atât să pot face. Mi-e rușine cu țara mea.

– Nu mai este țara noastră, e-a lui Hitler, spuse ea și se întoarse, ca să nu-i vadă omul ăla lacrimile.

Următoarele zile, Ezra rămase ascuns în capelă. Evelina îi aducea mâncare, apă și țigări și-i spunea ce mai auzise la radio. Germanii ocupaseră Vercellino și patru dintre ei veniseră la vilă într-o mașină mare, neagră, în uniformele lor kaki, cu chipie ascuțite, și stătuseră de vorbă cu tatăl lor, în privat. Artemisia se temuse c-o să rechiziționeze casa și-o să fure tablourile, dar n-o făcuseră. Fuseseră politicoși. Nu știau o boabă de italiană, așadar comunicaseră doar în engleză, pe care Tani o vorbea fluent. Veniseră pur și simplu ca să se prezinte, spuseseră. Tani îi spuse după aceea Evelinei că veniseră doar ca să-i arate cine era șeful.

Imediat ce Ezra putu să fugă în munți, ca să lupte alături de partizani, o făcu. Îi promise Evelinei că se va întoarce și se ținu de cuvânt. În lunile care urmară, reveni săptămână de săptămână. Ea reuși să-i dea unul dintre pulovere vechi de lână ale tatălui ei, câteva perechi de șosete groase și bocanci de piele rezistenți. Spera ca Tani să nu le observe lipsa. Ocazional, Ezra venea cu câte un grup de doi sau trei bărbați, și mâncau ce le aducea Evelina de la bucătărie, fumau și dormeau sub păturile aduse tot de ea. Curând, ajunseră să ascundă arme în mica încăpere din fundul capelei și să vină mai des. Artemisia și

Tani nu știau nimic, retrași tot mai mult în lumile lor amăgitoare, astfel încât, asemenea vilei, păreau să se cufunde într-o stupoare atemporală.

Partizanii cărora li se alăturase Ezra erau evrei ca și el, care nu aveau banii ori relațiile necesare ca să fugă, tineri care ocoleau înrolarea, prizonieri de război eliberați și antifasciști. Erau bine înarmați, eficienți și plini de elan. În ciuda pericolelor, părea să le placă sentimentul de fraternitate pe care li-l dădea această aventură și sentimentul sporit de patriotism și țel.

Aflaseră că evreii fuseseră adunați din toată Italia și duși într-un lagăr de detenție de la Fossoli. Această bază militară fusese folosită inițial pentru prizonierii de război britanici, dar când Italia s-a predat în septembrie, acei prizonieri fuseseră mutați în Germania, iar lagărul fusese transformat într-un lagăr de concentrare pentru evrei. La sfârșitul fiecărei luni, vagoane întregi de deținuți erau trimise la Auschwitz, în Polonia. Era distrus, dar spera ca Aliații să avanseze în nord, să pună capăt războiului și să-i elibereze. Nici prin cap nu-i trecea că nu și-ar mai vedea vreodată familia. Așa ceva era de neconceput.

Evelina nu prea mai avea vești de la Benedetta. După cearta lui Francesco cu tatăl lor, nu se mai întorseseră la vilă. Artemisia era supărată că nu avea voie să-și vadă nepotul și își implora fiica să vină să stea cu ei de Crăciun. Evelina nu și-o dorea pe sora ei în vilă, căci asta ar fi însemnat ca Ezra să stea departe în tot acel timp. Era pur și simplu prea periculos. Dar Benedetta acceptă și îl aduse pe Giorgio cu trenul de la Milano.

Când Evelina își văzu sora, toate resentimentele se spulberară, iar surorile se îmbrățișară, regretând că lăsaseră să treacă atât de mult timp fără să se vadă. Giorgio devenise un băiețel frumos ca un îngeraș. Acum avea deja șase ani și era plin de curiozitate și de bucurie. Artemisia descoperi urme ale lui Bruno în trăsăturile lui, dar oricât încercă Evelina, nu reuși; copilul semăna exact cu mama lui. Benedetta, în schimb, părea obosită, trasă și ciudat de schimbătoare, tresărind brusc la fiecare zgomot, ca un șoarece speriat.

Francesco se afla în sud, cu armata italiană, luptând alături de Aliați. Benedetta îi mărturisi Evelinei într-o seară că după cearta cu Tani, mândria îl împiedicase să se întoarcă.

– A crezut în fascism ca și cum ar fi fost o religie, iar Il Duce, un zeu, îi spuse ea. Acum, că sudul a căzut, iar Mussolini nu mai e decât o

marionetă a lui Hitler, nu vrea să admită că a greșit. Când o să se termine totul, bănuiesc că o să fie un bărbat foarte furios, deziluzionat. Benedetta întoarse privirea către foc și zâmbi vag. Ce bine-i acasă, spuse.

– Ne-a fost dor de Giorgio, spuse Evelina, cu picioarele strânse sub ea pe sofa.

– Știu, și mie mi-a fost dor de voi. Nu a fost cinstit să-l țin pe Giorgio departe de bunicii și de mătușa lui, ca să nu mai vorbesc de străbunica și de strămătușa lui. Îți imaginezi cât de des îi vede pe părinții lui Francesco.

– Îmi imaginez. Evelina ridică din sprâncene. E un bărbat puternic soțul tău.

– Sigur nu bărbatul pe care să-l contrazici, rosti Benedetta, rar. Chipul i se înnegură, ca sub imperiul unui gând urât. Dar, asta este, la bine și la rău!

– Lucrurile sunt în regulă între voi doi?

Benedetta oftă.

– E un bărbat destul de temperamental.

Evelinei nu-i plăcea încotro se dusese conversația.

– Cum adică?

– Păi, știi și tu, bea și pe urmă se comportă într-un fel care nu-i prea elegant.

– Cumva te-a…

Evelina ezită, nedorind să se amestece în căsnicia lor.

– Dacă m-a lovit? termină Benedetta întrebarea în locul ei. Încuviință din cap. Bineînțeles. Dă bine cu dosul palmei.

– Benedetta!

Evelina era îngrozită. Își aminti ce spusese bunica ei despre mustața lui.

– E-n regulă. Să nu-i spui mamei sau lui *papa*, te rog. Mă descurc.

– Dar n-ar trebui.

– El crede că e dreptul lui.

– Nimeni nu are dreptul să lovească alt om, oricât de mult ar fi provocați.

– Eu probabil că îl provoc. Avem opinii foarte diferite asupra lumii. Se uită la Evelina și ochii i se întristară. Îmi pare tare rău pentru familia Zanotti, spuse ea. Foarte, foarte rău.

– Ți-a spus mama?

– Da. L-au luat și pe Ezra?

– Au fost luați *toți*, minți Evelina.

– Se vor întoarce vreodată?

– Sper. Dacă Aliații câștigă războiul și vor fi eliberați. Cine știe ce soartă vor avea?

–Hai să mergem mâine la Vercellino, să aprindem niște lumânări pentru ei.

– Da, e o idee bună. Mă tem că am întors spatele credinței.

– Acum e nevoie cel mai mult de ea.

– E greu să ai credință când este atâta nenorocire în lume. Poveștile pe care le auzi sunt groaznice. Cred că Dumnezeu și-a întors fața de la lume. Poate e prea mult chiar și pentru El.

– Îmi pare rău pentru ce-a spus Francesco despre evrei.

– Știu că nu ai fost de acord cu el.

– Unele dintre certurile noastre cele mai urâte au fost despre asta. Benedetta își duse ușor mâna la obraz, de parcă ar fi vrut să pipăie o rană veche. Am plătit pentru părerile mele, dar e un preț pe care sunt dispusă să-l plătesc. Nimeni nu ar trebui să trateze alte ființe omenești în felul ăsta. Este revoltător.

– Îmi pare rău că te-ai măritat cu el, Benedetta.

Benedetta clătină din cap.

– Mie, nu. Îl am pe Giorgio. Nu aș schimba asta pentru nimic pe lume.

*

A doua zi de dimineață, luară mașina lui Tani și plecară la Vercellino. Benedetta se întristă, dar n-o surprinse să vadă vitrina prăvăliei lui Zanotti bătută în scânduri. Cioburile de sticlă fuseseră de mult măturate, însă liniștea stranie domina încă orașul, de parcă sufletul l-ar fi părăsit, lăsând în urmă un leș în descompunere.

– Mai ții minte cât de fericite eram când veneam aici? întrebă Benedetta cu regret în glas.

– Bineînțeles, spuse Evelina, și se înfioră imaginându-și familia arestată și dusă în duba poliției. Olga era o persoană atât de dulce și de blândă, și Ercole… Ce mai, au fost cele mai drăguțe persoane.

– Sper să se întoarcă.

– Benedetta, nimeni n-o să se întoarcă.

– Cum se poate să știi așa ceva?

Evelina o luă înainte.

– Nu știu, doar mă tem. Sper să mă înșel.

Traversară orașul până la biserică. Construcția medievală arunca umbre lungi peste piață, înălțându-și turnul înalt și ornat înspre cer, ca o rugăciune tăcută către Dumnezeul despre care Evelina credea că nu mai ascultă. Au intrat pe ușile uriașe de lemn. Înăuntru, diverse persoane stăteau pe scaune, îngenuncheau în rugăciune și aprindeau lumânări la altar. În mare parte, bătrâni, bărbați, cu pălării în mână, și femei îmbrăcate în negru, jelindu-i pe cei căzuți. Atmosfera era sumbră și tristă. Pe altar era puțin aur, căci cel mai mult fusese topit pentru a finanța războiul lui Il Duce din Abisinia, dar erau lumânări care pâlpâiau în întuneric. Locul mirosea a ceară caldă și a secole și reverbera tremurul rugăciunilor, care parcă pătrunseseră în pereții acoperiți de fresce.

Au înaintat pe culoar și s-au oprit în fața mesei unde ardeau mici lumânări, legănând în flăcările lor aurii speranțele și rugăciunile celor care le aprinseseră. Evelina și Benedetta puseră acatistele lor pe masă, închizând ochii o clipă ca să se concentreze la rugăciunile lor. După aceea, îngenunchează în fața altarului și ieșiră pe drumul pe care veniseră. Ajunse afară, Benedetta se întoarse către Evelina și o întrebă:

– Tu îl mai iubești pe Ezra?

– Da, răspunse Evelina. Din tot sufletul.

– Am aprins o lumânare pentru el.

Evelina zâmbi.

– Și eu.

În Ajunul Crăciunului, ninse. Fulgi uriași se rostogoliră din cer, formând rapid o pătură groasă ce acoperi moșia. Giorgio fu peste poate de bucuros când se trezi de dimineață și privi pe fereastră. Adora zăpada și abia aștepta să iasă la joacă. Cum era devreme încă, Benedetta îl scoase înainte de micul-dejun. Îl urmări alergând prin grădină, bucurându-se de moliciunea zăpezii, scoțând limba ca să prindă câțiva fulgișori care făceau piruete în aer.

O luară printre copaci, iar Benedetta își aminti de vremurile din tinerețe când nu-și dorise altceva mai mult decât să plece de acolo. Acum nu-și dorea altceva mai mult decât să rămână. Curând, ajunse în poienița în care se afla capela în lumina slabă a zorilor, ca o corabie

eșuată, cu acoperișul alb-albastru de zăpadă. Se gândi atunci la Bruno, pentru că lui îi plăcuse să se joace acolo. Cum ar mai fi adorat zăpada! Giorgio alergă înainte. Nu observă capela. Era mai interesat de urmele pașilor care ieșeau dintre copaci, traversau poiana și se opreau la ușa mare.

Benedetta se încruntă. Se uită înspre pădure, pe urmă la capelă. Urmele acelea de pași erau recente, poate de numai câteva minute. Inima începu să-i bată nebunește. Îl chemă pe Giorgio la ea și îl luă de mână. Se duseră împreună la ușă și o împinse. Înăuntru era întuneric și mirosea a fum de țigări. Intră.

– Alo! strigă, vocea sunându-i mai curajoasă decât se simțea ea.

Nu primi nici un răspuns. Înaintă, trecu de scaunele de lemn și ajunse până în capăt, unde altarul gol stătea în mijlocul unui maldăr de frunze uscate și păianjeni morți. Atunci observă pături întinse într-un colț. Erau pături de la vilă. Nu-și imagină că le pusese mama ei acolo. Curiozitatea o împinse să intre în camera din spate. Când văzu numărul de arme aliniate la perete și de cutii de lemn puse unele peste altele, îi stătu inima în loc. Erau ale partizanilor.

Giorgio intră după ea. Până să apuce să vadă ce era acolo, ea reuși să-l împingă afară, în încăperea principală a capelei.

– Hai să mergem la micul-dejun, spuse ea, încercând să nu-i tremure vocea.

Copilul abia aștepta să iasă de acolo, înapoi în zăpadă, și începu să țopăie încântat. Benedetta simți că i se face rău.

Când păși peste prag, observă un plic alb sigilat, cu numele Evelinei pe el. Nu-l observase înainte. Fu tentată să-l deschidă, dar după ce își strecură un deget pe sub clapetă, se opri. La urma urmei, nu era treaba ei. Nu, mai bine i-l ducea Evelinei și-o punea să-i explice.

Când ajunse înapoi în casă, Artemisia era deja la masă.

– Crăciun fericit, spuse ea veselă. Pe urmă observă îngrijorarea pe chipul fiicei ei. Ești bine, draga mea?

– Doar mi-e puțin greață. Poți să vezi tu de Giorgio un pic, cât mă duc eu până sus?

Artemisia o privi pe Benedetta cu subînțeles.

– Doar nu crezi că ești…?

– Nu știu.

Artemisia zâmbi.

– O, eu sper că da. Ar fi timpul. Ei bine, ăsta ar fi cel mai frumos cadou de Crăciun.

Benedetta urcă grăbită scările și se duse în camera surorii ei. Evelina era la măsuța de toaletă, se pieptăna.

– Crăciun fericit! exclamă. Nu-i așa că-i minunată zăpada?

– Evelina.

Când auzi tonul aspru al surorii ei, Evelina se opri din periat. Se întoarse cu fața la ea.

– Ce? S-a-ntâmplat ceva?

– Tocmai am fost la capelă.

Evelina ridică bărbia.

– Aha, făcu ea.

Era aproape sigură că Ezra și oamenii lui nu se apropiaseră de la venirea Benedettei.

– Și sunt urme de pași peste tot prin zăpadă. Am intrat și am găsit… Își coborî glasul. Arme!

Evelina se ridică și se repezi să închidă ușa.

– Da, știu, pot să explic.

– Te rog.

– Dar trebuie să juri că n-o să spui nimănui.

– E un pic cam târziu pentru asta. Nu trebuie să jur nimic. Le-am văzut cu ochii mei.

– Bine. Ezra nu a fost luat în noaptea când i-a fost arestată familia. A scăpat și s-a alăturat partizanilor. A stat ascuns în capelă.

– Se pare că a venit acolo cu prietenii lui.

– Așa este.

– Și tu le-ai dus mâncare și pături?

– Da.

Benedetta începu să se plimbe agitată prin cameră.

– Tu îți dai seama cât de periculos este? Din cauza ta, am putea muri cu toții.

– E-n regulă. Nu vine nimeni aici.

– Încă.

– Ei nici măcar nu știu de existența capelei, și de ce ar percheziționa locul, de fapt? Suntem în siguranță, promit.

– Ar fi bine să ai dreptate. Dacă află mama și *papa*, o să dai de belea.

– N-o să afle. Nu se duce nimeni la capela aia. Nimeni în afară de Bruno n-a mai fost acolo de ani buni.

Benedetta oftă și se opri din mers.

– Eu nu spun nimănui, spuse ea încet. Dar mi-e teamă.

Evelina se simți ușurată. Se simțea bine că se eliberase de secret.

– E-n regulă. Și mie mi-a fost la început. Dar Ezra luptă contra germanilor. Îi ajută pe Aliați. Când o să se termine războiul, își va fi jucat rolul. Familia lui va fi eliberată și totul va fi bine din nou.

Benedetta își privi sora cu milă.

– Ești o mare visătoare, spuse ea, dar zâmbetul ei era plin de afecțiune.

– Trebuie să visez. Doar așa pot supraviețui, crezând că războiul se va termina, iar eu și Ezra o să ne putem căsători, să avem copii și să facem toate lucrurile pe care le fac cuplurile căsătorite normale.

– Nu credeam că vrei să te măriți.

– Cu Ezra vreau. Vreau să fiu a lui trup și suflet.

– Atunci, ar trebui să-ți dau asta. Benedetta scoase plicul din buzunar. Era pe podeaua din capelă. Cred că a fost lipită de ușă și a căzut.

Evelina deschise plicul și scoase scrisoarea.

„Am fost prinși în ambuscadă de soldați germani în timpul nopții. Îmi pare rău să-ți spun că Ezra a fost capturat. Carlo“

Evelinei i se înmuiară picioarele și se prăbuși pe podea.

Benedetta îi luă scrisoarea din mână și o citi.

Nu existau cuvinte de mângâiere. Nimic din ce putea să spună nu-l putea aduce înapoi. Se așeză lângă sora ei și o luă în brațe.

CAPITOLUL 9

Evelina merse prin zăpadă până la capelă. Simțea o durere insuportabilă în suflet. Nu mai simțise o astfel de dezolare decât o singură dată în viața ei, atunci când murise Bruno. Nu crezuse că era posibil să sufere atât de mult și totuși să supraviețuiască, dar o făcuse; știa acum că putea supraviețui și de data asta. Zăpada începuse să cadă din nou cu fulgi mari, umezi, așezându-se peste urmele pașilor bărbaților care veniseră noaptea să lase mesajul cel sumbru pe ușă. În curând, urmele acelea aveau să dispară, acoperite și ascunse, de parcă nici nu ar fi fost vreodată.

Evelina deschise ușa. Locul era gol. Era frig. I se vedeau în aer aburii respirației. Totul era așa cum lăsaseră când petrecuseră acolo ultima noapte. Pături împăturite și așezate în colț, cărți pe care Evelina le adusese pentru Ezra puse într-o grămadă ordonată, sticle cu apă, o farfurie rătăcită, furculițe, lucruri de care nu prea aveau nevoie, dar pe care Evelina dorea să le aibă, pentru a le da sentimentul de normalitate și confort.

Se așeză pe unul dintre scaunele de lemn și își cuprinse capul între mâini. Un suspin îi ieși din străfundurile trupului, forțat de o contracție ciudată, ca de durere. Mai fusese în acest tunel întunecat, dar însăși familiaritatea lui făcea experiența cu atât mai dureroasă. Se luă cu brațele de burtă și începu să geamă. Îi răsună ciudat în urechi, mai degrabă un geamăt de fiară decât strigătul unui om. Dar era singură, așa că ce mai conta? Se eliberă de el într-un urlet prelung, agonizant, până când nu mai rămase pic de aer în ea și trebui să inspire brusc, ca să-și umple iar plămânii.

„Ezra, Ezra, Ezra…“

Unde îl puteau duce? Era trimis și el, oare, la Fossoli? Urma să se revadă cu familia lui? Avea să supraviețuiască? Puteau partizanii să-l salveze? Ea ce putea face ca să ajute?

Când Evelina se întoarse la vilă, sora ei era la micul-dejun cu părinții lor. Giorgio se juca cu un avion de hârtie, pe care i-l făcuse bunicul său. Artemisia se ridică la intrarea Evelinei. Avea chipul plin de compasiune. Trase un scaun.

– Vino și stai jos, draga mea, spuse cu blândețe.

Evelina se uită la sora ei și se încruntă. Le spusese? Oare? Benedetta îi zâmbi liniștitor. Evelina se așeză și privi uluită de la un părinte la celălalt. Urmă un scurt moment de tăcere înainte ca Artemisia să vorbească.

– Este un moment dificil al anului pentru toți, spuse. Eu mă gândesc la Bruno în fiecare zi, dar de Crăciun, durerea este cea mai mare.

Evelina începu să plângă. Mama își puse mâna peste a ei.

– E-n regulă. Nu e nici o rușine să-ți arăți sentimentele, Evelina. E ceva normal. Înțeleg.

Tani zâmbi cu empatie.

– Bruno n-ar vrea să fim triști de Crăciun, mai ales cu zăpada asta. El adora zăpada, la fel ca și Giorgio. Haide, mănâncă ceva, o să te simți mai bine cu stomacul plin.

Evelina își șterse lacrimile cu șervetul din fața ei.

– Îmi pare rău, bâigui ea, trăgându-și sufletul. Sunt doar cumplit de tristă.

Artemisiei părea să-i facă mare plăcere starea emoțională a fiicei ei, căci asta îi unea în dragostea pe care i-o purtau lui Bruno. Îi strânse mâna.

– O să fie o zi frumoasă, spuse. Bruno va fi cu noi, pentru că el nu ar rata niciodată Crăciunul. O să ne îmbărbătăm reciproc. Asta fac familiile. Ne susținem unii pe alții în vremuri de restriște.

Imediat ce Benedetta reuși să fie doar ea cu Evelina, îi explică totul.

– A trebuit să le spun ceva, altfel te-ai fi dat de gol și ce motiv ai fi dat pentru lacrimile tale?

– Of, Benedetta. Simt că-mi ies din minți. Nu știu ce să fac. Nu știu cum să ajut…

Benedetta îi puse o mână pe umăr.

– Nu poți decât s-aștepți. Războiul se va termina curând și el o să fie eliberat.

– Și dacă-l împușcă? Ei împușcă partizanii, să știi. Evelina începu din nou să plângă. Dacă e deja mort?

– Nu mai spune una ca asta. Trebuie să speri. Asta-i tot ce poți face.

Surorile se îmbrățișară și Evelina se mai liniști în brațele Benedettei.

– Îl iubesc atât de mult, Benedetta! Nu cred că pot trăi fără el.

– Nici nu va trebui. Între timp, trebuie să-i ajutăm pe partizani.

Evelina se trase din îmbrățișare și se uită nedumerită la sora ei.

– Tu vrei să-i ajuți?

– Orice, numai să se termine războiul ăsta odată. Să ți-l aducă pe Ezra înapoi.

– Dar tu parcă nu erai de acord cu Ezra…

– Dacă tu îl iubești, Eva, atunci este bărbatul potrivit pentru tine. Eu m-am măritat cu bărbatul „cuvenit“ și uite unde-am ajuns.

– Of, Benedetta…

– Nu-mi plânge de milă. Eu l-am ales. Cuvenit nu face doi bani, dacă te face nefericită. Eu nu cred că Francesco m-a iubit vreodată cu adevărat. I-a plăcut doar ceea ce reprezentam. Ar fi trebuit să aștept un bărbat ca Ezra. Zâmbi trist. Pentru mine e prea târziu acum, însă nu și pentru tine. Cum i-am putea ajuta pe partizani?

Evelina simți un val de putere, înlocuindu-i sentimentul de neputință de a acționa.

– O să-ți fac cunoștință cu ei după Crăciun, când se vor întoarce. O să ne spună ei ce le trebuie. Faptul că-i lăsăm să-și țină armele în capelă este un mare ajutor. Sunt sigură că putem face mai mult.

– O să aibă nevoie de bani. Eu am bani.

– Francesco n-o să întrebe unde dispar?

– Nu. E un om generos. Eu nu duc lipsă de nimic.

– Foarte bine.

– Și cât timp el este plecat pe front, eu pot face ce vreau. Benedetta oftă. Când mă gândesc că voiam cândva cu atâta disperare să plec. Acum sunt disperată să rămân. Nici măcar nu mai vreau să mă întorc la Milano.

După Crăciun, Evelina o prezentă pe sora ei grupului de bărbați alături de care luptase Ezra. Liderul lor era un bărbat de cincizeci de ani pe nume Gianni Salvatore, din Torino, care fusese închis timp de patru ani în închisoarea Regina Coeli din Roma. Fusese membru al mișcării de rezistență antifascistă Giustizia e Libertà și luptase contra lui Franco în Războiul Civil din Spania. Era extrem de arătos, cu păr șaten, ochi căprui inteligenți și un zâmbet ce-i arcuia frumos colțurile gurii, dând chipului său un farmec irezistibil. Benedetta îl plăcu imediat, găsind în el romantismul și eroismul care îi lipseau soțului ei. Din clipa aceea, ar fi făcut orice pentru cauza lor.

Gianni îi spuse Evelinei ce se întâmplase cu Ezra, cum fuseseră înconjurați de soldații germani în pădure, în timp ce dormeau. Gianni nu fusese cu ei în acea noapte, dar unul dintre bărbați reușise să evadeze și-i povestise tot. Cinci dintre ei fuseseră luați sub amenințarea armei și duși în lagărul din Fossoli, după cum au aflat ei ulterior, acolo unde fusese dusă și familia lui Ezra. Evelina spera că se reuniseră, dar Gianni clătină din cap; nu era genul de om care să îndulcească pilula. Îi spuse că bănuia că familia lui Ezra fusese transportată cu mult timp în urmă la Auschwitz, în Polonia. Cât despre soarta lor, nu știa nimic.

Evelina se ruga din greu pentru ca războiul să se termine, iar Ezra și familia lui să supraviețuiască. Între timp, ea și Benedetta îi aprovizionau pe bărbați cu mâncare, le îngăduiseră să facă din capela lor casă conspirativă, le cumpărau țigări, medicamente și alte lucruri esențiale, pe măsură ce aveau nevoie de ele. Coseau haine care necesitau reparații și, uneori, îngrijeau rănițiii. Pe măsură ce iarna se termina și primăvara acoperea pământul cu un verde plin de viață și inocent, Evelina observă că Benedetta era îndrăgostită. Ochii surorii ei scânteiau, avea un mers săltat și era plină de optimism. Gianni era uneori plecat săptămâni întregi, alteori venea des la capelă. Benedetta aștepta acele clipe ca o soție credincioasă, rugându-se pentru siguranța lui de parcă nu mai avea un soț pentru care să aprindă lumânări.

Dacă nu ar fi fost partizanii, Evelina ar fi fost înnebunită de durere. Ajutorul dat lui Gianni îi oferea sentimentul că avea un scop și convingerea că îl ajuta pe Ezra. Cu fiecare zi care trecea, se simțea cu o zi mai aproape de eliberarea lui și, cu fiecare mică alinare pe care le-o putea oferi lui Gianni și oamenilor săi, își imagina că cineva, undeva, făcea același lucru pentru Ezra. Știa că încetaseră să le mai împărtășească veștile care le mai parveneau de la supraviețuitori despre ororile acelor lagăre de prizonieri din Polonia și le era recunoscătoare pentru discreție. Nici nu voia să audă. Tortura psihică ar fi fost insuportabilă.

Evelina și Benedetta credeau că păstrează activitățile lor tăinuite față de părinți, până într-o după-amiază de iunie. Tocmai terminau masa de prânz pe terasă. Menajera strângea farfuriile. Giorgio se dusese să se joace în grădină cu bona. Tani își puse șervetul pe masă și își aprinse o țigară. Se aplecă în față și ținu chibritul nemișcat, până și-o

aprinse și Artemisia pe-a ei. Pe urmă trase în piept și eliberă un nor de fum, se lăsă pe spate în scaun și ridică bărbia.

– Cred că e momentul, fetelor, să ne spuneți exact ce se petrece în capela familiei, spuse el.

Se uită la o fiică, apoi și la cealaltă, cu o expresie indescifrabilă.

– Nu știu despre ce vorbești, *papa*, spuse Benedetta.

El se uită la Evelina.

– Atunci, poate-mi spui tu.

– Nu se petrece nimic în capelă, *papa*, răspunse Evelina, cu ochii mari, plini de inocență.

El zâmbi amuzat.

– Sper c-o să vă pricepeți mai bine să mințiți când vor veni germanii să-și vâre nasul pe-aici și să pună întrebări.

– Și de ce ar face asta? întrebă Benedetta.

– Pentru că este inevitabil, o întrerupse Artemisia. Cineva își va vârî nasul, așa se întâmplă mereu.

Tani scutură țigara în scrumieră.

– Voi ajutați Rezistența, spuse el. Să nu credeți că n-am observat.

Artemisia clătină din cap.

– Ar trebui să fiu oarbă să nu observ că se ia mâncare din bucătărie sau că voi două dați fuga în grădină tot timpul.

– Noi vă susținem, spuse Tani. În ciuda pericolului în care vă puneți – și ne puneți, desigur – faceți ceea ce se cuvine.

– Chiar? întrebă Benedetta și umerii i se relaxară de ușurare.

– Noi vă susținem, încuviință și Artemisia, și în ochi îi dansă o lumină veche, uitată, de pe vremea de dinaintea morții lui Bruno, când îi plăcuse să fie deschisă și controversată.

– Serios?

Evelina era uluită.

– În capelă nu există apă curentă și nici nu e foarte confortabil, continuă mama lor. Dacă bărbații ăia au nevoie de o baie, un pat în care să doarmă și niște mâncare adevărată, trebuie să-i aduceți aici.

Tani încuviință din cap.

– Da. Cu cât scăpăm țara mai repede de germani, cu atât mai bine.

– Și cu cât Eva îl are mai repede pe Ezra înapoi, spuse Benedetta, uitându-se la sora ei.

Tani și Artemisia se uitară la Evelina.

– El nu a fost ridicat odată cu Ercole și Evelina, mărturisi ea. L-am adăpostit în capelă până avea să fie sigur pentru el să plece. Pe urmă a fugit în munți și s-a alăturat Rezistenței.

– Dar a fost capturat de Crăciun, adăugă Benedetta. A fost prins la Fossoli.

– Of, Evelina! Îmi pare atât de rău, spuse Artemisia cu sinceritate. Și tu mi-ai ascuns asta atâtea luni?

– N-am putut să-ți spun.

– Ei bine, acum ai făcut-o, trebuie să ne spunem tot. Gata cu secretele. Suntem împreună în această situație.

– Cum rămâne cu Nonna și Costi? întrebă Evelina.

Artemisia zâmbi.

– Dacă ajutăm Rezistența, vor avea și ele altceva de făcut decât să joace canastă toată ziua.

Benedetta râse.

– O să prindă iar chef de viață, adăugă ea. N-ar fi cinstit să le privăm de așa ceva.

– Așadar, spuneți-ne, ce se petrece în capelă? întrebă Tani.

Benedetta și Evelina începură să le povestească părinților activitățile lor clandestine, Evelina observând că atât Tani, cât și Artemisia păreau să iasă din lumile lor adormite și să pășească cu nerăbdare în lumea lor.

În lunile de iarnă ce urmară, Gianni și oamenii lui se refugiară în vilă. Lui Tani îi făcea plăcere să discute cu ei și să le asculte poveștile și aventurile. Nonna Pierangelini îi cocoloșea ca o mamă și Costanza cocheta cu ei, ambele femei fiind recunoscătoare pentru jucătorii entuziaști de cărți dintre ei. Artemisia le organiză pe slujnice să le ajute la spălarea și cârpirea hainelor și își instrui fiicele să o ajute pe Angelina în bucătărie. Ea plutea, bucurându-se de noul ei rol, discutând cu bărbații și flirtând cu Gianni, pentru că și ea era fermecată de acest partizan aspru, care emana pericol. Dar, în ciuda frumuseții ei și a faptului că era mai aproape ca vârstă de Gianni decât Benedetta, deveni curând evident că lui îi păsa doar de Benedetta. Artemisia, care avusese multe aventuri amoroase la viața ei, o încurajă.

– Viața nu trebuie să fie niciodată plictisitoare, îi spuse, trecându-și degetele peste obrazul fiicei sale și zâmbindu-i cu subînțeles. De îndată ce devine plictisitor, îți pierzi percepția de sine în toată monotonia

domestică. Uneori, o femeie are nevoie de un bărbat doar pentru plăcerea pe care el i-o oferă.

Dar Benedetta avea nevoie de Gianni pentru mai mult decât doar pentru plăcere; avea nevoie de el pentru dragoste.

Evelina își privea cu invidie sora și pe Gianni. Nu genul de invidie care macină sufletul, ci acela care ți-l umple de dor. Cât de mult și-ar fi dorit ca Ezra să fie acolo, ca să poată merge și ea de mână cu el prin grădini și să facă dragoste în liniștea tainică a nopții! Îi privea stând pe aceeași bancă, sub pergola unde îi spionase pe Ezra și Romina sărutându-se, și îi vedea râzând împreună, așa cum râsese și ea cu Ezra. Nu exista nici un moment din zi sau din noapte în care Ezra să nu fie în gândurile ei. Nu exista vreun moment în care el să nu fie în inima ei. Și îi șoptea mereu numele când se ruga acelui Dumnezeu care nu asculta niciodată pentru întoarcerea lui teafăr.

Evelina se pierdea în muzică. Se așeza la pian oricând putea, dispărând în peisajele luxuriante ale imaginației ei, așa cum o învățase Ezra să facă. Se pierdea de asemenea printre nori, când stătea întinsă în iarbă ore în șir, privind pufurile albe și urmărindu-le cum se transformau în animale, bărci, pești, munți și palate. Și apoi întindea mâna și constata că era singură. În clipele acelea, tristețea o copleșea și nu avea încotro decât să cedeze lacrimilor și să-și lase durerea să-și croiască treptat drum prin ea.

*

La începutul lunii septembrie, poliția fascistă apăru la vilă. Aveau motive să creadă că familia Pierangelini adăpostea partizani pe proprietatea lor. Aduseseră cu ei doi câini lupi uriași, care începură să adulmece prin casă, pe urmă și prin grădini. Tani și Artemisia îi invitară pe polițiști înăuntru, prefăcându-se ignoranți și politicoși. Artemisia turnă trei pahare de *grappa*, le oferi țigări și își aprinse și ea una. Le zâmbi, în felul ăla amăgitor al ei, iar bărbații se mai relaxară puțin, spunându-le că partizanii operau în zonă și se ascundeau în fermele de pe aceste dealuri, fiind sprijiniți de comunitatea locală.

– Vă pot asigura că aici nu au fost, spuse Tani.

– Sunt sigur că aveți dreptate, dar noi avem ordine să percheziționăm toate proprietățile din regiune. Ne cerem scuze pentru deranj.

Evelina și Benedetta se alăturară părinților în salon. Știau că polițiștii nu vor găsi partizani pe moșie, dar dacă se duceau în capelă, cu siguranță că aveau să găsească indicii care să dovedească prezența lor acolo. Fetele păstrară o atitudine demnă, făcând eforturi să nu-și privească în ochi părinții. Artemisia râdea și flirta, iar Tani stătea încruntat, ca și cum ar fi considerat toată acea întâlnire năucitoare.

Inima Evelinei se lovea cu putere de coaste. Ea știa că, dacă poliția găsea armele depozitate în camera din spate a capelei, toți aveau să fie arestați. Nu regreta că îi ajutase pe partizani, dar regreta falsul sentiment de siguranță pe care îl simțise în toate lunile de la arestarea lui Ezra. Poate că ar fi trebuit să fie mai atenți și să ascundă dovezile.

Păru să se scurgă o eternitate până când polițiștii se întoarseră cu câinii lor. Declarară că locul era curat și plecară toți, mulțumindu-le lui Tani și Artemisiei pentru ospitalitate. Imediat ce dispărură pe alee, fetele dădură fuga la capelă. Grădinile erau, totuși, vaste. Dar, când intrară, le descoperiră, spre marea lor uimire, pe Nonna Pierangelini și pe Costanza șezând pe scaune ca două găini pe cuibar. Când le văzură pe fete, șuierară printre dinți.

– Au plecat?

– Da, răspunse Benedetta. *Voi* ce faceți aici?

Costanza tremura de emoție.

– Am văzut pe fereastră mașinile apropiindu-se pe alee, așa că am zis să venim direct aici, să ne prefacem că ne rugăm…

– A fost ideea *mea*, spuse Nonna Pierangelini. *Eu* am zis să ne prefacem că ne rugăm.

– Am zis că polițiștii o să respecte niște babe care se roagă. Așa că asta am făcut.

Nonna Pierangelini se ridică cu greu în picioare.

– Și a funcționat. Femeia nu părea câtuși de puțin surprinsă. Au intrat cu câinii lor și…

– Eu am spus: „Puțin respect!“, o întrerupse Costanza.

– Și *eu* am spus: „Ăsta-i loc de rugăciune și noi asta facem. Ați venit să ne arestați că ne rugăm pentru fiii și nepoții noștri și ca să se termine războiul ăsta blestemat?“

– Și ei ce-au zis? întrebă Evelina.

– S-au scuzat, răspunse Nonna Pierangelini.

– S-au uitat prin jur și câinii și-au ridicat nasurile în aer, și pe urmă…

– Și pe urmă eu le-am spus că, dacă așteaptă afară, noi terminăm cam în douăzeci de minute și ei o să poată să intre, dacă mai vor.

– Nonna! Ai cam riscat, spuse Benedetta, tresărind.

– Știu, dar tânărul care părea să fie șeful avea o mustață foarte dezordonată și o bărbie anemică. Avea și niște ochi apoși. Am bănuit că avea o mamă dominatoare și o bunică formidabilă. A dat din cap, s-a scuzat din nou și a ieșit.

– Ne-ați salvat! strigă Benedetta, ușurarea preschimbându-se în lacrimi.

– Noi chiar vrem să fim folositoare, spuse Nonna Pierangelini cu un zâmbet timid.

– Nu ne-am mai distrat așa de secole, spuse Costanza emoționată.

Chiar părea brusc întinerită.

Nonna Pierangelini luă o față serioasă.

– Acum trebuie să mulțumim Domnului.

Lăsă bărbia în piept și închise ochii.

Cele două bătrâne doamne se rugară pentru sfârșitul războiului. Evelina se rugă pentru Ezra și familia ei. Benedetta se rugă pentru Gianni și oamenii lui. Apoi, se rugă ca Francesco să nu se mai întoarcă niciodată acasă.

Când războiul se încheie, în sfârșit, în luna mai a anului următor, rugăciunile Benedettei primiră un răspuns. Francesco, rănit în luptă, muri din cauza unei infecții în zilele dinainte ca germanii să se predea. După ce îl înmormântă, Benedetta deveni liberă să se căsătorească cu Gianni.

Evelina aștepta nerăbdătoare întoarcerea lui Ezra. Spera din tot sufletul ca Ercole și Olga, Matteo și Fioruccia să vină acasă cu el, iar viața să fie din nou cum fusese cândva. Ea și Ezra ar fi putut, în sfârșit, să se căsătorească și să înceapă împreună genul de viață pe care Evelina crezuse cândva că nu și-ar fi dorit-o vreodată. În fiecare zi mergea cu bicicleta în oraș, dar în fiecare zi prăvălia lui Ercole Zanotti rămânea cu vitrina bătută în scânduri. Până când, la sfârșitul verii, scândurile fură demontate, iar maistrul lui Matteo, cel pe numele căruia trecuse compania din cauza legilor rasiale din 1938, o preluă.

– Familia aia nu se mai întoarce niciodată, îi spuse el Evelinei când aceasta îl luă la întrebări. Au murit cu toții, afirmă el simplu și fără pic de emoție. Germanii s-au descotorosit de ei.

Presa relata despre destinul evreilor din lagărele înființate de germani ca să-i muncească până la epuizare, sau în care îi omorau pur și simplu. Poveștile erau extraordinare, iar Evelinei nu-i venea să creadă așa ceva. Pe urmă, supraviețuitorii începură să se întoarcă la casele lor, iar ororile prin care trecuseră nu mai putură să fie contrazise sau negate.

Totuși, Evelina continuă să îl aștepte pe Ezra. Așteptă ca primăvara să facă loc verii, iar vara să se estompeze în toamnă. Așteptă cu speranță în inimă, pentru că nu putea îndura gândul renunțării la așteptare. Nu putea suporta să renunțe. Se agățase atât de mult timp de această așteptare, încât nu știa cine ar fi fost fără ea. Când îi spusese lui Ezra că îl va iubi pentru totdeauna, vorbise serios.

În septembrie, află că rabinul de la sinagoga lui Ezra se întorsese în Vercellino. Supraviețuise un an și jumătate la Auschwitz și câteva alte luni într-o tabără de refugiați, înainte să ajungă, în sfârșit, acasă. Evelina se duse cu bicicleta în oraș ca să se vadă cu el. Rabinul Isaac Castello, cu înfățișare mai îmbătrânită decât vârsta pe care o avea și dureros de emaciat, confirmă cu profund regret că Ezra și familia lui fuseseră uciși.

– Îmi pare rău, îi spuse el, cuprinzându-i mâinile în cele osoase ale lui și privind-o în ochi cu atâta compasiune, că Evelina fu copleșită. Se prăbuși pe un scaun. Ezra e liniștit acum, mai zise el.

Evelina nu voia să creadă așa ceva. Nu putea. Ezra? Omorât? Era imposibil. Trebuia să fie o greșeală. Se întoarse acasă amețită, pierdută. Frumusețea câmpurilor de orez și a livezilor de măslini erau un afront adus mâhnirii ei. Cum de putea lumea să meargă înainte, acum, că Ezra nu mai era aici? Când ajunse acasă, nu intră. Se duse la capelă și îngenunche în fața altarului.

– Ai considerat de cuviință să-l iei pe Bruno, Doamne, se rugă ea. Și acum, consideri de cuviință să-l iei și pe Ezra. Dar eu te rog, în nemărginita-Ți înțelepciune, să-l aduci înapoi. Nu pot trăi fără el, înțelegi? Nu pot. Te rog, fă cumva să se fi înșelat rabinul. Lasă-l pe Ezra să fie în viață și adu-mi-l înapoi.

O săptămână mai târziu, Romina apăru la Villa L'Ambrosiana. Era mult schimbată. Nu mai era fata plinuță și drăguță care se jucase cu

Bruno în grădină, ci una îmbătrânită, fantomatică și înfricoșată. Ororile pe care le cunoscuse erau de nespus. Acum era singură pe lume.

– Nu știam la cine să apelez, explică ea când Artemisia o aduse în casă. I-am pierdut pe toți și tot. Nu mai am nimic.

Artemisia o luă de mână. Nu avea cum să uite vreodată cum îl iubise Romina pe Bruno.

– Ne ai pe noi, spuse ea ferm. Și poți sta aici oricât vrei.

Evelina o îngriji pe Romina, ajutând-o să se însănătoșească. Măcar atâta lucru putea face, după toată drăgălășenia cu care văzuse de Bruno în scurta lui viață și în ultimele sale ore. O vreme, Evelina se simți oarecum încurajată de munca ei. Îi dădea un motiv să se trezească dimineața. Era imboldul care o făcea să meargă mai departe. Exista cineva de care să aibă grijă. Fata nu povestea despre lagăr. Nu putea. Chiar dacă Evelina voia să știe, prefera să nu întrebe. Romina își petrecea zilele în liniște, brodând lângă focul din salon sau plimbându-se prin grădini, savurând sunetele și mirosurile naturii, permițând vibrațiilor vieții ce pulsau printre copaci și arbuști să-i vindece sufletul frânt.

În ciuda Rominei, Evelina nu credea că sufletul *ei* frânt avea să se mai vindece vreodată. Îl pierduse pe Ezra, prin urmare și motivul ei de a trăi. Se simțea ca o umbră, care respira doar din obișnuință și se mișca lent și amorțit prin nesfârșitele zile, fără țel, ca un spectru. Benedetta, care locuia acum cu Gianni în regiune, rămase din nou însărcinată. Căzură de acord ca Romina să o ajute pe Benedetta să aibă grijă de copii. Romina primi bucuroasă; și ea avea nevoie să-și găsească un rost în viață. Evelina se trezi din nou singură în vilă, fără nimic de făcut. Atunci își dădu seama că avea de ales: fie se usca de oful iubirii pierdute, fie se lua la trântă cu viața, refuzând să lase obida s-o distrugă.

Îi scrise tușei Madolina, cerându-i s-o primească la ea, la New York. Când primi răspunsul ei încântat, Evelina le spuse părinților ce planuri avea. Nici unul nu văzu vreun motiv pentru care ea nu ar fi plecat. De fapt, chiar o încurajară s-o facă. Poate că viața avea să fie mai bună pentru ea în America, se gândiră ei. Ea o putea lua de la capăt. Să-și facă un rost și să găsească un motiv de fericire. La urma urmei, asta își doreau Tani și Artemisia pentru ea: fericire.

Evelina plecă în America imediat după Crăciun, cu vaporul. Stătea pe punte și privea coasta italiană pierzându-se în ceață și, odată cu ea,

speranța ei: Ezra dispăruse. Privi spre ceruri. Norii pluteau grași și grei pe cerul iernii, dar ea nu mai căută lei și tigri. Nu-i mai putea căuta. De acum încolo, norii aveau să fie doar nori. Nu avea să mai existe magie și nici imagini fantastice. Ezra luase magia cu el și acum viața era pur și simplu viață, fără culoare, muzică sau farmec. O aștepta un viitor foarte diferit. Așa trebuia să fie; numai așa putea să supraviețuiască.

PARTEA A DOUA

The Hamptons, New York, 1980

Evelina simțea atracția tot mai insistentă a trecutului său. Ceea ce fusese cândva o tresărire blândă, amintiri pline de inspirație cu Villa L'Ambrosiana, Nonna Pierangelini, Costanza, părinții ei și Benedetta, erau acum o clară frământare ce-i amintea de lucruri pe care avusese mare grijă să le uite. Uneori, aceste amintiri îi tăiau respirația, cu fețele lor urâte și gustul amar. După toți acești ani de trai în America, de ce se iveau amintirile de demult ca trupurile morților, să o bântuie?

Evelina nu se mai gândise la Bruno de ani de zile. Bineînțeles că fratele ei îi trecuse prin minte de multe ori, imagini trecătoare cu silueta lui, râzând când zburda prin zăpadă sau jucându-se cu câinele lui, ca niște bobine de film vechi, ce redau mereu aceleași filmări. Dar nu-și permisese să se abată de la acea cale anume a memoriei, pentru că ceea ce se afla la capătul ei era crunt, fragil și întunecat; dureros de întunecat. Evita să se gândească la noaptea în care el murise, la înmormântarea lui în cripta familiei sau la chinul căruia trebuise să-i facă față toți, de a trăi fără el.

Nu se mai gândea nici la dimineața în care aflase că Ezra fusese luat prizonier, din același motiv. Dacă și-ar fi permis să se oprească asupra acestui episod înfiorător, chiar și pentru o clipă, ar fi ajuns la conversația pe care o avusese ulterior cu rabinul Isaac Castello, și nu putea să audă iar acele cuvinte, pentru că erau încă la fel de ascuțite ca niște cuțite și ar fi străpuns-o la fel de adânc ca și prima dată. Nu-și permitea să rătăcească pe acea cale a amurgului către ceea ce fusese soarta lui Ezra, pentru că imaginația ei ar fi căutat cel mai rău scenariu posibil, iar ea nu putea trăi cu asta.

Totuși, cu câțiva ani în urmă, dăduse din întâmplare peste o carte într-un anticariat. Era scrisă de un italian pe nume Primo Levi, intitulată *Mai este oare acesta un om?* Autorul povestea despre experiența lui la Auschwitz. Evelina știu din clipa în care întinse o mână tremurătoare spre ea că nu va face decât să-i întărească suferința. Era o mare imprudență să cerceteze despre experiența lui Ezra și să dezgroape ceea ce ar fi putut fi chinul lui, și totuși o curiozitate macabră puse stăpânire pe ea. Nu se putu opri, de parcă ar fi fost condusă de o parte întunecată a ei. Se duse acasă, în apartamentul ei din New York, ca o hoață, ținându-și geanta strâns în brațe, de parcă ar fi conținut ceva

totodată prețios și interzis. Apoi, în timp ce copiii erau la școală și soțul ei, Franklin, la serviciu, Evelina se întinse în pat și începu să o citească. La a patra pagină, plângea deja atât de tare, încât nu mai vedea cuvintele. Povestea lui Levi semăna prea mult cu a lui Ezra pentru ca ea să-i poată separa pe cei doi. Se întrebă dacă nu cumva se cunoscuseră, fie în Italia, luptând alături de partizani, fie mai târziu, în lagăr. Experiența despre care scria Levi, cu atât mai sfâșietoare grație stilului obiectiv al prozei sale, depășea cu mult orice și-ar fi putut imagina Evelina. Nu mai exista nici o cale de întoarcere acum de pe cărarea acea a amurgului; știa prea multe pentru a mai putea vreodată să ignore.

Evelina ascunse cartea sub saltea, ca să mai citească din ea câteva zile mai târziu, când curiozitatea depășise prudența, și se cufundă încă o dată în ororile întemnițării lui Ezra. Știa că el nu ar fi dorit ca ea să știe – într-adevăr, prin experiența dobândită după ce îi ajutase pe refugiații ce reușiseră să se stabilească în Brooklyn după război, știa că, în general, ei nu povesteau cu cei din afară prin ce trecuseră. Ea le auzise întâmplător conversațiile și culesese diverse frânturi de informații, dar această carte spunea întreaga poveste. Întregul adevăr, fără omisiuni, pe care, fără mărturia extraordinar de curajoasă a lui Primo Levi, ea nu l-ar fi crezut. Cum ar fi putut? Depășea cu mult orice trăise ea. Depășea chiar și cele mai înfiorătoare coșmaruri.

Evelina avea șaizeci și trei de ani, ceea ce nu însemna că era bătrână. Și totuși, simțea, cu fiecare an care trecea, povara memoriei devenind din ce în ce mai apăsătoare. Cei trei copii ai ei crescuseră și plecaseră, iar ea își petrecea din ce în ce mai mult timp cu Franklin. Doar ei doi. Călătoriseră în Europa și în America de Sud și văzuseră o bună parte din lume împreună. Și dragostea unuia pentru celălalt se consolidase. Îl iubea încă pe Ezra, nu avea să înceteze vreodată s-o facă, dar îl iubea și pe Franklin. Era, într-adevăr, posibil să iubești doi bărbați în moduri foarte diferite. Își dădea seama acum, în înțelepciunea ei, că iubirea avea multe chipuri.

Franklin avea acum șaptezeci și șapte de ani, dar arăta mai bătrân de-atât din cauza sănătății precare. Nu mai călătoreau, sau cel puțin, nu foarte departe. Tușa Madolina avea o casă în Hamptons, și lor le plăcea să meargă acolo. Era aproape de plajă și amândoi se bucurau de liniștea mării și de imaginea păsărilor de pe nisip care vânau valurile. Anul acesta, de Ziua Recunoștinței, Madolina îi invitase la ea câteva zile, să

petreacă alături de unchiul Topino, bineînțeles, și de Dan, care mai avusese multe alte iubite după Jennifer. Aldo și Lisa își petreceau vacanța cu familia Lisei, iar fiica Madolinei, Alba, cu a ei, după ce se căsătorise pentru a treia oară și se mutase în Colorado. Ava-Maria era într-o relație serioasă cu un nou iubit și alesese Ziua Recunoștinței pentru a-l prezenta familiei. Evelina bănuia că se vor căsători. Franklin spuse că orice bărbat suficient de curajos pentru a se căsători cu Ava-Maria era, în ochii lui, în egală măsură un erou și un mare prost.

Trecută deja de nouăzeci de ani, Madolina nu părea să ia viața mai domol. Mintea ei era la fel de ageră ca întotdeauna și ea era la fel de deschisă, de pedantă și de directă precum fusese dintotdeauna. Uneori, chiar și bastonul ei părea să țină cu greu pasul cu ea. Madolinei îi plăcea să se distreze. Îi venea ușor, căci îi angajase pe Miguel și Monica, un cuplu hispanic, să gătească, să facă curat și să îngrijească locul, amenajându-le o locuință în anexă, astfel încât să fie aproape ori de câte ori avea ea nevoie.

Avea o casă în stilul tipic al tuturor „căbănuțelor“ clasice din Hamptons: pereți gri pal și acoperișuri de țiglă, tâmplărie și obloane albe la ferestre, iar în frontonul triunghiular, o fereastră rotundă care privea trândav înspre mare. Era mare și aerisită, cu o verandă spațioasă și o grădină somptuoasă. Totuși, fiind noiembrie, hortensiile se trecuseră de mult și copacii își pierduseră frunzele. Vântul încrețea apa, rece și umed, iar înăuntru focurile erau aprinse și încălzirea centrală era la maximum. Madolinei nu-i plăcea să fie prea cald vara sau prea frig iarna, iar Miguel și Monica făceau toate eforturile pentru a obține temperatura potrivită.

Pentru partida de șah a lui Topino cu Franklin, devenită tradiție, în salon fusese așezată o masă de joc acoperită cu catifea. Ambii bărbați pretindeau că nu erau deloc în formă, asta fiind de asemenea o tradiție.

– Voi fi un adversar ușor de înfrânt, spuse Franklin în timp ce se așezau să joace.

– Ba tu o să mă distrugi pe mine în timp record, spuse Topino. Eu nici nu știu de ce ne mai batem capul.

Și totuși, cei doi erau la fel de competitivi și de pregătiți ca în fiecare an, iar partidele durau ore, uneori chiar zile.

Dan sosi cu Ava-Maria și cu Jonathan, iubitul acesteia, înaintea mesei de prânz. Madolina moțăia lângă foc când aceștia dădură buzna

pe ușă. Vocea Avei-Maria răsună în toată casa.

– Am ajuns! Mamă, tată, Madolina, Topino…!

Madolina tresări din somn.

– Dumnezeule mare, și-a deschis iadul porțile și-au năvălit afară toți dracii?

– Stai acolo, Madolina, spuse Evelina, lăsând din mână broderia la care lucra și ridicându-se. Sunt Ava-Maria și Dan.

– Și amorezul ghinionist, adăugă Madolina, chicotind. Abia aștept să-l studiez cu atenție.

Franklin și Topino își suspendară jocul.

Ava-Maria dădu buzna în cameră, cu paltonul încă pe ea. Era roz în obraji de entuziasm, albastrul ochilor ei fiind astfel și mai pronunțat.

– Nu-i așa că-i minunat? exclamă ea, aruncându-se în brațele mamei ei. Suntem cu toții împreună. Trebuie să faceți cunoștință cu Jonathan! strigă ea și o clipă mai târziu, Jonathan și Dan apărură în ușă.

– Măcar e obedient, dacă altceva nu, spuse Madolina în barbă.

– Jonathan, aceasta este familia mea, spuse cu mândrie Ava-Maria.

Pe urmă îl prezentă mamei, lui Topino, lui Franklin și Madolinei.

– Aaa, unchiul Topino, spuse Jonathan, dând mâna cu el. Am auzit multe despre dumneavoastră.

– Eu n-aș crede o vorbă din ce spune Ava-Maria, glumi Topino. Ea vede lumea prin niște ochelari cu lentile roz.

– Asta înseamnă că are o impresie idealistă și despre mine, răspunse Jonathan, zâmbindu-i tandru iubitei lui.

Ava-Maria îi zâmbi și ea încântată.

– Îți sugerez să profiți de asta cât poți, adăugă Topino. Ar fi frumos dacă te-ar privi mereu așa.

Madolina ridică o mână.

– Mi-ar plăcea să spun că și noi am auzit o mulțime despre *tine*, dar Ava-Maria a fost neobișnuit de secretoasă.

Tânăra râse.

– Ba nu e-adevărat, tușă Madolina. Am vrut doar să vă faceți singuri o impresie.

– Oricum aș fi făcut asta, spuse Madolina. Bine ai venit, Jonathan. E o plăcere să te cunosc. Trebuie să spun că ești un bărbat curajos, dacă ai rămas cu Ava-Maria.

Topino ridică din umeri.

– Ești un bărbat și mai curajos că rămâi cu *noi* toți.

Jonathan râse.

– Dacă o persoană este mai bine înțeleasă în contextul familiei sale, aș spune că îmi place deja și mai mult de Ava-Maria.

– Bine zis! exclamă Evelina.

Franklin făcu un pas în față.

– Joci șah? întrebă.

– Da, răspunse Jonathan, uitându-se la tabla de șah.

– Bravo! Eu și Topino am obosit să tot jucăm unul cu altul, adăugă el.

Topino îi zâmbi lui Franklin.

– Cine spune că eu am obosit să joc cu tine? Eu nu am *obosit* să joc cu tine, mi s-a *acrit* să joc cu tine. Vezi tu, Jonathan, e o tradiție. O tradiție obositoare și pe nici unul dintre noi nu-l lasă sufletul să-i pună capăt. An de an, eu și Franklin ne așezăm la tabla de șah și an de an ne străduim cât putem, lucru cu adevărat demn de toată mila. Poate că ne arăți tu cum se face, de fapt.

– Nu-i asculta! spuse Ava-Maria, luându-l pe Jonathan de mână și conducându-l spre ușă. Sunt un fel de prieteni deghizați în bătrâni deznădăjduiți. Vino, te conduc în camera ta. El stă în camera albastră, nu, tușă Madolina?

– Până oficializați relația, scumpo, așa e, acolo stă, în camera albastră, strigă Madolina după ea.

Dan se trânti pe sofa.

– Și, ce părere aveți?

Se uită la mama lui.

– E frumușel, răspunse Evelina.

Și avea dreptate. Tânărul avea un chip senin și prietenos, un zâmbet vesel, dantură dreaptă și albă și ochi verde-salvie, plini de sensibilitate, ce scânteiau după lentilele ochelarilor.

– Eu aș avea grijă cu invitația lui la partidele de șah, Topino, îl avertiză Dan. E foarte isteț. A studiat afaceri la Harvard.

– Studiile de afaceri nu au garantat niciodată un bun jucător de șah, spuse Topino. Dar un creier bun, cu certitudine, da.

– E bancher? întrebă Madolina.

– Bancher de investiții, spuse Dan.

Franklin arcui o sprânceană.

– Bravo! O să câștige destul ca s-o țină.

– Of, Franklin, spuse Evelina. Ava-Maria e o bucurie. Băiatul e norocos că i-a câștigat afecțiunea.

– Așa e, încuviință serios Topino. Ava-Maria e un dar. Se uită la Evelina, cu ochii lui cenușii plini de tandrețe. Asemenea mamei ei.

Evelina zâmbi.

Dan chicoti.

– Am impresia că mai degrabă *tu* vezi lumea prin ochelari cu lentile roz, Topino.

– Nu și când vine vorba de femeile din familia ta, răspunse Topino. Când vine vorba despre restul lumii, însă, ea trebuie privită numai prin ochelari cu lentile roz. De ce să vezi totul cenușiu, când poți să ridici privirea și să vezi un curcubeu?

Franklin și Topino își reluară jocul. Dan stătu de vorbă cu Madolina și mama lui, în timp ce așteptară toți nerăbdători ca Ava-Maria și Jonathan să coboare din nou.

– Dar tu, Dan? întrebă Madolina. De câte ori te văd, ești cu altă fată la braț. Tu când o să-ți găsești jumătatea?

Dan râse.

– Nu sunt prea grăbit să mă așez, tușă Madolina. Îmi place prea mult libertatea.

– Ai treizeci de ani. Nu aștepta prea mult, c-o să îmbătrânești.

– Oamenii nu se mai grăbesc să se căsătorească, așa ca pe vremea noastră, spuse Evelina. Benedetta s-a măritat la douăzeci de ani. Dacă treceai de vârsta asta, erai deja considerat prea bătrân.

– Tu te-ai măritat la treizeci, îi reaminti Madolina. Dar asta, din cauza războiului. Dacă n-ar fi început războiul, foarte probabil că te-ai fi măritat și tu tot la douăzeci.

– Dacă nu ar fi început războiul, viața mea ar fi fost foarte diferită, spuse Evelina, gândindu-se la Ezra.

Se uită la cei doi bărbați care jucau șah.

Topino se plesni peste pulpe și râse tare.

– Scuze, bătrâne, dar ai riscat și ai pierdut.

Franklin se uită în ochii Evelinei și zâmbi.

– M-a curățat de tot, mormăi el.

– Așa spui mereu, răspunse ea.

În cele din urmă, Jonathan și Ava-Maria apărură. Madolina declară că era timpul să se bea ceva. Topino spuse șah-mat și jocul se încheie, în sfârșit. Cei doi bărbați își dădură mâna.

– Ești mai bun decât mine, spuse Franklin.

– Nu mai bun, spuse Topino. Doar mai norocos.

Franklin se încruntă.

– Nu există noroc în șah.

– Unii zic că nu există noroc în viață, adăugă Topino. Noi ne facem norocul. Caz în care eu sunt un câștigător în marele joc al vieții. Dac-aș avea acum un pahar, l-aș ridica pentru asta.

Franklin deschise o sticlă de vin. Jonathan nu bea alcool, așa că el și Ava-Maria băură amândoi coca-cola cu lămâie. Dan bău o bere. După prânz, Franklin se duse sus să se odihnească. Obosea ușor și dorea să-și păstreze toate forțele pentru cină. Madolina moțăi din nou în fața șemineului. Nu ar fi recunoscut nici în ruptul capului vreodată că era obosită, iar siestele erau pentru spanioli, bolnavi și bătrâni ce renunțaseră la viață. Ea nu se încadra în nici una dintre aceste categorii și, prin urmare, se retrăgea în dormitorul ei doar la sfârșitul zilei. Ava-Maria, Dan și Jonathan deciseră să se uite la un film. Topino o întrebă pe Evelina dacă avea chef să iasă la o plimbare.

*

Cei doi porniră prin grădină către plajă. Evelina purta un fes de lână și un cojocel de oaie, Topino, pardesiul ponosit pe care îl avea de ani de zile și o căciulă cu urechi rusească din blană de iepure, care îi fusese dăruită cu generozitate la sfârșitul războiului de un soldat eliberator.

Era la jumătatea după-amiezii, dar se întunecase deja. Nori cu umbre violete pluteau pe cer ca niște șlepuri stângace pe o mare translucidă. Soarele își croia treptat drum spre sud, lăsând în urma lui o dâră roz. Când ajunseră la faleză, se prinseră de braț ca un cuplu de bătrâni căsătoriți. Pășiră împreună peste dune, acolo unde vântul vălurise nisipul, și iarba înaltă creștea în smocuri, precum obrazul neîngrijit al unui bătrân obosit, care a renunțat de mult să-i mai pese de cum arată. Se plimbară lipiți unul de celălalt pentru mai mult sprijin, ajungând, în sfârșit, pe plajă. Era o întindere kilometrică, aproape pustie. Se opriră o clipă, urmărind lumina ce dansa fermecător pe valuri

și rândunicile-de-mare cu ciocuri portocalii care ciuguleau apa joasă în căutarea peștilor.

Mult timp, nici unul dintre ei nu vorbi; era tăcerea a doi oameni care se simțeau complet în largul lor împreună. Începură din nou să se plimbe, ascultând sunetul mării și al vântului, bucurându-se de vidul propriilor gânduri. Din când în când, Topino se uita la ea și zâmbea.

– Cred că Jonathan e Alesul, spuse.

– Nu e un pic cam devreme ca să-ți dai seama?

– Eu îmi dau seama de o persoană doar uitându-mă la ea. Are o față blândă.

– Bunica mea își dădea seama de o persoană după mustață.

– Serios?

– Da, serios.

– Ce părere avea despre Hitler?

– Deloc bună. Și nici despre Stalin.

– Avea dreptate. Ce puteri incredibile de prorocire!

Evelina râse.

– A avut dreptate în privința soțului Benedettei, Francesco. O bătea, știi?

– Asta nu e bine.

– Nu, nu era. Nonna Pierangelini a pretins că a știut că nu era bun de nimic de prima oară când i-a văzut mustața. Era prea ordonată și îngrijită, a spus ea.

– Cred că avea dreptate.

– Mă bucur că Jonathan nu are mustață.

– Suntem în anii ’80. Oamenii au gusturi mai bune. Râse. Ai sărutat vreodată un bărbat cu mustață?

– Nu, și nu cred că mi-ar plăcea.

– Franklin n-a avut niciodată păr pe față?

– Tu ce crezi?

Râseră amândoi.

– Îmi place de Jonathan, spuse el serios. Cred c-o să fie bun pentru Ava-Maria. Ea are nevoie de o mână forte, iar el este puternic, și totuși blând. Cred că blândețea este una dintre cele mai importante calități la o persoană.

– De acord. Oamenii caută mereu frumusețea, dar frumusețea pălește, sau cel puțin te obișnuiești cu ea. Blândețea e durabilă.

– Franklin a fost blând cu tine.
– Am fost norocoasă.
– *El* a fost norocos.
Evelina îl înghionti în joacă pe Topino.
– Numai tu ai zice asta.
– Ești o femeie bună, Eva. Sunt tot felul de drumuri pe care le-ai fi putut alege, dar tu l-ai ales pe cel al deplinei integrități. E un om norocos că te are.
– N-am să uit niciodată cum i-a spus tușa Madolina Albei că viața nu este făcută să ne dea ce vrem. Că uneori nu putem avea tot ce ne dorim. Că pur și simplu nu este posibil. Cu cât îmbătrânesc mai mult, cu atât găsesc mai multă înțelepciune în vorbele ei. Viața înseamnă să înveți, este? Așa trebuie să fie. Altfel de ce am fi aici, dacă nu ca să creștem cumva? Dacă viața ne-ar oferi tot ce ne dorim, dacă am fi fericiți tot timpul, nu am mai avea ocazia să creștem. Am fi niște creaturi egoiste, având grijă doar de noi și de satisfacția noastră. Suferința ne face mai profunzi. Mai miloși. Mai înțelegători față de suferința oamenilor. Ne face mai buni. Moartea lui Bruno m-a schimbat. A sfredelit adânc în ființa mea și a ajuns la un alt nivel, unul care nici nu știam că există. Sunt o persoană mai bună exact de aceea, știu asta. Sigur, lumea a devenit un loc al umbrelor întunecate, dar lumina a devenit și ea mai strălucitoare. Am învățat să apreciez dragostea, pentru că înainte avusesem impresia că mi se cuvenea.
Topino își puse o mână înmănușată peste a ei.
– Ai spus-o atât de frumos!
Evelina zâmbi timid.
– *Tu* crezi că există un motiv pentru suferință?
– Eu cred că viața este mai simplu de gestionat, când crezi că există. Până la urmă, nu prea contează ce este adevărat și ce nu. Dacă să crezi într-un scop al vieții îți face traiul mai tolerabil, atunci ăsta nu poate să fie decât un lucru bun.
– *Tu* ce crezi?
El oftă.
– După cum știi, după război, a fost o vreme în care nu am crezut în Dumnezeu. Mi-am pierdut credința asemenea multor altora. Dar acum sunt mai bătrân și mai înțelept, nu mai gândesc așa. Nu pot să mă uit la un cer ca ăsta și să nu cred într-o putere divină. Uită-te puțin la el. Cât

de frumos este. Nuanțele de roșu și de auriu, albastrul acela limpede, inocent, într-o nuanță atât de delicată. Se opriră și își întoarseră fețele către orizont. Dumnezeu este iubire și iubirea este prezentă în tot ce este frumos. Oricum, eu cred că Dumnezeu este cuvântul greșit. Eu m-aș gândi mai degrabă la o putere divină din care facem cu toții parte. Noi toți. Indiferent de rasă sau crez. Noi facem parte din ceva cu mult mai mare decât noi înșine, și totuși ne vedem separat, diferiți, izolați și singuri. Dar nu suntem singuri. Sufletele noastre sunt toate scântei divine. Acolo, undeva, există un foc uriaș ce reprezintă locul către care ne îndreptăm cu toții. Râse. Adevărul este că nu știu. Ce știu este că tu, Eva, faci parte din mine. O strânse de braț. Vei fi pururea parte din mine.

– Și tu vei fi pururea parte din mine, răspunse ea. Cu cât îmbătrânesc mai mult, cu atât înțeleg mai bine valoarea și sensul adevăratei prietenii.

– Am străbătut un drum lung tu și cu mine.

– Așa este.

– Franklin nu este singurul norocos. Și eu sunt norocos că te-am găsit, spuse el.

– Dacă n-aș fi plecat din Italia spre New York, nu te-aș fi găsit niciodată.

– *Eu* te-am găsit pe *tine*, îi reaminti el.

– Ba nu, *eu* te-am găsit pe *tine*, îl contrazise ea.

– Bine, dacă ai de gând să fii pedantă, ne-am găsit unul pe celălalt, din întâmplare.

– Dar n-a fost o întâmplare, a fost destin.

– Sau universul. Cum vrei să-i spui.

– Așa a fost să fie.

– Bineînțeles. Nu încape îndoială.

Evelina se uită atunci la Topino cu ochii plini de afecțiune.

– Sunt recunoscătoare să mă aflu aici cu tine, acum, spuse ea.

– La fel și eu.

– Cine s-ar fi gândit că drumul care mă ducea *departe* de iubire era exact același drum care mă conducea direct la ea?

– Sună ca o ghicitoare.

– Păi, asta este, nu crezi? Un paradox. Am supraviețuit contrat tuturor probabilităților. Nimănui nu i-a fost soarta mai potrivnică decât ne-a fost ție și mie.

– Nu mi-ai povestit niciodată ce s-a întâmplat când ai ajuns la New York.

– Nu?

– Nu. Mi-ai spus că te-ai urcat pe un vapor în Genova și ai plecat. Și ce s-a întâmplat când ai ajuns aici?

– Chiar vrei să știi? întrebă Evelina.

– Chiar mi-ar plăcea să știu. Oricum nu avem altceva de făcut pe plaja asta în afară de vorbit.

– În regulă.

– Cum a fost să ajungi în America după ce supraviețuiseși Italiei ocupate de germani? Ce avea pregătit universul pentru tine când ai pus prima dată piciorul pe drumul care te-a condus la mine?

CAPITOLUL 10

New York, 1946

Peppino și Madolina Forte locuiau într-o casă mare de cărămidă brună de pe o stradă din Brooklyn mărginită de copaci, la mică distanță de mers pe jos de Prospect Park. Peppino era proprietarul unei prospere companii de instalații de climatizare și îi mersese bine în ultimii treizeci și ceva de ani, de când locuia în America. Îi spuse Evelinei că în New York era insuportabil de torid pe timpul verii și că toată lumea avea nevoie de aer condiționat. De fapt, se lăuda el, nu putea produce suficiente unități ca să facă față cererii – și toată lumea voia marca lui, pentru că era cea mai fiabilă. Pe măsură ce afacerea lui crescuse, același lucru se întâmplase și cu contul lui bancar. El și Madolina se mutaseră într-un mic apartament de lângă calea ferată, care fusese prima lor casă în America. Apoi într-o serie de case din ce în ce mai mari, ajungând, în cele din urmă, în casa visurilor Madolinei din cea mai rafinată zonă a Brooklynului. Bijuteriile de pe degetele ei grăsuțe și cele atârnate de urechile ei deveniseră tot mai mari și mai ostentative, ca să reflecte statutul lor transformat, iar hainele de blană ce-i țineau cald în lunile de iarnă deveniră progresiv tot mai luxoase. Peppino era mândru de averea lui și dornic să o afișeze. La urma urmei, acesta era tărâmul prosperității și al oportunităților, iar el se considera una dintre multele povești de succes provenite din Italia, simbolul visului american, întruchiparea credinței că munca grea are drept rezultat succesul și ascensiunea. Cu cât soția lui strălucea mai mult și se înveșmânta în blănuri mai elegante, cu atât el se simțea mai american – iar dorința de a se simți american era ceea ce îl determina pe Peppino Forte să acumuleze constant avere.

Madolina nu era vioara a doua pe lângă concertmaestrul care era soțul ei. Dimpotrivă, ea însăși era un succes în sine. Formidabilă și neînfricată, Madolina Forte spunea ce gândea și datorită felului încrezător în care o făcea, oamenii o ascultau. De fapt, ascultau cu atâta atenție, că de-a lungul anilor ea devenise una dintre vocile de seamă din comunitatea ei. Și avea atâtea de spus. Organiza cu regularitate saloane în casa ei, unde femeile din vecinătate discutau politică, drepturile femeilor, jucau cărți și organizau strângeri de fonduri pentru cei săraci,

în special pentru imigranții evrei care scăpaseră de persecuțiile din Europa. Avea o emisiune săptămânală de mare succes la radio numită *Mamma Forte*, unde discuta despre tot ce le privea pe femei, de la sfaturi despre pizza perfectă, la sexul înainte de căsătorie, traiul în păcat și cum să împaci cariera cu viața de familie. Madolina avea o părere despre orice, de obicei surprinzător de modernă și directă pentru o catolică de vârsta ei, și nu era mereu pe placul tuturor. De fapt, postul de radio trebui să angajeze o secretară special ca să răspundă multelor scrisori pe care Mamma Forte le primea zilnic. Pe Madolina nu o deranjau criticile. De fapt, chiar îi plăceau. Se bucura să citească scrisorile neplăcute la fel de mult cum se bucura de cele laudative, căci obiectivul ei principal era, până la urmă, să provoace dezbateri și să facă oamenii să vorbească, și nu numai despre subiectele confortabile. Criticul ei cel mai înfocat era părintele O'Malley, aprigul preot local, care asculta fiecare emisiune cu o expresie extrem de indignată. Ținea neapărat să o abordeze după liturghie duminica și să-i spună părerile sale despre ideile scandaloase pe care le susținuse. Madolina asculta cu răbdare. Ea era o bună catolică, dar era o provocare să mențină un echilibru între a fi sinceră cu ea însăși și a fi fidelă bisericii, pe care o considera înfricoșător de depășită. Uneori, pur și simplu nu avea cum să le poată mulțumi pe amândouă. În astfel de cazuri, Madolina nu ezita să-și facă ei pe plac, spre consternarea părintelui O'Malley. Era o femeie curajoasă, ce se opunea bisericii, dar Madolina era îndrăzneață și nu se abătea de la curs, întocmai ca o corabie cu cârma fixă; nici măcar voia lui Dumnezeu nu i-l putea schimba.

Madolinei nu-i trebuia mult somn; își începea ziua la ora cinci dimineața. Era o explozie de energie, purta acel foc prin viață cu determinarea de a-l face pe cât posibil de interesant și de satisfăcător – și de a ajuta pe parcurs cât de multe suflete nefericite cu putință. Evelina sosi exact în toiul acestui turbion de activități. Spre ușurarea ei, asta era exact ceea ce îi trebuia ca să nu se mai gândească la marea ei pierdere.

Madolina și Peppino aveau trei copii, un fiu și două fiice. Joseph, care avea acum treizeci de ani, plecase în Australia la douăzeci de ani, după absolvirea facultății de inginerie. Se însurase cu o localnică și decisese să rămână la Sydney, să-și întemeieze o familie acolo, angajându-se la o firmă de inginerie ca să lucreze la unele dintre cele

mai spectaculoase proiecte din oraș. Fiica lor mai mare, Jane, era o activistă. Moștenise energia mamei ei și talentul tatălui ei pentru afaceri. Cu toate astea, în această determinare de a fi tot ce însemna să fii american, înăbușise efervescența italiană a firii ei, pe care părinții o aveau cu prisosință, și devenise serioasă și respectabilă. Împlinise visurile părinților ei și se măritase cu un avocat bogat din Washington. Locuiau într-o mare casă albă din Forest Hills, unde organiza evenimente pentru prietenii și asociații politici ai soțului ei, așa cum se cade pentru orice bună soție americană. Nu avea niciodată nici urmă de paste ori de *gnocchi* în meniuri; soarele Italiei nu strălucea niciodată în acel rafinat colț de Washington.

Fiica lor mai mică, Alba, era exact opusul. La douăzeci și cinci de ani, era la fel de leneșă și de răsfățată ca o pisicuță care zace torcând pe pervazul unei ferestre. Nu dorea să facă nimic sau să fie cineva anume. Ambițiile ei nu o depășeau pe cea a căsătoriei, iar soțul ei trebuia să fie bogat, frumos, indulgent și, de preferință, italo-american. Dinamismul mamei și viața aparent aurită a surorii nu făcuseră decât să o transforme într-o creatură apatică, lipsită de vreun scop în afară de a-și arăta frumusețea și de a găsi distracție în activități frivole.

Madolina și Peppino au crezut că Evelina va fi o prietenă bună pentru Alba. Au sperat că ea o va inspira pe Alba să se ridice mai sus decât aspirațiile ei anemice, pentru că Evelina avea păreri, interese și curiozitate față de lume. Ceea ce nu știau ei, însă, era că pe lângă emigrarea în America, Evelina habar nu avea ce să facă cu viața ei. Ambițiile Albei poate că nu-i mulțumeau pe părinții ei, dar măcar le avea; Evelina nu avea nici una.

Când Evelina a ajuns cu vaporul din Italia, vorbea puțină engleza, în ciuda entuziasmului și abilității fostului ei tutore. Crezând că nu are nici un motiv să învețe altă limbă în afară de franceză, pe care o învățase cu ușurință, acum își dădea seama cu regret că engleza era esențială, dacă avea de gând să prindă rădăcini în America. Madolina fu îngrozită de această lipsă de educație și aranjă ca ea să ia imediat cursuri de engleză. Era revoltată de lipsa de preocupare a fratelui față de fiicele lui, plângându-se că el nu fusese niciodată interesat de altceva în afară de scrisul lui, chiar și în copilărie, ceea ce îl împiedica să observe lumea din jur. Evelina nu dădea doi bani pe lipsa de interes a tatălui ei; la urma urmei, asta era singura viață pe care o știuse. Cu toate acestea, era

recunoscătoare că avea ceva constructiv de făcut timp de patru ore pe zi; dacă era ocupată, avea mai puțin timp să-i fie dor de Ezra. Datorită minții ei ascuțite și agile și a muncii asidue, nu trecu mult și Evelina începu să vorbească fluent engleza.

Familia Forte mergea la slujbă în fiecare duminică, la biserica catolică locală, iar Evelina aprindea lumânări pentru sufletul lui Ezra, acolo unde cândva le aprinsese pentru viața lui. Alba vorbea la nesfârșit despre bărbați și măritiș, dar Evelina nu voia să mai iubească vreodată alt bărbat, iar căsătoria ieșea complet din discuție. Dar nu i se confesă verișoarei sale. Pur și simplu nu putea vorbi despre Ezra la trecut. Dacă nu-i rostea numele, poate s-ar fi putut amăgi ca să creadă că el trăia încă. Putea îndura să nu fie cu el, dacă putea crede că el era viu undeva pe planetă – că respira, mânca, dormea și vorbea. Gândul că el nu mai exista deloc o îngrozea. Așa că și-l imagina în viață, într-o altă țară îndepărtată, și prin acea negare a morții lui, putea să trăiască.

În salonul familiei Forte exista un pian cu coadă. Alba cânta prost; Madolina, deloc. Jane cântase, bineînțeles, degetele ei subțiri, albe alergaseră pe clape cu o dexteritate care venea din ore lungi de pregătire asiduă, dar acum pianul stătea tăcut, prăfuit și lustruit de servitoare ca un lucru frumos decorativ, dar inutil. Evelina nu se putea convinge să atingă clapele. Știa că muzica ar fi transportat-o înapoi la Villa L'Ambrosiana și la Ezra, într-o vreme în care văzuse bărci și fiare în nori și zburase ca o pasăre prin văile pădurilor tropicale și ale râurilor. Acea parte a ei era moartă ca un copac iarna și tot ce putea face era să-și concentreze gândurile pe realitate. Nu mai avea inima să viseze, ci o inimă închisă ca o nucă.

Evelina găsi o prietenă în Alba, care vorbea suficientă italiană ca să se poată înțelege cu un amestec dintre cele două limbi. Erau foarte diferite, dar poate tocmai din cauza acelor diferențe le plăceau atât de mult lucrurile noi pe care le găseau una la cealaltă. Evelina o considera pe Alba amuzantă. Avea un umor sec, o lipsă de respect și o desconsiderare revigorante față de autorități. Alba o considera pe Evelina fermecătoare și inocentă, chiar dacă puțin excentrică. Pentru Alba, educația Evelinei fusese ciudată prin izolarea ei și prin modul de viață învechit. Faptul că Tani și Artemisia îi aleseseră Benedettei un soț o ului atât de mult pe Alba, încât o punea pe Evelina să-i tot repete povestea întâlnirii lor, ceea ce cu siguranță o ajuta să-și îmbunătățească

limba engleză. Evelina nu îi povesti și că Francesco îi bătuse sora, o abuzase și o privase de respect; înainte de toate, pentru că nu avea vocabularul necesar. Îi povesti, în schimb, că el murise ca un erou în război și că Benedetta se îndrăgostise mai târziu și se căsătorise cu un partizan.

Alba era o frumusețe, lucru derutant, pentru că nici unul dintre părinți ori dintre frați nu fusese atât de binecuvântat de natură. Tatăl ei avea o față bovină și un grumaz gros, era pântecos și îndesat și avea o privire vicleană, iar mama ei avea oase mari și o structură vânjoasă, cu un maxilar pronunțat și un nas borcănat. Erau amândoi, fără tăgadă, oameni inteligenți, glumeți și gregari, dar, oricâtă imaginație ai fi avut, nu erau frumoși. Frumusețea Albei era, prin urmare, o surpriză, Era ca și cum ea moștenise tot ce era mai bun de la amândoi și pe urmă rafinase toate acele calități printr-o alchimie bizară, obținând un trup senzual și o față mare, atrăgătoare. Avea ochi verzi de felină, buze cărnoase și un nas ușor cârn. Poate că nu avea ambiția surorii sau perspicacitatea fratelui ei, dar avea ceva ce nici unul dintre ei nu avea, și anume farmec. Înarmată astfel, Alba nu credea că mai avea nevoie de altceva ca să-și asigure un viitor confortabil și răsfățat.

Deși Peppino și Madolina îi spuseseră lui Tani că vor avea grijă de Evelina ca de propria lor fiică, Evelina știa că trebuia să-și câștige singură traiul. Nu mai era un copil și se cuvenea să-și găsească ceva de muncă. Cu acest gând în minte, se implică în viața filantropică a mătușii ei cu mult entuziasm. Fiecare dolar pe care îl strângea pentru imigranții evrei erau bani care mergeau la familii precum Zanotti. Dacă Ercole și Olga ar fi ascultat de Ezra, ar fi putut începe și ei o viață nouă în Brooklyn, ajutați de minunatele inițiative ale tușei Madolina, care ofereau multora ajutorul atât de necesar.

Alba nu avea empatia Evelinei pentru cei sărmani, însă strângerile de fonduri necesitau oameni cu bani, așa că exista mereu o șansă ca ea că găsească printre ei un bărbat potrivit cu care să se mărite. Cele două tinere se dichiseau ca două păpuși și ieșeau în oraș și, în vreme ce Alba era cu ochii numai după tineri galanți și bogați, Evelina făcea eforturi concertate ca să nu le atragă atenția. Unicul lucru care o interesa pe ea era cantitatea de bani pe care o putea strânge la finalul serii și gândul la cât de mult ar fi putut acei bani să ajute o familie nevoiașă să-și făurească o nouă viață.

Evelina era îngrozită de poveștile pe care le auzea zilnic despre ororile lagărelor naziste. Ea întorsese spatele Italiei în timpul războiului, dar războiul reușise să o găsească în America. Refugiații pe care îi cunoștea prin intermediul muncii de caritate pe care o depunea nu vorbeau despre coșmarurile lor, dar ea auzea frânturi de lucruri teribile care o țineau trează nopțile, căci ei vorbeau între ei. Știrile erau pline de mărturiile Procesului de la Nürnberg și de crimele odioase comise în principal împotriva poporului evreu. De fiecare când Evelina auzea ori citea ceva, se gândea la Ezra, Olga, Ercole, Matteo, Fioruccia. Se gândea la copiii Zanotti de la parada fascistă din Vercellino, trecând în pas de defilare prin piață, cu mândrie, și plângea. Era mai bine dacă nu citea deloc, dacă-și închidea urechile și se concentra să trăiască în prezent și să se bucure din plin de el. La urma urmei, dacă suferea din cauza tragediei lor, tot nu avea cum să-i aducă înapoi, și prin comparație cu ce trebuia să fi îndurat *ei*, era rușinos de egoist din partea ei să-și îngăduie să se simtă împovărată.

Eroina și modelul Madolinei era Eleanor Roosevelt. Avea o fotografie cu ea pe masa de lucru din birou și una pe peretele din hol și chiar își cumpărase un Scottish Terrier la fel ca al ei, pe care îl numise Buster.

– O femeie mai bună decât ea nu există, îi plăcea să spună înainte de a-i înșirui numeroasele minunate calități, idealurile și neînfricarea ei în fața opoziției și a criticilor.

Madolina o întâlnise o dată, în 1939, când Prima Doamnă asistase la New York la un ceai de Ziua Femeii. Îi strânsese mâna, se uitase în ochii ei și văzuse fântâni atât de adânci de compasiune și inteligență, încât Madolina o considerase un înger. Îi plăcea să spună povestea – și *o spusese* de multe ori în timpul emisiunilor ei de la radio, *Mamma Forte*. Nu obosea niciodată să o laude pe Eleanor Roosevelt sau să o folosească drept exemplu de femeie cu desăvârșire modernă.

– Este o inspirație pentru toate femeile care vor să aibă un rol dincolo de granițele bucătăriei și ale camerei copiilor, obișnuia ea să spună.

Dar fascinația aceasta față de Eleanor Roosevelt nu o impresiona pe fiica ei, pentru că Alba nu avea deloc intenția să-și croiască un rol al ei.

În ciuda numeroșilor bărbați corespunzător de bogați și de bine conectați care i se prezentau Albei Forte, genul de bărbat care o atrăgea cu adevărat era dintr-o specie mult mai puțin scrupuloasă. Ei îi plăceau bărbații care miroseau a pericol, mergeau cu motociclete, purtau jachete de piele, fumau iarbă și beau bere. Și știa exact unde să îi găsească. Ea îi împrumuta Evelinei haine de-ale ei și îi arăta cum să se machieze, ca să nu arate ca abia coborâtă de pe vaporul de Genova. Apoi o ducea în cluburile Dixieland ca să asculte trupe ce cântau jazz, să danseze și să cocheteze cu genul de tineri pe care mama ei îi dezaproba: bărbați italieni. Bărbați care aveau legături cu mafia.

Evelinei îi plăcea să meargă cu ea. La urma urmei, dusese o viață atât de ferită în Vercellino încât străzile luminate, zgomotoase ale Brooklynului erau ca de pe altă planetă și fascinante. Evelina fu repede acceptată în gașca Albei de tineri avuți, al căror unic țel în viață era să se distreze și să cheltuiască banii părinților. Evelina adora să uite de sine pe ringul de dans și era minunat să fie admirată. Dar nu lăsa pe nici unul dintre bărbați să se apropie prea mult. Poate că nici nu avea s-o facă vreodată.

În primăvară, Alba își făcu un iubit necorespunzător. Îl chema Antonio Genovese și era tot ce Peppino și Madolina *nu* ar fi vrut pentru fiica ei. În primul rând, nu avea ceea ce ei numeau „o slujbă normală", nici nu avea vreo intenție să obțină una. Părinții lui erau de origine italiană, din Sicilia, și el pretindea că muncea pentru tatăl lui, dar ceea ce făcea cu adevărat era greu de spus. Conducea un Buick decapotabil albastru ca cerul și o ducea pe Alba la cinematografe în aer liber, unde lăsa scaunele pe spate și se iubea cu ea. Alba îi spunea cu mândrie Evelinei că mergea până la capăt.

– Nu ai cum să ieși cu un tip ca Antonio Genovese și să nu-i dai ce-și dorește, îi spunea ea încântată. Altfel, o să-ți dea pur și simplu un șut și-o s-o ia pe alta care ar face-o.

Nu avea nici un rost s-o atenționeze să aibă grijă. Albei nu-i plăceau sfaturile, de la nimeni, și în plus, cine era Evelina să fie contra sexului înainte de căsătorie, când ea i se dăruise lui Ezra?

Într-o sâmbătă caldă, Alba îi propuse să meargă pe Coney Island.

– Antonio vrea să cunoști un tip. O să-ți placă. E foarte frumos, hai și-ai să vezi.

Evelinei îi plăcea mult Coney Island, cu plajele sale vaste, cu promenada de scânduri, tiribombele de tot felul, bâlciul, paradele și numerele de circ pe care le întâlneai doar acolo. Era un loc așa cum ea nu mai văzuse niciodată. Chiar dacă nu era foarte încântată de această întâlnire, nu voia nici să rateze ceea ce, până acum, era lucrul care-i plăcea cel mai mult din America: Coney Island și binecuvântata uitare.

Antonio și prietenul lui, Mike Herrington, apărură în Buickul lui Antonio la ora cinci a unei după-amiezi de iunie deosebit de toride. Mike era, într-adevăr, frumos, cu păr scurt, nisipiu, și ochi căprui, luminoși. Avea un zâmbet fermecător și niște dinți ascuțiți ca de lup, care îi dădeau chipului un farmec insolent. Nu era de origine italiană ca Antonio și avea un loc de muncă adecvat într-o companie de publicitate, vânzând, așa cum spunea el, „ideea unei tinereți de aur tinerilor Americii". Cum stătea în fața Buickului, cu un braț sprijinit pe cadrul geamului, o țigară fumegând între degete și ascultând Nat King Cole care cânta la radio, Mike părea să întruchipeze perfect imaginea pe care era plătit să o vândă. Era încrezător și avea un aer de rafinament care îi lipsea prietenului său, Antonio. Dacă Antonio arăta de parcă ar fi împrumutat mașina tatălui său, Mike părea că ar fi putut-o cumpăra. Alba și Evelina urcară pe bancheta din spate și, cu acoperișul lăsat și vântul în păr, cei patru porniră spre Coney Island.

Locul era plin de lume. Antonio o luă pe Alba cu brațul de după gât și o lipi de el ca s-o sărute. Evelina îi zâmbi timid lui Mike, care o întrebă despre ea. Ea îi evită întrebările – nu dorea să-și împărtășească trecutul.

– Spune-mi mai multe despre tineretul de aur, îi sugeră ea, iar Mike fu deosebit de bucuros să-i explice de ce tinerii din America acelor timpuri erau diferiți de generația părinților lor, care suferiseră lipsuri în anii Marii Crize, și să-i povestească despre cum lucrase el la campanii de publicitate pentru țigări, machiaj și modă, creând din imagini o lume aurită, plină de farmec, a luxului și a prosperității, din care fiecare tânăr american să-și dorească să facă parte.

Se pricepea la asta și Evelina se trezi că își dorea să facă și ea parte din lumea aceea. Voia să uite de război, de pierderea ei și de lumea arhaică și adormită de la Villa L'Ambrosiana, să se dedice în întregime acestei noi lumi a luminilor strălucitoare și a jazzului.

Cumpărară hot-dog și cartofi prăjiți, tăiați ondulat, de la Nathan's și bilete la filmul *Tiger Rag*. Pe Alba filmul o dezamăgi.

– Ce este atât de interesant să vezi un bărbat care își pune capul între fălcile unui tigru? Ar fi mult mai distractiv dacă tigrul l-ar mușca!

– Se vede în ochii tigrului că exact asta vrea să facă, spuse Evelina, și Mike zâmbi, pentru că-i plăcea accentul ei italian puternic și felul în care scotea un mic murmur de concentrare înainte să înceapă o frază.

– Haideți să mergem la Cyclone, sugeră Antonio, luând-o pe Alba de mână și pornind spre roller-coaster.

Evelinei îi plăcea orice se deplasa cu viteză mare, și nimic nu se deplasa cu o viteză mai mare decât faimosul Cyclone.

– Să nu eziți să te ții de mine, dacă ți-e frică, îi spuse Mike atunci când urcară în vagonet și se așezară alături.

Dar Evelina râse.

– Nu mi-e frică de viteză, răspunse, fără să-i observe dezamăgirea.

– Atunci, de ce anume ți-e frică? întrebă el.

Ea ridică din umeri, dând de înțeles că nu îi era frică de nimic. Apoi, într-un moment de candoare, Evelina răspunse:

– De lumea reală. Nimic nu este mai înspăimântător de-atât.

Înainte să mai apuce s-o întrebe ce voia să spună, vagonetul începuse să se miște și se apucară de bara din față, ca să nu cadă. Evelina țipă de încântare în timp ce goneau pe șine, urcând și coborând în mare viteză, iar sentimentul de bucurie o acapară și o făcu să râdă în hohote. În spatele ei, Alba și Antonio țipau, și se sărutau, și se țineau unul de celălalt, de parcă viața lor ar fi depins de asta. Evelina se gândi la Ezra și la cum s-ar fi putut preface, la fel ca Alba, că îi era frică numai ca să-l facă s-o cuprindă protector în brațe. Apoi vagonetul a cotit și Ezra a rămas în urmă, iar gândurile Evelinei s-au întors din nou în prezent și s-a cufundat în ele cu hotărâre.

După cursa cu roller-coasterul, se duseră la tobogane, se înghesuiră în mașinuțele care se tamponau și făcură o tură și în carusel. În cele din urmă, amețiți de atâtea curse, intrară în cortul unei ghicitoare. Femeia cu globul de cristal, cărți de tarot și lumânări era romancă și se numea Mystic Marica. Avea un păr des și roșu, care i se revărsa peste umeri în bucle strânse, un ruj stacojiu și ochi mari de culoarea turbei. Purta un șal negru brodat cu trandafiri roșii și un pandantiv de ametist atârnat între sânii lăptoși. Avea mâini albe, unghii imposibil de lungi, date cu

ojă de aceeași culoare cu a rujului. Era un clișeu, iar Evelina nu intenționa s-o lase să-i citească norocul.

Alba, Antonio și Mike se așezară pe rând la mica măsuță rotundă, lăsând-o pe Mystic Marica să le dea în cărți. Evelina nu credea în supranatural și nu avea nici o dorință să se convingă de contrariu. În orice caz, când sugeră să-i lase pe cei trei singuri și să se vadă după aceea afară, Alba o convinse să rămână.

– Doar ne distrăm, spuse ea. Eu oricum o să mă mărit cu un tip bogat și-o să trăiesc într-un palat. Haide să vedem ce zice Mystic Marica despre asta.

– Haide, Evelina, spuse Mike. Dacă nu crezi, ce contează ce spune?

Evelina nu avu încotro, așa că se așeză și începu să amestece cărțile. În timp ce restul o așteptau afară, în fața cortului, Evelina tăie cărțile în trei teancuri cu mâna stângă, pe urmă le adună iar într-un singur teanc cu mâna dreaptă, exact așa cum îi indicase Marica.

Bătrâna începu să ia cărțile de deasupra și să le așeze pe masă, cu imaginea în sus. Evelina văzu Turnul, Patru de Sabie și Eremitul. Cu accentul ei românesc puternic, Mystic Marica începu să vorbească încet și fără grabă. Evelina nu era convinsă că era, de fapt, româncă. Era mult mai probabil să fi folosit accentul doar pentru efect. Probabil că era chiar din Brooklyn.

– Ai suferit un șoc foarte mare, începu ea. Lumea ta a fost dată peste cap. Ai parcurs un drum lung și acum ești într-o stare de pauză. Respiri adânc și îți lași sufletul să-și revină. Cobori în interiorul tău, te retragi în lumea ta interioară. Cauți un sentiment de pace și liniște în sufletul tău.

Ei bine, având în vedere accentul ei italian, Evelina nu credea că era greu pentru o ghicitoare să își dea seama că tocmai sosise din Europa sfâșiată de război. Mystic Marica mai luă apoi încă trei cărți cu degetele ei albe și lungi: șasele de Sabie, Regele de Sabie și Îndrăgostiții.

– Trebuie să lași trecutul în urmă, continuă ea. Dar trecutul te urmărește. Îți vei găsi fericirea cu un bărbat mai în vârstă, un rege, inteligent, citit, care îți va aminti mult de tatăl tău.

Mystic Marica se încruntă apoi și nasul începu să-i tresară ca al unei pisici. Mai luă o carte și o așeză alături de cea a Îndrăgostiților. Era un șapte de Sabie.

– Ai grijă, frumoaso, ce-ți dorești. Noi suntem creatorii realității noastre și nici un proroc nu poate prezice cum îți va fi viața, ci numai cum *ți-ar putea fi* viața, după alegerile pe care le faci azi și gândurile tale care se manifestă, fie că vrei sau nu.

Mystic Marica o privi pe Evelina în ochi cu privirea aia întunecată, indescifrabilă.

– Ai o mare capacitate de iubire, frumoaso. Mai mare decât știi tu. O să te surprindă. Dacă deciziile pe care le iei vin din inimă, vei găsi fericirea, dar dacă vin din narcisism, îi vei distruge pe toți din jurul tău, ca o ancoră aruncată în mare și care scufundă toată corabia. Bătu cu unghia stacojie în Regele de Sabie. Ăsta-i un om bun, spuse. El te va cunoaște mai bine decât te cunoști tu. Nu-l subestima.

Evelina îi mulțumi, deși nu era întru totul sigură că femeia îi spusese ceva revelator. Multe baliverne – cuvinte care, aruncate laolaltă, păreau înțelepte, dar care, de fapt, nu însemnau absolut nimic.

– Ți-a spus c-o să te măriți cu un prinț și c-o să trăiești într-un palat? o întrebă Alba, chicotind.

– Nu, mi-a spus numai prostii, spuse Evelina. O să mor nefericită.

Mike făcu o față indignată.

– Eu mă duc să-i cer banii înapoi! exclamă el.

– Am glumit, spuse Evelina cu un zâmbet. Nu cred o iotă din ce mi-a zis. Haideți să mergem undeva să mâncăm. Mi-e foame iar. Ce-ați zice de niște porumb fiert sau de o înghețată?

Își croiră drum prin mulțime. Cerurile de peste Coney Island se întunecară și luminile scânteietoare ale bâlciului străluceau puternic, promițând un viitor de aur tineretului aurit al Americii. Evelina nu se mai gândi la Mystic Marica și la previziunile ei ciudate. În schimb, se bucură de acele lumini orbitoare, de muzică și de animatorii stradali și îl lăsă pe Mike să o ia de mână.

CAPITOLUL 11

Între Evelina și Mike exista, fără îndoială, chimie. Evelina nu putea nega acest lucru, deși ar fi preferat să nu fie. Se simțea vinovată să se uite la alt bărbat, de parcă l-ar fi înșelat pe Ezra cu fiecare privire senzuală. Dar Ezra n-avea să se mai întoarcă. Evelina trebuia să-și trăiască viața, nu să fugă de ea. Nu putea ajunge la Ezra, acolo unde era, și nu avea rost să-și dorească să poată. Genul acela de dorințe erau dincolo de abilitățile chiar și celei mai înzestrate zâne. Ezra ar fi vrut ca ea să fie fericită. Și cu Mike, Evelina *era* fericită. El o făcea să râdă. Purta conversații interesante cu el. Era atrăgător, încrezător și bun – și nu era italian, lucru decisiv. Ea nu știa dacă avea să-l iubească vreodată. Dacă avea să fie vreodată capabilă să simtă acea emoție profundă din nou. Dar știa cu certitudine că nu avea să-l iubească vreodată așa cum îl iubise pe Ezra. Acesta avea să ocupe veșnic cea mai mare parte a inimii ei. Pur și simplu nu putea fi altfel. Ezra o ocupase atâta vreme, iar acum, după ce murise, avea să rămână pentru eternitate acolo, ca o frumoasă relicvă ce nu avea să se deterioreze niciodată ori să-și piardă forma. El avea să rămână veșnic tânăr și frumos. Avea să rămână veșnic al ei.

În vara aceea, Evelina și Alba ieșiră regulat în oraș cu Antonio și Mike. Merseră la film, la baseball, pe Coney Island și la dans. Evelina începu să stăpânească tot mai bine limba engleză, cu fiecare lecție, dar cel mai mult o învăță de la Mike, Alba și Antonio. Scrise regulat scrisori părinților ei și Benedettei, și primi cu încântare vestea că Benedetta născuse o fetiță, pe care o numiseră Pasquala.

Evelinei nu-i era dor de casă, sau, cel puțin, nu-și îngăduia acest răsfăț. Acasă nu mai era Villa L'Ambrosiana și familia ei, ci și Ezra, Fioruccia, Matteo, Olga și Ercole. Ele erau împletite, tragedie și bucurie laolaltă, ca două fețe ale aceleiași monede, iar ea nu se putea gândi la una fără să se gândească și la cealaltă. Cel mai bine era să nu se gândească la nici una, căci fiecare gând era împletit cu tristețe. Mai bine le lăsa pe toate în trecut, cu praful așternându-se peste ele, acoperind atât plăcerea, cât și durerea.

Evelina se dedica clipei prezente și viitorului ei. Viața avea să fie în America de acum încolo. Nu avea de gând să se întoarcă vreodată la Vercellino. Pe măsură ce se instală într-o rutină confortabilă, ajutând-o

pe mătușa Madolina cu organizațiile ei de caritate, ieșind cu Mike, Alba și Antonio, începu, încetul cu încetul, să se lepede de piele vechea piele și se simțea bine.

Prima dată când Mike o sărută, nu se simți atât de ciudat pe cât se temuse. Își făcuse griji că îl va compara cu Ezra, că și-ar fi dorit senzația familiară a atingerii lui Ezra, în schimb, îi plăcu noutatea lui Mike. El o invitase la el acasă la cină cu familia, iar după aceea, se instalaseră pe acoperiș, sub cerul înstelat.

– Tu nu vorbești niciodată despre tine, spuse el.

– Nu e mare lucru de povestit, răspunse ea, ridicând din umeri.

– Nu-i adevărat. Doar că nu vrei. Nu trebuie să te ferești de mine, să știi.

Ea oftă. Cum ar fi putut un american să înțeleagă prin ce trecuse ea?

– Am părăsit Italia pentru că am vrut să las totul în urmă, spuse ea. Dacă vorbesc despre asta, amintirile vor reveni.

– Îmi imaginez că nu a fost simplu să trăiești pe timpul războiului.

– Nu, nu a fost simplu. Evelina trase adânc aer în piept, știind că deși ar fi vrut să împărtășească povestea cu el, cuvintele nu ar fi ieșit, ci i-ar fi rămas în gât ca niște spini. Dar a trecut acum, adăugă ea și închise subiectul cu un zâmbet.

Mike o luă de mână.

– Ești într-un loc bun aici, îi spuse. America e cea mai faină țară din lume. Și ești cu mine. Eu o să te protejez.

Atunci o sărută. Un sărut cald și delicat, iar ea îi atinse fața cu mâna, simțind o tandrețe umplându-i tot pieptul. Când sărutul lui deveni mai înfocat, ea simți o ancoră fixând-o și mai sigur în prezent. Nu se mai gândi la Ezra, nici nu se întrebă ce-ar fi zis despre ea; cu Mike, nu se mai gândea deloc acasă. America era acasă acum și Mike făcea parte din acest nou capitol de posibilități și schimbări.

La începutul lunii septembrie, Evelina se întorcea acasă de la un ceai organizat pentru o strângere de fonduri, la care fusese împreună cu mătușa ei, și o găsi pe Alba ghemuită pe pat, plângând. Se gândi mai întâi de orice că Antonio se despărțise de ea. Dar curând află că Alba era însărcinată.

– Ce mă fac? murmură ea.

Evelina nu știu ce să-i răspundă. Se așeză pe pat lângă ea și își puse o mână pe umărul ei.

– I-ai spus lui Antonio? întrebă ea.

– Nu. Mi-e prea frică.

– Ai de gând să le spui alor tăi?

Alba se îngrozi la gândul ăsta.

– Bineînțeles că nu! O să scap de el.

Evelina se holbă șocată la verișoara ei.

– Nu poți face una ca asta, Alba. Pe lângă faptul că este ilegal, este și periculos! Ai putea muri.

– Nu-l pot pierde pe Antonio din cauza asta.

– Dar de unde știi c-o să-l pierzi? Poate c-o să te ia de nevastă.

– Nu prea cred! Nici măcar nu i-am cunoscut părinții. Tu i-ai cunoscut pe-ai lui Mike…

– Asta nu înseamnă nimic, spuse imediat Evelina.

– Înseamnă că Antonio nu are intenții serioase cu mine. Asta înseamnă.

Se ridică în șezut și își șterse nasul cu dosul palmei.

– Ești sigură că ești însărcinată?

– Nu mi-a mai venit de două luni, Evelina. Ce altceva poate fi?

– Ai grețuri?

– Doar de frică.

– N-ai grețuri matinale?

– Nimic. Nu mi-e rău deloc. Dar nu mi-a mai venit de două luni. Asta nu-i normal.

– Trebuie să mergi la un doctor.

Alba începu să plângă din nou.

– Vii cu mine?

Evelina o luă de mână.

– Bineînțeles.

Alba făcu o programare la medic printr-o prietenă, pentru că nu se putea duce la medicul familiei de teamă că mama ei ar fi aflat – dacă era cineva care ar fi putut afla o chestiune atât de delicată ca asta, aceea era Madolina.

Era o dimineață caniculară și umedă când Alba și Evelina ieșiră împreună din casă. Norii de ploaie se strânseseră deasupra întregului oraș și aerul mirosea a gaze de eșapament și a mâncare de la

chioșcurile stradale. Luară metroul până în centrul Manhattanului. Tăcură amândouă. Erau mult prea emoționate. Alba era albă ca varul. Avea cearcăne de atâta îngrijorare, și nici urmă de exuberanța-i caracteristică. Atunci când ajunseră la clădirea de cărămidă cenușie în care se afla cabinetul doctorului, începu să toarne cu găleata. Cele două femei se grăbiră să intre și luară liftul până la etajul doi. Alba se programase sub un nume fals. Când recepționera strigă numele, nici Alba, nici Evelina nu reacționară, până când femeia vru să renunțe și să strige următoarea pacientă de pe listă. Abia atunci Alba își veni în fire, se scuză și dispăru în sala de consultație, închizând ușa după ea. Evelina așteptă. Încercă să citească o revistă, dar nu se putea concentra. O răsfoi, uitându-se la poze, cu speranța ca Alba să se fi înșelat și să nu fie însărcinată.

Douăzeci de minute mai târziu, Alba apăru, și mai albă la față decât înainte, iar Evelina află că instinctele verișoarei ei nu mințiseră. Dar ce avea să facă acum? Găsiră un restaurant în apropiere și își comandară hamburgeri cu cartofi prăjiți și coca-cola. Alba își aprinse o țigară.

– Nenorocita aia de prezicătoare, cum dracu' o chema?

– Mystic Marica, spuse Evelina.

– Mystic Marica, râse Alba amar. M-a avertizat, să știi.

– Serios?

– N-a zis c-o să mă mărit cu un prinț și-o să trăiesc într-un palat.

– Nu?

Asta nu o surprindea deloc pe Evelina.

– Dar ce a spus?

Alba suflă fumul țigării.

– M-a încurajat să găsesc un înțeles mai profund în viață și mi-a spus că Antonio îmi oferea plăceri materiale, dar nu-mi poate oferi și din cele spirituale. Alba ridică din umeri. Cine are nevoie de spiritual? Spiritualul nu sclipește și nu-ți ține de cald iarna, așa cum o face o haină de blană.

– Și cum te-a avertizat?

– A spus că sunt îndrăgostită și nesăbuită. Mi-a spus că trebuie să am grijă.

– Și mie mi-a spus să am grijă. Probabil că le spune tuturor asta.

Chelnerița le aduse băuturile. Alba trase din țigară și o privi punând paharele și sticlele de coca-cola pe masă.

– Și eu ce mă fac acum?

– Ai o singură variantă, spuse Evelina.

– Și anume?

– Să naști copilul.

– Dumnezeule, Evelina! Asta-i cea mai bună idee cu care poți veni?

– Este singurul lucru la care mă pot gândi.

– Și unde-o să nasc copilul ăsta ca să nu afle nimeni de el? Nu e simplu să ascunzi o burtă care crește, să știi!

– Trebuie să-i spui mamei tale.

– Vorbim de *aceeași* mamă, da?

– Sunt de acord că nu va fi încântată. Ce-ar fi să-i spui mai întâi lui Antonio?

– Nu-i pot spune lui Antonio. Ți-am zis asta. O să mă părăsească.

– Tot o să afle la un moment dat. Cum ai spus și tu, nu poți ascunde o burtă care crește.

– Nu pot să-l lepăd pur și simplu?

Evelina fu indignată.

– E un copil, Alba! O ființă vie. N-o poți omorî.

– Nu-i deloc un copil. E un boț de celule. Nici n-o să știe.

– *Santa Maria, madre di Dio*, spuse Evelina, umplându-și paharul. Eu nu sunt religioasă și e corpul tău, dar copilul din tine este o viață și este și al lui Antonio. Nu poți lua această decizie de una singură. Trebuie să-i spui. Are acest drept. El este tatăl.

Alba mârâi. Stinse țigara cu o mână tremurândă. Chelnerița le aduse mâncarea. Alba îndesă un cartof în gură și mestecă nervoasă.

– Bine, o să-i spun. Prefer să-i spun *lui*, decât mamei.

Evelina zâmbi.

– S-ar putea să-i placă să aibă un nepot. Mama mea a fost înnebunită de bucurie când s-a născut fiul Benedettei.

– Ea are deja nepoți, crezi că-i mai trebuie încă unul? Nu, o să mă omoare.

– O să fie furioasă la început, dar n-o să rămână așa prea mult timp. Tușa Madolina e o femeie pragmatică, activă. Cel mai bine se pricepe la rezolvarea problemelor.

– În cazul ăsta, ar face bine să fie un magician, pentru că asta o să fie o problemă mai mare decât toate pe care le-a rezolvat ea vreodată.

Alba își dori să nu fie singură când urma să-i spună lui Antonio că este însărcinată, așa că aranjă ca cei patru să iasă împreună sâmbătă seara. Merseră mai întâi la film și apoi la masă. După cină, Evelina plecă la o plimbare prin cartier cu Mike, pentru ca Alba să-i poată da lui Antonio veștile proaste. Cel puțin așa, dacă el și-ar fi pierdut cumpătul, ar fi avut-o pe Evelina cu care să se întoarcă acasă.

Alba fusese prost dispusă toată sâmbăta. Madolina, care nu suporta toanele, le trimisese pe Fulton Street să-i cumpere ceva, în timp ce ea rămăsese acasă, cu prietenele invitate la ceai și o partidă de cărți. Evelina se bucură să iasă din casă. Adesea, Madolina o suna și o chema pe Evelina ca să completeze numărul jucătorilor, dacă vreuna dintre invitatele ei trebuia să plece mai devreme sau pur și simplu nu apărea. Oricât de mult i-ar fi plăcut Evelinei să joace cărți, ura să rămână blocată în saloanele mătușii ei, neputând să plece decât după terminarea jocului. Iar uneori, partidele lor durau până noaptea târziu.

Când Antonio și Mike apărură în mașina lui Antonio, Alba era cu moralul la pământ.

– Ce s-a întâmplat, iubire? întrebă Antonio când îi văzu fața.

– Nimic, iubi, răspunse ea, urcând în spate. Doar o zi proastă. O să mă înveselești tu.

Mike coborâse să-i deschidă Evelinei.

– Tu ești bine? întrebă el, punându-i o mână pe talie și sărutând-o.

– Sigur, spuse ea. Alba are nevoie de un pic de distracție, atâta tot.

– Atunci, *Azur* este filmul perfect. Nimic altceva nu te binedispune ca un muzical.

Evelina însă nu era așa de sigură că ceva ar fi putut-o binedispune pe Alba.

Cinematograful era plin. Se așezară în mijlocul unui rând de scaune, cu coca-cola și cutii cu floricele. Când luminile se stinseră și programul începu, Alba se aplecă spre Evelina.

– Nu pot s-o fac, îi șopti.

– Trebuie, îi răspunse Evelina.

– Mi-e frică.

Evelina o strânse de mână.

– O să fie bine, îți promit. Antonio e un om bun.

După aceea, Mike o cuprinse în brațe și începu să o sărute, iar Evelina nu mai apucă să vadă mare lucru din film, ori din Alba.

Alba reuși să se adune pe timpul cinei. Merseră la un restaurant popular și, încurajată de atenția pe care Antonio i-o acordase în timpul filmului, Alba se înveseli. Abia la sfârșitul cinei, Albei îi pieri apetitul și nu se atinse de înghețată după ce Evelina spuse că ieșea cu Mike să se plimbe puțin.

Era o seară caldă. Vara nu se dădea dusă, făcând toamna să mai aștepte, cu o căldură și umiditate ce refuzau să scadă. Frunzele abia începuseră să se îngălbenească, dar lămpile stradale erau aurii, iar cerul de deasupra Brooklynului avea nuanțe de roz. Mike o luă de mână.

– Care-i treaba? întrebă el.

Evelina nu voia să-i spună, dar știa că trebuia să-i explice de ce îi ceruse să iasă la plimbare prin împrejurimi înainte să-și fi terminat desertul.

– Alba vrea să-i spună ceva lui Antonio, spuse ea.

– Doar nu se desparte de el, sper.

– Nu, bineînțeles că nu. Îl place foarte mult.

– Bun, pentru că și el o place pe ea foarte mult.

Tăcere.

– Și ce anume vrea să-i spună?

– Nu cred c-ar trebui să-ți zic.

– Evelina, trebuie să-mi spui. Suntem un cuplu. Ne spunem tot.

Nu-și dădu seama de ce, dar cuvintele acelea o făcură pe Evelina să nu se simtă în largul ei.

– Bine, dacă-mi promiți că nu spui…

– N-am să spun că mi-ai spus tu, promit.

– E însărcinată.

Mike se opri din mers și se întoarse cu fața la Evelina, îngrozit.

– Dumnezeule! Pe bune?

– Da, pe bune. Am fost cu ea la doctor. E cert.

El își frecă ceafa și gemu.

– Asta-i nasol. Asta-i foarte nasol.

– Ce crezi că va face Antonio?

– Nu știu.

Mike scoase o țigară din buzunar și o strecură între buze.

– Vrei și tu una?

Ea refuză, scuturând din cap.

– Doar n-o să se despartă de ea, nu? întrebă ea îngrijorată.

El aprinse un chibrit, iar capătul țigaretei luci incandescent.

– Nu știu, răspunse el. Antonio e tot numai caterincă și bancuri. Nu știu cum e când e serios. Iar asta-i o treabă serioasă.

– Cu siguranță.

Mike o trase pe Evelina lângă el și o sărută pe buze.

– Vreau să fac dragoste cu tine, îi spuse.

Pe Evelina o amuzară cuvintele lui și râse.

– Of, Mike, Alba e gravidă. Nu e momentul potrivit să vorbim despre asta.

– Ba bineînțeles că este. Este exact momentul potrivit. O să avem grijă. Râse. Există metode de evitare a unei sarcini nedorite, să știi.

– Știu, dar eu nu sunt pregătită pentru asta.

Mike presupuse că ea nu o mai făcuse până atunci.

– O să fiu atent, spuse cu delicatețe. Ochii îi sclipeau. E frumos, să știi. O să-ți placă.

– Sunt sigură c-o să-mi placă, atunci când va fi momentul potrivit.

Se așeză pe o treaptă și bătu cu palma pe locul de lângă el. Evelina își strânse fusta și se așeză.

– Și când crezi c-o să fie momentul potrivit?

– Nu știu. Doar că nu vreau să grăbesc lucrurile.

– Atunci, haide să ne căsătorim.

Evelina amuți.

– Nu te uita la mine așa, spuse el și râse. Te iubesc, Evelina. Cum ea nu răspunse, el se încruntă. Mă iubești și tu pe mine, este?

– Bineînțeles că te iubesc, răspunse ea, dar știa cum se simțea iubirea, și asta nu era la fel.

– Atunci, haide să ne căsătorim și pe urmă vom putea face dragoste cât de des vom vrea.

O cuprinse cu brațul de talie.

– Of, Mike…

– Mă refuzi?

Făcu o față tristă.

– Nu, doar spun nu încă.

– Nu încă, nu încă. Nu vreau să vreau să grăbesc lucrurile. Acum nu e momentul potrivit. Mike îi imită accentul italian. Păi, și când o să fie momentul potrivit? Suntem împreună de la începutul verii.

– De la începutul verii? Tu crezi că e suficient de mult timp?

– Suficient cât să știu că vreau să-mi petrec tot restul vieții cu tine. Suficient cât să știu că nu vreau pe altcineva.

Evelina se ridică în picioare, tulburată.

– Nu mă zori, Mike, spuse, încercând să nu lase să i se vadă panica.

– Nici nu poate fi vorba de zorit, o contrazise el.

Ea își încrucișă brațele la piept.

– Nu știi nimic despre mine.

– Cum să știu ceva despre tine, când tu nu-mi spui nimic?

– Ar trebui să ne întoarcem la restaurant. Poate Antonio a și plecat și a lăsat-o pe Alba singură.

Mike se ridică și el în picioare, dar nici nu o cuprinse cu brațul, nici nu o luă de mână. Merseră la un pas distanță, dar se simțeau mai depărtați de atât.

– Nu te grăbesc, spuse el în cele din urmă, aruncând țigara pe trotuar și strivind-o sub talpă. Dar oricând vei binevoi să-mi spui „da“, îți voi accepta răspunsul.

Când se întoarseră la restaurant, Alba și Antonio erau încă la masă, adânciți în conversație. Evelina ridică ușor mâna când intrară și, spre surprinderea ei, Alba îi răspunse cu entuziasm.

– Vino și așază-te, spuse ea fericită, și Evelina își dădu seama după obrajii ei roz și ochii ei strălucitori că discuția lor decursese bine.

Alba se uită la Antonio.

– Le spun eu, sau vrei s-o faci tu? îl întrebă ea.

Antonio îi luă mâna și zâmbi larg.

– Spune-le tu, iubire.

– Ne căsătorim!

Evelina se simți atât de ușurată, că o cuprinse în brațe.

– Este o veste nespus de frumoasă! spuse plină de încântare. Sunt atât de fericită pentru voi!

– N-o să spunem nimănui despre copil, spuse Alba încet. Pe urmă se uită la Mike. Sunt însărcinată.

Mike reacționă ca și cum nu ar fi știut, iar Evelina îi mulțumi în sinea ei pentru asta.

– Felicitări! spuse el. O nuntă și un copil. Ce mai urmează?

Antonio râse și dădu mâna cu Mike.

– Facem nunta în noiembrie, spuse el. Și când o să vină copilul, n-o să bănuiască nimeni nimic. Adică, cine-o să numere?

Alba surprinse privirea Evelinei și râseră amândouă.

– Madolina!

*

Evelina nu-i spuse Albei că Mike o ceruse în căsătorie, nu pentru că nu voise să eclipseze bucuria verișoarei sale, ci pentru că ar fi trebuit să-i explice de ce îl refuzase. Evelina nu era nici măcar ea însăși sigură. Era doar un sentiment. Senzația că ceva nu era în regulă. Îl plăcea pe Mike. Îl plăcea *foarte* mult. Dar nu-l iubea. Era, poate, utopic să se aștepte să simtă din nou genul acela de iubire pe care o simțise pentru Ezra? Sau măcar o frântură din acea iubire? La urma urmei, Benedetta nu-l iubise pe Francesco când se căsătorise cu el. Abia dacă îl cunoștea. Poate că îl găsise atrăgător și fermecător, dar nu-l cunoștea suficient de mult ca să-l iubească cu adevărat. Asta venise mai târziu. Dar oare chiar venise? Cu cât Evelina se gândea mai mult la căsătoria surorii ei, cu atât se întreba mai mult dacă Benedetta îl iubise vreodată cu adevărat pe Francesco, sau dacă iubise doar *imaginea ei* despre el, care se spulberase imediat după ce juraseră iubire și supunere, iar el ridicase mâna ca s-o lovească. Bărbatul cel adevărat fusese o brută.

Evelina avea suficientă experiență ca să-și dea seama că Mike era un om bun. De fapt, dacă ar fi trebuit să facă o listă cu toate calitățile lui, ar fi avut nevoie de mai mult de o foaie, scrisă pe ambele părți. Dacă ar fi trebuit să facă o listă cu defectele lui, probabil că ar fi avut nevoie de un singur rând: el nu era Ezra. Dar ea nu avea de gând să-l găsească niciodată pe Ezra într-un alt bărbat, iar adevăratul Ezra nu mai era. Poate că trebuia să facă niște compromisuri pentru a-și clădi o viață decentă. Dacă nu s-ar fi căsătorit, ce ar fi făcut? Cine ar fi fost?

Învățase în ultimul an că pentru a se simți în siguranță și a avea sentimentul de apartenență în această nouă țară, era nevoie de o familie. O familie a ei. Deci, de ce nu era Mike potrivit pentru asta?

A doua zi, Antonio își parcă mașina în fața casei Albei și, îmbrăcat la costum și cravată, ciocăni la ușă. Alba îi spusese că tatălui ei îi plăcea să savureze pe îndelete un ceai duminica după-amiaza, citind ziarele și ascultând la radio. Acesta ar fi fost momentul perfect pentru ca Antonio să vină să-i ceară mâna fiicei lui.

Alba dădu fuga să răspundă la ușă. Evelina rămase să se uite de pe scară. Madolina apăru în hol, întrebându-se cine suna la ușa lor într-o

duminică după-amiază. Când o văzu pe Evelina, se încruntă, simțind că se întâmpla ceva.

– Ce puneți voi două la cale? le întrebă ea.

Alba deschise ușa.

– Antonio! Intră. Intră.

Antonio intră, dichisit tot, din cap până-n picioare.

– Bună ziua, doamnă Forte, spuse el politicos și întinse mâna. Eu sunt Antonio Genovese. Mă bucur să vă cunosc, în sfârșit.

Madolina, care nu cunoscuse niciodată pe vreunul dintre iubiții Albei, zâmbi, clar dezarmată de înfățișarea lui frumoasă și de farmecul evident.

– Și eu mă bucur să te cunosc, Antonio, spuse ea. În sfârșit! adăugă ironic.

– Am venit să discut cu domnul Forte, spuse el, și o umbră de emoție îi fisură poleiala fără cusur.

– De bunăseamă. Păi, mă duc să văd dacă e disponibil.

Madolina îi lăsă în hol.

– Nu-ți face griji, iubi, e prietenoasă după ce ajungi s-o cunoști, spuse Alba, îndreptând cravata lui Antonio.

– Cum arăt? întrebă el, zâmbindu-i larg.

– Superb, răspunse ea, bătând ușor cu palma cravata. Arăți absolut superb.

Câteva secunde mai târziu, Madolina reveni.

– Te primește, spuse. Vino cu mine.

Antonio o urmă în salonul unde Peppino stătea într-un fotoliu, cu ochelarii la ochi, citind ziarul. Când îl văzu pe Antonio, împături jurnalul și-l puse jos.

– Intră, Antonio, spuse, ridicându-se.

Strânse puternic mâna tânărului.

Când Madolina ieși din cameră, le găsi pe Alba și pe Evelina lângă ușă, pregătite să tragă cu urechea.

– O, nu, nu, spuse ea, ușuindu-le ca pe două găini. Voi veniți cu mine.

– Of, mamă…

– N-o să trageți cu urechea. Asta-i treaba bărbaților.

– Dar tu ce crezi? o întrebă Alba, ținându-se după mama ei prin casă.

Madolina zâmbi.

– Cred că ar trebui să-l inviți să rămână la cină și pe urmă o să-ți spun ce părere am.

Antonio rămase la cină. Indiferent ce gândea Peppino în privat despre un tânăr care nu avea un loc de muncă adecvat și purta un nume de familie îndoielnic, el nu lăsă să se ghicească nimic. Deschise o sticlă de șampanie și închină pentru fericitul cuplu. Evelina știa că familia lui Antonio era bogată și dacă era un lucru pe care unchiul ei îl respecta aproape mai mult decât orice altceva, acela erau banii. Nu putea pune la îndoială faptul că Alba avea să fie la fel de bine îngrijită de familia Genovese pe cât fusese ea de a ei. Cât despre mătușa ei, Madolina, ea ar fi preferat un absolvent al Universității East Coast American Columbia, cu un loc de muncă bun și un nume de familie vechi, dar Evelina știa că în adâncul sufletului își dorea doar ca fiica ei să fie fericită.

La finalul cinei, Antonio anunță că voiau să se căsătorească pe cât se putea de repede.

– Da' ce-i cu graba asta? întrebă Madolina.

Antonio o luă pe Alba de mână și o privi cu devotament.

– Ați fost și dumneavoastră îndrăgostită, doamnă Forte. Știți cum e când trebuie să aștepți.

Madolina oftă.

– Păi, presupun că atunci când știi, știi, și nu are rost să pierdeți vremea, doar pentru ca mama fetei să aranjeze nunta, florile, masa, rochia…

– Of, mamă! o întrerupse Alba, râzând. O să te descurci. În plus, o să te ajute și Evelina. Poate fi asistenta ta, nu-i așa, Evelina?

– Mi-ar plăcea mult să fiu asistenta ta, tușă Madolina, spuse Evelina, întrebându-se dacă nu cumva mătușa ei începea să bănuiască, în graba cu care se dorea ajungerea la altar, că o să aibă un nepoțel.

– Dacă insiști, spuse Madolina, oftând. Sunt sigură că pot aranja lucrurile în timp util. Dar va trebui să începem de mâine. Nu e nici o clipă de pierdut.

– Dacă e cineva care să poată organiza o nuntă în numai câteva luni, tu ești aia, spuse Peppino, golindu-și paharul. Deschise o cutie de mahon în care ținea trabucuri și scoase din ea un Montecristo frumos ambalat. O să fie cea mai splendidă nuntă pe care-a văzut-o vreodată Brooklynul, spuse el, ducând trabucul la nas și adulmecându-l. Nu vom

face nici un fel de economie, Madolina. Împinse cutia pe masă înspre Antonio. Poftim, spuse. Ia una.

Madolina îl privi imitându-și viitorul socru și ducând un trabuc la nas.

– Abia aștept să-ți cunosc mama, îi spuse ea.

Alba chicoti. Era acum beată de fericire.

– Și eu la fel.

CAPITOLUL 12

Madolina își asumă sarcina organizării nunții fiicei sale cu eficiența impecabilă a unui colonel. Evelina era locotenentul ei și nu fusese niciodată în viața ei mai ocupată. Nunta lui Jane, cu opt ani în urmă, fusese o extravaganță, dar asta era cu totul altceva. Alba era cea mai mică fiică a lor și, după cum observa Evelina cu din ce în ce mai multă certitudine, favorita lor, căci Madolina supraveghea fiecare mic detaliu al ceremoniei și al cinei cu un zel aproape religios. Ceru să fie totul gravat sau brodat cu două litere „A“ de tipar împletite. De la programul slujbei și pernițele pe care urmau să îngenuncheze mirii în biserică, până la meniuri, invitații și șervețele de la petrecere. Spre deosebire de Artemisia, a cărei atenție la detalii la nunta Benedettei fusese menită să o promoveze doar pe ea însăși, a Madolinei avea drept scop sărbătorirea fiicei sale și exprimarea prin gesturi dulci și tandre a unui rămas-bun plin de nostalgie.

Când ziua cea mare sosi, Evelina era mai emoționată decât mireasa. Ea era cea care aranjase totul, urmând ordinele Madolinei, și, dacă ceva nu mergea bine sau era altfel decât perfect, ea urma să fie trasă la răspundere. Rochia, cel puțin, nu putea fi mai frumoasă, nici Alba mai fermecătoare în ea. Făcută special pentru ea, din mătase și dantelă albe, era deopotrivă elegantă și extravagantă, cu o talie subțire și un jupon amplu, asortată cu un set de bijuterii cu diamante și safire dăruit de tatăl lui Antonio la petrecerea de logodnă. Peppino apreciase gestul și, la prima întâlnire dintre familii desfășurată la conacul familiei Genovese din New Jersey, cei doi bărbați descoperiseră că aveau o mulțime în comun. Amândoi fumau aceeași marcă de trabuc și își puneau sănătatea de fier pe seama dușurilor reci și a porției de grappa băute în stil italian, cu cafea. Își strânseseră mâinile și puseseră bazele unei solide prietenii. Madolina o plăcuse pe mama lui Antonio din clipa în care aceasta spusese că era o ascultătoare fidelă a emisiunii de radio *Mamma Forte*. Faptul că femeia era hotărâtă și vorbea prea mult nu o dezgustase. Madolina era genul de femeie care vedea partea bună a oricui, chiar și atunci când aceasta era foarte bine ascunsă.

Burta Albei era doar ușor rotunjită, arătând mai mult ca rezultatul unei cine festive prea copioase decât a unei nopți de sex neglijent în

spatele Buickului lui Antonio. Madolina era încântată de înfățișarea fiicei sale, copleșită de emoție.

– Nu pot să cred că fetița mea se mărită, spuse ea, iar Alba o sărută și îi zise că, deși se muta, nu se muta prea departe.

– Tot voi avea nevoie de tine, mamă, spuse ea, cu zâmbetul trist pentru o clipită.

Madolina îi șterse cu degetul o urmă de ruj de pe obraz.

– Slavă Cerului pentru asta, răspunse. Pe urmă, se întoarse spre Evelina și adăugă: Măcar o să te mai am pe tine.

– Dar nu pentru mult timp, o tachină Alba. Urmează Evelina și Mike.

Evelina se strâmbă și râseră toți, dar ea nu se simți deloc veselă în sinea ei.

Mike era cavaler de onoare. Arăta frumos în costumul lui, cu părul dat de pe frunte, cu obrazul proaspăt ras. Ochii lui, totuși, îi trădau tristețea. Nu-i plăcea să fie refuzat și, în loc să se retragă și să-i dea timp Evelinei să se obișnuiască cu ideea de căsătorie, o tot aducea în discuție. De fiecare dată tot mai insistent, de parcă ar fi fost mai preocupat de orgoliul lui rănit decât de timpul prețios cu iubita sa derutată de nehotărâre.

– Data viitoare, noi, îi spuse el, după ce se termină slujba și se strânseră la hotelul unde Madolina organizase petrecerea.

Evelina râse ca întotdeauna. Era mecanismul ei implicit acum, un mod de a scăpa de comentariile lui și de a evita să răspundă.

– Nu mi-ai spus cât de bine arăt, zise ea.

– Ești frumoasă. Întotdeauna ești frumoasă. Aș spune că eclipsezi mireasa, dar aș fi părtinitor.

– Ar fi o greșeală groaznică pentru o domnișoară de onoare să o eclipseze pe mireasă.

Mike râse.

– Alba nu va permite nimănui să o eclipseze în ziua nunții, nici măcar ție. O trase lângă el și o sărută. Mă înnebunești, să știi.

– Of, Mike…

– Așa e. Nu mă lași să fac dragoste cu tine și nu vrei să te căsătorești cu mine. Ce ar trebui să facă un bărbat? De ce ar fi nevoie? Spune-mi, și voi face. Dar nu mă amăgi.

– Nu acum, Mike. Asta-i ziua Albei…

– Întotdeauna e câte ceva, nu-i așa?

– Hai să vorbim despre asta mai târziu. Hai să bem ceva mai întâi.

Evelina îl luă de mână și îl conduse prin mulțimea de oameni, pentru că Peppino și Madolina îi cunoșteau pe toți cei care erau cineva în Brooklyn și salonul era plin.

La cină, Evelina se așeză lângă un verișor de-ai lui Antonio, pe nume Franklin van der Velden, care venise cu Jane, sora Albei, pentru că soțul acesteia nu reușise să ajungă. Soțul lui Jane și Franklin se cunoscuseră la Universitatea Columbia, unde lucra acum ca profesor de clasice. Era înalt și zvelt, cu ochi albaștri inteligenți de culoarea florilor de nu-mă-uita, păr castaniu deschis și un zâmbet ironic și amuzant.

– Îmi face plăcere să te cunosc, Evelina, spuse el, privind-o prin lentilele ochelarilor. Mătușa ta a făcut o treabă pe cinste. Este o petrecere splendidă.

– Mă bucur că ești de această părere. Evelina își plimbă privirea peste extravagantele aranjamente florale, având un cald sentiment de satisfacție. A avut foarte puțin timp la dispoziție s-o organizeze.

El luă o gură de șampanie.

– Sunt sigur că Madolina nu a făcut totul singură.

– Nu, a avut o asistentă, răspunse Evelina, zâmbind.

– Atunci, ar trebui să te felicit.

Franklin ridică paharul.

– Trebuie să-mi câștig cumva existența, spuse ea.

– Cu asta te ocupi? Lucrezi pentru Madolina?

– Neoficial, da.

– Dacă-ți dorești o slujbă adevărată, te-aș putea ajuta.

– Și să fac ce?

– Muncă de caritate.

– Dar o ajut deja pe Madolina cu activitățile ei caritabile.

– Și te plătește?

– Nu, dar locuiesc în casa ei gratis.

– Așa se și cuvine, doar sunteți rude.

– Păi, mă bucur s-o ajut. Îmi place și sunt atâția refugiați care au nevoie de ajutor.

– De când ești în America?

– Din ianuarie.

– Și cum ți se pare? Trebuie să fi fost greu să-ți părăsești căminul.

Evelina se încruntă.

– A fost greu, dar am vrut să plec. Sunt fericită aici. Asta e casa mea acum.

– Ce face dintr-un loc acasă, după părerea ta?

Evelina fu surprinsă de întrebarea lui. Nu era ceva ce o întrebau oamenii în mod obișnuit. Oftă. Nu era tocmai sigură.

– Familia și prietenii, răspunse ezitant. Să fii fericit undeva. El n-o întrerupse, dar o privi atent cum caută un răspuns potrivit. Presupun că sentimentul de apartenență. Familiaritatea. Eu sunt aici de unsprezece luni și deși la început mi-a fost dor de acasă, acum m-am obișnuit.

– Eu cred că iubirea face dintr-un loc acasă.

Evelina se simți prost că nu menționase evidentul.

– Păi, desigur, iubirea. Asta vreau să spun și eu prin familie și prieteni.

– Să-ți construiești o viață care să-ți dea sentimentul de scop și împlinire.

– Da, și asta.

– Însă fără iubire, casa este doar o construcție, iar comunitatea în care trăiești este pustie și rece. Iubirea este motorul și fără ea, stăm doar inerți și izolați, marcând trecerea timpului.

– Nu mi-ar plăcea să trăiesc așa, spuse Evelina.

Discuția asta despre iubire o făcu să se simtă deodată posacă.

– Ai vreun drăguț? întrebă el.

– Da, îl cheamă Mike. E și el aici.

Se întoarse, prefăcându-se că-l caută cu privirea, dar nevrând să-l găsească.

– Asta-i bine. Ar fi fost dificil să părăsești Italia, dacă ai fi avut un drăguț acolo.

Ea își coborî privirea în farfuria plină cu mâncare, care tocmai fusese pusă în fața ei.

– În cazul ăsta, nu aș fi putut pleca, spuse ea încet.

Pe urmă oftă, un oftat încărcat de lucruri greu de exprimat.

– Știu de la Jane că ai o prietenie foarte strânsă cu Alba. O influență echilibrantă, așa a numit-o ea.

Evelina se simți ușurată că se schimbase subiectul.

– Nu știu sigur dacă am fost o influență echilibrantă, dar suntem prietene bune, asta așa e. Acum ea o să plece să locuiască în New Jersey.

Oftă din nou.
– Nu-i așa departe.
– Nu, nu este. Și la cum o știu eu pe Alba, nu va vrea să rămână prea departe de Madolina. Se plânge de mama ei tot timpul, dar în realitate are multă nevoie de ea.
– Madolinei îi va fi dor de ea, dar măcar o să rămână cu tine. Până o să pleci și tu.
– Eu n-o să plec. Nu încă.
– Mike ăsta…
– Și tu, Franklin? Tu ai vreo drăguță? îl întrerupse ea cu un zâmbet, care lui îi spuse că nu voia să mai discute despre ea.
El începu să mănânce.
– Nu, răspunse el. Nu am timp de asta acum.
După cină, urmară discursurile. Peppino vorbi înduioșător despre fiica lui, și toată lumea plânse. Mike, care băuse prea mult, povesti câteva anecdote neclare despre Antonio, și toată lumea râse. Pe urmă, Antonio declară congregației cât de mult o iubea pe Alba, și se făcu liniște.
– Alba în italiană înseamnă răsărit, începu el, privindu-și tandru mireasa. Și cu fiecare răsărit vine speranța, posibilitatea, noutatea, frumusețea și dragostea. Asta este ea pentru mine, și nu numai. Răsăritul meu perfect.
Madolina își șterse lacrimile. Peppino ridică paharul. Familia lui Antonio aplaudă zgomotos, iar Evelina se bucură că nu stătea lângă Mike, care s-ar fi folosit de acest moment ca să mai insiste puțin să-i accepte cererea în căsătorie.
Muzicanții începură să cânte, iar Antonio își luă de mână mireasa și o conduse pe ringul de dans. Mike o găsi pe Evelina și se duseră și ei să danseze. Curând, toată lumea dansa, și nu mai era o atmosferă de America, ci de Italia, cu toată exuberanța și emoția unei mari nunți italiene.
Nu trecu mult, și Evelina observă cât de greu se ținea Mike pe picioare. Avea palmele umede, iar pe frunte îi străluceau broboane de sudoare. Își dădu părul de pe față, în dezordine. Își scosese jacheta, iar ea îl simți cât era de fierbinte când își lipi corpul de al ei.
– Ce-ar fi să ieșim afară să luăm puțin aer? sugeră ea.
– Nu, am eu o idee mai bună.

Mike se opri din dans și o târî după el spre podiumul muzicanților. Evelina simți o strânsoare rece în jurul inimii.

– Nu, Mike, protestă, dar el vorbea deja cu dirijorul, care opri brusc muzica.

Nedumeriți, nuntașii se opriră din dans. Un murmur se răspândi prin salon.

– Am un anunț de făcut! exclamă Mike.

Pe Evelina o luară căldurile. Toți ochii din încăpere erau ațintiți asupra lor. Și-ar fi dorit să existe un loc unde să se poată ascunde.

– Evelina și cu mine ne căsătorim! strigă el, ridicând mâinile în aer.

Evelinei îi veni să vomite. Un ropot de aplauze izbucni dinspre toți cei prezenți. Muzica porni din nou, de data asta cu și mai multa vigoare. Mike o trase în brațe și o sărută apăsat pe buze. Ea auzi bătăi din palme. O clipă mai târziu, Alba și Antonio o îmbrățișau. Le vedea gurile mișcându-se, dar nu auzea ce spuneau. Era ca și cum ar fi fost sub apă, ca și cum nu putea respira. Madolina o găsi și ea și o cuprinse în brațele ei puternice, sărutând-o cu foc. Urmă Peppino, apoi, unul după altul, oameni pe care nu-i cunoștea, care-i strângeau mâna, o mângâiau, vorbeau cu ea, și totul era numai zgomot, și atingeri, și zâmbete, și voci, iar Evelina era amețită, dezorientată și cuprinsă de panică.

Se îndreptă spre ușă.

Nu știa încotro se ducea, știa doar că trebuia să iasă afară, să respire aer rece.

De îndată ce ajunse în stradă, trase aer în piept. Era frig și pavajul era alunecos de la gheață și zăpadă, dar nu-i păsă. Rămase acolo, în rochia ei fără bretele și în pantofii cu tocuri înalte, tremurând de furie.

– Ești bine? se auzi o voce în spatele ei.

Evelina se întoarse. Era Franklin. Nu știu ce să-i răspundă.

– Vrei o țigară? întrebă, și deschise o tabacheră argintie.

Evelina nu ar fi vrut, dar luă una, totuși. El aprinse o brichetă și mâinile li se atinseră când feriră amândoi flacăra de vânt.

– O să răcești aici, afară, spuse el, iar ea trase din țigară și tuși. Uite, ia haina mea. Se dezbrăcă și o puse pe umerii ei. Evelina o simți caldă pe piele. Să înțeleg că anunțul nu a fost binevenit?

Evelina trase din nou din țigară, fără să tușească de data asta.

– Nu pot să cred că mi-a făcut una ca asta, spuse ea, suflând fumul.

– Ar fi putut să te ceară mai întâi.

– Mă tot cere, de săptămâni la rând, iar eu îi spun de fiecare dată că nu sunt pregătită.

Franklin ezită o clipă, mijind ochii gânditor.

– Haide să mergem undeva la căldură, unde să putem vorbi.

Îi oferi brațul, ca să nu alunece pe gheață.

Găsiră un restaurant nu departe de acolo și se așezară într-un separeu, față în față. Franklin comandă două ciocolate fierbinți.

– Asta o să te încălzească. Nu prea ești îmbrăcată pentru vreme rece.

– Sunt prea înfuriată ca să-mi fie frig, spuse ea.

– E beat. O să se simtă ca dracu' mâine-dimineață, iar tu o să-l ierți.

Evelina ridică din umeri.

– Nu știu dacă pot.

– Bărbații se comportă stupid uneori, când nu primesc ce vor. El e tânăr și neliniștit, dar sunt sigur că nu-i un om rău.

– Nu, nu e.

– Dacă-mi permiți să fiu atât de direct, de ce nu vrei să te măriți cu el?

– Nu vreau să mă mărit cu nimeni.

El ridică surprins din sprâncene.

– Niciodată?

Evelina se uită la ciocolata fierbinte.

– Dă-mi și mie tabachera și bricheta, te rog. Sunt în buzunarul interior al sacoului meu.

Făcu ce-i ceruse Franklin și el deschise tabachera, scoase o țigară și o puse între buze. Ea privi fumul înnegurând aerul dintre ei.

– O fată frumoasă ca tine să nu vrea să se mărite… Mie ceva nu mi se pare în regulă.

Ea cuprinse cana între palme și oftă.

– Am iubit pe cineva cândva, spuse ea încet, fără să se uite la el.

El clătină din cap și, după expresia de pe chipul ei, ghici un fel de tragedie.

– Îmi pare rău. Nu am vrut să…

– Nu face nimic. Ea oftă din nou și apăsarea mâhnirii i se învolbură puțin în piept. A fost ucis în război.

– De-aia ai venit aici?

– Nu-mi mai rămăsese nimic în Italia. Trăiam într-un mic orășel dintr-o regiune îndepărtată a țării. Nu am mai vrut să rămân acolo fără el. Totul îmi amintea de el. Totul.

– Și simți că nu mai poți iubi pe altcineva?

Evelinei i se umplură ochii de lacrimi. Nu-l cunoștea deloc pe Franklin, și totuși, simțea că putea vorbi cu el. Poate că, știind că probabil nu avea să-l mai vadă niciodată, îi venea mai ușor să-și spună povestea. Așa cum te duci la preot să te confesezi; tot ce spui este instantaneu uitat.

– Îl plac foarte mult pe Mike. Este amuzant și interesant, dar nu-l iubesc. Nu cred că voi mai iubi vreodată în felul ăsta. Nu pot. Și poate că nici nu vreau. Ezra a însemnat totul pentru mine, dar acum el nu mai e. Când spuse aceste cuvinte cu voce tare, lacrimile începură să i se prelingă pe obraji. Le șterse cu degetele. Îmi cer scuze. Chiar nu ar trebui să te deranjez cu problemele mele.

– Nu sunt probleme, Evelina. Sunt poveri, și mie îmi pare rău că trebuie să le duci. Franklin îi zâmbi cu blândețe. Este nevoie de timp ca să înveți să trăiești cu durerea sufletească, și fiecare învață în ritmul lui. Nimic nu te pregătește pentru asta și nu există vreun manual care să te îndrume. Bâjbâi și înveți singur să faci față. N-o să dispară niciodată, dar vei ajunge, până la urmă, la un fel de acceptare, și cu asta va veni eliberarea.

– O spui de parc-ai ști despre ce vorbești.

– Am suferit și eu pierderi, spuse el. Tatăl meu a murit când eu aveam unsprezece ani și a fost o lovitură dură pentru mine. Nu cred că poți înțelege vreodată – moartea este o chestie atât de definitivă, este imposibil de înțeles –, dar ajungi într-un punct când accepți că asta este. Pe urmă ridici capul și mergi mai departe. Asta-i tot ce poți face.

Își scutură țigara în scrumieră.

– Și golul din inimă nu se mai poate umple niciodată?

– Nu chiar, dar inima ta este mai mare decât crezi, și se pricepe foarte bine să compenseze.

– Crezi în Dumnezeu, Franklin?

– Cred în ceva mai mare decât mine. Și mai cred în scop. Nu știu care este al meu, și bănuiesc că nu voi ști niciodată, dar cred că am unul. Oricare ar fi acesta, cu toții suntem aici dintr-un motiv. Ezra al tău a fost aici dintr-un motiv, la fel și tatăl meu. Ei și-au încheiat viețile și au

plecat. Nu știu unde se află ei acum, dar simt că sunt prezenți. Energia nu poate fi nici creată, nici distrusă. Conștiința lor este acolo, undeva, iar mie îmi place să cred c-o să-l recunosc pe tata când o să-l revăd. Dar cine știe? O privi luând o gură de ciocolată fierbinte. Nu fi prea dură cu Mike, Evelina. Eu înțeleg de ce vrea să se însoare cu tine.

Ea zâmbi vag.

– Ce drăguț din partea ta!

– E un băiat bun. Cine îl poate condamna că este îndrăgostit de tine?

– I-ar fi mai bine dac-ar iubi pe altcineva. Cineva care să-l iubească la rându-i.

– Poate c-o să-l iubești și tu cu timpul.

Ea își goli cana.

– Nu știu. Dar ceea ce știu este că nu voi fi forțată să mă mărit. Va trebui să-i spun tușei Madolina că n-o să fie nici o nuntă.

– O să se bucure. Îi place să te știe prin preajmă.

– S-ar putea să rămân cu ea pe vecie. Și-atunci n-o să mai fie la fel de fericită, nu?

– Sufletul tău se va vindeca și te vei îndrăgosti iar. Ești tânără… iar inima ta este mai puternică decât crezi.

Evelina nu voia să fie de acord cu asta. Nici măcar nu mai voia să iubească pe altcineva. Crezuse c-o să poată, dar se înșelase. Nu putea.

Evelina crezuse că, după anunțul pripit al lui Mike de la nuntă și refuzul ei, *ea* va fi cea care va pune capăt relației lor, dar spre surprinderea ei, o făcu *el*. Nimeni nu putea înțelege de ce nu voia să se mărite cu el, și cel mai puțin dintre toți, Madolina.

– Este dintr-o familie bună. Are o slujbă bună. Este frumos, nu poți nega asta, și e interesant să vorbești cu el. În plus, are simțul umorului. Întotdeauna cred că oamenii care râd trăiesc mai bine și mai mult. Și te iubește. Nu este ceva la care să strâmbi din nas.

– Dar eu nu-l iubesc așa cum vrea el, explică Evelina.

– Va veni și asta. La unii durează mai mult, atâta tot. Dacă toate ingredientele sunt acolo, veți obține o prăjitură bună. Pe vremea mea, părinții noștri decideau cu cine ne măritam.

– Ca în cazul Benedettei cu Francesco, spuse Evelina, vrând să adauge că, după cum s-a dovedit, nu fusese o alegere tocmai nimerită.

– Eu sunt mai bătrână și mai înțeleaptă decât tine și îți pot spune că tu și Mike sunteți o pereche potrivită. Madolina miji ochii. O să-l lași să-ți scape și n-o să se mai întoarcă.

– Dar aici nu e vorba că *eu* îl las pe *el* să scape, tușă Madolina. *El* m-a lăsat *pe mine* să-i scap.

– Te-ar primi înapoi cât ai pocni din degete, dacă ai fi de acord să te măriți cu el.

Evelina clătină din cap.

– N-o pot face.

– Dar tu pe cine aștepți? Pe Făt-Frumos?

Pe cineva care nu va mai veni niciodată, își spuse Evelina în sinea ei.

– Nu știu, spuse ea cu voce tare. Dar aș prefera să nu mă căsătoresc deloc, decât să mă căsătoresc cu persoana nepotrivită.

Madolina părea exasperată.

– Atunci ar fi bine să-ți cauți un loc de muncă, pentru că, dacă vei fi singură, va trebui să ai din ce să trăiești. Nu poți trăi din aer, să știi.

Evelina își aminti că Franklin îi oferise un loc de muncă pentru o organizație de caritate. Obținu numărul lui de telefon de la Jane și îl sună într-o seară, când el era acasă. Nu păru deloc surprins de apelul ei și se oferi să aranjeze o întâlnire cu doamna Spellman, care conducea afacerea. A doua zi, o sună înapoi cu o dată și o oră pentru un interviu. Biroul organizației de caritate era în centrul Manhattanului, așa că Evelina luă metroul și se prezentă la interviu într-o fustă și o jachetă elegante, cu un șirag de perle la gât. Era entuziasmată. Nu avusese niciodată o slujbă anume până atunci, iar sentimentul de independență pe care i-l dădu drumul acela în centrul New Yorkului era captivant. Îi aminti de ziua când plecase cu șareta la Vercellino, cu Benedetta. Se gândi atunci la Ezra, dar alungă amintirea. Acum nu era momentul pentru nostalgie sau tristețe.

Doamna Spellman era o femeie elegantă, de patruzeci de ani, cu părul scurt, blond, coafat în onduleuri vălurite la modă și o privire directă, care părea să privească prin ea. Plină de energie și scop, purta pantaloni gri și o cămașă albă și își suflecase mânecile pentru a arăta că era serios pusă pe treabă. Franklin îi spusese Evelinei că Cynthia Spellman era soția unui agent de bursă bogat și fusese adusă cu aproximativ cinci ani înainte la conducerea organizației de caritate, care

data de la mijlocul secolului al XVIII-lea. Scopul principal al fundației era educația copiilor defavorizați, dar se extinsese recent pentru a oferi sprijin și mamelor necăsătorite din comunitățile sărace ale New Yorkului.

Doamna Spellman o invită pe Evelina să se așeze, apoi se lăsă pe spate în scaun, își aprinse o țigară și îi zâmbi.

– Prietenii lui Franklin sunt și prietenii mei. Așadar, când poți începe?

– De îndată ce aveți nevoie de mine, răspunse Evelina.

– Păi, am nevoie de tine acum. Suntem disperați că nu avem destul personal și sunt atâtea de făcut. Te pot plăti cu doar patruzeci de dolari pe săptămână, dar îți pot promite că munca te va răsplăti.

Evelina acceptă imediat și fu de acord să înceapă în două zile.

În seara aceea, îi telefonă lui Franklin ca să-i mulțumească.

– Am auzit deja, îi spuse el. Cynthia te-a plăcut mult.

– E o doamnă drăguță, spuse Evelina.

– Cu siguranță. Urmă o scurtă pauză. Haide să sărbătorim cu o cină și un spectacol. Se joacă niște piese bune în momentul ăsta. Ce faci mâine-seară?

CAPITOLUL 13

Evelina iubea teatrul, o iubire care fusese încurajată cu mult entuziasm de ambii părinți de-a lungul copilăriei. Artemisia spusese mereu că dacă nu s-ar fi măritat cu Tani, ar fi devenit actriță. Tani spusese mereu că ea se *născuse* actriță și că Villa L'Ambrosiana era scena permanentă pe care ea își juca multele drame cotidiene. Nu greșea, deși Artemisia tânjea după adulație, iar publicul din acel loc antic izolat nu era niciodată suficient de numeros sau de vocal în aprecierile sale ca s-o satisfacă pe diva ce-l locuia. Cu toate acestea, atât Tani, cât și Artemisia adorau teatrul în toate formele sale și, ca un răsfăț anual, cu ocazia unei aniversări sau poate a Crăciunului, își duseseră copiii la faimoasa La Scala sau la Il Piccolo Teatro din Milano. Drept rezultat, Evelina crescuse cu impresia că opera, baletul și teatrul erau cea mai înaltă formă de expresie artistică în mișcare, muzică și dans, ce trebuia prețuită și apreciată, spre deosebire de cinema, care era la îndemâna oricui și, prin urmare, în primul rând pentru masele needucate. Teatrul era ceva special.

Evelina era încântată. Nu-i păsa ce piesă urma să vadă, era pur și simplu extaziată doar pentru că mergea. Alese cea mai frumoasă rochie din dulap, una neagră fără mâneci, mulată pe talie și cu o jupă amplă, accesorizată cu șiragul de perle și cerceii asortați pe care le purtase la interviul cu doamna Spellman. Își pieptănă părul pe spate și îl ondulă la vârfuri. Era un stil mai sofisticat, mai la modă, dar din moment ce relația ei cu Mike se încheiase, voia să fie altcineva. Cineva nou. La urma urmei, avea acum o slujbă și urma să câștige propriii bani, așa că i se părea momentul potrivit pentru o nouă imagine publică.

Franklin era ceva mai în vârstă decât Mike. Evelina nu era sigură cu cât, dar presupunea că trebuia să fi fost trecut de treizeci și cinci de ani, sau chiar să fi împlinit deja patruzeci. Nu-și căuta o iubită, măcar atâta lucru îi spusese, și nici ea nu căuta un iubit, măcar atâta lucru îi spusese și ea lui. Așa că seara ieșirii la teatru era una între prieteni, iar asta era pe placul Evelinei. Tocmai ieșise dintr-o relație, ultimul lucru de care avea nevoie era să se arunce în alta.

Când coborî scara, Madolina se afla în salon cu prietenii ei, jucând cărți. Fumul de țigară plutea în hol și umplea casa, alături de cleveteala

femeilor și de izbucnirile ocazionale în râs. Printre toate femeile acelea se afla și Taddeo Paganini, cel mai apropiat prieten al Madolinei și confidentul ei. Taddeo era unicul bărbat care avea voie să se alăture acestui grup sacru de femei filantroape, dar fără să fie ca lupul între oi. Burlac convins, cu păr roșcat și preferând cravatele și șosetele extravagante, pe care le purta cu costume cu dungi, Taddeo era sardonic și plin de umor, cu un acut simț al ridicolului. Jurnalist de meserie, era pasionat de Madolina și o urmărea peste tot ca o domnișoară de onoare, citând din poezii în cinstea ei. Evelina îl adora pentru că o făcea să râdă. Ori de câte ori se simțea dezamăgită, putea conta pe Taddeo să-i ridice moralul cu comentariile lui ireverențioase și cu digresiunile lui.

Ușa dublă dintre hol și salon fusese lăsată larg deschisă, așa că atunci când Evelina apăru în hol, mișcarea ei atrase atenția lui Taddeo. Se scuză imediat de la joc și ieși să o salute.

– Măi să fie, este chiar Lauren Bacall! exclamă el, privind-o din cap până-n picioare cu admirație. Draga mea, arăți pur și simplu senzațional.

Madolina ieși după el.

– Știi ce s-ar potrivi: o broșă, spuse ea, mijind ochii.

– Ai dreptate, Madolina. E ca un brad de Crăciun fără stea, adăugă Taddeo.

– Dar nu am o broșă, spuse Evelina.

– Îți pot împrumuta eu una. O să fie perfectă.

Madolina se duse sus.

– Cine-i norocosul? întrebă Taddeo.

– Doar un prieten.

El arcui o sprânceană.

– Și te îmbraci așa pentru un prieten, nu-i așa?

– Mergem la teatru.

– Și la cină, presupun.

– Sărbătorim noul meu loc de muncă.

– Mă rog, doar nu ai ajuns deja în consiliul de conducere, nu?

Evelina râse.

– Nu e vorba de dragoste, spuse ea ferm. Suntem doar prieteni.

– Faimoasele cuvinte de încheiere, Eva, spuse Taddeo.

Madolina coborî cu o broșă cu diamante și perle în mână. O prinse cu grijă de rochia Evelinei și o bătu ușor cu palma, satisfăcută.

– Acum arăți desăvârșit. Se dădu un pas înapoi ca s-o admire. Da, acum arăți întru totul ca o lady.

Broșa avea forma unei albine. Evelina se duse la oglindă ca să o admire.

– Mulțumesc, tușă Madolina, spuse, mângâind bijuteria. E frumoasă.

– Peppino mi-a dat-o la primul nostru Crăciun. Dintotdeauna mi-au plăcut albinele.

Zâmbi tandru, amintindu-și.

– Asta pentru că tu ești regina albină, spuse Taddeo. Bâzz, bâzz, bâzz.

Evelina râse. Madolina își dădu ochii peste cap.

– Dacă eu sunt regina albină, tu ce ești, în cazul ăsta? întrebă ea.

– O biată și neobosită albină lucrătoare, care privește cu dor la regina lui dintr-un ungher îndepărtat al stupului.

– Of, serios, Taddeo? Ești incorigibil. Madolina se întoarse către nepoata ei. Acum, du-te și distrează-te. Franklin este un tânăr de treabă. N-ai putea face o alegere mai bună decât el.

– Aha, deci Franklin îl cheamă, așa-i? Sper să fie la nivelul numelui său, atât ca frumusețe, cât și ca minte, spuse Taddeo.

– Poate că n-o fi chiar atât de chipeș precum Franklin Roosevelt, spuse Madolina. Dar de frumusețe te mai și plictisești. Nu însă și de o conversație inteligentă.

– Slavă Domnului pentru asta, o întrerupse Taddeo, trecându-și o mână prin părul grizonant rărit.

– Frumusețea trece, dar mintea devine tot mai ageră cu anii, adăugă Madolina.

Taddeo oftă.

– Există dreptate, până la urmă.

Se auzi un ciocănit la ușă. Evelina își luă haina. Taddeo o luă din mâna ei și o ajută să o îmbrace.

– Distracție plăcută, draga mea, cu Franklin ăsta al tău. Poate că, dacă-ți joci cartea bine, o să-ți cumpere o haină nouă. Asta și-a trăit traiul.

Evelina deschise ușa și dădu cu ochii de Franklin. El zâmbi când o văzu și ochii i se luminară de bucurie. Observându-i pe Madolina și Taddeo în spatele ei, nu putu să fie nepoliticos și să nu-i salute. Intră pe

hol, sărută obrazul dolofan al Madolinei și dădu mâna cu Taddeo, pe urmă o cuprinse cu brațul de talie pe Evelina și o conduse la mașină.

Taddeo se întoarse către Madolina.

– Relația asta va merge până la capăt, spuse, iar Madolina încuviință din cap.

– Cred că s-ar putea să ai dreptate, Taddeo. Chestia amuzantă este că el îmi amintește de fratele meu, Tani.

Taddeo chicoti.

– Cât de delicios de freudian!

*

Piesa era *Cyrano de Bergerac*, prezentată la Teatrul Alvin de pe strada West 52nd. Vederea becurilor orbitoare o încântă pe Evelina, care își aminti de nopțile acelea din Milano, când fusese la teatru cu părinții ei și cu Benedetta. Atunci avusese același sentiment de așteptare și de uimire.

S-a așezat împreună cu Franklin pe scaunele de catifea roșie din centrul jojei, de unde aveau vedere centrală spre scenă. Cortina era coborâtă, iar oamenii se îndreptau încet pe intervale, conduși la locurile lor de plasatoare. Franklin cumpărase un program și îl citiră împreună, discutând despre actori și despre intrigă. Franklin îi explică faptul că piesa se baza pe o poveste adevărată despre un bărbat care avea un nas mare, considerând că, din cauza asta, nu avea cum să fie vreodată iubit.

– A fost scrisă în 1897 de Edmond Rostand, poet și dramaturg francez, îi spuse Franklin.

– Îmi place enorm că mă aflu aici, spuse Evelina, aproape tremurând de plăcere. Prietenii pe care mi i-am făcut preferă cinematograful.

– Există filme chiar bune, dar nimic nu se compară cu teatrul. Sunt de părere că imaginea actorilor pe scenă este una mult mai puternică.

– Atmosfera este minunată, nu crezi? Toată lumea adunată aici, încântată de ce-o să vadă. Trebuie să fie amuzant să fii actor.

– Îngrozitor. Eu sunt foarte bucuros că stau aici și nu aștept în spatele cortinei.

Evelina râse.

– Când eram mică, mă visam uneori actriță. Mama mea este o adevărată divă, toată viața ei este actorie, iar sora mea și cu mine

obișnuiam să punem în scenă piese de teatru.
– Ai jucat teatru și la școală?
– Nu am fost la școală.
Franklin păru îngrozit.
– Nu ai fost la școală? repetă el uluit.
– Am fost școlite la domiciliu.
– Dar asta este de modă veche.
– Tatăl meu este dintr-o altă eră. El chiar trebuia să se fi născut la începutul secolului al XIX-lea.
– Cu ce se ocupă?
– Este scriitor, și chiar unul bun. Câștigă premii.
– Ai reușit să-ți faci prieteni, dacă n-ai mers la școală?
– Câțiva. Copiii prietenilor părinților mei. Am fost foarte izolate.
– Tu și sora ta. Doar voi două?
– Am avut și un frate. Dar a murit.
Luminile se stinseră.
– Îmi pare tare rău să aud asta, Evelina, șopti Franklin.
Evelina adoră piesa. Băură vin la bar în pauză, iar Franklin o prezentă câtorva prieteni care, din pură coincidență, aleseseră să vină și ei la teatru în seara aceea. Evelina se simțea bine în rochia ei și știa că era privită și admirată. Era o mulțime foarte diferită de cea cu care se obișnuise în Brooklyn. Mai sofisticată și mai elegantă. Nu apuca să vină în Manhattan prea des, deși, cu noua ei slujbă, avea să vină zilnic de acum încolo. Aștepta asta cu multă nerăbdare.
După ce piesa se termină, Franklin o duse la un restaurant scump din apropiere. Ea nu mai fusese într-un astfel de loc de la venirea în America. Cu Mike, Alba și Antonio mâncase doar în bistrouri și cafenele, sau acasă. Aici era cu totul altceva. Evelina se simțea ca o lady sofisticată. La recepție se afla o doamnă care îi luă haina și i-o puse pe un umeraș, într-un dulap. Arăta un pic cam tristă printre toate celelalte blănuri fine și paltoane bărbătești din păr de cămilă. Franklin îl știa pe șeful de sală care îi conduse la o masă rotundă din colț, cu vedere către interior. Pe masă, o lumânare ardea alături de o mică veioză cu lumină stacojie. Franklin comandă vin și îl degustă pentru a-și da aprobarea, pe urmă aprinse o țigară, iar un somelier umplu mai întâi paharul Evelinei. Ea studie meniul și Franklin îi spuse ce anume era deosebit de bun.
– Vii des aici, spuse ea, observând că nici nu se uitase peste meniu.

– Iubesc teatrul și aici vin de fiecare dată după spectacol. Cunosc bine meniul. Homarul nu a fost foarte bun data trecută când am fost aici, dar salata de crab este senzațională.

Evelina comandă cele mai ieftine două feluri din meniu, conștientă de faptul că Franklin urma să plătească și nedorind să pară lacomă.

– Spune-mi, Evelina, în afară de piesele de teatru pe care le puneai în scenă cu sora ta, ce altceva mai făceai?

Evelina zâmbi și luă o gură de vin. Nu vorbise prea mult despre viața ei în Italia. Lui Mike nu-i povestise nimic. Dar dintr-un motiv pe care nu-l înțelegea, nu se simțea ciudat să-i povestească lui Franklin.

– Pictam, spuse ea, amintindu-și numaidecât somptuoasele grădini de la Villa L'Ambrosiana.

– Te pricepi?

– Mie mi se părea că sunt *foarte* pricepută. Râse. Mi se părea că sunt Michelangelo.

– Acum mai pictezi?

– Nu am mai pictat de mulți ani.

– Presupun că ai avut și pentru asta un profesor.

– Am avut câte un profesor pentru orice.

Își plecă privirea când imaginea Fiorucciei i se contură în minte ca o reflexie în apă.

– Ar trebui să reiei.

– Nu am unde să pictez. Obișnuiam să pictez în grădină. Aveam atâtea surse de inspirație acolo. Ochii Evelinei luceau în lumina lumânărilor când începu să-i povestească lui Franklin despre Villa L'Ambrosiana. Îi spuse despre grote și statui, scări ornamentale și colonade și îi spuse despre vila în sine, cu farmecul ei ponosit și dărăpănat. Seamănă puțin cu o actriță de teatru bătrână, îi spuse ea, zâmbind. Îți dai seama că a fost cândva o frumusețe, dar pielea ei este acum marcată de ani, iar pe capul chel are o perucă. Poartă blănuri fine și perle, și totuși tânjește după zilele de glorie din tinerețe, când era aplaudată și admirată. Așa este această vilă. Mama mea este înnebunită după plante, așa că zidurile sunt acoperite cu caprifoi și iasomie, și peste tot unde privești, vezi vase imense cu bougainvillea. Gândurile Evelinei zburară atunci la potecile șerpuitoare de pe moșie. Sunt tufe de rozmarin peste tot. Vara, când serile sunt toride, aerul este plin de mirosul lor. Parfumul este minunat.

– Sună frumos. Ce s-a întâmplat cu picturile tale?

Evelina ridică din umeri.

– Nu știu. Probabil că sunt tot prin vilă, pe undeva.

– Mama ta nu le-a înrămat, să le agațe pe pereți?

– Dac-ai cunoaște-o pe mama mea, ți-ai da seama cât de ridicol sună asta.

– Cum e?

Evelina îi povesti despre Artemisia. Mâncarea veni, paharele li se reumplură. Franklin ascultă. Îi acorda toată atenția, iar Evelinei îi făcea plăcere să-și amintească de vremurile bune. În ultimul timp, își concentrase atât de mult gândurile asupra momentelor triste, că uitase distracția și râsul de care avusese parte din plin. Îi spuse despre Benedetta, cum obișnuiau să meargă singure la Vercellino și cum se schimbase ea în rochia Fiorucciei în spatele tufișului. Pe urmă îi povesti despre Francesco și despre cât de crud fusese el cu Benedetta.

– A murit în război, dar eu nu am fost tristă, mărturisi ea. A fost un fascist înfocat și un misogin. Benedetta i-a fost fidelă și i-a suportat totul, în plus, i-a născut și un fiu, pe Giorgio. Pe urmă, ea s-a îndrăgostit de un chipeș partizan, mult mai în vârstă decât ea, și foarte viteaz, iar eu mi-am dat seama că nu avea să se mai întoarcă niciodată la Francesco. Mai bine c-a murit. Benedetta este fericită acum cu Gianni și au o fetiță pe nume Pasquala, sora vitregă a lui Giorgio. Cred că au o viață liniștită. Trebuie să fie o șansă grozavă pentru Gianni, care a fost închis de fasciști și pe urmă a luptat alături de partizani. Îmi imaginez că îi place liniștea.

În timpul desertului, Franklin o întrebă despre Ezra. Menționarea numelui lui Ezra o înfioră pe Evelina, dar nu exista nici un motiv pentru care să nu fi putut vorbi despre el. Poate că era mai sănătos să-l amintească, decât să-i îngroape memoria, ca și cum ar fi fost ceva sordid sau neplăcut. Luă o linguriță de înghețată cu sos de ciocolată și își dădu seama că relația ei cu Ezra fusese ca un munte. Piscul, reprezentat de moartea lui, era foarte mic în comparație cu timpul petrecut împreună, respectiv cea mai mare parte a muntelui. Așa că îi povesti lui Franklin despre prima dată când se văzuseră, bilețelele pe care și le trimiteau unul altuia prin mătușa lui, și apoi, cu puțin timp înainte ca ea să plece în America, ziua când el venise cu bicicleta până la

ea acasă, ca s-o vadă. Îi povesti despre vara aceea când plouase. Despre aparent nesfârșitele zile însorite. Ale iubirii.

– Era evreu, spuse ea. Legile rasiale din ’38 au fost o lovitură cumplită, dar nu i-au pus viața în pericol. Când germanii au ocupat Italia, în ’43, totul s-a schimbat. Ei avuseseră șansa să plece, dar tatăl lui, Ercole, nu a crezut că lucrurile aveau să se înrăutățească atât de tare. Nu a vrut să-și abandoneze casa și afacerea. Locuise în Vercellino toată viața, la fel și părinții și bunicii lui. Nu vedea de ce ar fi trebuit să plece. Evelina clătină din cap și oftă. Dar au fost cu toții omorâți în lagăre. Absolut toți. Chiar și copiii.

Își plecă privirea și se încruntă, vechile sentimente de tristețe și regret umplându-i din nou pieptul.

– Cumplit, spuse Franklin cu emoție. Iar tu ai pierdut bărbatul iubit.

Ea încuviință din cap. Un nod i se formase în gât și își încordă toți mușchii ca să nu plângă.

– N-am mai vorbit niciodată până acum despre asta, spuse ea cu glas subțire.

– Mă bucur că simți nevoia să vorbești cu mine. Știi, nu e bine să ții totul în tine. Poate c-așa n-o să plângi, dar nici nu te vei vindeca. Singurul mod în care te poți vindeca este să lași lumina să pătrundă în locurile întunecate. Vorbind despre asta și povestindu-le și altora, faci lumină.

– Sunt sigură că ai dreptate. Totul este încă atât de dureros.

– Trebuie să fi fost un bărbat deosebit, dacă a fost iubit de tine.

– Chiar a fost.

– Știi, unii oameni trăiesc o viață întreagă fără să iubească vreodată așa. Sigur, se căsătoresc și fac copii, își clădesc o viață împreună, dar nu știu niciodată cum este să iubești cu adevărat pe cineva. Tu nu ai avut șansa să clădești o viață împreună cu el, dar ai avut șansa să iubești. Și asta este ceva.

Evelina fu atât de mișcată, că nici nu știu ce să spună. Duse paharul la buze și luă o ultimă înghițitură. Când îl puse înapoi pe masă, observă că mâna îi tremura.

Ningea când ieșiră din restaurant. Fulgi mari cădeau încet ca niște pene și se roteau jucăuși în strălucirea aurie a luminilor străzii. Se așezase deja pe trotuare, acoperind strada cu o mantie albă, catifelată, care masca defectele orașului și îl transforma într-o lume de vis, plină

de strălucire. Evelina îl luă de braț pe Franklin și merseră așa spre mașină.

El opri în fața casei Madolinei și o conduse pe Evelina pe trepte, până la intrare.

– Mi-a plăcut foarte mult seara asta, spuse ea, vârând cheia în broască. Mulțumesc, Franklin, că m-ai invitat.

– Și mie mi-a plăcut, răspunse el. Baftă mâine. Sunt sigur că va fi bine. Cynthia Spellman e o femeie cumsecade.

– Mi s-a părut foarte amabilă.

El se aplecă și o sărută pe obraz.

– Spune, te-ar deranja dacă te-aș mai invita cândva în oraș?

Ea zâmbi.

– Bineînțeles că nu. Mi-ar plăcea.

– Bun. Atunci, o să te sun.

Și spunând asta, Franklin coborî treptele și se întoarse la mașină. Evelina descuie ușa și intră. Chiar înainte s-o închidă la loc, observă că Franklin îi făcea cu mâna. Ridică și ea mâna și îl salută la rându-i.

În dimineața următoare, Evelina luă metroul spre Manhattan. Era emoționată, dar și entuziasmată de noul ei job. Cât de departe ajunsese față de fata care își schimbase cândva rochia în tufișuri, în drum spre Vercellino! Cât de mult se schimbase lumea din jurul ei! Nu existau cai și trăsuri în New York. Erau mașini elegante, și lumini strălucitoare, și zgomot. Era fascinant că făcea parte din el. Că lăsase în urmă lumea adormită de la Villa L'Ambrosiana. Nu voia să se mai întoarcă vreodată acolo.

Evelina stătea în tren și se gândea la Franklin. Seara la teatru fusese minunată. Piesa fusese excelentă, iar cina de după aceea, un adevărat răsfăț. Dar cea mai clară amintire a serii rămânea discuția cu el. Doar să vorbească, și atât. Să-și împărtășească gândurile și sentimentele și să fie ascultată cu compasiune și interes. În timp ce mergea pe trotuarul acoperit de zăpadă spre clădirea de birouri, se trezi gândindu-se neîncetat la Franklin. Se gândi la el când urcă în lift și se gândi la el de multe ori în timpul zilei, în pauzele de lucru, privi pe fereastră și își lăsă mintea în derivă. Și când ajunse acasă seara, telefonul sună. Era el. Ea își scoase cercelul, puse receptorul la ureche și se așeză.

– Povestește-mi, spuse el. Cum a mers?

Iar ea știu, în timp ce-i povesti tot despre prima zi, că el nu sunase doar din politețe, ci pentru că voia cu adevărat să știe și pentru că îi păsa, iar sentimentul cald pe care i-l produse acest lucru se simţi precum adierea primăverii peste ramurile unui copac înghețat.

CAPITOLUL 14

Crăciunul cu Peppino și Madolina a fost zgomotos. Alba și Antonio, Jane și soțul ei, Richard, împreună cu cei trei copii ai lor au sărbătorit alături de ei și de Taddeo Paganini, care se îmbrăcase în Moș Crăciun pentru a distra copiii, pentru că festivitățile nu ar fi fost complete fără el. El a ajutat-o pe Madolina să instaleze un brad mare de Crăciun în salon și să-l umple de luminițe, beteală și globuri de sticlă, ce conțineau figurine minuscule stropite cu sclipici. În vârf, a pus o stea enormă aurie. La poale, cadourile au fost așezate în ambalajele lor colorate și legate cu panglici, iar Madolina nu precupețise nici un bănuț.

În ajunul Crăciunului, Evelina se întâlni cu Franklin. Ieșiră la o plimbare prin parc, în vreme ce toți ceilalți se duseră la patinoar, chiar și Madolina, care era surprinzător de pricepută, făcând chiar, din când în când, câte o piruetă. Se înseră devreme. Luminile străzii străluceau prin negura care se lăsă, iar în nimburile lor aurii, mici fulgi de nea se vedeau făcând la rândul lor piruete. Franklin și Evelina se plimbau de mână. Era frig, dar mâna Evelinei simțea căldura mâinii lui Franklin prin mănușa de lână, alături de sentimentul ferm al încrederii pe care i-o inspira. Petrecuseră mult timp împreună în ultima vreme; cine, operă, balet, câte un film sau o masă de prânz. Devenise evident că Franklin se răzgândise în privința unei iubite, iar Evelina, spre mirarea ei, se răzgândise și ea. Franklin o trata ca pe o lady, iar Evelina se cizelă, devenind o lady nu doar în ochii lui, ci și în ai ei. Exista un soi de liniște și de degajare în dinamica lor, care nu lăsa loc îndoielii, în mintea Evelinei, că Franklin era alesul. Mike fusese tânăr și nesigur; Franklin era un bărbat.

Se opriră sub lumina unui stâlp stradal și Franklin îi oferi Evelinei un cadou ambalat în hârtie roșie și legat cu o panglică roșie de catifea. Îi spuse să-l pună sub brad și să-l deschidă în dimineața de Crăciun. Evelina îl duse la piept.

– Chiar nu trebuia, spuse. Dar mă bucur că ai făcut-o. Va fi cel mai de preț cadou al meu. Zâmbi. Ce prostuță sunt! Ar fi trebuit să-ți aduc și eu ceva.

El o privi cu tandrețe.

– Tu ești cadoul pentru mine, spuse, și ea râse, iar încântarea îi coloră obrajii cu o vagă nuanță de roz.

Franklin se aplecă și o sărută. Era pentru prima oară când o săruta pe buze, iar Evelina închise ochii și îl lăsă s-o cuprindă într-o caldă îmbrățișare. Se simțea bine sărutul lui. Se simțea potrivit. Franklin era înalt și puternic, iar felul în care o ținea în brațe îi dădea un plăcut sentiment de siguranță. Sentimentul că ajunsese la o îndelung așteptată destinație și că nu trebuia să meargă mai departe; sentimentul că ajunsese acasă. Evelina știu atunci că ei își aparțineau unul altuia și că ea nu mai era corabia plutind în derivă pe mare, ci una cu o rută fixă și o busolă funcțională.

A doua zi, când familia se strânse în jurul bradului, la deschiderea cadourilor, Evelina dezlegă fundița pachetului roșu de la Franklin. Scoase o cutie mare cu tuburi de acuarele.

– De la cine e? întrebă Taddeo, uitându-se peste umărul ei și studiind atent cutia.

– Franklin, spuse Evelina.

– Tu pictezi?

– Am pictat, în Italia, dar n-am mai făcut-o de mulți ani.

– Ce cadou nimerit, întrerupse Madolina. Deși nu-mi dau seama unde vei găsi un loc în care să-ți instalezi șevaletul.

– Te place mult, spuse Jane cu un zâmbet.

– E drăguț din partea lui că s-a gândit la mine.

Taddeo arcui o sprânceană.

– Scumpo, eu îmi imaginez că el se gândește *doar* la tine. Un cadou vorbește cât o mie de cuvinte, să știi.

– Și ce anume zice cadoul ăsta? întrebă Alba.

– Păi, este foarte clar. Nu înțelegeți? Dorința de a picta vine din interiorul cuiva. Oferindu-i Evelinei o asemenea cutie frumoasă de acuarele, el îi spune că o vede, nu doar la exterior, dar și la interior, că o înțelege și o apreciază. Vrea s-o inspire să reaprindă vechea pasiune.

– Ce romantic! exclamă Alba. Se întoarse spre Antonio. Sper că mi-ai luat *și tu* mie un cadou atât de atent!

Antonio râse, căci pentru Alba nu conta atât gândul, cât valoarea, iar al lui costase al naibii de mult.

– Este *mai mult* decât romantic, Alba, este emoționant. Taddeo își duse o mână la inimă. O cutie de culori spune mai multe despre inima

lui decât ar putea-o face vreodată o bijuterie. Bărbatul ăsta e de păstrat. Sper că știi asta.

Evelina roși.

– De când îl știu eu pe Franklin, n-a fost niciodată îndrăgostit, spuse Jane în felul ei serios și profund. Dar cred că este îndrăgostit acum.

Evelina nu se simțea confortabil cu toată atenția asupra ei, așa că răsuflă ușurată când Alba se ridică și spuse că ea și Antonio aveau de făcut un anunț. Se făcu liniște. Madolina îi aruncă o privire lui Taddeo și amândoi zâmbiră cu subînțeles.

– O să avem un copilaș!

Alba se uită imediat la mama ei, ca să-i vadă reacția.

Madolina era încântată.

– Ce vești minunate! strigă, ridicându-se și trăgându-și fiica la piept, învăluind-o într-un nor de Givenchy și dragoste maternă.

– Și ați așteptat până acum să ne spuneți? îl auzi Evelina pe Taddeo mormăind în barbă.

Îi aruncă o privire și ridică puțin din umeri. Evelina nu spuse nimic, dar se întrebă dacă Madolina și Taddeo nu cumva știuseră de la bun început.

Peppino, care era clar că nu știuse, îl bătu pe Antonio pe spate și plecă să mai aducă niște șampanie.

– Așa o veste trebuie sărbătorită! spuse, de parcă nu ar fi fost deja în mijlocul unei petreceri. Voi deschide cea mai bună șampanie pe care o am.

În primăvara următoare, Alba născu o fetiță, iar Franklin o ceru pe Evelina în căsătorie. Bebelușul fu botezat Chiara, iar Evelina spuse da.

Evelina se pregăti să le scrie imediat părinților ei, dar Franklin simți că nu era suficient.

– Ar trebui să le spunem personal, propuse el.

– Adică, să mergem la Vercellino? întrebă Evelina, simțindu-se brusc încurcată.

– Da, vreau să-i cunosc și sunt sigur că și ei vor vrea să mă cunoască pe mine. Doar mă însor cu fiica lor. Așa se face.

– Știi că mama o să ne organizeze o petrecere. Nimic nu i-ar plăcea mai mult decât o petrecere, cu ea în centrul atenției.

Franklin râse.

– Nu văd de ce nu ar fi ăsta un lucru bun.

– Dacă ești sigur că nu te deranjează. Italia nu seamănă deloc cu America.

– Abia aștept. O trase în brațe și o sărută. Vreau să văd unde ai crescut, Evelina. Vreau să-i cunosc pe oamenii care te-au adus pe lumea asta. Vreau să-mi arăți grădinile unde ai pictat și orașul unde obișnuiai să te duci cu șareta trasă de cal. Tu mi-ai povestit despre astea, dar nu este la fel ca atunci când le-aș vedea cu ochii mei. O să fie o aventură.

– Traversarea oceanului s-ar putea să nu fie tocmai confortabilă, îl avertiză ea.

– Vom călători la clasa întâi.

– Serios? Evelina se animă la acest gând. Clasa întâi?

El râse și Evelina știu în clipa aceea că Franklin voia să-i ofere tot ce și-ar fi dorit.

– Bineînțeles, iubita mea. Doar nu crezi că o să-mi las mireasa să călătorească la clasa a treia, nu?

Când Evelina îi spuse Madolinei despre planurile lor, aceasta fu îngrozită.

– Trebuie să te măriți mai întâi, spuse ea ferm. Eu sunt întru totul de acord ca tinerii să-și petreacă timpul împreună nesupravegheați, știi că nu trăiesc în Evul Mediu, ca fosila aia de părintele O'Malley, dar nu se cuvine să călătoriți împreună pe un vapor fără să fiți căsătoriți. În plus, e ciudat și biletele la clasa întâi nu sunt deloc ieftine. Nu, mult mai bine să împărțiți cheltuiala pentru o cameră. Sunt sigură că Franklin va fi de acord cu mine. Cât despre Tani și Artemisia, pot să-ți spun că n-o să-i deranjeze să rateze ceremonia. Stătu un pic pe gânduri. De fapt, am o idee splendidă, continuă ea entuziasmată, frecându-și mâinile dolofane. V-ați putea căsători aici, cu o ceremonie restrânsă, privată, și pe urmă să faceți cununia religioasă în Vercellino. Mamei tale i-ar plăcea mult, nu? Nimeni nu se bucură mai mult de o petrecere decât Artemisia. Iar Peppino și cu mine vă vom organiza o petrecere aici, ca să sărbătoriți evenimentul. Cum ți se pare, drăguțo?

Și uite-așa, într-o dimineață senină de iulie, Franklin și Evelina se îmbarcară pe elegantul vas de linie *Saturnia*, cu destinația Genova, și escale la Gibraltar și Napoli. Proaspăt căsătoriți fiind, aceasta era luna lor de miere și se bucurau de fiecare moment binecuvântat, cu entuziasmul unor adolescenți. Evelina știa că trebuie să-l lase pe Ezra

să plece. Să-l elibereze cu blândețe în adâncul memoriei ei, împreună cu Bruno, să se odihnească în apele agitate ale iubirii și durerii, ca niște comori distruse. Evelina luase hotărârea conștientă de a se lăsa în voia prezentului, nou și neștirbit, și să găsească în el un alt fel de fericire.

Nu i se dăruise niciodată lui Mike, pentru că știuse din instinct că nu aveau viitor împreună. Cu Franklin fusese diferit încă de la început. Când făcuseră, în sfârșit, dragoste în noaptea nunții, ea i se dăruise din toată inima, fără vreo reținere. Împreună cu Franklin, redescoperise bucuriile plăcerii senzuale. Nu îl compară cu Ezra și nici măcar nu se simți vinovată că îl trăda, spre deosebire de prima dată când Mike o sărutase, pentru că se simțea atât de bine cu Franklin. În timp ce își explorau trupurile unul altuia, în orele lungi la bordul vasului *Saturnia*, Evelina s-a mirat de capacitatea sufletului de a iubi. Asemenea unui copac înghețat pe timpul iernii, care dă lăstari verzi primăvara, capacitatea inimii de a se regenera o copleși de uimire și recunoștință.

Le plăcea nu doar să facă dragoste, ci să se și plimbe pe punte, să joace cărți în salon cu tovarășii de călătorie și să privească marea seara, când soarele care apunea revărsa aur lichid pe suprafața apei. Era o perioadă de liniște și una de care aveau să-și amintească de multe ori în anii următori, ca de ceva fermecat.

Când se apropiară de Genova, Evelina începu să se agite. Avu mai întâi o frământare în stomac, ca zumzetul unui roi de albine. O vibrație, un bâzâit, o trepidație tot mai puternică. Părăsise Italia cu inima zdrobită, tânjind după Ezra și viitorul lor furat. Fusese atunci o persoană cu totul diferită. Acum era americancă, avea un soț și un nou viitor. Era, poate, prea devreme pentru a înfrunta trecutul? Trecuse, oare, destul timp ca să nu o mai rănească?

Franklin o ținu lipită de el în timp ce coasta italiană se întrezări din ceață, iar contururile începură treptat să capete culoare, până când deveni clar vizibilă; golful ca o potcoavă, casele galbene și portocalii cocoțate pe stânci ca niște scoici, și dealurile, împodobite cu copaci de un verde-albăstrui intens. Ambarcațiuni mici porniră în întâmpinarea vaporului, iar pe chei se adunaseră o mulțime de oameni care le făceau cu mâna, întâmpinându-și rudele acasă, cu toată agitația și emoția care ar fi de așteptat de la o națiune ce nu se sfiește să-și manifeste în public emoțiile intense.

Franklin și Evelina luară trenul spre Vercellino. Se instalară la clasa întâi și urmăriră cu o emoție crescândă cum peisajul rural se succeda în viteză pe lângă fereastra lor. Franklin nu fusese niciodată în nordul Italiei. Vizitase Roma și Florența în diferite călătorii europene înainte de război, dar nu călătorise niciodată în Lombardia sau Piemont. Era încântat să fie acolo, cu ochii mari și atenți, observând cu interes fiecare detaliu fermecător. Totul îi era atât de familiar Evelinei, de parcă nu ar fi plecat niciodată. De parcă s-ar fi strecurat înapoi în vechea ei piele. Dar nu era sigură că o mai încăpea.

Tani și Artemisia veniseră să-i aștepte la gară, în vechiul Fiat al lui Tani. Evelina își dădu seama cât de dor îi fusese de ei abia când îi întrezări prin aburi, așteptând pe peron, tatăl ei într-un costum de in deschis la culoare și cu pălărie panama pe cap, cu mâinile în buzunare, în timp ce mama ei, într-o rochie înflorată și pălărie de soare, cu părul lăsat pe umeri, le făcea entuziasmată cu mâna. Evelina coborî din vagon și se repezi în brațele lor, oferind și primind mai multă afecțiune decât o făcuse vreodată înainte de a pleca în America.

Tani recunoscu un tovarăș cărturar imediat. Cei doi bărbați își strânseră mâna și abia atunci Evelina își dădu seama cât de mult semănau. Își aminti într-o clipită că Mystic Marica îi spusese că se va căsători cu un bărbat care seamănă foarte mult cu tatăl ei. Dar amintirea se spulberă imediat în potopul de întrebări. Tani vorbea bine engleza, dar cea a Artemisei era lamentabilă, așa că cei doi bărbați urcară pe scaunele din față ale Fiatului, ca să poată vorbi, în timp mama și fiica urcară pe bancheta din spate, discutând aproape fără să respire, într-o italiană grăbită, sacadată.

Artemisia admiră inelul cu diamant și rubin al Evelinei, pe care aceasta îl alesese împreună cu Franklin la Tiffany. Îi admiră, de asemenea, hainele și noua coafură, precum și aerul general american, pe care îl adusese cu ea. Voia să știe tot, iar Evelina se bucură să-i spună tot, căci mama ei nu manifestase niciodată un asemenea interes față de viața ei.

Tăcură toți când mașina intră pe alee. Vila L'Ambrosiana stătea ca o bătrână divă la pensie, la capătul drumului lung mărginit de chiparoși, cu pereții armonios proporționați înveșmântați în iasomie, cu ochii plictisiți de lume privind adormiți la statuia pătată a lui Venus și la umbra pe care o arunca peste apa stătută de la picioarele ei. Evelina

simți un nod în gât. Era frumos. Exact așa cum fusese întotdeauna. Așa cum avea să fie mereu, atât în imaginația ei, cât și în realitate, pentru că unele lucruri sunt prea stabilite în felul lor pentru a se schimba vreodată. Ochii i se umeziră și se simți copleșită de fericire. Cândva, visase să plece, să zboare ca o pasăre în locuri noi, exotice, să se elibereze din colivia ei aurită, dar acum era încântată să revină, ca un porumbel călător care știe unde îi este locul.

Pe treptele vilei se afla un grup mic de oameni, stând în soare pentru a-i primi acasă; Nonna Pierangelini, îmbrăcată într-o rochie lungă neagră și cu perle la gât, ca o coțofană plinuță, sora ei costelivă, Costanza, în roșu aprins, Benedetta și Gianni, cu copiii lor, și Romina. Evelina abia aștepta ca mașina să se oprească, să coboare imediat și să alerge la ei. În timp ce își cuprinse în brațe și își sărută rudele, Tani îl prezentă pe Franklin, iar Franklin, care studiase latină și învățase puțină italiană de când o cunoscuse pe Evelina, reuși să schimbe câteva vorbe și chiar să înțeleagă ce i se spuse, când i se vorbi rar.

Nonna Pierangelini o strânse pe Evelina de mână și o luă cu ea pe terasă.

– E frumos, pentru un american, spuse ea, ochii ei mici lucind cald pe chipul ei uscat ca o stafidă. Și are o expresie inteligentă, ceea ce e foarte important. O fată nu trebuie să se mărite niciodată cu un bărbat mai puțin inteligent decât ea, ci cu un bărbat pe care să-l respecte și să-l admire. Eu cred că Franklin este un astfel de bărbat. Am dreptate?

– Ai, Nonna. Predă discipline clasice la Universitatea Columbia, îi spuse ea mândră.

Nonna Pierangelini icni.

– Atunci, este din soiul cel mai bun, adăugă, tremurând de plăcere. Întocmai ca Tani al meu.

Costanza apăru și ea de cealaltă parte a Evelinei.

– Sper că e un amorez bun, spuse, cuprinzând brațul Evelinei cu degetele ei îngălbenite de nicotină. Și asta-i important.

Evelina râse.

– Este un amorez foarte bun, Costi.

– Atunci, Dumnezeu o să vă binecuvânteze cu mulți copilași. Chicoti. Dumnezeu își poate face treaba numai dacă soțul și-o face pe-a lui.

Se instalară în fotoliile de răchită și servitoarea aduse carafe cu limonadă cu gheață și vin rece. Cele două bătrâne nu vorbeau deloc engleza, iar cea a Benedettei era la fel de limitată ca și a mamei ei, Artemisia, așa că femeile se grupară separat și porniră o conversație. Gianni vorbea fluent engleza, lucru care surprinse pe toată lumea, cu excepția Benedettei, care știa cât de erudit era soțul ei. Discută cu Tani și Franklin despre războiul civil și despre rolul pe care îl jucase el acolo, iar Franklin ascultă fascinat când Gianni îi povesti cum folosiseră capela de pe moșie și că le fusese vitală.

Romina o luă pe Pasquala de la Benedetta și, împreună cu Giorgio, plecară în grădină. Se întoarse să se uite la Evelina când coborî treptele. Evelina își ridică privirea și zâmbi. Romina îi zâmbi și ea, iar Evelina își aminti cu câtă dragoste îl îngrijise pe Bruno. Cu câtă dăruire avusese grijă de el în ultimele lui ore. Își aminti atunci cum ea și Ezra fuseseră logodiți – îi mai vedea și acum pe bancă, în lumina lunii, sărutându-se – și cum el rupsese logodna din cauza ei. Se întrebă dacă Romina aflase vreodată despre asta, sau dacă Ezra reușise să păstreze secretul. Capturarea, întemnițarea lui și, în cele din urmă, moartea făcuseră ca Romina să nu afle, probabil, niciodată că și Evelina îl iubise.

În acea seară, Evelina se plimbă prin grădini braț la braț cu Benedetta. Cărțile de joc erau un limbaj universal, și Franklin fusese corupt să participe la o partidă cu Nonna Pierangelini, Costanza și Artemisia. Cei patru păreau foarte mulțumiți acolo, pe terasă, cu paharele pe jumătate goale de grappa, bourbonul cu gheață al lui Franklin și o scrumieră plină cu mucuri de țigară.

Greierii țârâiau în iarba înaltă și păsările ciripeau în pini, iar cele două femei se plimbau încet pe poteca ce își croia drum prin moșie. Evelina respiră mirosurile familiare de acasă, cu un puternic sentiment de nostalgie acoperindu-i inima ca o veche pătură călduroasă. Era cald și liniștitor. Ea cunoștea fiecare ungher al grădinii. Fiecare statuie, fântână și treaptă de piatră, toate acoperite de mușchi, de licheni și de timp, toate găzduind câte o amintire ce se derula acum din nou în mintea ei ca un spiriduș al naturii dănțuind. Umbrele se alungiră și se umeziră, iar ea își aminti cum pictase cu Fioruccia în aceste colțuri umbrite și se jucase cu Benedetta printre copaci și tufișuri când erau mici. Totul dispăruse, dar în mod ciudat, ea încă mai putea auzi ecoul râsetelor lor reverberând peste ani.

– E adorabil bărbatul tău, spuse Benedetta. Mă bucur că ți-ai găsit fericirea, Eva.

– N-am crezut c-o s-o fac vreodată. Am crezut c-o să-l jelesc pe Ezra toată viața.

– Viața înseamnă mult timp. Conține multe capitole. Ezra a fost unul dintre ele. Franklin este altul. E timp de trăit multe vieți.

– Tu așa simți despre Francesco?

– Da. Am fost fericită când capitolul s-a încheiat. Am crezut că eram fericită, cel puțin la început, dar privind acum în urmă, îmi dau seama că am fost nefericită mai tot timpul. Doar că nu știam. Nu aveam termen de comparație. Dar mă bucur că ne-am căsătorit. Altfel, nu l-aș fi avut niciodată pe Giorgio, iar el este una dintre marile iubiri ale vieții mele.

– S-a făcut așa de mare! Nu pot să cred că are deja zece ani.

Benedetta râse.

– A fost mereu mare. E precum cel mai mare dovlecel de la târgul fermierilor.

– Nu-i așa că am avut o educație tare ciudată? Evelina clătină din cap. Adică, Francesco a fost ales pentru tine.

– Ești o norocoasă că ai putut să alegi singură.

– Sunt foarte norocoasă, fu ea de acord.

– Dar eu am putut să-l aleg pe Gianni.

– Și el te-a făcut fericită.

– Foarte. Benedetta îi zâmbi cu afecțiune surorii ei. Dar mi-e dor de tine, Eva. Tu nu ai fost doar sora mea, ai fost și prietena mea. Mi-e dor de vechea mea prietenă.

– Și mie mi-e dor de tine. Alba e superficială, exact ca o pasăre colibri frumoasă. Ți-a ținut locul cât a putut și ea, dar nu se compară cu tine, și n-o să se compare niciodată. Poate că într-o zi vei veni să mă vizitezi.

– Mi-ar plăcea foarte mult.

Deodată, capela răsări în fața lor. Ajunseseră la ea fără să-și dea seama. Evelina se depărtă de sora ei și se îndreptă spre construcție, ca și cum ar fi avut o atracție întunecată, magnetică, căreia era imposibil să-i reziste. Benedetta o lăsă în pace și rămase pe loc.

Capela era învăluită în umbră, căci soarele coborâse acum înspre asfințit, și numai vârfurile celor mai înalți pini mai erau atinși de o lumină aurie, ca niște lumânări. Evelina simți cum i se crispează pieptul

când se apropie. Știa că nu ar trebui să intre. Ar fi fost mai bine să plece și s-o lase în voia spiritelor naturii. Dar, cum atingi mereu cu limba o măsea dureroasă, deschise ușa veche și păși peste prag, în trecut.

Locul era exact așa cum îl lăsase. Mirosea la fel, iar ea adulmecă aerul de parcă ar fi încercat să simtă parfumul lui Ezra printre straturile care se așternuseră acolo odată cu anii, unul peste altul. Se duse spre altarul de la capătul încăperii, cu toate simțurile atente la orice sunet sau nuanță de culoare. Aproape că vedea păturile și cărțile pe care i le adusese lui Ezra împrăștiate pe podeaua de piatră, printre frunzele uscate pe care vântul le adusese înăuntru și le lăsase să se descompună alături de insectele moarte ce-și găsiseră sfârșitul în același fel nesăbuit. Aproape că îl văzu și pe Ezra acolo, simțind pasiunea îmbrățișării lui și tandrețea sărutului său. Se lăsă pe un scaun și își cuprinse capul între mâini. Aici făcuse dragoste pentru prima oară. Aici, chiar în încăperea asta. Părea acum că se întâmplase în altă viață. Atât de veche și de demult, ca frunzele și insectele alea uscate. Îi spusese că îl iubea, iar el o privise adânc în ochi și îi promisese că după război se vor căsători și își vor clădi o viață simplă împreună. Iar ea îl crezuse, pentru că dragostea lor era atât de intensă și de puternică, încât ea nu-și imaginase că ceva sau cineva ar fi putut spulbera acest vis, nici măcar germanii ori fasciștii. Crezuse că erau binecuvântați de Dumnezeu, protejați de îngeri, apărați de soartă, care le cioplise deja viitorul în marea carte a vieții. Și totuși, nu mai rămăsese nimic din toate astea acum, în afară de amintiri. Nici măcar praf.

Auzi pași și înălță capul. Era Benedetta, cu o expresie îngrijorată pe chip.

– Vino, spuse încet. Lasă-l pe Ezra unde este, Eva. El și-a găsit liniștea. Ar vrea să ți-o găsești și tu.

Evelina se ridică în picioare. Oftă și își șterse ochii.

Benedetta îi dădu mâna.

– Haide să ne întoarcem acasă. S-ar putea să fie nevoie să-l salvăm pe Franklin.

Evelina dădu din cap și o luă de mână pe sora ei. Ieși în lumina amurgului și închise ușa în urma ei. Lăsară capela în umbră. Soarele coborâse mai mult, iar vârfurile copacilor erau și ele în umbră acum, când prima stea apăru scânteind pe cer.

CAPITOLUL 15

Artemisia aranjase o slujbă de binecuvântare pentru Franklin și Evelina în bazilica din oraș, urmată de o mică petrecere în grădină. Nu a fost extravaganța de la nunta Benedettei, iar rudele nu au mai călătorit de departe pentru a fi prezente, dar a fost, totuși, o sărbătoare splendidă. Toată lumea se entuziasmă de Franklin, iar el dansă cu Costanza, Benedetta și Artemisia, reușind să o ducă chiar și pe Nonna Pierangelini pe ringul de dans. Nonnei Pierangelini nu îi plăcea să danseze, preferând să stea într-un loc liniștit, unde să poată vorbi, dar odată ajunsă în brațele lui Franklin, n-o mai putu opri nimeni. Zâmbea fericită, ochii ei mici sclipind de plăcere în timp ce el o ținea ferm, cu o mână de mijloc, cu cealaltă de mână, mișcându-se în ritmul muzicii. Ea era mult mai scundă decât el, împreună formând o pereche nepotrivită, dar toată lumea se bucură de spectacol, surprinsă că Nonna Pierangelini avea un simț al ritmului atât de sănătos și un pas atât de ușor.

Evelina se distra prea bine ca să se mai gândească la Ezra. Capela rămase ascunsă în mijlocul pădurii, învăluită în uitare și în noaptea adâncă. Ea nu își lăsă mintea să se întoarcă acolo, ci se concentră asupra momentului în care pornea alături de Franklin în noua lor viață împreună, cu încredere și dragoste. Vila L'Ambrosiana vibra din nou de viață. Duse erau umbrele pe care moartea lui Bruno le lăsase în urmă și odată cu ele, întunericul războiului. Optimismul străluci în apusul efervescent, în luna strălucitoare și în sutele de lumânări pâlpâitoare ce fuseseră răspândite prin grădină ca niște stele căzute din cer. Copiii băură pe furiș resturile de șampanie de prin paharele de cristal abandonate, muzicanții cântară până la primele ore a dimineții, se cântă, se dansă, iar râsul se înălță într-un val de voioșie.

În cele din urmă, Evelina se trezi în brațele soțului ei. Muzicanții începură să cânte o melodie de dragoste, iar Franklin își lipi obrazul de al ei. Ea zâmbi suav și închise ochii, legănându-se ușor pe muzică. Era recunoscătoare că își găsise dragostea despre care crezuse că murise odată cu Ezra. Îl ținu pe Franklin strâns în brațe, conștientă că i se dăduse o a doua șansă. Hotărî atunci că nu-l va lua niciodată de bun, ci îl va prețui ca pe un dar ce era.

Franklin și Evelina rămaseră o săptămână la Villa L'Ambrosiana. De acolo, urma să plece la Roma și Florența, încheindu-și călătoria la Napoli și, în cele din urmă, pe Coasta Amalfi. În ultima zi, Evelina se trezi în zori. Se simțea ciudat de energică. Dacă nu ar fi fost semiîntuneric, ar fi crezut că e dimineață. Se ridică din pat, având grijă să nu-l trezească pe Franklin, și intră în vârful picioarelor la baie. Închise ușa și deschise obloanele. Era o dimineață frumoasă. Soarele încă nu se ivise peste marginea lumii, dar își trimitea deja strălucirea, alertând păsările și animalele de sosirea sa. Copacii erau plini de ciripit, iar grădina, atât de calmă în lumina vagă roșiatică, se ivea încet din noapte. Parfumurile de rozmarin și iasomie erau atât de puternice, încât Evelina simți o dorință copleșitoare de a ieși în mijlocul lor. Ca să trăiască bucuria zorilor împreună cu natura, ca să-i absoarbă toată frumusețea înainte să o părăsească. Cine știa când avea să se mai întoarcă?

Se îmbrăcă fără să facă zgomot și se strecură tiptil afară din cameră. Ieși din vilă pe ușa din spate, emoția umplându-i pieptul la gândul plimbării solitare prin acel paradis. Când vru să traverseze pajiștea, observă o bicicletă sprijinită de perete. Trase adânc aer în piept, încălecă și o porni pe drum. Inhală parfumul chiparoșilor, se bucură de briza caldă în păr și pe față și savură sentimentul de bucurie, care o făcu să râdă în hohote, speriind păsările ce țâșniră spre cer. Părăsi moșia și se trezi pedalând spre Vercellino.

O tăie pe drumul dintre câmpurile de orez ce străluceau în lumina soarelui, ce răsărea acum la orizont, inundând câmpiile cu aur. Totul era atât de familiar, încât i se rupea sufletul la gândul că va pleca. Singură pe bicicletă, nu se putu abține să se gândească la Ezra și simți că i se rupe sufletul și pentru el.

Străzile din Vercellino erau liniștite, locuitorii încă nu se treziseră să înceapă noua zi. Liniștea somnului plutea încă peste casele ale căror obloane erau închise, doar ici-colo, câte un rătăcit trezit cu noaptea-n cap, ori câte un câine vagabond, plimbându-se printre umbrele indigo, acolo unde soarele nu ajunsese încă. Evelina ajunse fără să-și dea seama la vechiul magazin al lui Ercole Zanotti, roțile bicicletei zornăind pe pavaj, așa cum făcuseră de atâtea ori, când venise să-l caute pe Ezra.

I se tăie răsuflarea când văzu clădirea. Nu mai era un magazin, ci o cafenea. În loc de cuvintele *Ercole Zanotti*, scrise cu auriu deasupra

ferestrei, acum era acolo o firmă cu totul diferită: *Caffè Franchetti*. Evelina se opri și puse un picior pe pământ, pentru echilibru. Imaginea era atât de neașteptată, încât încremeni locului. Rămase uitându-se la ea, de parcă s-ar fi așteptat să se schimbe din nou în *Ercole Zanotti* în orice moment. Nu se întâmplă asta. Rămase exact așa cum era, o cafenea ridicată pe mormântul unei afaceri odinioară înfloritoare. Ridicată peste cenușa unei familii întregi.

Până la urmă, rezemă bicicleta de perete și lipi nasul de vitrină. Încăperea era foarte diferită acum. Ceea ce fusese cândva un magazin era acum un loc unde se mânca și se bea, cu un bar lung, în locul tejghelei lui Ercole, mese rotunde, scaune și rafturi cu sticle, pahare, căni cu farfurioare și borcane cu biscuiți. Își plimbă privirea prin sală, căutând ceva ce ar fi putut rămâne în urmă. O urmă cât de mică a lui Ercole sau a Olgăi, sau a lui Ezra, dar nu găsi nimic. De parcă ei nici nu ar fi fost vreodată acolo.

Își dădu seama că plângea doar când vitrina se aburi. Se trase înapoi și își șterse ochii cu mâneca. Poate că era bine că pleca astăzi, se gândi când încălecă din nou pe bicicletă și pedală. Vercellino n-ar fi făcut decât să o bântuie. Avea o viață nouă acum, nu avea rost să încerce să o găsească pe cea veche. Se încheiase. Oricât ar fi căutat, nu ar mai fi găsit-o niciodată și n-ar fi făcut decât să sufere. Acum era căsătorită cu Franklin și era fericită.

Când ajunse înapoi la vilă, o găsi pe bunica ei pe terasă, în obișnuita-i rochie neagră, lungă, și cu șiragurile de perle la gât.

– Bună dimineața, Nonna, spuse, trăgând scaunul din fața ei. Te-ai trezit devreme.

– N-am putut să dorm, spuse Nonna Pierangelini, clătinând din cap.

– De ce?

– Astăzi pleci. Cum să dorm, când știu că s-ar putea să nu te mai văd niciodată?

Evelina se îngrozi.

– Of, Nonna, ce grozăvie mai zici și tu.

– Dar așa este. Sunt bătrână. Nu voi mai zăbovi mult pe lumea asta. Tu o să mai revii aici peste mulți ani. Poate niciodată. America e la capătul lumii.

– Mai ai încă mulți ani de trăit, protestă Evelina.

– Mă îndoiesc. Am pierdut prea mulți oameni, ca să nu mi se fi scurtat viața din cauza asta.

– Ai o inimă puternică și o credință puternică.

– O, nu mi-e teamă de moarte, pentru că nu cred în ea. Cum să-mi fie teamă de ceva ce nu există? Dar am obosit să tot sufăr pierderi. Nu există pierderi în lumea de dincolo, și voi fi recunoscătoare pentru asta. Pe lumea asta, însă, e prea multă. Îi zâmbi trist nepoatei sale. L-am pierdut pe Bruno și te-am pierdut pe tine, poate nu tot așa, definitiv, dar tot te-am pierdut.

Ochii Evelinei se umplură de lacrimi.

– Nu spune asta, Nonna.

– Știu că trebuie să-ți trăiești viața și mă bucur că ți-ai găsit un om bun, care să aibă grijă de tine. Îmi place Franklin. Îmi place foarte mult.

– N-are mustață, spuse Evelina, râzând.

Nonna Pierangelini râse și ea.

– Bineînțeles că nu. E soi bun. Să ții bine de el, ne-am înțeles?

– Bineînțeles, așa am să fac.

– Viața e plină de tentații, Costi îți poate confirma, și e ușor să te lași furat. Să nu pici în capcana asta.

– N-am s-o fac, Nonna.

– Lumea e plină de capcane. Diavolul ți le pune în cale ca să te încerce. Știi asta, nu-i așa?

Evelina încuviință din cap, deși nu credea în așa ceva.

– Așa face, dar o femeie inteligentă știe să le ocolească. Pentru o clipă de plăcere nu merită să ai o viață plină de regrete.

Evelina își aminti de mama ei și de *signor* Stavola și se întrebă dacă ea regretase vreodată acea aventură amoroasă.

– Motivul pentru care îți spun asta este că eu sunt o bufniță înțeleaptă și știu mai multe decât tine și pentru că tu ești o femeie frumoasă, iar bărbații se vor îndrăgosti de tine. Așa stau lucrurile.

– O să am grijă, Nonna.

– Știu c-o să ai, draga mea. Dar nu mi-aș face treaba de bunică dacă nu te-aș atenționa asupra pericolelor. Oricărei neveste i se ivește ocazia să trădeze patul conjugal. Chiar și mie mi s-au ivit una sau două, dar nimic nu m-a putut abate de la datoria mea. M-am ținut de jurămintele pe care le-am făcut dinaintea Domnului. De fiecare dintre ele. Pentru că am știut mereu drumul drept pe care s-o apuc. De fapt, este foarte

simplu. Trebuie să-ți pui o singură întrebare: pe cine voi face să sufere? Dacă poți naviga prin viață fără să faci pe nimeni să sufere, atunci vei vedea că viața ta din lumea de dincolo va fi una foarte plăcută.

Evelina încuviință iarăși din cap. Nu era tocmai sigură de ce bunica ei îi spunea toate astea. Nu avea nici o intenție să comită vreun adulter.

– Acum, ai grijă să-i scrii bunicii tale des și să-i spui ce mai faci și cum o duci.

– Așa am să fac.

Nonna Pierangelini zâmbi.

– Așa te vreau, fetițo. Ai fost mereu o fată bună, Evelina, chiar și atunci când ai fost obraznică. Și ai fost. De multe ori. Dar inima îți este la locul ei, și asta este cheia către rai.

Momentul despărțirii a fost greu. Familia rămase pe trepte, în timp ce Tani porni spre gară, cu Evelina și Franklin în mașină. Făcură toți cu mâna, și Evelina scoase brațul pe fereastră și le răspunse și ea cu același gest. Apoi privi cu inima strânsă cum vila se îndepărtă, până când deveni o casă mică de jucărie la capătul lungii alei mărginite de chiparoși. O mai zări încă o vreme pe bunica ei în rochie neagră, fluturând o batistă albă, până când dispăru și ea.

Restul călătoriei însemnă luna de miere pe care și-o propuseseră. Evelina se bucură cu entuziasm de fiecare loc nou. Îi plăcea să fie *signora* van der Velden și să stea în hoteluri. Totul era o noutate, iar ea se bucura de camerele frumoase, de serviciul în cameră și de personalul gata să-i satisfacă fiecare capriciu. Îi plăcea să se trezească alături de Franklin în fiecare dimineață și să stea de vorbă cu el până noaptea târziu. Îi plăcea să cutreiere orașele împreună, să viziteze biserici și muzee, să ia masa la restaurante sub cerul înstelat și să se plimbe prin piețele luminate de lună. Se țineau de mână, se sărutau, făceau dragoste și râdeau. Era perfect, doar ei doi, iar Evelina nu mai voia ca acea călătorie să se încheie. Dar se termină. Se întoarseră la New York prea devreme și se mutară în noul lor apartament din Manhattan, lângă universitate, astfel încât Franklin să nu aibă de străbătut un drum prea lung până la serviciu.

Franklin insistă ca Evelina să transforme una dintre camere într-un atelier în care să picteze. Nu era mare, dar suficient cât să încapă în ea un șevalet, și avea o fereastră orientată spre sud. Evelina aprecie liniștea acelei cămăruțe și priveliștea spre strada înfrunzită de

dedesubt. La început, nu știu prea sigur ce avea de gând să deseneze. Nu era chiar același lucru ca prin cotloanele umbrite ale grădinilor Villei L'Ambrosiana, unde desena toată ziua heruvimi. Dar pe urmă se lumină. Chipul Fiorucciei i se ivi în amintire, frumos și tânăr. Îi zâmbi cu afecțiune, ochii ei căprui strălucind încurajator, iar Evelina simți un val de tristețe inundându-i pieptul. Puse cărbunele pe hârtie și se strădui să-și regăsească vechea prietenă și s-o readucă la viață pe hârtie.

La scurt timp, Evelina rămase însărcinată. Franklin se bucură și începu să se agite pe lângă ea, de parcă ar fi devenit dintr-odată o creatură fragilă și neputincioasă. Evelina renunță la slujba de la organizația de caritate, iar Aldo se născu în primăvară. Ea îl legănă în brațe, învăluită de dragostea pe care pruncul o adusese cu el și se gândi la Bruno. Își lipi buzele de fruntea lui și înțelese atunci durerea mamei sale, ca și cum un văl ar fi fost ridicat, dezvăluind un peisaj cu totul nou. Peisajul maternității, care avea să o schimbe irevocabil.

Evelina își intră cu entuziasm în noul rol. Dan se născu la câțiva ani după Aldo, iar patru ani mai târziu, Ava-Maria a venit pe lume, țipând cu hotărârea și cu surlele și trâmbițele care aveau să-i definească viața. Ava-Maria nu avea să facă vreodată ceva în liniște. Evelina trimise acasă fotografii și scrisori lungi, care descriau viața ei în Manhattan. Bunica îi scria regulat, iar Costanza, rar. Artemisia scria și ea ocazional, fiind mult implicată în viața copiilor Benedettei, lucru de înțeles, pentru că îi vedea tot timpul. Evelina nu se aștepta de la ea să fie foarte interesată de copiii pe care nu îi cunoștea. Dintre toți nepoții ei, pentru că Benedetta mai făcuse între timp încă trei, Giorgio Bruno avea să fie întotdeauna preferatul Artemisiei, datorită numelui pe care-l purta și dragostei pe care i-o inspirase atunci când crezuse că Bruno îi luase cu el tot ce avea.

Evelinei îi era dor de familia ei, dar avea o familie în America, pe Madolina și Peppino, iar Alba îi era ca o soră. Se apropiase, de asemenea, de Taddeo Paganini. El o făcea să râdă și devenise cumva confidentul ei. Taddeo era interesat de orice. Așa era el. Viața îl fascina la orice nivel și orice formă. Cu ochiul format când venea vorba de veselie și cu dragoste pentru absurd, el nu relata despre viața din Manhattan doar în cronica sa din *New York Times*, ci și pentru Evelina, care se bucura de prânzuri regulate cu el în restaurantul lui italian preferat. Era exuberant și amuzant, și totodată, un bun ascultător. Chiar

dacă Evelina avea o bonă care o ajuta să aibă grijă de copii, avea și ea, ca oricine, nemulțumirile ei, iar Taddeo o încuraja să nu le țină în ea, apoi să găsească partea lor amuzantă și, în cele din urmă, să uite de ele.

– Depinde doar din ce perspectivă privești lucrurile, spunea el cu înțelepciune. Dacă poți râde de necazurile tale, nu te vor deranja niciodată cu adevărat.

Și, de cele mai multe ori, avea dreptate.

Franklin muncea mult. Venea târziu acasă și adesea, când era acasă, dispărea în biroul său pentru a corecta lucrările studenților sau pentru a pregăti prelegeri. Evelina nu se supăra. Era obișnuită ca bărbatul casei să lipsească, dar îi era dor de el. Știa că Franklin nu alegea niciodată să o ignore voit – era doar pasionat de meseria lui și își investea toată energia în ea. Nu iubea nimic mai mult decât să inspire minți tinere curioase; la rândul lor, studenții săi îl adorau. El devenea din ce în ce mai important în viața universitară și, pe măsură ce importanța lui creștea, sporea și timpul acordat muncii sale. Când se așezau împreună la cină, el îi povestea cu bucurie despre studenții și colegii săi și despre planurile de perfecționare a cursurilor pe care le susținea și a excursiilor. Plănuia să ducă un grup în Italia anul următor, într-o excursie la Roma. Franklin o includea și pe Evelina în toate planurile sale. Aceasta nu avea de ce să se plângă. Avea copiii care să o țină ocupată, și ei o încântau. Avea un grup din ce în ce mai mare de prietene, pe care le cunoscuse prin intermediul copiilor, și îl avea pe Taddeo, desigur, care avea timp să o asculte în felul în care soțul ei nu o făcea. Dar uneori, când stingeau luminile ca să meargă la culcare, și-ar fi dorit ca Franklin să o fi întrebat, la un moment dat, despre cum fusese și ziua ei.

Apoi, într-o zi ploioasă de octombrie 1959, totul s-a schimbat.

Evelina îi lăsă pe Aldo și Dan la școală, predându-i învățătoarelor și luându-și rămas-bun. Ava-Maria era acasă, cu bona. Evelina nu trebuia să se grăbească să se întoarcă. De fapt, aranjase o întâlnire cu Alba la o cafenea din Brooklyn. Evelina luă metroul. Mai avea timp, așa că intră într-o librărie. Îi plăceau mult librăriile, mirosul de hârtie, cotoarele cărților aranjate în teancuri ordonate pe mese. Iubea diferitele coperte și forme de litere de pe ele, bogăția de imagini și forme, ideea miliardelor de cuvinte scrise de minți sârguincioase. Se putea pierde cu orele într-o librărie, dar în ziua aceea avea la dispoziție doar un sfert de

oră, prin urmare se grăbi, cu un ochi la ceas și cu celălalt la titlurile cărților.

Până la urmă, se făcu ora de plecare. Cumpără pentru băieți un exemplar din *Cotoi cu pălărioi* de Dr. Seuss, și *Vârsta inocenței* de Edith Wharton, pentru ea. Pe urmă grăbi pasul spre cafenea, pentru că acum era puțin în întârziere. Nu o surprinse când constată că Alba nu ajunsese încă. Nu era ceva neobișnuit. Alba era aiurită și ajungea de obicei grăbită, pentru că își amintea în ultima clipă de întâlnirea lor. Evelina alese o masă dintr-un colț mai îndepărtat și se așeză cu spatele la perete, așa încât să poată vedea toată încăperea. Îi plăcea să privească oamenii intrând și ieșind. Oamenii erau infinit de fascinanți. Deși locuia deja de treisprezece ani în America, tot un fel de străină se simțea, privind lucrurile din afară. Știa că dacă s-ar fi întors în Italia, ar fi avut un sentiment de dislocare. Nu era nici călare, nici pe jos, ci cumva la mijloc. Și la mijloc sentimentul era mereu unul al dezrădăcinării.

Evelina își comandă o cafea și un covrig. Nu avusese timp pentru micul-dejun. Se întrebă cum ar fi fost viața ei dacă ar fi rămas în Vercellino. S-ar fi măritat cu un italian, iar copiii ei ar fi crescut împreună cu ai Benedettei. Viața ar fi continuat pe drumul familiar, fără prea multe surprize. Ar fi fost frumos să rămână aproape de familia ei. Evelina își bău cafeaua, întrebându-se toate acestea. Și se mai întrebă cât avea oare să întârzie Alba. Întârziase deja un sfert de oră. Evelina deschise cartea abia cumpărată și începu să citească.

Abia după ce-și termină covrigul și mai comandă o cafea, își dădu seama că Alba nu mai venea. Evident că uitase sau întârziase în vizită la mama ei. Evelina nu se supără, deși era puțin dezamăgită. Așteptase nerăbdătoare să se vadă cu ea. Dar își mai comandase o cafea, avea o carte de citit, așa că savură gândul că își putea petrece dimineața într-un loc unde știa că era puțin probabil să o deranjeze cineva. Se instală mai bine în scaun cu un oftat de plăcere.

Atenția îi fu distrasă deodată de ușa care se deschise. În acea fracțiune de secundă nu se așteptă să o vadă pe Alba, dar ceva la mișcarea din prag îi atrase atenția. Ridică ochii din carte.

Îngheță brusc. Restaurantul dispăru din jurul ei. Mesele și scaunele și toți oamenii se spulberară în neant, lăsând-o singură în lumina

reflectorului propriei uluiri. Acolo, privind-o cu aceeași expresie uimită, era Ezra.

Evelinei i se tăie respirația. Nu mai putea gândi limpede. Rămase împietrită de șoc, clipind la bărbatul pe care îl iubea și care se întorsese din mormânt.

Ezra nu mai era tânăr. Părul i se mai rărise și încărunțise. Pielea îi era ridată. Avea umbre vineții sub ochi și în adânciturile din obraji, iar umerii îi erau un pic căzuți. Totuși, era Ezra. Ezra *al ei*, iar emoția ce-i năpădi inima și-i supse tot aerul din plămâni era dovada că timpul nu făcuse nimic pentru a-i potoli dragostea.

El venea înspre ea. Încet, de parcă s-ar fi temut că poate ea nu era cine credea el că era, ci doar o sosie. Sau poate temându-se că dacă se mișca prea repede, ea ar fi fugit. Dar ea nu era o sosie și nici nu fugi. Evelina nu era conștientă nici de corpul ei, nici de decizia de a se ridica în picioare. Dar se trezi în picioare, ocolind masa și împiedicându-se de un scaun.

Ezra nu spuse nimic. Nici nu trebuia. Ochii lui, gura lui, respirația lui comunicau un milion de sentimente pe care cuvintele nu le-ar fi putut niciodată exprima. Și, când o cuprinse în brațe, ferocitatea îmbrățișării lor vorbi despre un milion de rugăciuni ce-și primeau, în sfârșit, răspuns.

Ea îl trase mai aproape de ea, își lipi fața de gâtul lui și plânse.

PARTEA A TREIA

Greenwich, New York, 1981

– Ce repede trec anii, spuse Madolina cu un oftat. Copiii ne cresc și au copii la rândul lor. Pe urmă cresc și ei, și până să te dezmeticești, ajungi în vârful piramidei, cu un bilet VIP către rai.

Se afla la masa de joc, cu Taddeo, Topino și Evelina. Franklin nu se simțea suficient de bine ca să joace tradiționala partidă de șah de anul ăsta. În schimb Jonathan, care era logodnicul Avei-Maria și intenționa să o ia de nevastă în primăvară, îi ținea locul. Topino sugerase să suspende jocul; la urma urmei, spusese că îl durea capul numai când se gândea la partidă. Dar Franklin insistă.

– Ziua Recunoștinței înseamnă tradiție și nu ar fi corect să nu o respectăm tocmai pe asta, spusese el, mai ales că Jonathan se dovedise a fi un jucător extrem de bun.

– An de an mai îmbătrânim încă puțin, continuă Madolina. Însă anul ăsta simt fiecare dintre cei nouăzeci și cinci de ani pe care îi am.

– Prostii, spuse Taddeo, examinând cărțile din mână. Totul e numai în mintea noastră.

– Ba nu. E în genunchi, în articulații, în șale, în șolduri…

Evelina râse.

– Ești foarte bine pentru vârsta dumitale, tușă Madolina.

– E o pantă alunecoasă, spuse ea. Ascultați la mine.

– Viața e o pantă alunecoasă, spuse Topino. E presărată cu coji de banane. Dar dumneata pari să ai un talent special în a le ocoli. Dacă mă întrebi pe mine, Madolina, dumneata o să ne îngropi pe toți.

Madolina râse.

– Serios, Topino, ar fi trebuit să învăț secretul tinereții eterne. Nu, timpul meu aproape a trecut. În fiecare an, cred că va fi ultima mea Zi a Recunoștinței.

– Și totuși, ești încă aici, Madolina, spuse Taddeo, privind-o peste marginea ochelarilor. Haideți să nu vorbim despre căderea cortinei înainte să se joace piesa.

– Mie îmi place să vorbesc despre moarte, spuse Topino. Îmi amintește că sunt încă în viață.

– Și asta face parte din viață, nu-i așa? spuse Evelina. Nu o poți avea pe una fără cealaltă. Ambele sunt doar fațete diferite ale aceleiași

monede. Mie îmi place să cred că ne vom reîntâlni la marea masă de joc din cer.

Topino arcui o sprânceană.

– Tu crezi c-o să mai jucăm cărți? În cazul ăsta, eu s-ar putea să prefer o alternativă.

– Și anume? întrebă Taddeo. Să joci „statuile“ cu diavolul?

Râseră toți cu poftă.

– Vai, sunteți o încântare pentru mine, să știți, spuse Madolina, și îi privi pe rând pe fiecare. Oi fi eu pregătită de plecare, dar măcar o să plec râzând.

– Așa te vreau, spuse Taddeo.

Madolina o bătu pe Evelina pe mână.

– Tu mi-ai fost ca o fiică, Evelina dragă. Din clipa în care ai venit să stai la mine, cu mulți ani în urmă, ai fost o încântare. Copiii mei m-au dezamăgit. Știi, n-am mai petrecut Ziua Recunoștinței cu ei de mulți ani. Sunt atât de ocupați cu familiile lor…

– Iar dumitale nu-ți place să călătorești, adăugă apăsat Evelina.

– Păi doar n-am să zbor până în Australia, dacă la asta te referi.

– Sau Washington.

– Să vină Washingtonul la mine.

– Cât despre Alba…

Evelina o vedea rareori în perioada aceea.

– O, nici nu mai știu câți bărbați a avut! La al câtelea-i acum?

– Al treilea, spuse Taddeo.

Madolina dădu din mână, ca și cum ar fi vrut să alunge o problemă.

– Nu știu unde am greșit cu ea. Dar am greșit într-un mod spectaculos.

– Își caută și ea calea, spuse Topino cu un aer filosofic.

Taddeo râse.

– Multe drumuri duc la Roma, spuse. Dar eu cred că ea e pe drumul de Napoli!

– E fericită, și asta-i tot ce contează, spuse Evelina.

– Atât timp cât caută fericirea în afara ei, n-o s-o găsească niciodată, spuse Topino ca un înțelept. Fericirea este un fel de-a fi.

– Și tu ești exemplul cel mai minunat, spuse Madolina, bătându-l pe mână.

– Cel puțin, n-o s-o găsească într-un bărbat, adăugă Topino.

– Prostii! exclamă Madolina. Eu mi-am găsit fericirea în Peppino, și mi-am găsit fericirea în tine, Taddeo. Topino, și tu mi-ai adus fericire. Nici nu știi ce vorbești, Evelina înțelege. Ea e femeie. Nu-mi spune că tu nu ți-ai găsit fericirea în Franklin.

– Cu certitudine că am găsit-o, spuse Evelina. La rândul meu, și eu mi-am găsit fericirea în Topino și în Taddeo.

– Tu ești burlac, Topino. Habar n-ai ce vorbești. Ar fi trebuit să-ți dai voie să cauți fericirea într-o femeie cumsecade și să te așezi și tu. E valabil și pentru tine, Taddeo. Voi doi aveți mai multe în comun decât credeți.

Taddeo se uită la Topino și zâmbi.

– Unii dintre noi pur și simplu nu acceptă compromisul, este, Topino?

Până să apuce Topino să răspundă, Evelina interveni.

– Sunteți doi moși aiuriți amândoi. Acum, ne continuăm jocul sau avem de gând să stăm aici toată ziua?

– Iar eu s-ar putea să nu am toată ziua la dispoziție, spuse Madolina, sugându-și obrajii. Surprinse privirea lui Taddeo, care se strâmbă. Păi, nu se știe niciodată, adăugă ea.

Franklin coborî și el la cina de Ziua Recunoștinței. Era slab și fragil, dar reuși să se îmbrace, cu ajutorul Evelinei, și să se așeze în capul mesei. Părea mult mai în vârstă decât cei șaptezeci și opt de ani pe care îi avea. Mâna stângă îi tremura, așa că trebui să-și țină paharul cu dreapta și abia dacă mâncă ceva. Ava-Maria și Jonathan discutară despre planurile lor de nuntă. Aldo și Lisa așteptau al doilea copil. Dan veni cu cea mai recentă iubită, una minionă și repezită, cu părul tuns scurt, băiețește, și cu o personalitate puternică. Evelina se întrebă dacă Dan își găsise, în sfârșit, perechea. Franklin vorbi puțin, dar ascultă cu plăcere, fără să se preocupe să țină pasul cu diferitele conversații care se desfășurau deodată.

Madolina vorbea despre moarte, dar Franklin *era* pe moarte. Evelina nu știa cât mai avea de trăit. Doctorii aveau tot felul de teorii despre ce boală avea, însă el și Evelina se săturaseră amândoi de teste, de medicamente și de teorii. Evelina nici măcar nu voia să mai vadă vreun alt spital ori vreun alt specialist. Avea de gând să aibă grijă de soțul ei și să se asigure că-i era bine. El avea nevoie de ea, iar ea era

fericită și dispusă să-și facă datoria de soție și prietenă și să răspundă acelei nevoi a lui.

Mama Evelinei trăia încă, la optzeci și opt de ani, și locuia la Villa L'Ambrosiana. Costanza murise cu mulți ani în urmă, la venerabila vârstă de o sută doi ani, alăturându-se, fără îndoială, surorii ei la strălucitoarele porți ale raiului. Tani răposase și el. Benedetta scria des și mai vorbeau ocazional la telefon. Benedetta nu venise niciodată să o viziteze pe Evelina, dar după tonul ultimei sale scrisori, ea și Gianni deveneau tot mai nostalgici, iar Evelina simțea că ar fi putut fi convinși să vină. Lumea era mare numai dacă o lăsai să fie.

Evelina se gândea și ea cu nostalgie la trecut, dar Franklin nu mai avea să se întoarcă la Vercellino. Probabil că n-avea să mai părăsească vreodată casa, cu excepția vreunei ocazii deosebite. Evelina știa asta și o acceptase. Se întreba numai dacă ea avea să se mai întoarcă vreodată la Villa L'Ambrosiana. Dacă mai avea să se mai plimbe vreodată prin acele grădini pe care le iubise atât de mult în tinerețe, să mai stea în capela care fusese centrul unei drame atât de mari, să mai guste din roșiile fermecate ale Nonnei Pierangelini, sau să stea pe terasă la asfințit, cu un pahar de vin rece, contemplând trecutul. Cât de mult își dorise să plece de acolo, din vila apăsătoare și adormită, pe care o considerase cândva un fel de închisoare, și acum, la șaizeci și doi de ani, cum se uita înapoi la ea cu afecțiune! Căpătase un fel de aură strălucitoare, de parcă ar fi fost scăldată într-o lumină sacră. Oricât de mult ar fi devenit America locul unde se simțea acasă – locuise deja acolo mai mulți ani decât locuise în Italia –, Vercellino era o parte din sufletul ei. Atracția ei devenea tot mai puternică.

– Sper ca tata să reziste până la nunta noastră, spuse Ava-Maria încet, luând-o pe mama ei deoparte pentru o discuție între patru ochi și uitându-se îngrijorată la tatăl ei.

– Of, scumpo, bineînțeles că va rezista, o liniști Evelina, deși nu era atât de sigură.

– N-aș suporta să merg la altar fără el.

– Nu va trebui s-o faci. El o să fie acolo. Îți promit.

– Arată atât de bătrân acum, nu-i așa?

– Păi, are aproape optzeci de ani.

– Madolina are aproape o sută și arată mai tânără decât el.

– Asta pentru că are constituția unui tanc și nici nu e bolnavă.

Ava-Maria trase adânc aer în piept.

– Mă bucur că ai grijă de el, mamă. Nu mi-ar plăcea deloc să fie nevoit să stea într-un spital.

– O să am mereu grijă de el, o întrerupse Evelina. Nu-ți face griji. Tatăl tău e pe mâini bune.

– Știu. Tu ai avut mereu grijă de el.

– Păi, dacă n-am avut niciodată serviciu. Poți spune că *el* a fost serviciul meu.

– De ce nu ai încercat niciodată să-ți vinzi tablourile? Ești o artistă foarte bună.

– Nu suficient de bună.

– Ai fi putut picta portrete. Te pricepi foarte bine la asta.

– O, nu cred că sunt chiar atât de bună.

– Cine a fost Fioruccia?

Evelina fu surprinsă. Ava-Maria nu intra niciodată în atelierul ei. Cel puțin așa crezuse ea.

– A fost profesoara mea de pictură când eram mică. Obișnuia să vină la vilă și să-mi predea. Pe urmă mi-a devenit prietenă.

– Și ce s-a întâmplat cu ea?

– A murit la Auschwitz.

Ava-Maria fu șocată.

– Oribil!

– Da, așa este.

– Topino a fost și el în lagăr, nu?

Evelina se încruntă. Nu știa ce să spună. Nu era ceva despre care Topino să fi vorbit vreodată cu copiii ei.

– Are un număr tatuat pe antebraț.

– Da, are.

– Crezi că mi-ar spune, dacă l-aș întreba?

– Nu știu. Evelina începu să se simtă încurcată. Îmi imaginez că este o perioadă de care ar prefera să uite.

– Eu nu cred că lumea ar trebui să uite ce s-a întâmplat. Singurul mod prin care putem evita ca așa ceva să se repete este să le spunem oamenilor despre asta. Singurii oameni care o pot face sunt supraviețuitorii ca Topino.

– Ei bine, scumpo, dacă vrei să-l întrebi, bineînțeles c-o poți face. Este perfect capabil să refuze.

Evelina se uită la Topino. Acesta o asculta pe Madolina. Era un bun ascultător. Evelina se întrebă dacă avea să fie și un bun vorbitor, în caz că Ava-Maria i-ar fi cerut-o.

La finalul cinei, Franklin îl invită pe Topino să țină un discurs. Topino se ridică în picioare și la masă se făcu liniște.

– Madolina a spus puțin mai devreme că se simte un pic mai bătrână cu fiecare Zi a Recunoștinței. Are dreptate, bineînțeles. Cu toții îmbătrânim, în ciuda eforturilor noastre de a sfida timpul. Dar timpul nu poate fi sfidat. Prima Zi a Recunoștinței pe care am sărbătorit-o cu Franklin și Evelina a fost în 1962. Și a fost chiar în această casă. O cumpăraseră în primăvara acelui an, iar voi, copiii, ați adorat-o. Dan, tu ai construit o casă în copac.

– E tot acolo, râse el. Sau ce-a mai rămas din ea.

– Iar ție, Ava-Maria, îți plăcea mult piscina.

– Încă îmi mai place! exclamă ea. Dar nu iarna.

– An de an, mai îmbătrânim puțin, dar devenim și mai înțelepți și ne place să privim viața desfășurându-se. Jonathan și Ava-Maria se vor căsători. Este o evoluție fascinantă. Ridic paharul în cinstea voastră și pentru fericirea voastră. Topino ridică paharul și toți ceilalți făcură asemenea. Dan a adus-o pe adorabila Lucille să sărbătorească Ziua Recunoștinței cu noi anul acesta și sper, Lucille, că vei fi aici și anul viitor, să sărbătorești tot cu noi. Pentru că Ziua Recunoștinței înseamnă tradiție și, deși lucrurile se schimbă în jurul nostru, tradiția este cea care le împletește laolaltă pentru ca noi să ne bucurăm de confortul familiarului și să primim totodată cu brațele deschise noul. Eu și Jonathan vom juca șah mâine după-amiază, iar eu voi pierde lamentabil.

– Of, Topino! strigă Ava-Maria, mimând un căscat. Schimbă placa!

– Nu, nu. Sunt pregătit de înfrângere. Vine o vreme când vârstnicii trebuie să facă loc tinerilor. După ce voi încheia partida, poate că cineva îmi va lua locul, pentru ca tradiția să poată continua. Poate că va fi o femeie. Poate tu, Lucille?

– Eu joc, spuse Lucille, ridicând din umeri. Joc cu oricine-mi pică.

– Iată, vedeți, avem deja un jucător.

Dan surprinse privirea lui Lucille și râseră amândoi.

Topino continuă.

– Când privesc înapoi, îmi dau seama că *voi* ați fost familia mea. Am avut și eu o familie cândva, desigur. Cu toții avem una la început. Dar eu

mi-am pierdut-o pe a mea pe parcurs. La un moment dat, am crezut c-aș putea supraviețui și fără. Cine are nevoie de o familie, mi-am spus eu, când am propria companie? Serios, cum ar putea fi mai bine de atât? Dar viața nu merită trăită dacă nu e presărată cu dragoste, și omul nu poate supraviețui iubindu-se doar pe sine. *Asta* știu cu certitudine. Viața fără dragoste este pur și simplu o groapă fără fund de inutilitate. Mai mult decât orice, Evelina m-a învățat despre importanța familiei. Ea mi-a făcut viața atât de confortabilă, încât nici n-a mai trebuit să umblu să-mi fac o familie a mea. Am adoptat-o pe a ei. Pe *voi*. Așa că ridic paharul în cinstea ta, Franklin, și a ta, Evelina, și vă mulțumesc, în această zi a recunoștinței, că m-ați primit în familia voastră cu atâția ani în urmă și pentru că nu ați regretat-o, în condițiile în care eu nu m-am mai dat dus. Făcu o strâmbătură caraghioasă și toată lumea râse și ridică paharele laolaltă cu el. Și la final, mă uit în urmă la viața mea, la multele capitole pe care le-am trăit, și sunt recunoscător trecerii implacabile a timpului pentru toate lucrurile pe care le-am învățat. Fără timp, nu am avea un trecut la care să ne uităm, nici amintiri pe care să le savurăm și nici o maturizare a spiritului. Așa că eu îi sunt recunoscător și timpului. Dădu din cap și ridică din nou paharul. *L'chaim*, spuse. Pentru viață!

După cină, Ava-Maria își ajută mama să strângă farfuriile, pe urmă se duse să-l caute pe Topino, care ieșise pe terasă ca să fumeze și să privească stelele.

– Ce frumoase sunt în noaptea asta, spuse, când Ava-Maria veni lângă el.

– Da, sunt. Este o noapte deosebit de senină.

– Trebuia să ies să le privesc. Este atât de ușor să le treci cu vederea!

Trase aer pe nări, bucurându-se de mirosul grădinii. De miresmele nopții.

– Eu nu cred că tu treci vreodată ceva cu vederea, spuse Ava-Maria. Știi, tu m-ai învățat atâtea lucruri în viață, dar unul dintre cele mai minunate este aprecierea. Prin puterea exemplului. Tu apreciezi totul. Mereu ai făcut-o.

– E simplu să devii vocea din capul tău și să nu vezi frumusețea vieții de zi cu zi desfășurându-se în jurul tău.

– Topino, îmi povestești și mie despre numărul ăla de pe brațul tău?

Topino puse țigara între buze și își suflecă mâneca.

– Ăsta? spuse el. Dacă uit vreodată să apreciez o zi, nu trebuie decât să mă uit la el și îmi amintesc s-o fac. Nu dă greș niciodată.

– Ce s-a întâmplat în lagăr?

– Nu vrei să știi, Ava-Maria. A fost o perioadă sumbră. Mai bine să fie lăsată în trecut.

– Eu cred că te înșeli. Dacă toți care au trecut prin asta ar lăsa totul în trecut, lumea nu ar învăța niciodată din istorie. Și trebuie să învețe, ca să nu se mai întâmple niciodată.

– Ființele omenești învață rareori din istorie. Lecția se uită după o generație. Nu trebuie să fii istoric ca să înțelegi asta. Omenirea face aceleași greșeli din nou și din nou. Se bătu cu vârful degetului în tâmplă. Are memoria scurtă.

– Trebuie să încercăm măcar. Se uită la el și se încruntă. Eu te cunosc de-o viață, Topino, și totuși, nu știu nimic despre tine. Îmi ești ca un unchi. Ca și cum ai fi fratele mamei. Faci la fel de mult parte din familia asta precum Alba, ba chiar mai mult, pentru că pe tine te vedem tot timpul. Și totuși, ești un mister. De ce ești un mister? Pentru că eu nu te-am întrebat niciodată nimic. Îți povestesc mereu numai despre mine.

– Prefer să fiu cel care pune întrebări. Râse și trase din țigară. Capătul ei străluci incandescent, pe urmă, un rotocol de fum pluti în aer. Și îmi place să te ascult vorbind despre tine.

– E stupid, dar eu nici măcar nu-ți cunosc numele adevărat.

– Serios?

– Da. Ai fost mereu Topino. Unchiul Topino. Ava-Maria râse. E absurd. Ăsta n-are cum să fie numele tău adevărat.

– Dar de ce ești tu brusc așa de interesată?

Ea oftă.

– Pentru că mă maturizez. Sau poate pentru că am obosit să vorbesc despre mine. Sau poate pentru că viața tatei se stinge și eu sunt brusc conștientă de cât de prețioși sunt oamenii. Nu mi-a păsat niciodată cu adevărat de nimeni, nici chiar de tine. Sunt curioasă cum a fost viața ta înainte să devii unul dintre noi. Vreau să știu de ce nu te-ai însurat niciodată. Ai fost vreodată îndrăgostit?

Topino râse.

– Toți am fost îndrăgostiți, spuse el.

– Eu nu vreau să știu despre toți. Eu vreau să știu despre *tine*.

– Foarte bine, draga mea. O să-ți povestesc despre mine, deși s-ar putea să adormi de plictiseală. Nu sunt foarte interesant.

– La fel cum nu ești un bun jucător de șah.

– Și asta. Totul este relativ.

– Frumusețea este în ochii celui care privește.

El ridică din umeri.

– Atunci, poate că *nu* o să te plictisesc.

Ava-Maria îl luă de braț.

– Haide să dăm o tură prin grădină sub clar de lună, sugeră ea. E atât de frumos! Nu vreau să intru în casă. Dacă intrăm, o să pună stăpânire pe tine Dan, tușa Madolina și mama. Eu vreau să te am de data asta doar pentru mine.

– Ai toată atenția mea. Ce anume vrei să știi?

– Cum te cheamă de fapt?

– Ezra, spuse el. Ezra Zanotti.

Evelina îi urmări pe Topino și Ava-Maria dispărând în întuneric și se întrebă ce anume vorbeau. Dacă el fusese de acord să-i spună povestea lui. Dacă i-o spunea, se întrebă cât de mult avea de gând să divulge. Era un miracol că supraviețuise războiului, un miracol că se mutase la New York, un miracol că intrase în cafeneaua aia din Brooklyn în acea dimineață, când ea o așteptase pe Alba. Fusese de asemenea un miracol că Alba nu apăruse.

Ezra Zanotti, întors din morți. După toți acei ani, Evelina tot nu putea crede cu adevărat acel miracol.

CAPITOLUL 16

New York, 1959

Cafeneaua nu era un loc în care să vorbești despre viața de după moarte. Ezra o luă pe Evelina de mână și ieși cu ea în strada udă. Mașinile împroșcau apa de pe asfalt și oamenii se grăbeau care încotro pe trotuar, la adăpostul umbrelelor. Nici Ezra, nici Evelina nu aveau umbrele. Începură aproape să fugă. Evelina nu știa unde o ducea el și nici nu-i păsa. Plângea și râdea, iar tumultul emoțiilor năștea o mie de întrebări.

Ezra se opri în fața unei clădiri de cărămidă roșie. După ce intrară, el o cuprinse de mijloc și o conduse la etaj pe o scară îngustă, până în apartamentul lui. Era un loc mic, căruia i-ar fi prins bine un strop de var, dar curat și spartan. Nu era apartamentul unui bărbat preocupat de decorațiuni ori de lucruri materiale. Erau cărți împrăștiate peste tot și grămadă pe podea, iar pe masa de lângă fereastră zăceau niște partituri muzicale, alături de un stativ și de vioara lui, de parcă tocmai ar fi pus-o acolo, ca să iasă după o cafea.

Evelina rămase nemișcată, cu trenciul ud pe ea, privind împrejur și încercând să înțeleagă. Ezra al ei, aici, în Brooklyn. De când era acolo? Cum…?

Rămaseră privindu-se, neștiind de unde să înceapă. Cum puteau construi o punte de cuvinte între ce știau și ce nu știau? Cuvintele erau insuportabil de nepotrivite. Stângace, superficiale, neînsemnate.

– Ezra, spuse ea în cele din urmă.

Dar lacrimile i se opriră în gât și nu putu să continue.

– Eva. O trase în brațe din nou, de data asta, cu tristețe și regret. Evelina mea. Trase adânc aer în piept, inhalând-o, savurându-i parfumul. O privi în ochi, iar în privirea lui era atâta tandrețe, că Evelina reîncepu să plângă. El îi dădu părul ud de pe față cu o mână delicată. Nu am încetat niciodată să te iubesc, să știi. Nici măcar o clipă. Cuvintele lui, spuse în italiană, îi readuseră Evelinei casa ei într-un torent de amintiri. El zâmbi, iar ochii îi erau atât de întunecați încât ceva se rupse în sufletul ei. Și totuși, iată-te aici. Ezra clătină din cap, abia venindu-i să creadă. Iată-te aici.

Când își lipi buzele de ale ei, ferocitatea gestului o luă pe Evelina prin surprindere, trăgând-o în același timp într-un vârtej. Răspunse sărutului. Îl sărută cu patimă, de parcă ar fi avut nevoie de o confirmare că era cu adevărat el, un bărbat în carne și oase, și nu o nălucă ce s-ar fi putut descompune în lumină în orice clipă. Își scoaseră imediat trenciurile, pe urmă, cu degete nerăbdătoare, hainele, descheiară nasturii, traseră fermoarele, se dezbrăcară unul pe celălalt cu graba a doi oameni ce așteptaseră mulți ani și nu mai aveau acum răbdarea ca să mai aștepte alte câteva secunde.

Se trântiră pe pat și atunci Ezra o pătrunse. Evelina își încolăci brațele și picioarele în jurul lui, și totuși fără să se poată apropia suficient de mult de el. Ar fi vrut să se dizolve în el, trupurile lor să se contopească, sufletele lor să se unească. Ar fi vrut să umple cumva vidul pe care pierderea lui o crease cu fiece fibră a corpului său fizic și, făcând asta, să șteargă toată suferința pe care o îndurase.

Și totuși, nimic nu putea șterge așa ceva, pentru că avea rădăcini adânci. Închise ochii și se lăsă în voia plăcerii senzuale ce copleși treptat dorul și făcu gândurile să se topească.

După un timp, se întinseră epuizați unul lângă celălalt deasupra cearșafurilor, îmbrățișați. Tăcură amândoi mult timp. Știau că dacă începeau să vorbească despre ultimul deceniu, pătrundeau într-o vale plină de spini.

– Rabinul a spus că ai murit. Am renunțat la tine pentru că am crezut că ai murit, spuse Evelina în cele din urmă, ridicându-se și sprijinindu-se în cot, privindu-l cu reproș.

Începu să plângă din nou. Plângea pentru că fusese mințită, sau păcălită, și plângea pentru anii pierduți, pe care nu avea cum să-i mai recupereze vreodată.

– Sunt măritată, Ezra. Am copii. De ce nu te-ai întors la Vercellino?

– M-am întors, îi spuse el. Dar tu plecaseși deja în America.

Ea se opri din plâns.

– Când te-ai întors?

– În februarie 1946.

– Cred că abia plecasem. Cine ți-a spus că am plecat?

– Romina.

– Romina?

– Am venit la voi acasă și Romina era acolo.

– Da, a venit să locuiască la noi. Și-a pierdut toată familia în război. Nu avea unde să se ducă, așa că mama a invitat-o să stea la noi.

– Mama ta e o femeie bună, spuse el.

– De ce nu ai cerut o adresă? Mi-ai fi putut scrie.

– Așa este, dar nu am făcut-o.

– De ce? M-aș fi întors pentru tine.

– Romina mi-a spus că te-ai măritat.

Evelina s-a ridicat în capul oaselor.

– Ți-a spus *ce*?

– Că te-ai măritat.

Tristețea se transformă în furie.

– Dar nu eram măritată. Plecasem doar cu inima frântă, crezându-te mort, Ezra. Nu eram măritată. Eram distrusă.

Ezra se dădu jos din pat și se duse la fereastră. Își împleti degetele la ceafă, uitându-se în gol afară, la strada udă de jos.

– Mi-a spus că te măritaseși cu un bărbat din Milano și că plecaseși să trăiești în America, spuse el, cu un ton tăios în glas.

Rămaseră amândoi pierduți în gânduri pentru o clipă, încercând să înțeleagă ce se întâmplase, nici unul dispus să accepte faptul că fuseseră sabotați în mod deliberat.

– Romina știa de noi? întrebă Evelina.

– Credeam că nu aflase.

– Dar *cum* a aflat?

– Poate că a dedus când am venit la tine acasă. O decizie luată pe moment, fără să se gândească la consecințe. O decizie luată din gelozie sau din amărăciune, pentru că ea pierduse totul.

– Dacă ar fi răspuns oricine altcineva la ușă, ți s-ar fi spus adevărul. Evelina își cuprinse capul în mâini și oftă adânc. Dintre toți din casă, a trebuit să fie Romina. Care să mintă, după toate câte făcusem pentru ea. Cum a putut?

Ezra tăcu. Rămase la fereastră, privind afară.

Evelina veni în spatele lui și îl cuprinse cu brațele.

– Of, Ezra, gemu ea, lipindu-și fruntea de spinarea lui.

El se răsuci și îi cuprinse fața între palme.

– Dar ne-am găsit, nu?

– Da. Ea zâmbi, iar el se aplecă și o sărută. Ce facem acum?

– Nu știu.

– Eu, da. Rămânem așa. Îl trase mai aproape și își puse capul pe inima lui. Rămânem așa și nu ne mai despărțim niciodată.

– Încă mai cânți la vioară, spuse Evelina. Trecuse deja de miezul zilei. Își petrecuseră toată dimineața în pat.

Luă instrumentul și îl fixă sub bărbie.

– Eu le fac, îi spuse Ezra.

Stătea întins gol în pat, parțial acoperit cu un cearșaf, cu un braț îndoit sub cap, fumând.

– Incredibil. Unde-ai învățat asta?

– Am cunoscut un bătrân lutier italian când m-am mutat aici, care a fost de acord să mă ia ucenic. Atelierul nostru este undeva în apropiere.

Ea ciupi o coardă.

– Când ai venit la New York?

– Acum cinci ani.

Ea se holbă la el cu ochi mari, uluiți.

– Ești aici de cinci ani, în același oraș cu mine, și eu nu am știut asta?

El încuviință din cap.

– Ți-ai găsit pe cineva? Ai o femeie?

Evelina încercă să nu-și arate gelozia în glas, căci nu avea nici un drept să fie posesivă.

– Tu ai năruit dragostea pentru mine, Eva, pentru că după tine, nu am mai putut iubi vreodată pe altcineva.

Asta ar fi trebuit s-o mulțumească, dar se trezi continuând cu întrebările.

– Dar ai avut femei…

El zâmbi reținut.

– Sunt bărbat, Evelina, nu sfânt.

Ea râse, simțindu-se prost.

– Unde ai plecat din Vercellino?

– În Israel.

Evelina lăsă vioara jos. Urcă în pat și se cuibări lângă el.

– De ce ai plecat în Israel?

– Îi pierdusem pe toți, Eva. Nu mai puteam rămâne în Vercellino. Nu mai aveam nimic acolo în afară de amintiri. Am plecat în Israel, am luptat contra Palestinei, pe urmă am emigrat aici.

– Ai luptat contra Palestinei?

– Nu aveam altceva de făcut. Râse. Îmi place să fiu ocupat.

Ezra își stinse țigara și Evelina îi observă numărul tatuat pe încheietura mâinii. I-o cuprinse în palmă și își trecu degetul pe deasupra.

– Ce s-a întâmplat, Ezra? După ce ai fost dus la Fossoli?

El oftă și își trase mâna.

– Haide să nu vorbim despre asta, Eva. O întoarse cu spatele la el și își îngropă fața în ceafa ei. Trecutul e trecut. Eu vreau să mă bucur de *tine*. La urma urmei, mi-a luat mai bine de zece ani să te găsesc.

– O, serios acum, Ezra, nici măcar nu m-ai căutat.

– Ești a altui bărbat. Ce puteam face?

– Să cauți, spuse ea.

El o fixă cu privirea, cu o expresie serioasă, cu umbra aceea străină în ochi.

– La un moment dat, te saturi să tot speri, Eva. Uneori, trebuie pur și simplu să accepți lucrurile așa cum sunt și să mergi mai departe.

– Tu asta ai făcut? Ai mers mai departe?

– Tu, nu?

– Presupun că da.

– Amândoi am mers mai departe, dar tot ne-am găsit până la urmă. Haide să fim recunoscători pentru asta.

Evelina plecă din apartamentul lui Ezra la timp ca să-și ia băieții de la școală. Când trecu pe lângă cafenea, își aminti că uitase să achite nota. Stânjenită, intră repede și explică. Femeia de la bar nici măcar nu-și amintea ca ea să fi fost acolo, dar Evelina plăti oricum. Luă metroul înapoi spre Manhattan și ajunse la porțile școlii cu cinci minute mai devreme.

Băieții ieșiră în fugă din școală, cu obișnuita exuberanță. Aldo obținuse o steluță de aur pentru tema de acasă, iar Dan se bătuse din nou cu un băiat și fusese pedepsit. Evelina îl dojeni, dar lui tot i se păru amuzant. Când ajunse acasă, îi predă pe amândoi Zofiei, bona poloneză, și urcă în dormitorul ei. Se așeză pe pat și începu să respire greu când tot impactul acelei zile începu să se decanteze: tocmai comisese un adulter. Își aminti brusc de Mystic Marica și de Șaptele de spadă. Alungă imaginea, nevrând să creadă că era vreun adevăr în asta.

Evelina își făcu un duș și se schimbă. Tocmai voia să facă o plimbare prin cartier, când se auzi telefonul. Era Alba.

– Cred că ți-am dat țeapă azi-dimineață, spuse ea. Scuze. Pur și simplu am uitat. Acum am văzut în agendă. Mă ierți?

Evelina uitase complet de Alba.

– Bineînțeles că te iert. E-n regulă. Am citit și am băut două cafele. Serios, a fost foarte plăcut.

– Dar ai venit tocmai în Brooklyn degeaba.

– Nu e așa de departe cu metroul. În plus, îmi place să vin acolo. Îmi aduce aminte de vremurile când eram nouă aici.

– Ai fi putut să treci pe la mama.

– Așa e, dar n-am vrut s-o deranjez. Știi cât e de ocupată.

– Crezi că poți veni mâine? Mi-ar plăcea mult să te văd.

În mintea Evelinei înfloriră o mulțime de posibilități.

– Da, hai să ne vedem mâine, răspunse ea, gândindu-se la Ezra.

După ce închise, simți un val de vinovăție și își mușcă neliniștită buzele. Îl înșelase pe Frank și el nu merita asta. Se așeză pe pat din nou și își cuprinse capul între mâini, oftând. Ce putea să facă? Dintre toate cafenelele din Brooklyn, Ezra intrase tocmai într-a ei. Care erau șansele? Câte milioane de oameni avea New Yorkul? Iar el intrase în cafeneaua ei! Era destin.

Dar destinul nu luase în considerare cele zece porunci.

Nu mai ploua, iar peticele de cer întunecat dintre nori licăreau de stele. Evelina își îmbrăcă paltonul și ieși la plimbare. Se însera devreme în anotimpul ăsta. Trotuarele luceau cu dâre aurii sub luminile străzii și aerul era umed. Își trase căciula de lână mai jos pe frunte și își înfipse mâinile în buzunare. Ce trebuia să facă? Era o întrebare fără răspuns? Îl iubea pe Ezra din tot sufletul, dar era măritată cu Franklin, și îl iubea și pe el.

Ce era de făcut?

Își continuă drumul pe trotuar, cu privirea la asfaltul din fața ei, ritmul hipnotic al pantofilor ei făcând-o să se cufunde tot mai adânc în sine. Era greu să înțeleagă totul. Ezra era în viață. Trăia! Se rugase pentru întoarcerea lui, dar nu crezuse niciodată că rugăciunile ei vor primi vreun răspuns. Cum de putuse rabinul să facă o asemenea greșeală? De ce să fi vrut Romina să-i facă rău? Ezra crezuse probabil că ea nu îl așteptase. Probabil că plecase de la vilă cu impresia că ea renunțase la el, și asta atât de repede. El fusese capturat în decembrie 1943 și revenise la Villa L'Ambrosiana la puțin peste doi ani după aceea.

Cât de rănit trebuie să fi fost când a crezut că ea nu l-a putut aștepta nici măcar doi ani! Gândul acela era atât de îngrozitor încât îi tăia răsuflarea.

Găsi o cabină telefonică și formă numărul lui. Orbită de lacrimi, abia dacă putea vedea cifrele notate pe o bucățică de hârtie pe care i-o dăduse el.

– Ezra, spuse, când el răspunse. Nu am renunțat niciodată la tine. Niciodată. Cel puțin nu în inima mea.

– Știu asta, Eva, răspunse el.

– Ba nu, nu știi. Nu știi. Își șterse fața cu mănușa. Nu știi cât am jelit când mi s-a spus că ai murit. Te-am jelit pe tine, ți-am jelit părinții, i-am jelit pe Fioruccia și Matteo… Simți cum i se taie răsuflarea. Pe copii…

– E-n regulă, Eva…

– Nu, nu e-n regulă. Tu ți-ai petrecut ultimii treisprezece ani crezând că eu nu te-am așteptat. După toate prin câte ai trecut – și eu știu câte ceva din toate prin câte ai trecut tu –, ai venit acasă și a descoperit că eu plecasem. Nu pot suporta…

Evelina mai introduse câteva fise în telefon, cu degetele tremurându-i.

– Eva, e de domeniul trecutului.

– Dar mă bântuie, Ezra. Nu a fost nici măcar o clipă în care să nu mă gândesc la tine. În care să nu-mi lipsești și să nu mă topesc de dorul tău. Am simțit că mor de dorul tău. Și pe urmă, a venit un moment în care mi-am dat seama că trebuia să trăiesc. Nu mă puteam pierde, agățându-mă de un bărbat care nu avea să se mai întoarcă niciodată. Care era mort. Eu am crezut că ai murit. Of, Doamne… Își sprijini fruntea de geam și închise ochii. Ai murit și acum trăiești și eu sunt măritată.

– E-n regulă, iubirea mea, repetă el. E-n regulă.

– Eu trăiam pentru tine. Îmi găsisem fericirea, și acum…

– Ieșim noi la liman.

– Dar ce-o mai însemna și asta? Cum să ieșim la liman? Eu vreau să fiu cu tine, Ezra. În fiecare noapte și în fiecare zi. Pur și simplu vreau să fiu cu tine.

– Eva, trebuie să te calmezi. Urmă o lungă pauză, cât timp ea trase aer în piept și încercă să se liniștească. Mai introduse niște fise în aparat. Câți copii ai? întrebă el.

– Trei.

– Ce vârste au?
– Cinci, nouă și unsprezece.
– Seamănă cu tine?
– Puțin.
– Atunci, înseamnă că sunt frumoși.
– Of, Ezra…
– Ai o familie. Ai un soț. Ai un cămin. Și eu am avut o familie, dar am pierdut-o. Familia este prețioasă, Eva. Mai prețioasă decât mine și decât tine. Ezra râse într-un fel resemnat, de parcă ar fi învățat să accepte viața așa cum era și să fie recunoscător pentru orice îi oferea. Eu sunt recunoscător că te-am găsit. Am crezut că nu mai am pe nimeni pe lume, dar tu ai apărut ca un dar din ceruri. Ne-am găsit. Nu contează ce-aduce ziua de mâine. Noi nu trebuie să facem nimic. Suntem în același oraș. Respirăm același aer. Suntem liberi.
– Când mă gândesc prin ce trebuie să fi trecut…
– Nu te mai gândi. Nu te mai gândi la lucruri care nu contează.
– Ai dreptate. Evelina își trase nasul și își șterse din nou fața. Trebuie să mă adun.
– Eu nu plec nicăieri, Eva. Sunt aici.
– Știu.
– Unde ești?
– La o stradă distanță de locuința mea. Într-o cabină telefonică.
– Atunci trebuie să te duci acasă la copiii tăi.
– Știu.
– Soțul tău ce face?
– E profesor de studii clasice la Columbia.
– Mă bucur că te-ai măritat cu un om inteligent.
– Da, și eu.
– Se poartă frumos cu tine?
– Foarte.
– Cum îl cheamă?
– Franklin.
– Ca pe fostul președinte.
– Exact.
– Trebuie să te liniștești și să mergi acasă acum, Eva.
– Pot să te văd mâine?
– Poți veni la atelierul meu.

Evelina uitase că el avea o slujbă.

– Desigur, tu faci viori. Mi-ar plăcea mult să văd unde lucrezi.

Ezra îi dădu adresa.

– Vino mâine-dimineaţă.

– Mă întâlnesc cu verișoara mea la cafenea. Vin după aceea.

– Perfect.

– Bine. Mă simt mai bine.

– Ascultă, o să dureze puţin până te vei liniști. Nu se întâmplă în fiecare zi ca cineva să se trezească din morţi – de fapt, cred că s-a mai întâmplat o singură dată până acum și, evreu fiind, înclin să n-o cred. Deci, eu sunt primul.

– Uiţi de Lazăr, râse Evelina.

– Nici pe-aia n-o cred. Deci, tot primul sunt. Nu-mi lua primul loc, te rog. Îmi place atât de tare!

– Of, Ezra, cum poţi să râzi de asemenea lucruri?

– Pentru că te-am găsit, Eva. Asta mă face cel mai fericit om din lume.

Evelina dădu o tură în jurul blocului, ca să i se usuce faţa și să se calmeze înainte de a merge acasă. Nu voia s-o vadă copiii sau bona că plânge. Lumea ei se întorsese brusc cu susul în jos și nu știa cum să facă faţă. N-ar fi vrut decât să se facă ghem și să plângă. Dar Ezra voia ca ea să râdă. El vedea jumătatea plină a paharului. Știa că trebuie să vadă și ea la fel, și era gata să încerce.

Când ajunse acasă, copiii își beau ceaiul în bucătărie. Zofia o supraveghea pe Ava-Maria, în timp ce băieţii se descurcau singuri. Evelina li se alătură o vreme, binedispusă și zâmbind la lucrurile amuzante pe care le spuneau. Se uita la feţele lor dulci, știind că Ezra avea dreptate. Familia era preţioasă. Nu voia să facă nimic prin care ar fi riscat să-i rănească sau să-i piardă. Încercă să nu se gândească la Ezra, dar jumătate din mintea ei tot la el era – poate de teamă că dacă l-ar fi lăsat să plece o secundă, l-ar fi pierdut –, în timp ce jumătatea cealaltă reușea să fie a unei mame perfecte.

După baie, îi citi Avei-Maria o poveste de culcare. Fiica ei voia mereu aceeași poveste despre o pisică. Evelina știa cuvintele pe de rost, ceea ce era foarte bine, pentru că nu trebuia să se gândească la ceea ce spunea. O sărută de noapte bună exact când Franklin intră pe ușă. Își scoase haina și pălăria și își lăsă geanta jos, lângă scară.

– Am ajuns prea târziu ca să le spun noapte bună?

– Nu, urcă. Ava-Maria tocmai se pregătește de culcare. Băieții citesc în camerele lor, dar sunt sigură că le-ar plăcea să le citești tu, dacă ai puțin timp.

Evelina stătea în prag. Soțul ei o sărută pe obraz și intră în camera Avei-Maria să o sărute de noapte bună. Se duse apoi la fiii lui. Evelina îl privi deschizând cartea *lui* preferată cu povești de Oscar Wilde și începând să le citească „Prințul fericit". Evelina coborî să pregătească cina. Uitase să se mai gândească la asta. Deschise frigiderul și răsuflă ușurată când găsi niște carne de pui și niște legume. Deși ea nu avea poftă de mâncare, știa că lui Franklin îi era probabil foame. Luă o roșie și o cântări puțin în palmă. Imaginea ei o transportă înapoi în timp, la prima zi în care Ezra o sărutase în sera Nonnei Pierangelini. Duse roșia la nas. Nu mirosea ca cele ale bunicii ei, dar nici nu fusese cultivată într-un loc fermecat. I se încețoșară ochii de lacrimi.

Franklin dispăru în camera lui de lucru până la ora cinei. Când apăru, se uită la Evelina încruntat.

– Te simți bine, iubito? Ești palidă.

– De fapt, nu mă simt bine. Cred că am puțină febră.

Franklin îi puse o mână pe frunte.

– Nu trebuie să stai după mine. Dacă vrei să te culci mai devreme, eu o să mă culc în camera de oaspeți.

– Nu te superi?

– Bineînțeles că nu. Oricum o să lucrez până târziu. Tu du-te sus și eu o să mănânc în timp ce lucrez. Am o grămadă de terminat.

Ea îl sărută.

– Muncești prea mult.

– Știu, dar îmi place.

Ea își scoase șorțul și îl agăță pe dosul ușii.

– Pe mâine, spuse, dar Franklin își punea deja cina pe o tavă, cu mintea la alte lucruri.

Evelina stătea întinsă în pat, gândindu-se la Ezra. Se întoarse la prima zi când se întâlniseră în prăvălia lui Ercole Zanotti. El era mai în vârstă acum. Ridurile săpaseră adânc în jurul ochilor și al gurii lui, pe fruntea lui, dar tot frumos era. Fusese mereu frumos. Se imagină în brațele lui. Se gândi la asta atât de stăruitor, încât aproape îi simți

mirosul. Aproape îl simți cu adevărat. Trupul lui îi era atât de familiar, de parcă nici nu s-ar fi despărțit vreodată.

Evelina simți cum o doare tot corpul de dorul lui. Se făcu ghem și încercă să nu se gândească la viitor. Încercă să simtă recunoștință, așa cum simțea și el, pentru că se găsiseră. Era un miracol, la urma urmei. Genul acela de miracol care se întâmplă rareori. Și totuși, ea voia acum mai mult. Nu ar fi vrut să se mai despartă de el niciodată. Dar asta era o dorință prea îndrăzneață, una pe care știa că nu trebuia s-o aibă. Una pe care Dumnezeu, în marea lui înțelepciunea, nu avea să i-o îndeplinească. Dacă i-ar fi îndeplinit acea dorință, El ar fi zdrobit patru inimi nevinovate.

Ezra avea dreptate: familia era prețioasă.

CAPITOLUL 17

În dimineața următoare, Evelina luă metroul spre Brooklyn și se întâlni cu Alba în cafenea. Alba sosise la timp și aștepta la o masă din colț când Evelina intră pe ușă. Într-o haină și cu o căciulă de nurcă albă, Alba era elegantă și prețioasă. Abia după ce se asigură că Evelina îi văzuse blănurile le dădu jos.

– Un cadou de la Antonio, spuse ea degajat. Înseamnă că-i al dracului de vinovat. Despre asta-i vorba. El crede că eu nu știu. Crede că-mi poate face cadouri și eu să mă fac că nu văd. Bărbații ăștia! Oftă exasperată. De ce ne pierdem timpul? Îi aruncă o ocheadă verișoare sale. Dar tu arăți bine. Ai făcut-o pentru mine?

– Am decis că trebuie să mă străduiesc un pic mai mult. E ușor să cobori standardele, când ești măritată și ai copii.

– Vorbește pentru tine. Eu am nevoie de un pic de strălucire în viața mea. Dacă ai fi și tu la concurență cu fete cu zece ani mai tinere decât tine, să fii sigură că n-ai coborî nici un nenorocit de standard, ascultă la mine!

Evelina se așeză și comandară cafea și pateuri. Alba comandă un pahar de șampanie.

– Așa de rău e? întrebă Evelina.

Alba ridică din umeri.

– Haide să zicem doar că mă descurc.

– Nu sună deloc bine.

– Mărită-te cu un bărbat ca Antonio și vei vedea că trebuie să accepți ca parte din contract ochii alunecoși. Eu primesc bijuterii și blănuri scumpe, el are voie să se culce cu altele.

Evelina era indignată.

– Alba!

– Ăsta-i adevărul. Ție pot să-ți spun. Îi aruncă verișoarei sale o privire plină de reproș. Ce-ai vrea, să te mint?

– Bineînțeles că nu.

– Atunci nu mai face atâta pe inocenta. Nu toată lumea are un mariaj ca un pat de roze cum ai tu.

– Nu l-aș numi chiar un pat de roze.

Alba chicoti.

– Ba e un pat de roze, Evelina. Începu să-și caute prin poșetă tabachera de baga, o deschise și strecură o țigaretă între buzele ei roșii ca focul. Uite. Alba vorbea acum în colțul gurii, în timp ce-și aprinse țigareta. Am știu în ce mă bag când m-am măritat cu el. Mă rog, o parte, cel puțin. Nu chiar tot. Dar nu am fost naivă.

– Îl mai iubești?

Alba suflă fumul în aerul dintre ele.

– Iubire, ce-i aia? Eu nu știu. Sunt prea aproape ca să văd pădurea de copaci.

Chelnerul le aduse comanda. Alba luă o gură de șampanie.

– Presupun că îl iubesc. Doar e tatăl copiilor mei. Mă uit la nevestele fraților și colegilor lui, dacă se pot numi colegi rudele cu care lucrezi. Toate-s la fel. Cum ne-am așternut așa dormim.

– Ce deprimant, spuse Evelina, luând o gură de cafea și gândindu-se la Ezra în atelierul lui, așteptând-o să apară.

Șampania începu să-și facă efectul și Alba își relaxă umerii.

– N-ar trebui să mă plâng. Am o viață frumoasă. Uite. Alba ridică mâna și-i arătă o brățară cu diamante strălucitoare. Mă răsfață. Nu pot spune că nu face asta. Am tot ce îmi doresc. Tot ce pot cumpăra cu bani.

– Și atunci, ce-ți lipsește?

Alba râse.

– Antonio.

Alba stătu mai mult decât se așteptase Evelina. Bău încă un pahar de șampanie și mai fumă câteva țigări. Nu o întrebă nimic pe Evelina despre viața ei, lucru tipic pentru Alba, dar nu conteni să povestească despre propriile necazuri, eliberându-se de toate în fața verișoare sale și apoi ieșind din restaurant la unsprezece, ușurată.

Evelina o îmbrățișă și o conduse la un taxi, apoi se răsuci pe călcâie și se îndreptă spre atelierul lui Ezra. Nu-i venea să creadă că era aici, în Brooklyn, în drum spre Ezra. Părea suprarealist, de parcă trăia un vis.

Găsi ușor atelierul. *Lutierul Gandolfi*, sta scris cu litere mari, aurii, formând o arcadă, pe vitrina de sub o marchiză verde festonată. Pe o platformă din spatele geamului erau expuse chitare, viori și un violoncel. Inima Evelinei începu să bată cu putere. Trase aer în piept și împinse ușa. Un clopoțel sună exact ca pe vremuri, în prăvălia lui Ercole Zanotti. O femeie ce rodea capătul unui creion și răsfoia un registru ridică privirea din spatele tejghelei.

– Bună dimineața, spuse ea și zâmbi.

Avea ochi încercănați, nas acvilin și vorbea cu un accent puternic pe care Evelina nu îl recunoscu.

– Am venit să-l văd pe Ezra Zanotti, spuse Evelina, încercând să nu pară vinovată, chiar dacă femeia habar n-avea cine era, nici că fusese o adulteră cu o zi înainte și i-ar fi plăcut să repete experiența.

– E jos. Femeia se ridică de pe taburet. Veniți, vă conduc eu.

O conduse pe Evelina în spatele atelierului și îi indică o scară îngustă ce cobora.

– Ezra, te caută o doamnă, strigă ea.

Pe urmă îi făcu semn din cap Evelinei să coboare.

Atentă să nu alunece pe trepte de atâta entuziasm, Evelina coborî încet.

Ezra apăru în capătul scării. Îi zâmbi și îi întinse mâna. Evelinei i se umplu pieptul de bucurie. Își puse mâna într-a lui și îl privi admirativ. Ezra, care se întorsese din morți. Îi veni să se arunce în brațele lui, dar observă un bătrân cu barbă albă și șorț maro uitându-se la ei de după bancul de lucru și se abținu.

– Dă-mi voie să-ți fac cunoștință cu Giuseppe Gandolfi, spuse Ezra în italiană.

– Proprietarul. E o plăcere să vă cunosc, spuse Evelina, străduindu-se să se stăpânească.

– Plăcerea e de partea mea, spuse Giuseppe, ochii lui verzi scânteind de interes. Ezra mi-a povestit totul despre dumneata. Evelina se întrebă cât de mult îi povestise și se încruntă. Cât a trecut de când v-ați văzut ultima oară? Zece ani? Asta e chestia cu New Yorkul ăsta: e o oală mare, plină cu imigranți, dar vechii prieteni se regăsesc cumva până la urmă. Ar trebui să se numească Orașul Miracolelor.

– De unde sunteți? întrebă ea, recunoscându-i accentul din nordul Italiei.

– M-am născut la Casale Monferrato. Evelina încuviință din cap. Așezarea nu era departe de Vercellino. Pe urmă, m-am mutat la Milano.

– A învățat să facă viori de la Leandro Bisiach însuși, în atelierul lui din Milano, spuse Ezra. Evelina nu știa cine era Leandro Bisiach, dar presupuse, după admirația de pe chipul lui Ezra, că era cineva important. Vino să-ți arăt ceva.

Evelina îl urmă până în fața unui perete pe care erau expuse plăci de lemn în forma corpului de vioară.

– Acest tipar i-a aparținut lui Bisiach însuși, spuse el, ridicând o placă din cârlig. L-a făcut studiind un Stradivarius. Își trecu degetele lungi de-a lungul curburilor. Nu-i așa că-i frumos?

Evelina voia să fie de acord cu el, dar ei i se părea doar o simplă bucată de lemn vechi.

– Eu cred că toată încăperea asta este frumoasă, spuse ea. Este o minunată grotă a creativității.

Era atelierul unui artist, cu bancuri de lucru și rafturi de unelte – atât de multe unelte, de diferite forme și mărimi, încât nici nu-și putea imagina la ce foloseau toate. Erau acolo viori, violoncele și chitare în diferite stadii de execuție, cutii cu lac și ulei, borcane cu pensule, diverse mașinării și plăci din lemn de arțar și de platan așezate ordonat, una peste alta. Locul mirosea a lemn și a lac, ca atelierul unui tâmplar.

– Dumneavoastră și cântați la instrumentele astea? îl întrebă pe Giuseppe.

– Când am timp, răspunse el și zâmbi, dezvelind niște dinți strâmbi, galbeni. Problema este că avem prea multe reparații de făcut. Nu știu ce fac oamenii cu instrumentele lor. Poate că le folosesc ca să-și dea în cap unii altora. Oftă. Mi-ar plăcea să am mai mult timp să fac unele noi, dar solicitările de reparații continuă să vină și mie nu-mi place să refuz pe nimeni. Uneori primim câte un frumos instrument vechi, și atunci devine interesant. Știi, cineva a adus odată un Raffaele Fiorini la restaurat, de curând. Se opri puțin din ce făcea și trase aer pe nări, sărutând apoi vârfurile degetelor. Sublim.

Evelina râse.

– Și acum la ce lucrați? întrebă, apropiindu-se de bancul lui de lucru, ca să se uite mai bine.

– Lucrez la o vioară nouă. Trebuie să ținem pasul cu cererile de noi instrumente, cât și cu cele de reparație și de restaurare a celor vechi. Modelez acum capul, sau melcul, dintr-o bucată de lemn de arțar, pe care îl voi lipi pe urmă de corp.

– Este un talent deosebit, iar dumneavoastră lucrați atât de frumos! exclamă ea, privindu-l pe Giuseppe cum ciopleşte fâșii fine de lemn.

– Ai dreptate, am șaptezeci și cinci de ani, am deprins măiestria.

Ea râse din nou.

– Așa cred și eu. E ca a doua natură. Se întoarse spre Ezra. Faci și tu viori noi sau repari doar din cele vechi?

– Le fac și eu, răspunse el, venind în spate și punându-și o mână pe umărul ei. Mâna aceea, așezată cu atâta nonșalanță pe paltonul ei, îi atrase toată atenția. Este fantastic să faci un instrument atât de frumos. Și fiecare bucată este diferită pentru că este cioplită de mână. Nu mă pot imagina făcând altceva.

– L-ai auzit vreodată cântând? întrebă Giuseppe. Pe urmă râse. Bineînțeles că l-ai auzit. Cântă ca un profesionist, dar nu vrem să i se urce la cap, așa că nu mai spunem nimănui.

Ezra râse și o bătu pe Evelina pe umăr.

– Eu o să ies acum cu prietena mea, la un prânz timpuriu. Vrei să-ți aduc ceva?

– Nu, îndelung suferinda mea nevastă mi-a pregătit un sendviș cu focaccia. Dacă nu-l mănânc, o să se simtă jignită. Și ea face sendvișuri bune. Mai bune decât orice poți cumpăra din magazin.

– Mi-a făcut plăcere să stăm de vorbă, Giuseppe. Sper să ne mai întâlnim, spuse Evelina.

Giuseppe încuviință din cap.

– Poți trece pe-aici oricând dorești, spuse. Atât timp cât nu ne distragi prea mult atenția de la muncă.

Zâmbi și se uită după ei îndreptându-se spre scară.

După ce ieșiră în stradă, Ezra o întoarse pe Evelina cu fața la el și o sărută pe buze. Ea se îngrozi că ar fi putut fi văzută de cineva cunoscut, chiar dacă nu mai fusese niciodată pe strada aceea.

– Ezra, n-ar trebui, spuse, împingându-l ușor de lângă ea. E periculos.

– Eu cred că suntem în siguranță aici.

– Nu poți fi sigur.

– Să mergem, atunci. Într-un loc unde să *putem* fi siguri.

Evelina știa că nu ar fi trebuit. Fusese necredincioasă deja o dată și se putea ierta; fusese un moment de șoc și uluire pentru că-l găsise în viață. Își pierduse mințile și acționase din impuls. Greșise, dar avea o justificare, cel puțin pentru ea însăși. Acum, însă, era cu mintea limpede, iar șocul și uluirea se spulberaseră, transformându-se în bucurie și recunoștință. Nu avea scuze, nici justificări – nici măcar pentru ea însăși. Ce era pe cale să facă era greșit. Și totuși, reveni în

apartamentul lui. Imediat ce intrară, ea se trezi lipită de perete, cu el sărutând-o și dezbrăcându-i paltonul, în timp ce ea i-l descheia pe al lui. Nimic nu-i putea opri. Dialogul din capul ei încetă. Argumentele se terminară. Ce era bine, ce era greșit în toată situația aceea – totul se topi într-o nevoie urgentă de-a fi apropiați. Cât de apropiați puteau fi doi oameni. Ar fi vrut să se încolăcească în jurul lui.

După aceea, rămaseră întinși în pat, la fel cum făcuseră și cu o zi în urmă, și vorbiră. Își amintiră de Villa L'Ambrosiana, de vara lui 1943, dinainte ca războiul să coboare o umbră neagră peste regiunea lor de Italia scăldată în aur, aruncându-i pe toți în ghearele pericolului și, în cele din urmă, ale suferinței sufletești. Își amintiră de drumurile cu bicicleta, de picnicurile lor, de lungile după-amiezi când obișnuiau să stea întinși la soare, în lanurile de maci, urmărind trecerea norilor. Își amintiră de mesele din casa Fiorucciei și a lui Matteo și de clipele furate din prăvălie, când tatăl lui nu se uita. Amintirile lor comune săpaseră adânc, ca niște pârâiașe tainice, mult dincolo de suprafață, acolo unde nimeni nu le putea vedea. Ele le aparțineau doar lor și nimănui altcuiva, iar când vorbeau despre ele, le aduceau la suprafață, ca să strălucească și mai puternic.

Făcură dragoste din nou, de data asta, lent. Evelina se simți din nou ca în tinerețe, când făcea dragoste cu Ezra în capelă, explorându-se unul pe celălalt pentru prima oară. Fiecare atingere, o încântare. Excitați de cea mai mică mângâiere. Când veni timpul să se despartă, Evelina nu întrebă ce urma să facă. Nu încercă să repare viitorul. Știa că aveau să se revadă cumva. Aveau să iasă cumva la liman.

Evelina se întoarse în apartamentul ei din Manhattan, iar Ezra în atelierul lui și la vioara pe care o repara. Evelina își spuse că distanța dintre ei nu se mai simțea atât de mare, ca atunci când fuseseră separați de moarte. Era recunoscătoare că el trăia. Recunoscătoare că era în New York. Recunoscătoare că se regăsiseră.

Evelina simți brusc dorința arzătoare să se reapuce de cântat la pian. Nu mai atinsese clapele de pe vremea când Ezra fusese arestat, dar acum, că el se întorsese, simțea un flux de energie din nou, pulsând dinspre inimă către degete, care o furnicau de dorința de a da expresie celor mai profunde sentimente ale ei. Dar apartamentul nu era suficient de mare ca să poată găzdui un pian adevărat.

A doua zi, se întâlni cu Ezra în față la Gandolfi și merseră direct în apartamentul lui. După ce făcură dragoste, Ezra își aprinse o țigară și Evelina pregăti două cafele espresso la cafetiera de aluminiu, așa cum obișnuiau cândva să facă acasă. Mirosul de cafea măcinată umplu apartamentul cu un plăcut sentiment de nostalgie, iar ea se așeză cu picioarele încrucișate pe pat, ca să savureze clipa.

– Ce faci tu toată ziua, Eva? întrebă Ezra.

– Pictez.

– Mă bucur c-o faci încă. Fioruccia spunea mereu că ești talentată.

– Era ea drăguță. Știi, am făcut portretul Fiorucciei din memorie. Seamănă destul de bine. L-am înrămat și l-am pus în fața patului meu.

– I-ar fi plăcut asta.

– Mă întreb dacă ea știe.

– M-ai desenat și pe mine?

Ezra îi zâmbi pe deasupra ceștii de cafea și pe Evelina o surprinse din nou umorul lui, felul în care nu făcea mare caz din toți anii cât fuseseră separați și de faptul că ea îl crezuse mort.

– Nu, pe tine nu te-am desenat.

– De ce?

Ea ridică din umeri.

– Nu știu. Poate că am crezut că nu ar fi cinstit față de soțul meu.

– Doamne ferește să fii necinstită față de Franklin.

Ezra râse și ochii lui cenușii licăriră malițioși.

– Ezra! Aia a fost atunci. Asta este acum. E altceva.

– Eu nu cred că faci nimic rău dacă-ți desenezi fostul iubit, fostul iubit *mort*. Cât despre ce facem noi acum… păi…

Ea își plecă privirea.

– Ar fi fost prea dureros.

– Mă poți desena acum, când sunt în fața ta. Arăt mai bine viu.

Ea râse.

– Ai arătat mereu bine în amintirea mea, Ezra. Acolo nu ai murit niciodată. Doar în coșmarurile mele. Evelina nu voia să se gândească la alea. O să te desenez, sugeră ea. Mi-ar plăcea s-o fac. Mi-am desenat familia de atâtea ori, că am nevoie de o față nouă.

– La pian mai cânți?

– Nu am mai cântat de când te-au prins.

– De ce nu?

– Pentru că te-ai dus.
– Dar acum m-am întors, trebuie să te reapuci de cântat.
– Nu am pian.
– Ia-ți unul fără coadă.
– Nu am spațiu.
– Nici de o pianină? Se fac unele destul de bune la un atelier de lângă al nostru. Pot să aranjez eu, dacă vrei. Ți-l pot trimite acasă.
Evelina era încântată.
– Mi-ar plăcea mult! exclamă ea fericită. Desigur, îl voi plăti.
Sau, mai degrabă, Franklin va plăti, își spuse ea în gând. Era oare necinstit să ceară să fie ăsta cadoul ei de Crăciun?
– Așa facem, spuse Ezra. Se dădu jos din pat și începu să se îmbrace. Vino, vreau să-ți arăt ceva.
Evelina se îmbrăcă și se duse după el, la geamul din bucătărie. El îl ridică și ieși pe scara de incendiu.
– Sper să merite, spuse ea, luându-l de mână și ieșind cu greutate.
– Merită, spuse el cu un zâmbet.
După ce ieșiră pe scara de incendiu, ea urcă după el pe acoperiș, întrebându-se ce era atât de important de o târâse el până acolo ca să-i arate. Acoperișul clădirii era plat și presărat cu frunze aduse de vânt. Evelina privi împrejur încântată. Acoperișurile și zgârie-norii din Brooklyn se întindeau în jurul lor ca o altă lume de beton și sticlă. Ezra se întinse. Bătu cu palma pe locul de lângă el.
– Vino, trebuie să te întinzi lângă mine.
Evelina se bucură că nu plouase. Făcu ce i se ceru. Ezra îi luă mâna și i-o strânse. Priviră împreună cerul, așa cum obișnuiau să facă acasă, în Piemont. Evelina trase adânc aer în piept. Vederea cerului albastru și a norilor făcu să-i revină toate amintirile, ca o melodie de mult uitată, și simți căldura familiară răspândindu-i-se prin tot corpul, umplându-i-l de fericire și iubire. Putea să uite împrejurimile și să dispară în albastrul nemărginit, care era același oriunde te-ai fi uitat. În cele din urmă, Ezra vorbi.
– Îmi place să urc aici. Mă las să plutesc, ca un balon, până sus, la nori. Uneori este senin, alteori, înnorat, dar de fiecare dată, uit de mine. În clipele astea mă simt cu adevărat eu însumi.
Evelina auzea vuietul traficului de pe străzile de jos și vaietul îndepărtat al unei sirene, dar se simțea detașată, ca și cum ei ar fi

aparținut unui alt timp și spațiu.

– Ce vrei să spui prin cu adevărat tu însuți? întrebă ea.

– Nelegat de nimic. Nici de numele meu, nici de trupul meu, de istoricul meu, de experiențele mele, nici de povestea mea. Sunt doar într-o stare de a fi. Multă pace. Simt vântul pe față, soarele pe piele și nu mă gândesc la nimic… E greu de explicat. Dar simt energia care este a mea.

– Mai mergi la sinagogă? întrebă ea.

– Nu. Nu am mai fost de când eram în Vercellino.

– Lagărul te-a făcut să te îndoiești de existența lui Dumnezeu?

Evelina auzise supraviețuitori vorbind despre cum răul pe care îl trăiseră acolo îi făcuse să-și piardă credința.

– Dumnezeu nu a fost acolo. Dacă există, se uita în altă parte. Dar eu n-am să-l las pe Hitler să mă înfrângă. Cea mai mare răzbunare este fericirea mea și eu intenționez să-mi găsesc bucuria în orice. În *viață*. În cer, în nor, păsări, chiar și în sunetul camioanelor și al sirenelor și al bormașinilor. Există frumusețe în toate, dacă o cauți. Fiecare zi în care găsesc motiv de bucurie este o sărbătoare a sfidării oamenilor. Un triumf al binelui asupra răului. O confirmare a faptului că trăiesc. Cu sau fără Dumnezeu, singura cale prin care pot găsi un scop în cele trăite este să fi învățat ceva de acolo. Eu asta am învățat. Să *trăiesc*.

Evelina îi duse mâna la buze și i-o sărută. Pe urmă rămaseră un timp în tăcere, uitându-se la cer.

Evelina dobândi o nouă rutină, de a se întâlni în fiecare zi cu Ezra la prânz. Era simplu, lua metroul spre Brooklyn și se întâlneau în apartamentul lui. Pianina, cadoul de Crăciun de la Franklin pentru Evelina, sosi și ea începu să cânte. Degetele ei nu uitaseră și începură să se reinstaleze în vechile acorduri și armonii, de parcă nu le-ar fi părăsit niciodată. Evelina reîncepu să se lase în voia imaginației, așa cum o învățase Ezra să facă. Era o pasăre, cu aripile larg deschise, plutind pe deasupra munților din Piemont, plonjând către plantațiile de orez și printre șirurile ordonate de viță-de-vie sau de măslini. Melodiile ei o duceau înapoi acasă, la grotele pline de mușchi de la Villa L'Ambrosiana, și Ezra era acolo, pentru că și el aparținea acelor grădini, alături de ea.

Evelina își luă blocul de desen și îi făcu portretul. Îi plăcea să traseze cu cărbunele liniile feței lui, mângâindu-i trăsăturile cu privirea concentrată. Îl desenă cu spatele sprijinit de perne, cu țigara

fumegându-i între degete, privind-o cu pleoapele grele și ochii adormiți. Îi urmă linia buzelor, curba bărbiei, contururile senzuale ale unei fețe pe care o sărutase de o mie de ori în imaginația ei și alte sute de când se întorsese din morți. Părul i se rărea și încărunțea prematur. Fusese cândva des și creț, de culoarea pământului. Dar experiențele și traumele își puseseră amprenta peste el. Evelina evita să se uite prea adânc în ochii lui, de teamă să nu-i vadă suferința acolo, suferință pe care nu avea tăria să i-o înfrunte. Dar Ezra nu voia să vorbească despre trecut. Trăia clipa, prețuindu-și libertatea și viața; cum altfel să trăiască cineva care, doar prin mila Domnului, a reușit să revină din abis?

Lunile treceau, și această nouă rutină deveni parte din viața ei. Deși Evelina știa că îl înșela pe Franklin, nu i se părea tocmai ca o trădare. Pe Ezra îl iubise înaintea lui. Ei erau ca două jumătăți ale aceluiași întreg. O expirație și o inspirație, ce nu pot exista separate una de cealaltă. Franklin era tot mai ocupat la serviciu. Slujba lui îl solicita mereu mai mult. Responsabilitățile sporeau cu fiecare pas înainte pe care îl făcea. Evelina era mereu acasă când el se întorcea, la finalul zilei. Îi pregătea cina, îl asculta vorbind despre el, pe urmă îi punea o cană de ciocolată fierbinte pe masa de lucru, când el continua să muncească mult după ce ea termina de strâns și de spălat vasele. Dacă n-ar fi fost Ezra, s-a fi simțit neiubită și ignorată, dar datorită lui, accepta comportamentul compulsiv al soțului ei, iar Franklin era recunoscător că îl înțelegea, fără să-și pună problema originii acestei îngăduințe.

Pe urmă, la un sfârșit de săptămână din primăvara următoare, când Franklin trebui să plece la Boston cu afaceri, Evelina își petrecu după-amiaza cu Ezra, lăsând copiii cu Zofia. Se plimbară prin parc, pe sub copacii ale căror frunze abia începeau să înmugurească. Petalele erau suflate de vânt, iar trilurile păsărilor umpleau văzduhul. Viața vibra puternic în toate colțurile și aerul era încărcată de mireasma dulceagă a fertilității și regenerării. Se așezară pe o bancă și priviră fluviul. Câteva ambarcațiuni se deplasau lent pe apă ca niște rațe, iar soarele, strălucitor și auriu, sălta peste undele din urma lor.

– Vreau să-ți spun ce mi s-a întâmplat după arestare, spuse el.

Evelina se încordă.

– Dacă ești pregătit, răspunse ea, știind că nu avea să fie plăcut pentru el să se întoarcă într-un loc atât de întunecat.

Ezra se uită la numărul tatuat pe interiorul antebrațului și trase aer în piept.

– O să-ți spun ce s-a întâmplat, Eva, pentru că trebuie să-ți spun. Și pe urmă, n-o să mai vorbesc despre asta niciodată.

CAPITOLUL 18

În iunie, Evelina primi un telefon de acasă. Era mama ei, ca să-i spună că Nonna Pierangelini murise. Deși Evelina știuse că era puțin probabil să-și mai revadă vreodată bunica, certitudinea morții ei o afectă serios. Își aminti ultima oară când o văzuse prin luneta automobilului, o siluetă mărunțică, îmbrăcată în negru, fluturând o batistă albă. „Lumea e plină de capcane“, spusese ea. „Diavolul ți le pune în cale ca să te încerce.“ Oare bunica ei știuse că Evelina avea să fie încercată? Să fi știut ea cumva că Ezra era în viață și să fi prevăzut necazurile de la orizont?

Franklin reacționă cu empatie. Își scoase ochelarii și se uită la soția lui într-un fel în care nu o mai privise de multe luni. Văzând-o cu adevărat și înțelegându-i nevoile.

– De ce nu te duci să-ți vizitezi familia? sugeră el. Zofia poate avea grijă de Ava-Maria cât timp ai fi plecată, iar pe băieți îi poți lua cu tine. Aș veni și eu cu tine, dacă n-aș avea atât de lucru.

Evelina îi fu recunoscătoare pentru empatie.

– O, nu știu ce să zic. E drum lung…

– N-ai mai fost acasă de când ne-am căsătorit. Ar trebui să mergi să-ți vezi părinții și pe Benedetta.

Evelina se gândi câteva clipe. Reticența ei nu avea legătură cu voiajul în sine, ci cu Ezra. Dacă ar fi plecat în Italia, ar fi urmat să lipsească trei săptămâni, cel puțin. Știa că nu putea sta departe de el atât timp. Nu era sigură nici c-ar fi putut sta departe de Ava-Maria. Dar moartea bunicii ei scotea în evidență fragilitatea vieții, iar ea știa că, dacă nu era atentă, anii aveau să treacă și, unul câte unul, oamenii care însemnau cel mai mult pentru ea aveau să fie din ce în ce mai îndepărtați, până când, în cele din urmă, aveau s-o urmeze pe Nonna Pierangelini în lumea de dincolo, lăsând-o pe Evelina cu un profund regret că nu făcuse efortul să-i viziteze când avusese ocazia. La urma urmei, Italia nu era chiar atât de departe.

Când îi povesti lui Ezra, el făcu o propunere îndrăzneață.

– Dacă aștepți până în august, Giuseppe va închide atelierul o lună întreagă, pentru că va fi prea cald în oraș, și va pleca împreună cu soția lui în Toscana. Aș putea veni cu tine.

Evelina se înfioră auzind propunerea. Era periculos, și totuși irezistibil.

– Ai vrea să te întorci în Vercellino? întrebă ea, surprinsă.

– Nu, m-aș duce în Toscana cu Giuseppe și ne-am întâlni la Florența. Tu ai putea să-ți vizitezi familia și pe urmă să iei un tren spre sud și să petreci un timp cu mine. O săptămână, zece zile, două săptămâni? Doar noi doi.

Cu cât se gândea mai mult, cu atât ideea părea mai simplă. Dacă pleca în august, îi putea lua și pe băieți cu ea. Ava-Maria era prea mică, iar Zofia ar fi fost bucuroasă să aibă grijă de ea, însă băieții erau suficient de mari ca să aprecieze călătoria și i-ar fi putut lăsa cu Benedetta cât timp ea ar fi fost în Florența. Începu să se simtă entuziasmată. Ar fi fost un vis să-și petreacă o bucată de timp cu Ezra undeva unde nu trebuia să fie permanent conștientă de infidelitatea ei și de ticăitul ceasului.

Câteva luni mai târziu, Evelina se afla pe un vapor cu aburi, traversând Atlanticul cu Aldo și Dan. Fusese greu să-și ia rămas-bun de la Ava-Maria, dar Franklin o liniștise, ținând-o pe fetița lor în brațe și spunându-i Evelinei că el și Zofia aveau s-o țină ocupată, ca să nu aibă timp să-i fie dor de mama ei. Ava-Maria ridicase mânuța și o fluturase în semn de rămas-bun când vaporul, mârâind ca o bestie trezită din somn, ieșise lent din port, iar Evelina trebuise să întoarcă spatele imaginii greu de îndurat.

Traversarea nu fusese tot timpul lină, dar băieților li se păruse amuzant să se rostogolească în paturile lor suprapuse. Evelinei îi fusese rău, dar încercase să se concentreze cu gândul la Florența, imaginându-se în plimbări pe străzile pietruite, de mână cu Ezra, așa cum visase cândva, demult, s-o facă în Vercellino, înainte ca războiul să-i spulbere visurile. Stătuse întinsă în patul din cabina ei de clasa întâi, gândindu-se la ce-i spusese Ezra când stătuseră împreună pe bancă. Îi dezvăluise povestea lui fără emoții, impasibil, de parcă i se întâmplase altcuiva. Acum, stând în patul acela și încercând să împiedice imaginile pe care mintea ei le tot plăsmuia – groaznice în caracterul lor sumar, căci cum ar fi putut cineva care nu fusese acolo să le înțeleagă pe deplin? –, își dădea seama de ce: pentru că singura cale de supraviețuire pentru Ezra era să se separe de ele. Experiența lui la Auschwitz fusese atât de cumplită încât sfida capacitatea de înțelegere a oricui. Dar el nu voia

altceva decât să fie ascultat. Evelina nu prea avusese cum să-l consoleze, dar îi putuse acorda deplina ei atenție.

După capturare, Ezra fusese dus la Fossoli, lângă Capri, un lagăr condus de italieni pentru evreii din Italia și pentru prizonieri de război englezi și americani. Fusese ținut acolo o lună. De la Fossoli, fusese transferat la Monowitz, unul dintre lagărele din complexul Auschwitz. Unsprezece luni de muncă trudnică îndurase acolo, înainte ca rușii să-i elibereze. Germanii, văzând că aliații înaintau, încercaseră să evacueze toți prizonierii, trimițându-i într-un marș al morții de la Auschwitz la Buchenwald și Mauthausen, cu intenția de a-i omorî pe toți cei rămași în urmă pentru că erau prea bolnavi pentru a fi expediați. Dar viteza avansului trupelor rusești îi forțase să-și modifice planurile și să fugă. Pentru că Ezra era în tabăra celor bolnavi, având scarlatină, a fost salvat în felul ăsta. Totuși, avusese nevoie de nouă luni ca să ajungă acasă, traversând Europa pe jos sau cu trenul.

Evelina ascultase. Ezra nu își temperase povestea cu umor, ci îi prezentase faptele așa cum se petrecuseră, frământându-și mâinile, privind în gol peste golf. Nu dorise milă, doar recunoașterea situației prin care trecuse. Nu o scutise de nici una dintre orori, iar ea se ținuse tare, încordându-și gâtul și maxilarul ca să nu plângă pentru el și familia lui, căci nu dorise să fie *el* nevoit să o liniștească pe *ea*, ea care trăise războiul în atmosfera sigură a Villei L'Ambrosiana. Cum putea să arate ea emoție când el nu arăta deloc?

Încercase și ea să-și concentreze privirea asupra fluviului, acordându-i lui Ezra timpul și liniștea în care să vorbească. După ce terminase, ea îl luase de mână și rămaseră așa împreună, pe banca aceea, fără să mai spună vreun cuvânt. După mult timp, el o strânse la piept – singura persoană care îi mai rămăsese pe lume – și-i murmură un „Mulțumesc".

Acum, în întunericul cabinei sale, Evelina plângea. Pentru Ezra, pentru Ercole și Olga, Fioruccia și Matteo și pentru toată familia lor. Și mai plângea pentru milioanele de suflete înghițite de acel vârtej al răului. Pe urmă se îndoi din nou de Dumnezeul care îngăduise să se întâmple așa ceva.

Dan și Aldo se arătară încântați de Italia. Totul era nou și diferit, iar întrebările lor aveau ritmul unei mitraliere, zgomotoase și fără întrerupere. Tani îi așteptase la gara din Vercellino. Era mai bătrân

acum. Părul i se rărise și fața i se supsese cum n-o mai avusese niciodată. Ciufuli părul băieților și le vorbi în italiană, pe urmă își dojeni fiica pentru că nu-i învățase limba lor maternă.

– Am încercat, explică ea, urmărindu-l cum ridică valiza îi portbagaj. Dar e mai simplu să vorbești limba pe care o vorbesc toți ceilalți din jurul tău.

Când ajunseră, în sfârșit, la Villa L'Ambrosiana, mama ei și Benedetta ieșiră grăbite din casă ca să-i întâmpine. Părul Artemisiei albise. Era tot lung și creț, dar timpul îi furase desimea și luciul. Chipul ei, însă, devenise și mai frumos cu vârsta. Arăta ca o frumoasă pasăre de pradă, cu nasul acela acvilin și privirea incisivă. Femeile se îmbrățișară, apoi Evelina își prezentă fiii bunicii și mătușii lor. Artemisia îi strânse aproape să-i strivească la pieptul ei parfumat. Dan se strâmbă, dar Aldo încercă politicos să-și amintească niște cuvinte italiene din puținele pe care le știa de la mama lui. Benedetta îi luă pe copii cu ea și merseră în căutarea copiilor ei, care se jucau în grădină.

Costanza stătea pe terasă, îmbrăcată în negru, fumând o țigară și bând un pahar de vin. Evelina n-o văzuse niciodată în negru. Arăta neobișnuit, ca un vultur, stând acolo de una singură, ușor cocoșată deasupra paharului de vin.

– Vrea să moară, îi spuse Artemisia Evelinei din colțul gurii. Zice că nu poate trăi fără soră-sa.

– Mă duc să vorbesc cu ea, spuse Evelina și se duse să o salute.

Costanza ridică ochii grei către strănepoata ei și reuși un zâmbet anemic.

– Ah, Evelina! Așadar, nu ne-ai uitat, totuși.

Evelina trase un scaun și se așeză lângă ea. Costanza îi luă mâna între mâinile ei bătrâne. Evelina observă că nici măcar nu se sinchisise să-și dea unghiile cu ojă. Părul ei arăta ca și cum n-ar mai fi fost periat de multă vreme și era prins în agrafe în creștetul capului doar ca să nu-i vină peste față, și nu ca să aibă vreun stil anume. Era de un cenușiu mat, cu șuvițe mari albe ca varul. Ochii ei aveau încă o frumoasă nuanță căpruie, iar lumina din ei nu pălise încă.

– Nu v-aș uita niciodată, o asigură Evelina. Regret doar că nu am ajuns s-o mai văd pe Nonna.

– S-a stins liniștită în somn, spuse Costanza, bătând ușor mâna Evelinei. Sunt sigură că mă așteaptă la porțile raiului, să vin și eu

înainte să intre. Așa soră a fost, înțelegi tu. Mereu se gândea la ceilalți, mai ales la mine. Eu nu m-am măritat niciodată pentru că n-am avut nevoie s-o fac. Am avut-o mereu pe ea. Și nu am mai vrut pe altcineva. A fost sufletul meu pereche, înțelegi tu, și eu nu mai sunt nimic fără ea.

– Asta nu-i adevărat, Costi. Ea nu ar vrea să fii tristă. Sigur se întreabă de ce porți negru.

– Eu o aștept pe doamna cu coasa, să vină să mă ia, spuse ea, scuturând țigara în scrumieră.

– Dar tu nu ai mai purtat niciodată negru.

– Port negru ca să-mi cinstesc sora.

– Dar ea a murit acum două luni. Sunt sigură că i-ar plăcea să te vadă purtând din nou culori. Ai arătat mereu atât de spectaculos în culori!

– Cred că zilele alea s-au dus, drăguță. Sunt bătrână și obosită. Da, sunt foarte obosită. Mi-aș dori să mă întind într-o criptă răcoroasă și să dorm o eternitate.

Evelina râse.

– Iar eu mi-aș dori să-ți fac manichiura.

– Serios? Costanza se încruntă. Chiar nu mai are rost. Când nu mai faci față situației, s-a zis, nu mai e cale de întoarcere. Cui îi mai pasă dacă unghiile mele sunt date cu ojă sau nu?

– Mie îmi pasă.

Costanza îi dădu drumul mâinii și își trecu degetele peste obrazul Evelinei.

– Ești o dulce. Ai fost mereu o dulce. Deși un pic cam obrăznicuță. Spune-mi, cum îți merge în America? E-adevărat că pizza de acolo e mai bună?

– Nu, nu este mai bună acolo, dar e destul de bună.

– Cum îl cheamă pe soțul tău?

– Franklin.

– Exact. Îmi amintesc că era frumos.

– I-am adus cu mine pe doi dintre copiii noștri. Aldo și Dan. Abia aștept să faceți cunoștință.

– Mi-ar fi plăcut să-i cunoască și bunica ta. Ea iubea copiii. Costanza oftă. Copiii o iubeau și ei. Cu mine erau mereu suspicioși. Dar pe ea au iubit-o mereu. Tu câți ai?

– Trei.

– Da, exact. Mai uit lucruri, înțelegi tu. Îmi intră pe-o ureche și îmi iese pe cealaltă și la mijloc rămân doar câteva. De obicei, alea care nu contează mai deloc. Asta este. Bunica ta nu uita niciodată nimic. Și a fost o foarte pricepută jucătoare de cărți, până la sfârșit. Șireată ca o vulpe. Deși nu arăta așa. O, îi prostea pe toți pentru că era rotunjoară și molicică și avea un zâmbet blând. Toată lumea credea că *eu* eram aia șireată. Dar ea era mult mai șireată decât mine. Eu am avut amanți, mulți amanți, și nu regret aventura cu nici unul dintre ei. Costanza strâmbă din nas. Mă rog, nu e chiar așa. De unul sau doi dintre ei m-aș fi putut lipsi. Dar dacă ți-aș spune că bunica ta a avut un amant cât a fost măritată cu bunicul tău, m-ai crede?

– Nu cred, Costi, spuse Evelina, întrebându-se încotro se ducea conversația aceea.

– Înțelegi tu? O vulpe vicleană a fost bunica ta și a reușit să vă prostească pe toți. Costanza râse. Stinse țigara și scotoci prin poșetă după alta. L-ai adus cu tine pe… cum ziceai că-l cheamă?

– Franklin.

– Franklin. L-ai adus și pe Franklin cu tine?

– Nu, doar băieții.

Costanza arcui o sprânceană.

– Ești o soție bună, Evelina?

– Da, Costi, sunt.

– Bravo. Nu vreau să-ți vină idei, acum că ți-am divulgat secretele astea despre bunică-ta.

– N-o să-mi vină.

Costanza pufăi din țigară în timp ce o aprindea cu bricheta și capătul i se lumină incandescent. Își privi unghiile.

– Crezi că poți face ceva cu astea?

– Sunt sigură că da, spuse Evelina. Cred că Nonna ar vrea să ai unghiile roșii.

– Poate. Dar mai întâi, unde sunt copiii ăia ai tăi?

– Bună întrebare, spuse Evelina și se ridică.

– Își caută rădăcinile, spuse Costi și observând că paharul ei de vin era gol, se uită împrejur după menajeră, ca să-i aducă încă o sticlă.

Această călătorie îi plăcu Evelinei mai mult decât atunci când venise cu Franklin, imediat după căsătorie. Acum că Ezra revenise în viața ei, nu-l mai plângea. Nu se duse cu bicicleta în oraș, ca să-i caute

fantoma prin vitrina vechiului magazin al lui Ercole Zanotti. Nici nu mai intră, tremurând toată, în capelă, ca să-și amintească, pentru că Ezra nu mai era în trecut, ci în prezentul și viitorul ei. Se bucură de prezența ei la Villa L'Ambrosiana, eliberată de poverile pierderii și ale regretului, de apăsarea amintirilor și a durerii, așteptând nerăbdătoare călătoria la Florența, cu inima încărcată de așteptări pline de bucurie.

Se duse la mormântul bunicii ei. Nonna Pierangelini era înmormântată în cripta familiei din cimitirul din Vercellino, alături de Bruno, de soțul ei, și de fiii pe care îi pierduse când erau mici. Evelina culesese un buchet de flori din grădină, flori sălbatice, de acelea care știa că i-ar fi plăcut bunicii ei. Le puse într-o vază, înlocuindu-le pe cele ofilite care erau deja acolo. Apoi închise ochii și rosti o rugăciune. Își dădu seama, în timp ce citi inscripțiile de pe plăcuțe, că numele ei nu avea să fie printre ele. Când va muri, ea va fi înmormântată undeva la New York. Primul Pierangelini, își imagina ea. Departe de casă.

Benedetta acceptase să aibă grijă de băieți cât timp ea era plecată. Nimeni nu puse la îndoială dorința ei de a pleca la Florența ca să-și viziteze niște prieteni pe care și-i făcuse la New York. Secretul unei minciuni bune este să oferi o jumătate de adevăr. Asta făcuse și Evelina. Ea povesti că avea un prieten care lucra pentru un creator de viori din Brooklyn. Acesta, împreună cu creatorul de viori și soția lui urmau să meargă în Toscana și o invitaseră și pe ea să li se alăture. Evelina fusese la Florența de câteva ori în tinerețe și era foarte dornică să ajungă din nou. Cu toate acestea, nu era momentul să ia și copiii cu ea, deoarece erau prea mici pentru a aprecia. A existat un moment îngrozitor, când Artemisia i-a sugerat că ar fi putut-o însoți ea, dar această idee a fost desființată rapid de Benedetta, care a considerat că este nepoliticos din partea mamei ei să se invite și, în plus, Artemisia ar fi avut mai mult timp să-și cunoască nepoții americani și să-i învețe puțină italiană în săptămâna aceea fără mama lor acolo.

Evelina aranjase întâlnirea cu Ezra într-o mică *pensione* din centrul Florenței, nu departe de Piazza del Duomo. Luă trenul din Vercellino în direcția Milano, și din Milano către Florența. Îi fremăta stomacul de emoție și era o vreme cumplit de caldă. Nu reuși să se concentreze la cartea pe care o citea, așa că preferă să facă din ea evantai și să privească pe geam, imaginându-și cum ar fi putut fi viața ei dacă Ezra

nu ar fi fost arestat. Săptămâna de la Florența avea să-i ofere o idee despre drumul pe care nu o apucase.

Florența era plină de turiști. Italienii deștepți plecaseră pe litoral, dar străinii înfruntau căldura pentru a vedea faimosul Duomo și comorile familiei Medici. Evelina luă un taxi până la *pensione*. Își privi rochia, boțită în urma călătoriei, și își dori să fi ales să poarte altceva decât in, care se șifona așa. Era pe înserat, dar soarele ardea încă intens, scăldând clădirile într-o lumină de un auriu intens, astfel încât până și în ungherele cele mai umbroase unde nu putea pătrunde era înăbușitor și nu te puteai refugia. Evelina își șterse fața cu o batistă și își făcu disperată vânt. Florența era frumoasă în lumina arămie, dar ea era prea preocupată ca să observe, gândindu-se numai la Ezra și sperând să-l găsească acolo. Se gândi pe urmă la Franklin. Dar acum nu era momentul să se frământe din cauza infidelității. Dacă diavolul îi pregătise o capcană, urma să calce direct în ea.

Taxiul intră pe o străduță îngustă și opri. Evelina îi plăti șoferului și îi mulțumi când acesta îi scoase valiza din portbagaj. Se opri în fața ușii maronii, montate într-o arcadă de piatră elaborat decorată. În dreapta era un șir de sonerii. Tocmai voia să apese pe una dintre ele, când simți o mână pe umăr. Se răsuci. În fața ei, zâmbindu-i, era Ezra.

Ușurată, îl cuprinse în brațe. El o ridică de la pământ și o îmbrățișă atât de strâns încât abia mai putu respira.

– Ai reușit! râse el.

Ea ridică fața spre el și îi sorbi din priviri fiecare prețios detaliu.

– Nu pot să cred că suntem aici, spuse ea. Doar tu și cu mine, o săptămână întreagă!

El îi luă valiza.

– Haide, vino să-ți arăt unde locuim și pe urmă mergem să ne plimbăm prin Florența și să privim soarele asfințind peste Arno.

Ușa se deschise către o frumoasă curte decorată cu flori de bougainvillea roz și vase de lut cu măslini. În centru era o veche fântână, acum doar un ornament fermecător umplut cu mușcate, și o uriașă pisică alb cu negru, care îi privi leneșă. O bătrână cu șorț legat în brâu mătura trotuarul în lumina soarelui. Se opri din treabă ca să-i salute.

– Bună seara, *signor* Zanotti, spuse, pe urmă dădu din cap spre Evelina, adăugând: *signora*.

Pe Evelina o uimi detașarea cu care el o prezentă drept soția lui. Simți cum roșește din cauza minciunii, și totuși, și-ar fi dorit din toată inima să fi fost adevărat.

Signora Bianchi zâmbi.

– Bravo. Florența nu e orașul de care să te bucuri de unul singur.

– Mă bucur atât de mult să mă aflu aici, spuse Evelina și urcă după Ezra o scară de piatră. În capătul ei, Ezra strecură cheia în broasca unei uși și o deschise. Înăuntru era un dormitor simplu și o baie, cu vedere spre stradă și pe deasupra acoperișurilor Florenței. E perfect, spuse Evelina încântată.

– La fel ești și tu, spuse Ezra, lăsând valiza din mână și luând-o pe Evelina în brațe. Florența mai poate aștepta.

Seara se plimbară prin oraș, de mână, exact așa cum își imaginase Evelina că o vor face. Era minunat să se afle în locul acela magic împreună, departe de casă. Aici, ea se putea preface că era măritată cu Ezra. Putea să uite de ea și de toate legăturile ei, și să trăiască o viață diferită. Poate că așa ar fi trebuit să fie, dacă Ezra nu ar fi fost capturat. S-ar fi ținut de mână și s-ar fi sărutat în văzul tuturor. Nu s-ar fi ascuns, nu s-ar fi furișat, nu s-ar fi simțit vinovați. Ar fi fost liberi să se iubească deschis, exact așa.

Traversară Piazza del Duomo, admirând catedrala și faimosul dom Brunelleschi. Pe urmă se așezară la o masă de sub o umbrelă, comandară ceva de mâncare și împărțiră o sticlă de vin. Ezra îi ținu mâinile într-ale lui cât timp vorbiră. Îi mângâie cu degetul mare pielea fină și îi urmări liniile din palmă, privind-o în tot acest timp cu dragoste și uimire. Faptul că se aflau aici împreună era în egală măsură năucitor și incredibil, iar ei se priveau intens în ochi, conștienți că fiecare moment era un dar ce nu avea să dureze, cuvintele fiind de prisos.

Ajunseră prea târziu ca să mai vadă asfințitul peste Arno, dar priviră în schimb luna și strălucirea luminilor orașului reflectate în apă cu orbitoare tușe aurii. Ponte Vecchio, podul emblematic ce traversa râul, era pustiu și tăcut sub bolta înstelată. Ezra o ridică pe Evelina pe parapet. Își puse brațele în jurul taliei sale și o sărută. Ea îi dădu părul de pe față.

– Te iubesc, Ezra, îi spuse.

– Te iubesc, Eva, răspunse el.

Și amândoi știau că puterea vindecătoare a dragostei și numai a ei putea să pătrundă în cele mai întunecate și sumbre colțuri ale sufletului și să le transforme în lumină.

CAPITOLUL 19

Timpul se scurgea încet, de parcă universul însuși conspira pentru a le acorda Evelinei și lui Ezra nesfârșite zile și nopți în care să se bucure unul de celălalt. Nu rămâneau în oraș, ci luau autobuzul și mergeau la țară, ca să stea întinși în iarbă și să urmărească formele norilor, exact așa cum făcuseră înainte ca războiul să transforme norii aceia în cenușă. Înotau în lac, făceau dragoste pe mal și mâncau spaghete într-o mică *trattoria*, unde singurii clienți erau câțiva bătrâni care jucau șah.

În ultima zi, Ezra o duse pe Evelina la piața din Florența ca să-i cumpere un cadou. Voia să găsească un talisman care să-i amintească pentru totdeauna de această săptămână. Știau că nu aveau să mai aibă vreodată o altă asemenea șansă de a fi împreună. Urmau să se întoarcă la New York. Să fure momente în apartamentul lui Ezra din Brooklyn. Să mai facă uneori câte o plimbare prin parc, poate, însă aripile aveau să le fie din nou tăiate odată cu întoarcerea fiecăruia la viața lui.

Se plimbară printre tarabele la care se vindeau bunuri, fructe, brânzeturi, bijuterii și icoane. Mâna Evelinei era într-a lui Ezra. El i-o ținea strâns, de parcă nici nu le-ar fi păsat de lume, și totuși simțeau amândoi că timpul li se scurgea. Încercară să nu piardă nici o clipă în ultima lor zi împreună gândindu-se la despărțire. Se opriră la o tarabă care vindea bijuterii de aur. Evelina începu să se uite. Totul era atât de frumos, dar nimic nu se simțea personal. Evelina nu voia ca el să-i ofere o brățară obișnuită sau un colier oarecare, voia ceva care să o facă să se gândească la el.

Atunci Ezra găsi ceva, ascuns printre celelalte pandantive atârnate de lănțișoare.

– Putem să-l încercăm pe ăsta? îl întrebă el pe vânzător.

Bărbatul își fixă țigareta între buze și îl desprinse de la locul lui.

– Aur de douăzeci și patru de karate, le spuse el. Singurul de șase puncte pe care-l am.

Evelina își ridică părul ca să poată Ezra să i-l prindă la gât. Pe urmă se privi în oglinjoara mică pe care vânzătorul o pusese pe tejghea. Steaua îi stătea lipită de piele și ea își trecu degetele pe deasupra ei, încântată.

– O ador, spuse fericită.

Era un lucru atât de simplu. Fără diamante sclipitoare, fără gravare, doar o simplă Stea a lui David, simbolul iudaismului.

– Îl luăm, spuse Ezra.

Evelina îl cuprinse cu brațele și îl sărută.

– O voi purta mereu, îi spuse ea.

Nu credea că Franklin era genul de bărbat care ar fi observat un lănțișor, cu siguranță nu unul atât de simplu ca acela.

– Dacă am fi fost căsătoriți, ți-aș fi cumpărat una făcută din diamante, spuse Ezra.

Exact atunci, Evelina se auzi strigată. Sări de lângă Ezra și se întoarse să vadă cine vorbise.

– Evelina!

O femeie grăsuță cu păr cărunt și un zâmbet larg își croia drum înspre ea.

– Evelina Pierangelini, nu-i așa?

Evelina o recunoscu imediat. Era Giulia Benotti, prietena mamei ei, cea pe care o etichetase drept gâscă, cu râsul ei gâgâit și fire agasantă. Evelina simți cum roșește. Oare Giulia o văzuse sărutându-l pe Ezra?

– Giulia, ce surpriză! spuse Evelina, ducându-se către ea, în speranța de a crea distanță între ea și Ezra, și sărutând-o pe obraz.

– Ce faci în Florența? Credeam că locuiești în America.

– Așa este. Sunt doar în vizită.

Giulia își fixă privirea ageră asupra lui Ezra, care plătea lănțișorul.

– Și cine este chipeșul tânăr?

Ezra se întoarse și zâmbi nonșalant. Giulia tresări.

– Ezra Zanotti? Femeia miji ochii și își duse o mână la piept. Madonna! Nu este cu putință!

Ezra îi luă mâna și i-o duse la buze.

– *Signora* Benotti, spuse el.

– Erai doar un băiat când te-am văzut ultima oară. Înainte de război… înainte de… Se uită la el de parcă acum ar fi ieșit din mormânt. Am crezut…

Își întoarse privirea emoționată către Evelina, căutând o explicație.

– Și eu am crezut la fel, spuse Evelina calm. Eu am venit în vizită la niște prieteni și ne-am întâlnit absolut întâmplător. Așa o coincidență!

– Eu m-am stabilit aici după război, minți Ezra. După toate câte s-au întâmplat, nu mă mai puteam întoarce la Vercellino.

Giulia icni din nou, de parcă ar fi înțeles întreaga oroare a celor prin care trecuse.

– Bineînțeles că nu. Groaznic, pur și simplu groaznic. Ce v-au făcut… adică, familiei tale. Cumplit. Cuvintele nici nu pot exprima… Îi zâmbi ezitant Evelinei, cu o expresie furioasă în ochi. Mă bucur atât de mult să te văd, draga mea. Ce surpriză minunată. Trebuie să vii la cină…

Evelina se prefăcu dezamăgită.

– Mă tem că mâine-dimineață trebuie să plec. Mi-am lăsat copiii cu mama și Benedetta, așa că trebuie să plec să mi-i recuperez înainte de a ne întoarce în America. Luă mâna Giuliei, sperând că reușise s-o convingă cu povestea ei. Ce minunat că te-am întâlnit, Giulia!

– O coincidență. Îmi plac la nebunie coincidențele. Presupun că n-o să te mai revăd, acum, că locuiești la celălalt capăt al lumii. Presupun că te-ai întors deoarece… Ezită. Ridurile de pe frunte i se adânciră într-o expresie de empatie. Îmi pare rău pentru bunica ta. Nonna Pierangelini a fost o doamnă specială.

– Mulțumesc.

– Foarte greu pentru Costanza. Ele erau nedespărțite. Păi, eu ar cam trebui să mă grăbesc. Eugenio o să se întrebe pe unde umblu. Se uită la Ezra, pe urmă din nou la Evelina. Soțul tău nu e cu tine?

– Nu, el nu a putut pleca de la serviciu. Norocul meu că am dat de Ezra, altfel aș fi colindat prin piața asta de una singură.

Giulia își ascunse confuzia în spatele unui zâmbet nesigur.

– O, da, mare noroc.

– Păi, noi trebuie să găsim restul grupului, spuse Ezra. A fost o plăcere să vă revăd, *signora*.

– La fel și pentru mine. Giulia puse o mână grăsuță pe brațul lui. Mă bucur că ai… mă-nțelegi, că te-ai stabilit aici, în Florența. Minunat, absolut minunat.

Își luă rămas-bun de la ei și pe urmă plecă grăbită, dispărând în mulțime.

Evelina trase adânc aer în piept.

– Crezi că a văzut?

Ezra se scărpină în cap.

– Poate. Sigur a părut șocată.

– Asta pentru că te-a crezut mort.

– Reînvierile astea îi dau pe oameni peste cap.

– Ziceai că-i un iepure în lumina farurilor. Biata de ea!

– O să se ducă acum și-o să-i spună mamei tale, așa că ai face bine să găsești o poveste credibilă.

– Să sperăm c-o să fie prea uluită de supraviețuirea ta încât să facă mare tam-tam din faptul că ne-a văzut împreună.

– Nu conta pe asta. Femeia aia e mare bârfitoare. Îmi aduc aminte de ea din magazin. Giulia *Bocca* Benotti.

Evelina râse.

– Ai poreclit-o *Bocca*?

– Unii dintre clienții noștri aveau porecle. Ei „Guraliva" i se potrivea foarte bine.

– Și mamei mele cum îi spuneai?

– Nicicum.

Evelina nu fu convinsă.

– Serios?

– Era prea frumoasă ca să aibă o poreclă, și o clientă bună. Părinții mei o respectau foarte mult.

Evelina îl luă de braț.

– Mulțumesc pentru lănțișor, Ezra.

– Cu plăcere, îi zâmbi el. Nu știu cum ți-e ție, dar mie mi-e foame. Ce-ai zice să găsim un restaurant drăguț și să mâncăm ceva de seară?

– Eu simt nevoia să beau ceva, spuse Evelina.

– Și eu. Traversară piața. Și cred că și Guraliva Benotti o să vrea să bea ceva!

În dimineața următoare, Ezra o însoți pe Evelina la gară. Evelina purta steaua de aur, care-i atârna pe piept, deasupra inimii grele.

– Ne revedem la New York, spuse el, strângând-o tare în brațe.

– Nu pot să cred că s-a terminat.

Evelina închise ochii strâns, ca să oprească lacrimile.

– Dar nu s-a terminat. Abia a început.

– Știi ce vreau să spun.

– Nu, nu trebuie să gândești astfel.

– Dar vreau mai mult.

El îi zâmbi cu tandrețe.

– Vei vrea mereu mai mult.

– Tu nu vrei?

El ridică din umeri.

– Eu o să accept ce mi se oferă.

– Presupun că după ce ai înviat, orice fel de viață este un dar.

– *Tu ești* în viața mea, Eva. N-am crezut c-am să te mai văd vreodată. *Ăsta* e un dar.

Evelina începu să plângă încetișor când trenul plecă din gară. Privi orașul pe geam și se întrebă dacă avea să mai vadă vreodată Florența. Fusese o săptămână perfectă și acum se terminase. O durea atât de tare sufletul că își duse mâna la inimă ca s-o aline. Și-l imagină pe Ezra așa cum îl văzuse ultima oară, făcându-i cu mâna de pe peron, știind că trebuia să fie recunoscătoare, cum și era, doar pentru faptul că se puteau vedea din nou. Problema era că nu era suficient. Ea voia să se trezească alături de el în *fiecare* dimineață și să-l sărute de noapte bună în *fiecare* seară. Simțise acum gustul acestei vieți, prânzurile furate în Brooklyn n-o mai puteau satisface.

Trenul traversa peisajul rural al Italiei, iar Evelina se gândea la divorț. Nici măcar nu se gândise la așa ceva până atunci, dar acum petrecuse o săptămână cu Ezra, iar cuvântul îi apăru plutind în minte ca o momeală la capătul undiței diavolului. Franklin ar fi supraviețuit. Oricum, era aproape căsătorit cu slujba lui. Cât despre copii, ei bine, copiii erau rezistenți, nu-i așa? Atât timp cât erau iubiți, avea să fie bine. Evelina încercă să se convingă că aveau să supraviețuiască și ei, orice s-ar fi întâmplat.

Evelina ajunse la Villa L'Ambrosiana după-amiaza târziu. Aldo și Dan așteptau pe trepte împreună cu copiii Benedettei, țopăind ca niște broscuțe. Când își văzură mama, se aruncară în brațele ei. Nici unul nu se putu opri din vorbit, nerăbdători să-i povestească tot ce făcuseră cât fusese ea plecată. Aldo se lăudă mândru cu italiana învățată. Dan învățase să înjure.

Evelina făcuse ceea ce sugerase Ezra și elaborase o poveste convingătoare pe care să o spună mamei sale, așteptându-se ca Giulia Benotti să raporteze că îi văzuse. Aduse vorba la cină, cu o expresie vagă și indiferentă pe față.

– Știți peste cine am dat în Florența?

– Peste cine? întrebă Artemisia.

– Peste Ezra Zanotti.

– Nu! icni Artemisia.
Tani puse jos paharul de vin.
– Madonna! îngăimă Costanza.
Își duse la gură mâna cu manichiură perfectă.
Benedetta se uită la sora ei și miji ochii.
– Ce i s-a întâmplat?
– A supraviețuit lagărului de la Auschwitz, spuse Evelina plat. A fost singurul din familia lui care a supraviețuit.
Tani clătină din cap. Nu existau cuvinte pentru barbaria faptelor naziștilor.
– Ce cumplit, spuse Artemisia, sunând ca Giulia Benotti.
– Mi-aduc aminte de el când era un băiețel, spuse Costanza. Frumos foc.
– Ai fost îndrăgostită de el cândva, spuse Benedetta.
Își privea cu atenție sora.
– Adevărat, răspunse Evelina, râzând și scuturând din cap, ca și cum nu și-ar fi putut imagina ce văzuse la el.
– E-nsurat? întrebă Artemisia.
– Nu, spuse Evelina. N-am întrebat dacă are sau nu vreo iubită. Am zis că nu e treaba mea.
– Locuiește acolo, nu-i așa, în Florența? întrebă Tani.
– Da.
– Presupun că nu-i mai rămăsese nimic aici, adăugă Tani.
– La Ercole Zanotti este o cafenea acum, spuse Costanza. Era mai bine când era magazinul lor acolo.
– Cu ce se ocupă? întrebă Tani.
– Nu știu. N-am vorbit prea mult. Am dat nas în nas la piață. Și am mai dat și peste Giulia Benotti.
Artemisia zâmbi.
– Ce drăguț! Au o casă acolo. Deși nu-mi imaginez ce caută la Florența în august. Mult prea cald, mă gândesc.
– Au o vilă superbă cu piscină, spuse Costanza. Ea mi-a povestit. Sunt sigură că stă în apă ca un hipopotam și iese în oraș doar seara, pe răcoare. Costanza râse nazal. Exact ca un hipopotam.
Evelina era mulțumită că spulberase orice ar fi putut insinua Giulia Benotti despre ea și Ezra la întoarcerea ei de la Florența. O și vedea la partida de cărți cu mama ei, creând probleme. Acum, mama ei ar fi

putut să-i explice că fusese o întâlnire absolut nevinovată. Evelina era în siguranță.

Benedetta, în schimb, nu fusese păcălită atât de ușor. Evelina știa că dragostea emana din ea ca un parfum și că Benedetta îl simțea. Dar nu reacționă la sprânceana arcuită a surorii ei, nici la felul în care ochii ei o fixau, în speranța de a surprinde o licărire de vinovăție sau cel mai mic gest care s-o trădeze. Acele zile în care își făceau confidențe trecuseră de mult. Dar dacă Benedetta își mai amintea câtuși de puțin despre afecțiunea Evelinei pentru Ezra, fără îndoială că știa și că era o flacără care nu se stinsese niciodată.

Călătoria de întoarcere la New York a fost una ușoară. Băieților le plăcea să se afle din nou pe vapor și se jucară fericiți cu ceilalți copii. Evelina fusese tristă când își luase rămas-bun de la familia ei, mai ales că nu știa când avea să-i mai revadă. Costanza îi făcuse cu mâna de pe treptele vilei, la fel cum făcuse și sora ei, dar spre deosebire de Nonna Pierangelini, Costanza purta din nou haine colorate. Benedetta o îmbrățișase strâns, iar Evelina își dorise deodată să fi avut timp să colinde braț la braț prin grădină, așa cum făcuseră în tinerețe, și să-i împărtășească secretele. Acum, că pleca fără vreun plan de-a se mai întoarce vreodată, își dorea să-i fi spus Benedettei secretul ei.

Artemisia plânsese. Odinioară, Evelina și-ar fi acuzat mama că o făcea doar de dragul efectului dramatic, însă de data asta, ea păruse că regreta sincer, iar Evelina simțise un nod în gât, un nod care crescuse când își luă rămas-bun și de la tatăl ei, în port. Tani o îmbrățișase cu dragoste, ținând-o așa mai mult decât de obicei.

– Să ai grijă de tine, bine? îi spusese el. Și să scrii. Ne place să primim vești de la tine. Scrisorile tale ne dau de lucru multe zile.

În timpul vizitei Evelinei, Tani nu doar că nu se mai ascunsese în biroul lui, așa cum obișnuia să facă pe vremuri, ci abia dacă intrase vreun pic acolo. Se părea că, odată cu vârsta, începuse să aprecieze și el valoarea familiei.

Evelina se bucură să o revadă pe Ava-Maria. Se bucură, însă, mai puțin să-l vadă pe Franklin, care stătea acum între ea și Ezra ca un obstacol de netrecut. Dar el era fericit de întoarcerea ei acasă și îi cumpărase un frumos buchet de flori drept cadou de bun-sosit. O sărută pe obraz și o privi cu ochi strălucitori, plini de afecțiune. Era clar că îi fusese dor de ea, poate mai mult decât se așteptase. Îi fusese dor și

de băieți și se bucură când îi văzu alergând în brațele lui, întrecându-se care mai de care să-i povestească despre aventura lor. Ava-Maria, invidioasă pe atenția primită de frații ei, începu să bată din picior și să plângă, pe urmă ieși valvârtej pe ușă și rămase pe trepte, plângând tare în hohote, ca să o audă toată lumea. Evelina o luă pe genunchi și o strânse în brațe.

– Ți-am adus niște cadouri, îi spuse ea Avei-Maria, imediat ce aceasta se opri din plâns.

Viața reveni imediat la normal. Evelina se duse în vizită la tușa Madolina și unchiul Peppino, la prânzul de duminica următoare, împreună cu Franklin și copiii. Taddeo era acolo, ca de obicei, și Alba, fără Antonio. Copiii Albei erau obraznici, începură să sară pe masă, să-i întrerupă pe adulți când încercau să vorbească. Alba era încordată. Bea prea mult vin, fuma țigară de la țigară și făcea comentarii peiorative la adresa soțului ei, menite să ajungă la urechile copiilor, dar Evelina observă expresia încordată de pe chipul celui mai mare dintre ei, știind că cel puțin Chiara era mult prea inteligentă ca să nu înțeleagă dușmănia dintre părinții ei. Evelina se uită la Franklin, prins într-o conversație cu Peppino, pe urmă la copii. Cuvântul „divorț“, care păruse atât de plin de posibilități în timpul călătoriei de întoarcere cu trenul de la Florența, își pierdu acum puterea, în timp ce Evelina simți instalarea resemnării. Ce fel de mamă ar fi fost dacă și-ar fi supus copiii unui asemenea lucru? Privi la capătul celălalt al mesei, la Alaba. Părea inevitabil ca Alba să-l părăsească pe Antonio. Evelina nu voia să fie ca ea.

Evelina se întâlni cu Ezra abia a doua zi, dar se strecură afară în seara aceea și-l sună de la o cabină telefonică, doar ca să se asigure că ajunsese cu bine la New York. Luni dimineață, își lăsă copiii cu Zofia și porni spre Brooklyn. Ultimele zile de august erau o tortură, canicula, intensă. Ea se îmbrăcase într-o rochiță lejeră, își pusese ochelarii de soare și își strânsese părul într-o coadă de cal. Când ajunse în stația ei, îi era deja foarte cald și transpirase toată.

Atelierul lui Gandolfi era închis, căci Giuseppe era încă în Toscana. Evelina își dorea să fi fost și ea încă acolo, dar Ezra nu părea preocupat. Evelinei îi vedea greu să înțeleagă lipsa lui de frustrare. După ce făcură dragoste, se așezară pe pat să bea cafeaua preparată de ea. Ezra

cumpărase pateuri de la o patiserie din colț și începu să mănânce unul cu mare poftă.

– Ce gustos e! exclamă el, închizând ochii și savurând gustul.

– Ezra, începu ea.

– Da? răspunse el rar, cu o nuanță de suspiciune în glas.

Ea zâmbi.

– De ce o spui așa?

– Așa cum?

– Ca și cum ai ști ce urmează și nu vrei să asculți.

– De unde aș ști eu ce urmează? Nu știu să citesc gândurile.

– Eu cred că știi foarte bine să le citești pe-ale mele.

– O, nu. Tu, Eva, ești la fel de criptică precum Sfinxul.

Ea râse.

– Mi-aș dori să mai fim în Florența. Mi-aș dori să ne mai putem plimba prin oraș împreună, ca un cuplu obișnuit.

El clătină din cap.

– Ești ca femeia din sticla de oțet.

– Asta cine mai e?

– Femeia care locuiește în sticla de oțet. Primește de la o broască posibilitatea să i se îndeplinească o dorință.

– Poveștile astea au mereu câte o broască, spuse Evelina și mușcă dintr-un croasant.

– Mă rog, asta măcar n-a trebuit s-o pupe.

– Deci, nu e vorba despre un prinț?

– Nu, este vorba despre lăcomie.

– Aha.

Evelina se opri din mestecat.

– Și femeia cere perdele, pentru că toată lumea poate vedea în sticla ei de oțet. Când se întoarce acasă, sticla ei are perdele.

– Și-o să-mi spui că n-a fost mulțumită.

– Ba este pentru o vreme, dar pe urmă își zice că ar fi frumos să aibă un pat.

– Bineînțeles. Orice femeie are nevoie de un pat.

– Se duce la broască și o roagă să nu se supere, dar ar vrea și ea un pat. Broasca îi dă un pat și, o vreme, femeia este foarte recunoscătoare pentru patul ei.

– Dar vrea mai mult.

Evelina începea să înțeleagă încotro mergea povestea.

– Exact. Cheamă broasca din iaz și cere scaune și o masă și poate și o bucătărie.

– Și broasca îi dă tot ce cere? Dar ce broască generoasă!

– E o broască fermecată, așa că nu e mare lucru pentru ea.

– Bine, și pe urmă, ce mai cere femeia?

– Cere haine. Adică, cum să-și primească noii prieteni în noua ei sticlă de oțet, dacă nu are haine frumoase cu care să se îmbrace?

– Și broasca se lasă păcălită, este?

– Chiar așa. Ezra îi zâmbi. Broasca îi spune femeii să se întoarcă în sticla ei de oțet și o să găsească acolo tot ce merită. Femeia se întoarce și găsește doar sticla, așa cum era la început.

– Și broasca?

– Cred că și-a făcut bocceaua și-a țopăit până la alt iaz.

– Deci, ideea ta este că eu ar trebui să fiu fericită cu ce am.

– Da. Acceptă viața așa cum este și fii recunoscătoare pentru ce ai. Apreciază că ne aflăm amândoi în acest oraș fantastic, împreună. Ar fi fost posibil să nu ne mai găsim niciodată.

– Tu nu vrei să fii cu mine?

– Ba bineînțeles că vreau să fiu cu tine. Dar nu mă pot însura cu tine. Tu ești deja măritată. Prin urmare, este iluzoriu să-mi doresc ceva ce nu pot să am. N-aș face decât să fiu nefericit, iar eu am decis, când am scăpat din iad, că n-am să mai iau niciodată libertatea ca pe ceva ce mi se cuvine, și nici vreun altul din darurile vieții.

– Și dacă aș divorța?

Evelina nu plănuise să-i spună asta, dar era curioasă să-i vadă reacția. Dar el nu o avu pe cea dorită de ea.

O privi cu o mină serioasă.

– Trebuie să te gândești foarte bine la asta, Eva. Vei răni patru oameni, făcând asta, cât și pe tine însăți. Divorțurile sunt câmpuri minate, cu minele plasate în locurile unde te aștepți cel mai puțin.

– Mă descurajezi?

Evelina era ofensată.

– Îți deschid ochii asupra consecințelor.

Ea își încrucișă brațele.

– Nu vrei să fii cu mine?

– Eva, m-aș însura cu tine mâine, dacă ai fi liberă.

– Pot deveni liberă.

El oftă neconvins.

– Poți…

– Lunile alea petrecute în lagăr nu te-au învățat de asemenea că viața e scurtă? îl întrerupse ea. Că trebuie să trăiești cum vrei tu, nu cum vor alții, ci pentru tine? Că uneori trebuie să fi egoist? Că viața e prea scurtă ca să fii nefericit?

– Dar tu *nu* ești nefericită, Evelina. Ai trei copii frumoși, un cămin confortabil și un soț care te iubește. Îmi imaginez că, înainte ca eu să apar, îl iubeai și tu. Cred că încă îl mai iubești. Există multe feluri de-a iubi.

– Nu mă poți iubi, dacă asta simți! Dacă m-ai iubi, ai fi disperat să mă vezi divorțată. M-ai implora!

– Dar *te iubesc*, Eva, insistă el. Nu-mi pot imagina să *nu* te iubesc, pentru că faci parte din mine. Dar n-o să-ți cer să distrugi viețile celor din familia ta ca să te pot avea doar pentru mine. Aș fi făcut-o cândva, dar eu nu mai sunt așa acum. Nu ne putem clădi fericirea pe durerea altora.

Evelina se simțea ca Ava-Maria. Îi venea să bată din picior și să fugă din cameră în lacrimi. Dar nu o făcu. Își goli ceașca de cafea și se dădu jos din pat.

– Bun, și unde ne vezi tu peste zece ani? întrebă, ducându-se în bucătărie să-și umple ceașca din nou.

– Nu vreau să mă gândesc atât de departe în viitor, spuse el și își aprinse o țigară.

– Bine, atunci, peste șase luni. Și asta-i prea departe în viitor pentru tine?

– Puțin.

Suflă un nor de fum.

– Ne vezi trăind așa? Furând clipe ca să fim împreună? Așa o să fie de-acum încolo viețile noastre? O să ne furișăm ca niște hoți?

– Acceptă sticla de oțet, Eva, spuse Ezra și nu glumea.

– Tu nu ești un broscoi! răspunse ea nervoasă.

– Asta pentru că tu m-ai sărutat și m-am transformat într-un prinț.

Zâmbetul lui era irezistibil. Evelina se întoarse în dormitor și se ghemui în fotoliul din colț, cu genunchii la piept.

– Înainte să apari, eram fericită, reflectă ea. Franklin este obsedat de sine. Viața lui este munca lui. Eu și copiii venim pe locul doi. Dar nu mă deranja. Așa stăteau lucrurile și eu nu le puneam la îndoială. Dar acum tu ești aici, iar eu întrevăd o viață mai bună. Eu nu sunt ca femeia din sticla de oțet. Eu nu vreau lucruri materiale. Nu-mi pasă de haine frumoase și de bijuterii… Atinse steaua de la gâtul ei. Așa cum anticipase, Franklin nu o observase. Cu excepția ăsteia, desigur. Inspiră, surprinsă de anxietatea care i se aduna în piept. Mie îmi pasă de *tine*, Ezra. Asta-i tot ce vreau. Pur și simplu să fiu cu tine mereu. Asta am vrut la șaptesprezece ani și asta vreau acum. Asta o să vreau mereu. Se uită la el cu dor, sperând c-o să spună și el că voia același lucru. *Tu* ce vrei? întrebă ea, simțind cum i se încordează gâtul. Și nu spune că nu vrei nimic. Că ai tot ce-ți trebuie. Că experiența prin care ai trecut te-a învățat că nu ai nevoie decât de libertatea de a fi mulțumit… Vreau să-mi spui că mă vrei pe *mine*.

El zâmbi indulgent.

– Vreau să vii aici ca să pot face dragoste cu tine.

– Ăsta nu-i un răspuns.

– Este singurul răspuns pe care ți-l pot da.

– Nu e suficient.

– Eva…

– Nu e cinstit. Reapari în viața mea și-mi dai lumea peste cap și totuși nici măcar nu poți să-mi spui ce vrei. Încotro ne îndreptăm. Eu îmi înșel soțul, mă furișez în Brooklyn în fiecare zi ca să te văd. Am dreptul să știu ce-i în capul tău.

Ezra oftă și stinse țigara. Pe urmă o fixă cu privirea, privind-o în ochi cu o expresie sinceră, deschisă.

– Eu *te vreau*. Te vreau și te iubesc, Eva. Dar nu am *nevoie* de tine. Ăsta-i adevărul.

– Dar eu am nevoie de tine, Ezra, spuse Evelina în lacrimi, rănită de cuvintele lui. Dacă războiul m-a învățat ceva, atunci m-a învățat să ții de cei pe care îi iubești pentru că nu se știe niciodată când ți-ar putea fi luați.

Ezra se ridică din pat și se duse la ea ca s-o ia în brațe.

– Nu mă înțelege greșit, Eva. Eu încerc să-ți spun că sunt mulțumit cu darul pe care-l reprezinți tu. Nu cer mai mult. O sărută pe tâmplă, pe

urmă îi cuprinse fața între palme și o privi în ochi. Eu nu plec nicăieri, Eva. Sunt aici. O să fiu mereu aici, așteptându-te.

CAPITOLUL 20

Evelina nu-și putea scoate din minte cuvintele lui Ezra.

„Nu am nevoie de tine. Ăsta-i adevărul.“

Cum putea s-o iubească și să nu aibă nevoie de ea? Lucrurile astea două nu mergeau mână-n mână? Evelina îl iubea și, pentru că îl iubea, avea nevoie să fie cu el. Nu putea trăi fără el, atât de simplu era, și totuși, *el* părea să poată trăi fără *ea*. Ca și cum și cu ea, și fără ea era tot una.

„Nu am nevoie de tine. Ăsta-i adevărul.“

Acea lipsă a necesității și a dorinței era de neînțeles pentru Evelina, care era mistuită de ambele. Cu cât încerca să se obișnuiască mai mult, cu atât i se părea mai lipsit de sens. Cum putea el să nu aibă nevoie de ea? Ce voia să spună? Că dragostea lui era mai puțin intensă decât a ei? Sau că era ea pur și simplu mai slabă?

„Dar nu mă pot însura cu tine. Tu ești deja măritată.“

Dacă ea nu ar mai fi fost căsătorită, s-ar fi însurat cu ea? Din cauza lui Franklin refuza să lupte pentru ea? Îi era frică să nu fie el motivul rupturii căsniciei și al divizării familiei ei? Frică să nu fie nevoit să poarte pe umerii lui povara nefericirii altora? Asta voia să spună: nu am nevoie de tine pentru că *nu vreau* să am nevoie de tine? Pentru că-i pierduse pe toți cei apropiați, îi era frică să nu fie dependent? Aparenta lui detașare venea, oare, din simpla nevoie de a se proteja în fața dependenței de iubire?

Atunci, Evelina putea divorța de Franklin fără să-i spună. În felul ăsta, nu ar mai fi fost responsabilitatea lui.

Totuși, Alba i-o luă înainte. La prânzul de duminică, după ce copiii se ridicaseră de la masă și plecaseră la joacă, ea anunță că-i ceruse lui Antonio divorțul. Madolina păli. Peppino o întrebă dacă era absolut necesar.

– Ai încercat? o întrebă.

– Bineînțeles că am încercat, tati, răspunse ea, uitându-se la el uluită. Întrebarea pe care ar trebui s-o pui este dacă *el* a încercat.Răspunsul în cazul ăsta ar fi că nu.

– Îmi pare rău, spuse Evelina încet, simțindu-se brusc dezumflată. Știu cât de mult ai încercat.

– Mulțumesc, Evelina, spuse Alba apăsat. Apreciez că mă înțelegi.

– Eu sunt doar tristă pentru copii, spuse Madolina. Copiii sunt mereu prinși în schimbul de focuri.

– O să fie bine. Sunt robuști, spuse Alba nonșalantă.

Franklin se uită la Evelina. Ea știa că se gândea la același lucru ca și ea. Că niciodată copiii nu sunt suficient de robuști pentru a ieși nevătămați dintr-un divorț, ei merg doar mai departe, în ciuda rănilor. Ea se uită din nou la Alba. Alba, cu buzele ei roșii și părul blond scurt, ondulat la modă. Alba, cu bijuteriile ei de aur ostentative, diamante și haine scumpe. Alba, femeia din sticla de oțet. Oare divorțul era o dorință de prisos?

– Copiii par să fie în regulă pentru că nu au încotro, continuă Madolina. Ce pot face ei decât să accepte ce li se oferă? Pe urmă petrec o viață întreagă luptându-se cu sentimente de inutilitate și instabilitate, ca să nu mai vorbim de problemele de încredere și chiar de dragoste cu care divorțul îi copleșește.

– Mulți oameni divorțează și copiii supraviețuiesc, spuse Alba.

– Dar supraviețuirea este doar cerința fundamentală a vieții. Majoritatea putem supraviețui multor situații, spuse Madolina în maniera ei directă. Dacă mai putem găsi o cale de a ne bucura și de a prospera, asta este o altă chestiune.

– Alba trebuie să prospere și ea, spuse Taddeo cu înțelepciune. Există întotdeauna zicala că viața e prea scurtă. Caz în care ce rost are să-ți petreci cea mai bună parte a vieții fiind nefericit? Și uneori, copiii sunt influențați de nefericirea părinților lor și asta îi afectează de asemenea.

Alba râse amar.

– Eu și Antonio urlăm unul la altul tot timpul. Copiii au nevoie de dopuri în urechi.

– Eu cred că Alba știe ce este cel mai bine pentru ea și familia ei, spuse Evelina.

Alba îi zâmbi, recunoscătoare pentru susținere.

– Ba nu, nu știe, spuse Peppino ferm. Uneori, o persoană este prea aproape ca să vadă situația limpede. Se uită la fiica lui. Aceeași privire, își imagină Evelina, cu care își privea angajații din fabrica de aparate de climatizare. Tu ai o viață frumoasă. Majoritatea fetelor pot doar visa la viața ta. Ai o casă frumoasă, o mașină frumoasă, haine și bijuterii

frumoase, vacanțe frumoase și o familie frumoasă. Nu duci lipsă de nimic, Alba. Și ce? Antonio mai hoinărește și el pe ici, pe colo nițel, și ție nu-ți place. Ce-ar fi să închizi tu ochii, și-ai să vezi că problema o să dispară de la sine.

Alba își supse obrajii.

– Dar tu ce crezi c-am făcut eu în ultimii cinci ani, ha? Am închis ochii! Dar omul ăsta n-are pic de respect, tati. Pic de respect. Când are nevoie, e cel mai drăguț bărbat din lume. M-arată peste tot, de zici că-s marele trofeu, când are nevoie să se dea mare cu nevastă-sa și cu copiii lui, toți scoși ca din cutie. El crede că îmi mai dă un colier de diamante, și eu rămân o dulcică. Ei bine, am la coliere de diamante cât să scufund un vapor! Nu-mi mai trebuie și nu am nevoie de el.

Din nou acel cuvânt, „nevoie", își spuse Evelina deznădăjduită.

– El ce-a zis când i-ai spus că vrei să divorțezi? întrebă Franklin.

– C-o să meargă cu mine până-n pânzele albe.

– Exact de asta m-am temut, spuse Peppino. Clătină din cap. Nu vrei să te iei la trântă cu familia Genovese.

– Sunt bogați, ei și ce? spuse Alba nervoasă.

– Sunt mafia, spuse Peppino.

Se așternu tăcerea. Nici măcar Taddeo nu mai găsi nimic amuzant de spus despre asta. Franklin se uită din nou la Evelina. Era privirea aceea ce indica susținere, conspirație și poate recunoștință că problemele Albei nu erau ale lor.

– Eu zic să fii cu băgare de seamă, spuse Madolina.

– Madolina are dreptate, spuse Taddeo. N-are rost să zorești lucrurile.

– Am nevoie de un avocat bun, spuse Alba. Unul feroce. Ar trebui să mă cunoști deja. Mie când îmi intră ceva în cap, nu-mi mai iese. Și nimic nu mă poate opri!

Evelina și Franklin așteptară să ajungă acasă și să fie singuri, înainte de a discuta despre divorțul dintre Alba și Antonio. Cu băieții suficient de departe ca să nu poată auzi și cu Ava-Maria în fața televizorului, intrară în living și închiseră ușa.

– Mie mi se pare un act egoist, spuse Franklin, instalându-se într-un fotoliu și aprinzându-și o țigară. N-am putut s-o spun la masă. Nu e treaba mea. Dar Alba a fost mereu egoistă.

– Dar ea nu merită să fie fericită? întrebă Evelina, așezându-se pe canapea, picior peste picior.

– A depus un jurământ în fața Domnului. Eu cred că aruncă prosopul fără să se gândească prea mult la cei din jurul ei, care vor suferi.

– Poate că are dreptate. Copiii sunt rezistenți. Vor supraviețui.

– Dar cu ce preț?

– Nu știu. Evelina încercă să se gândească la cineva divorțat, dar nu-i veni nimeni în minte. Eu cred doar că trebuie să existe o cale de ieșire.

– Căsnicia este pe viață. Nu e mereu simplu, dar trebuie să te străduiești și să depășești dificultățile de dragul familiei ca întreg. Eu cred că aș fi în stare să suport multe ca să-mi păstrez familia laolaltă.

Se uită la ea și-i zâmbi.

Evelina se simți vinovată. Cât de puțin o cunoștea bărbatul acela!

Îi evită privirea.

– Eu nu cred că ai fi fericit dacă eu aș umbla cu alți bărbați.

– Bineînțeles că nu. Nici un bărbat nu vrea să i se pună coarne. Dar libertatea din interiorul unei căsnicii este o componentă importantă, dacă nu chiar vitală. Gelozia înjosește o persoană. Alba ar trebui să închidă ochii, în opinia mea, și să găsească o cale de a accepta situația, în loc să se pună de-a curmezișul ei.

– Sau poate să-și ia și ea un amant.

Evelina râse de ironia situației.

– Poate.

Evelina fu surprinsă că Franklin era de acord. El observă nedumerirea ei.

– Cum am spus, căsnicia nu e mereu simplă. Cei doi trebuie să găsească o soluție care să funcționeze pentru amândoi. Eu mă îndoiesc cumva că Antonio i-ar permite Albei să aibă un amant. Zâmbi. Nici mie nu mi-ar plăcea ca *tu* să ai un amant, așa că nu cumva să-ți vină cine știe ce idei.

Evelina râse încordat.

– Bineînțeles că nu.

– Cred doar că în cazul Albei și al lui Antonio, ei ar trebui să-și acorde unul altuia anumite libertăți.

– Persoana care ar fi de acord cu așa ceva trebuie să fie foarte neobișnuită.

– Francezii, spuse Franklin, trăgând din țigară.

– Nu italienii, spuse Evelina ferm. Oftă. Eu cred că o să fie o luptă lungă, iar noi o să auzim destule despre ea.

Franklin își scutură țigara în scrumieră.

– Mă bucur că nu este problema mea. Viața e dură și fără să trebuiască să treci printr-un divorț.

Atunci Evelina își dădu seama că ideea divorțului era pentru Franklin la fel de îndepărtată ca cea a construirii unei case pe Lună: nu-i trecuse niciodată prin minte. Îl privi deschizând ziarul și pierzându-se în lectura unui articol. Și știa că Ezra avea dreptate. Ea nu era nefericită. Îl iubea pe Ezra și avea nevoie de el, dar nu era nefericită cu Franklin. Existau, într-adevăr, multe feluri de a iubi.

Câteva zile mai târziu, Evelina era la masa din bucătărie, asculta radioul în timp ce repara o haină veche de-ale lui Franklin, când a auzit genericul familiar al emisiunii săptămânale *Mamma Forte* și apoi vocea inconfundabilă a mătușii Madolina. Evelina lăsă haina deoparte și ascultă.

„Astăzi voi vorbi despre divorț“, începu Madolina, cu accentul ei cald italo-american. Suna a tiramisù, se gândi Evelina. Cu toate acestea, subiectul ei nu era deloc frumos. „Îmi fac griji pentru că generația tânără se preocupă mai puțin de funcționarea unei căsnicii, căci este mai ușor să ieși din ea, iar divorțul este mai puțin un stigmat în zilele noastre decât odinioară. Pe vremea mea, divorțul nu era o opțiune. El nu este încă recunoscut de Biserica Catolică. «Așadar, ceea ce Dumnezeu a unit, nimeni să nu despartă».“ Madolina își drese glasul și trase aer în piept. „Divorțul este precum amputarea unui membru bolnav. Este drastic, dureros, iar când te recăsătorești, nu crește un membru nou și există întotdeauna șansa ca boala să reapară. Sfatul ce ar trebui dat este să vă faceți timp să vă rezolvați neînțelegerile. Pentru a-i da o șansă. Uneori, dacă perseverezi, treci peste hop.

Cu toții ne putem imagina cât de tulburător trebuie să fie un divorț pentru copii, dar au existat diverse studii efectuate recent care au ajuns la concluzia că efectele divorțului asupra copiilor sunt mult mai grave decât și-ar putea imagina oricare dintre noi. Teama de abandon și respingere în viitor, tulburările emoționale, comportamentul social

neadaptat, performanța slabă la școală și dificultatea de a forma atașamente sunt doar câteva dintre problemele pe care aceste studii le-au evidențiat. Necazul este că trăim într-o societate în care oamenii nu mai au simțul datoriei pe care l-au avut cândva, iar propria plăcere devine tot mai mult Sfântul Graal – a fi fericit este un obiectiv ce se poate atinge și trebuie urmărit cu orice preț. Ei bine, după cum știți, dragii mei ascultători, *Mamma Forte* spune lucrurilor pe nume, iar eu nu ascund chiftelele sub un munte de spaghete. Fericirea *nu este* Sfântul Graal și *nu avem* toți dreptul la ea. Uneori trebuie să acceptăm că nu putem avea tot ce ne dorim. Uneori trebuie să punem bunăstarea altora mai presus de propriile dorințe egoiste. Uneori trebuie doar să spunem: «Nu, nu pot». Este vorba despre a face ceea ce trebuie și de a-ți trăi viața cu un simț al responsabilității față de acele sufletele pe care le-ai adus pe lume.

Acum, eu știu că unora dintre voi nu le va plăcea să audă asta. Nu mă deranjează să fiu nepopulară; cineva trebuie să spună și adevăruri neplăcute. Eu sunt catolică, dar aici nu este vorba despre religie, ci despre respectul și dragostea fundamentale față de oameni, care se aplică tuturor. Înainte de a te arunca cu capul înainte într-un divorţ, pune-ți trei întrebări: Am încercat cu adevărat să rezolv neînțelegerile dintre noi? Chiar vreau să-mi fac copiii să treacă prin asta? Cum va arăta viața mea la exterior? Voi v-ați iubit cândva. Dacă veți căuta suficient de bine, sunt sigură că veți descoperi că dragostea este încă acolo."

Evelina se întrebă dacă Alba asculta emisiunea. Dacă da, probabil că aruncase cu un pantof în aparatul de radio!

În seara aceea, Evelina își sărută copiii, amintindu-și cuvintele tușei Madolina: „Chiar vreau să-mi fac copiii să treacă prin asta?" Le privi chipurile inocente, știind că răspunsul era un răspicat nu.

*

Evelina nu reuși să adoarmă. Îl ascultă pe Franklin respirând lângă ea, dorindu-și să fi fost Ezra. O durea tot corpul de dorul lui; brațele tânjeau să-l cuprindă, picioarele tânjeau să se încolăcească în jurul lui, buzele tânjeau să-l sărute. Se zvârcoli, temându-se că agitația ei l-ar fi putut trezi pe soțul ei. Ultimul lucru de care avea nevoie acum era ca el să o întrebe dacă era în regulă.

În cele din urmă, se dădu jos din pat, își îmbrăcă halatul de casă și urcă pe scara de incendiu pe acoperiș. Se întinse pe spate și privi cerul. Era o noapte senină. Stelele străluceau, iar semiluna avea o lumină stranie. Începu să inventeze forme din stele. Își imagină ochi de animale sălbatice, felinare ale călătorilor obosiți, luminile unor corăbii îndepărtate. Apoi se imagină printre ei, plutind în întuneric, imponderabilă în spațiu. Nu mai vedea orașul din jurul ei, nu mai simțea acoperișul de sub ea. Nu mai știa cine era și unde se afla. Nu avea nume, nici istorie, nici experiență, nici poveste. Plutea în întuneric, detașată din trup, ușoară ca un fir de praf, micuță ca o stea. Savura senzația minunată de a exista pur și simplu, așa cum o învățase Ezra să facă.

După o vreme, mintea Evelinei se limpezi, iar ea se simți cuprinsă de liniște. Își dorea din toată inima să fie cu Ezra, dar nu voia să-și rănească copiii și nici să-l facă pe Franklin să sufere. În definitiv, Franklin nu-i era antipatic, oricât și-a dorit ea să aibă pe cineva pe care să dea vina. Franklin o iubea, chiar dacă nu o arăta foarte des. Căsnicia lor era una care trecuse rapid la faza confortului și a rutinei familiară a vieții domestice și a copiilor. Duse erau romantismul și pasiunea, duse și nopțile lungi de dragoste. Dar exista respect reciproc, prietenie și afecțiune. Nu, ea nu-l displăcea. Franklin o salvase când ea era pierdută în New York, o ascultase când se chinuise să se împace cu pierderea lui Ezra și părăsirea Italiei. Franklin fusese bun într-o perioadă în care bunătatea valorase pentru Evelina mai mult decât aurul. Cum de putea măcar să-i treacă prin cap să răsplătească acea bunătate prin divorț?

Când se gândea la viitor, acesta părea un drum drept, gri, ce i se deschidea în față și se pierdea în ceață. Nu putea trăi așa pentru totdeauna, luând metroul către Brooklyn, furând câte o oră cu Ezra, ca apoi să se întoarcă acasă pentru a fi mamă și soție. Pur și simplu nu putea. Și totuși, părea să nu existe altă cale.

Derutată de aceste gânduri, îl sună pe Taddeo în dimineața următoare și îl rugă să se întâlnească la prânz. Taddeo, cu mintea lui ascuțită, știu că ceva se întâmpla doar după tonul vocii ei. De îndată ce se așezară la o masă în restaurant, el își puse șervetul pe genunchi și comandă o sticlă de Pinot Grigio.

– Bine, Evelina, ce se întâmplă? o întrebă.

Vorbea în italiană, lucru pe care se abținea să-l facă în casa Madolinei, pentru că ei nu-i plăcea să fie trasă înapoi în Vechea Țară, după ce petrecuse atâția ani încercând să uite de ea. Dar Taddeo se considera un italian care trăia în America și alesese tot ce era mai bun din ambele culturi pentru a se potrivi gusturilor sale. Limba, în opinia lui, era unul dintre cele mai bune lucruri ale Vechii Țări, alături de mâncare. Nici măcar cel mai bun hamburger din America nu putea învinge vreodată o simplă porție de *spaghetti al pomodoro*.

– Nu am cu cine altcineva să vorbesc, spuse Evelina.

– Poți conta pe discreția mea, o asigură el.

Chelnerul turnă puțin vin în paharul lui Taddeo. Acesta nu se sinchisi să guste, flutură doar din mână și așteptă până când chelnerul umplu ambele pahare și plecă. Evelina trase aer în piept.

– Trebuie să-ți povestesc despre Ezra Zanotti, spuse ea, iar din expresia de pe chipul ei, Taddeo înțelese imediat că urma să-i destăinuie ceva profund și intim și, în consecință, dureros.

Nu glumi, chiar dacă avea darul de a găsi ceva amuzant chiar și în cele mai cumplite situații. Comandară de mâncare și pe urmă el ascultă toată povestea fără să spună un cuvânt.

Evelina îi spuse povestea de la început. Cum se îndrăgostise în Vercellino, cum Ezra se logodise cu dădaca lui Bruno, cum s-au întâlnit, în cele din urmă, când ea era pe punctul de a pleca în America. Apoi îi povesti despre legile rasiale ale lui Mussolini, despre ocupația germană a nordului Italiei, despre arestarea și exportarea evreilor și despre capturarea și închiderea lui Ezra la Auschwitz. În cele din urmă, îi povesti despre dimineața în care se aflase în cafenea, așteptând-o pe Alba, când el intrase chiar acolo. Taddeo era uimit.

– Madonna! îngăimă el. Înviat din morți.

Pe urmă, Evelina îi mărturisi relația amoroasă. După ce termină, luă o gură de vin.

– Ți-am spus tot, zise ea cu un oftat. Și într-adevăr, acum se simțea ușurată pentru că mărturisise. Acum am nevoie de sfatul tău.

Chelnerul le aduse mâncarea și le umplu paharele. Pe urmă, Taddeo se aplecă în față și puse coatele pe masă, sprijinindu-și bărbia în palme.

– Presupun că te gândești la divorț, spuse el.

– Mi-a trecut prin minte, mărturisi Evelina, rușinată să recunoască ceva atât de egoist. Dar n-o pot face. Nu vreau să-l rănesc pe Franklin,

ori pe copii. Cum a spus și Ezra, nu ne putem clădi fericirea pe suferința altora.

Taddeo dădu din cap gânditor.

– Nu-i poți avea și pe Ezra, *și* pe Franklin.

– Știu. Evelina râse amar. Am nevoie de două vieți, două de-alde mine.

– Nici asta nu se poate. Ezra ce spune?

– El mi-a spus că mă iubește, dar că nu are *nevoie* de mine. Evelina ridică nedumerită din umeri. Îl privi pe Taddeo cum se încruntă. Tu înțelegi ceva din asta? întrebă ea.

– După povestea pe care tocmai mi-ai spus-o, cred că da.

– Cum?

– Ce înseamnă cuvântul „nevoie" pentru tine?

– Că trebuie să am. Că nu pot trăi fără.

– Eu cred că pentru Ezra înseamnă altceva. Cred că înseamnă supraviețuire și acceptare. Pentru Ezra înseamnă că, după toate prin câte a trecut el, lucruri prin care nu ar fi trebuit să treacă nici o ființă omenească, nici măcar în iad, el poate supraviețui și fără să fie cu tine.

– Adică, mă poate avea sau lăsa?

– Nu, n-ai înțeles. Trebuie să încerci să-l înțelegi. El te iubește, Evelina, așa cum a spus. Dar e un filosof. Tu ești măritată. El nu te poate avea.

– Și n-o să se lupte pentru mine.

– Ce rost ar avea? Pare o persoană bună, Evelina. Un bărbat care îmbrățișează viața și este recunoscător pentru ce-i oferă aceasta. Un bărbat care a văzut durerea și sacrificiul supreme și a trecut peste ele, ajungând într-un punct de acceptare și apreciere.

– Caracteristic pentru Ezra.

– Nu are de gând să-ți destrame căsnicia.

– Dar eu vreau ca el *să vrea* să-mi destrame căsnicia. Vreau ca el *să vrea* să demoleze lumea pentru mine. Chiar dacă nu va face nimic din toate astea, vreau ca el *să vrea* s-o facă. Vreau ca el să aibă *nevoie* de mine așa cum am eu nevoie de el.

Taddeo zâmbi cu empatie.

– Evelina, viața reală nu este ca în filme, când un erou fanfaron îi omoară pe toți cei care îi stau în cale și dispare cu iubita lui, călare pe un cal alb, înspre soarele ce asfințește la orizont. Viața nu-i așa. Oamenii

nu sunt așa. Sunt mai complicați. Tu trebuie să-l pui pe bărbatul ăsta în context. Trebuie să înțelegi prin ce a trecut el.

– Sunt blocată, nu-i așa?

– Ești *măritată*, Evelina, spuse el apăsat. Madolina are dreptate. Uneori, trebuie pur și simplu să spui nu.

Evelina îl privi fix, cu lacrimi în ochi.

– Nu pot trăi fără el, Taddeo, murmură ea, simțindu-și din nou gâtul încordat de emoție.

– Nu spune nimeni că trebuie să trăiești fără el. El poate face parte din viața ta, dar trebuie să-i spui lui Franklin despre el.

Evelina făcu ochii mari, îngrozită.

– Adică să-i mărturisesc că am un amant?

– Nu, eu nu i-aș spune partea aia de poveste. Dar trebuie să-i spui că Ezra este aici și îl vrei în viața ta. Nu ca amant…

– Nu-l pot avea ca amant?

– Dar îl poți avea ca prieten. Taddeo îi luă mâna peste masă. Ca un vechi și drag prieten.

Evelina se gândi la asta puțin.

– Nu sunt sigură că pot trăi așa, spuse ea.

– Ori așa, ori nu-l ai deloc în viața ta, spuse Taddeo.

– Sunt sigură că *el* ar putea pleca fără să privească înapoi.

– Eu n-aș fi chiar atât de sigur de asta, Evelina.

– Știu că *eu* nu aș putea.

– Atunci trebuie să faci un compromis.

– Vai, cât urăsc cuvântul ăsta!

– Cu toții îl urâm.

– O să mă gândesc.

– Așa să faci. Taddeo zâmbi și începu să mănânce din porția de gnocchi. Se uită la Evelina. Și apropo, aș avea grijă cu lănțișorul ăla de la gât, dacă ai de gând să-i spui lui Franklin despre Ezra. Nu e prost, să știi.

– E chiar atât de evident?

– E o stea a lui David. Cine altcineva, dacă nu Ezra, ți-ar fi putut-o da?

Evelina nu voia să ia o decizie. Cum putea alege să renunțe la Ezra? Nu putea. Cum putea alege să divorțeze de Franklin? Nu putea. Așa că, lăsă întrebările în aer, fără răspuns, să se gândească la ele altă dată,

când avea să fie *necesar* să se gândească la ele. Căci nu trebuia să se gândească la ele chiar în clipa aceea.

Crăciunul veni și trecu. Ninsese în New York. Orașul arăta frumos, sub o plapumă albă, sclipitoare, licărind cu luminițe colorate și răsunând de colinde. Evelina se gândi că Ezra era singur – chiar dacă nu sărbătorea Crăciunul, fiind evreu, era o perioadă în care te reuneai cu familia, erai alături de ceilalți, iar el nu avea pe nimeni. Își dorea să-l fi putut include în viața lor de familie, așa cum Madolina îl inclusese pe Taddeo. Poate că tocmai de aceea sugerase Taddeo așa ceva, își spuse ea, pentru că era o situație care pentru el funcționa. Și atunci Evelinei îi înflori un gând. Madolina și Taddeo fuseseră oare iubiți? Un gând ciudat, dar totul avea dintr-odată sens. Aversiunea Madolinei față de divorț, felul în care îl inclusese pe Taddeo în fiecare aspect al vieții ei, felul în care își vorbeau ei doi. Taddeo îi spusese Evelinei că nu trebuia să trăiască fără Ezra. Că el putea continua să facă parte din viața ei ca un „vechi și drag prieten", dar nu ca amant. Sugestia asta în sine era una ciudată. Oricine altcineva i-ar fi spus să renunțe la Ezra și să-și dedice timpul și atenția soțului și familiei ei. Doar Taddeo i-ar fi putut spune că le putea avea pe ambele, pentru că el însuși reușise cu un astfel de compromis.

Oare nu folosiseră Taddeo și Madolina aceeași frază: „Uneori, o persoană trebuie pur și simplu să spună nu"? *Ăsta* era compromisul ce trebuia făcut? Evelina nu mai putea să fie amanta lui Ezra, dar putea să fie prietena lui și să-l aducă în familia ei. Dacă îl iubea, nu era oare suficient?

Evelina avea de gând să-l întrebe pe Taddeo despre asta. Era sigură că avea să-i dea un răspuns sincer. Cu toate acestea, își dădu seama curând că nu era nevoie să-l întrebe, pentru că știa deja. Voalul fusese ridicat și Evelina văzu afecțiunea dintre mătușa ei și Taddeo, afișată în toată veselia ei simplă, și se întrebă dacă era posibil ca și ea cu Ezra să ajungă vreodată la un compromis atât de frumos.

CAPITOLUL 21

Alba primi divorțul, în ciuda protestelor părinților ei. Evelina trecu și ea prin disputa înverșunată a Albei, care se luptă să obțină mai mulți bani decât era pregătit Antonio să-i dea. O suna pe Evelina la ore necivilizate din noapte și se întâlnea cu ea la cafea și la prânz în timpul zilei, ca s-o pună la curent cu cele mai recente evoluții ale evenimentelor, folosindu-se de verișoara ei pe post de cutie de rezonanță, terapeut și umăr pe care să plângă atunci când se simțea copleșită. Evelina investea atât de multă energie în Alba și Ezra, încât nu observase cât de extenuat devenise Franklin. Era izolat, ca de obicei, avea program prelungit la universitate și în biroul lui de acasă, dar era extrem de obosit. Evelina ar fi trebuit să observe și ar fi trebuit să-l încurajeze să meargă la medic. Dar nu o făcu. Prin urmare, Franklin se programă fără să-i spună – nu voia să o îngrijoreze cu ceea ce el credea că era doar o problemă minoră. Doctorul îi recoltă sânge și îi făcu și alte analize de rutină. Rezultatele nu erau dramatice. Franklin era anemic și avea carență de vitamina D, iar doctorul era de părere că se lupta cu un virus. Odihna, îi spuse el, avea să-i facă bine.

– Doctorul mi-a prescris o vacanță, îi spuse Franklin Evelinei când ajunse acasă.

– Muncești prea mult, asta-i problema, spuse Evelina. Universitatea aia te stoarce de vlagă.

– Aș vrea să plecăm undeva, doar noi doi, spuse el cu un zâmbet.

Gândul Evelinei zbură la Ezra. Gândul abandonării lui îi tăie respirația.

Franklin se așeză gemând. Ceva din geamătul acela și din felul în care se așezase, asemenea unui bătrân, îi luă Evelinei gândul de la Ezra. Își privi mai atentă soțul. Era palid, tras la față și cu umbre vineții sub ochi. Nu arăta bine. Evelina se rușină că nu observase până atunci.

– Unde ai vrea să mergem? întrebă ea cu blândețe, așezându-se lângă el pe canapea.

– Utah, spuse el. Evelina nu fusese niciodată în Utah. Vreau să văd munții aceea faimoși, cu terase vaste de stâncă. Am aflat de o tabără de acolo. Nu e mare lucru, dar cred că o să fie exact ce-mi trebuie. Ce ne trebuie amândurora. Ți-ar prinde și ție bine o vacanță, Evelina.

– Când ai vrea să plecăm?

– Luna viitoare. Aprilie e o lună bună, din punctul de vedere al vremii, iar la universitate e săptămână de prelegeri și examene, așa că pot aranja să mă înlocuiască cineva.

– Eu nu cred c-ar trebui să-ți gestionezi sănătatea în funcție de universitate, ci invers. E important, Franklin.

Franklin zâmbi apreciativ.

– Ar fi frumos să petrec puțin timp cu tine, doar în doi. O bătu pe genunchi. Am fost ca două corăbii în noapte. Te-am neglijat.

– O, nu m-ai neglijat, minți ea. Adevărul era că îi era bine să fie neglijată. Neglijarea lui îi acorda libertatea de a-și petrece timpul cu Ezra. Am fost ocupată cu Alba, adăugă. Ea e o adevărată slujbă cu program normal.

– Ca să fiu sincer, nu prea m-am mai simțit în apele mele de ceva vreme. Trase adânc aer în piept. Nu am vrut să vorbesc despre asta. Nu am vrut să fiu o pacoste. Dar mi-ar prinde bine o pauză.

– La recomandarea medicului, adăugă ferm Evelina.

El râse.

– De-aia este în regulă.

Nimic nu ar fi putut-o pregăti pe Evelina pentru frumusețea extraordinară a statului Utah. Era ca și cum ar fi călătorit în timp, în lumea preistorică a dinozaurilor. Deșertul se întindea pe kilometri întregi, iar din acel pământ arid se înălțau munți portocalii gigantici cu forme ciudate, parcă de pe altă lume, modelați de vânturi și, cu milioane de ani înainte, de apă. Canioane adânci se deschideau în pământ ca niște guri uriașe, cu buze zimțate, iar deasupra lor, baldachinul cerului era mai vast și mai albastru decât îl văzuse Evelina vreodată. Cum putea cineva să nu creadă în Dumnezeu odată ajuns în fața unei asemenea măreții, se gândi ea, privind mirată în jurul ei de la înălțime.

Tabăra însemna o serie de cabane construite la poalele unui munte cu o platformă înaltă, cu o vedere spectaculoasă către întinderea deșertului. Pe acel teren plat, iepurii se iveau printre ghemotoacele de alge de mătură și tufele de salvie de deșert, iar neobișnuitele gălbenele stăteau cu petalele deschise spre soare. Se cazară într-o cabană din lemn, cu un dormitor simplu și o baie alăturată, decorată cu gust, cu țesături tradiționale Navajo cu modele geometrice. Ușile duble se deschideau către o verandă unde puteau să stea și să se bucure de

priveliștea acelor dealuri îndepărtate ce reflectau lumina în nuanțe mereu schimbătoare de roz și albastru, în timp ce soarele traversa lent cerul.

Mai erau și alţi oameni acolo, dar nici Evelina, nici Franklin nu aveau chef să fie sociabili. Preferau să fie singuri, să citească din cărțile pe care le luaseră la ei, să se plimbe prin deșert și să lenevească la soare, vorbind. Evelina își dădu seama că ultima oară când fuseseră așa, singuri, se întâmplase cu ocazia călătoriei lor în Italia, cu paisprezece ani în urmă. Era uimitor că nu se gândiseră niciodată să plece într-o vacanță fără copii. Poate că dacă s-ar fi preocupat mai mult unul de celălalt, Franklin nu ar fi devenit atât de absorbit de munca lui, iar Evelina ar fi putut să nu aibă nevoie de Ezra în felul în care avea. Pe măsură ce zilele treceau într-o liniște pașnică, Evelina observă culoarea revenind în obrajii soțului ei și un calm ce se așternu peste el, de parcă treptat, cu fiecare zi care trecea, mai scăpa de câte puțin din povara care îl apăsa. Nu mai avea munca lui care să-i distragă atenția, iar Evelina nu-i avea pe copii, pe Alba sau pe Ezra care să-i ocupe gândurile. Pentru prima dată în ultimii ani își acordară toată atenția doar unul altuia.

– Nu cred că mi-aș fi putut dori o soție care să mă susțină mai mult, spuse el într-o seară când se așezară pe una dintre acele terase de stâncă și priviră înspre vastul orizont.

Soarele asfințea pe un cer indigo, dând foc munților într-o vâlvătaie de roz chihlimbariu. Evelina își strânse cardiganul pe lângă ea, pentru că, pe măsură ce se însera, temperatura scădea. Curând avea să se facă frig. Își întoarse fața către soare și închise ochii, inhalând mirosul vag al ierburilor sălbatice care se înălța din tufele uscate de jos și bucurându-se de mângâierea razelor aurii pe piele. Locul acela avea ceva magic, ceva profund și antic ce rezona cu acea parte profundă și antică a ei. Acolo sus, deasupra lumii, se simțea parte din eternitate, ca și cum nu ar fi existat niciodată un timp când ea nu existase, când ea încetase să mai fie. Sentimentul era puternic și-i făcea pieptul să-i freamăte, plin de iubire. În clipa aceea, nu ar fi vrut să fie în alt loc decât acolo, pe acel munte preistoric, în armonie cu vibrația atemporală a naturii.

– Ai fost bună cu mine, iubito, spuse Franklin, cu un aer sfios, știind poate că nu-și îndeplinise îndatoririle față de ea ca soț și prieten.

– Am făcut doar ceea ce ar fi făcut orice soție, îi spuse Evelina. Care soție nu și-ar susține soțul în carieră? Am făcut-o cu plăcere.

– Ești o femeie altruistă și sunt norocos că te am. Știu că am fost distant și distras, iar tu nu te-ai plâns niciodată. Ar fi trebuit să fiu mai atent cu nevoile *tale*. Îmi dau seama de asta acum.

– Eu nu am multe nevoi, Franklin. Tu mi-ai dat tot ce am nevoie.

Iar lucrul acesta era adevărat. Copiii ei erau cea mai mare plăcere a ei, iar material, nu ar fi putut fi mai mulțumită. Se uită la el și nu mai văzu un obstacol în calea fericirii ei cu Ezra, ci un drag prieten. Bărbatul pe care îl alesese ca să-și petreacă viața cu el. Bărbatul pe care îl iubea. Își dădea seama acum, pe măsură ce sentimentul acela ciudat se extindea tot mai mult în interiorul ei, că îl iubea cu adevărat. Era alt fel de iubire față de cea pentru Ezra. O iubire fără presiune, fără pasiune, fără foc, fără rădăcini adânc înfipte într-o tragedie. Și îi dădea un sentiment de stabilitate și de securitate, pe care îl vedea acum cât era de valoros.

El o luă de mână.

– Chiar am nevoie de tine, iubito. Când am fost la medic, mi-a trecut un gând prin minte. M-am gândit c-aș fi putut avea ceva serios, cancer, de exemplu. Știi și tu cum e mintea omului. Se duce de nebună în toate direcțiile, vede doar ce e mai rău. Ei bine, am știut că dacă aș fi avut ceva atât de grav, măcar te am pe *tine*. Că mi-ai fi alături ca să mă ajuți să trec peste situație. Nu aș fi singur. A fost un sentiment care m-a liniștit. Sunt recunoscător că nu am ceva grav, dar sunt recunoscător și pentru că momentul acela de frică m-a făcut să conștientizez importanța prezenței tale, singura persoană care mi-a stat tăcută alături în toți acești ani, fără ca măcar o dată să ceară confirmare.

– Mă faci să par o sfântă, spuse Evelina, gândindu-se la Ezra și simțind deodată nevoia să-i spună lui Franklin despre el. Nu mai era în regulă să-l înșele. Merita să fie cea mai bună, și nu cea mai rea cu el. Soarele mai alunecă puțin spre orizont, iar rozul se transformă într-un oranj auriu. Nu sunt o sfântă, Franklin, spuse și-i strânse mâna. Trebuie să-ți spun ceva.

– Bine.

O privi cu înțelegere, iar Evelina se întrebă dacă simțea și el aceeași destindere ca și ea.

– Mai ții minte că ți-am povestit despre Ezra Zanotti?

– Evreul acela care a murit la Auschwitz.

– Da, ăla. Ei bine, o așteptam pe Alba într-o cafenea din Brooklyn acum ceva vreme, când el a intrat tocmai acolo.

Franklin a făcut ochii mari la ea, surprins.

– Dumnezeule, a intrat chiar acolo?

– Da. Eu îl credeam mort. Rabinul din Vercellino îmi spusese că a murit. Se înșelase. Ezra supraviețuise. Plecase în Israel și, până la urmă, a emigrat aici. Face viori în Brooklyn.

Franklin i-a prins mâna într-ale lui, de parcă ar fi devenit brusc conștient c-ar fi putut-o pierde. Chipul i se încruntă îngrijorat.

– Și ce-ai făcut?

Evelina ridică din umeri.

– Ce puteam să fac? L-am îmbrățișat. Vechiul meu prieten, întors din morți.

– Ce simți pentru el acum?

Evelina îl privi în ochi și zâmbi.

– Îl iubesc. Te iubesc pe *tine* și îl iubesc și pe *el*.

Franklin dădu din cap, încercând să înțeleagă ceva ce suna de neînțeles.

– Pricep. Privirea i se opri pe Steaua lui David de la gâtul Evelinei. El ți-a dăruit acest pandantiv?

Faptul că Franklin observase o luă prin surprindere. Îl subestimase grav. Se holbă la fața lui serioasă, încântată deodată că o făcuse.

– Da, el, răspunse Evelina, atingând lănțișorul cu degetele.

Franklin oftă și tăcu.

Pieptul Evelinei se umplu de emoție. Cum de putuse să se gândească măcar la divorț? Îi duse mâna la obrazul ei și închise ochii o clipă. Acum, mai mult decât oricând, avea nevoie ca el să fie înțelept.

– Îl doresc pe Ezra în viața mea, Franklin. Ca vechi și drag prieten. El nu este însurat. Este singur. Nu mai are pe nimeni pe lume în afară de mine. Pe nimeni din trecutul lui. Nici familie. Nimeni. I-a pierdut pe toți. Nu-l pot lăsa să mă piardă și pe mine, acum, că tocmai m-a regăsit.

Franklin o cuprinse cu brațul. Îl simți strângând-o tare. Ușurat, poate, că ea nu-i spusese că urma să-l părăsească, sau poate că emoția aceea minunată își făcea loc acum și în inima lui, umplând-o de compasiune.

– Atunci, trebuie să facă parte din viața ta, iubito. Și dacă va face parte din viața ta, trebuie să facă parte și din a mea. Parte din familia

noastră.

Evelina nu era pregătită pentru valul de emoție care se revărsă peste ea. Veni de nicăieri, asaltând-o prin surprindere, umplându-i ochii de lacrimi.

– O, Franklin! Nu te merit.

Își lipi fața de pieptul lui. El o sărută pe creștet.

În clipa aceea de tandrețe, Evelina își dădu seama că nu numai Franklin avea nevoie de ea, dar și ea avea nevoie de el. Abia acum își dădea seama cât de mult.

Evelina și Franklin se întoarseră acasă. Pauza le făcuse bine amândurora, dar Franklin știa că avea nevoie de mai mult decât o vacanță ca să se facă bine. Trebuia să mai reducă din volumul de muncă și să petreacă mai mult timp cu familia.

Evelina aranjă să se vadă cu Ezra în cafeneaua din colțul atelierului său. Știa că dacă mergea în apartamentul lui, aveau să ajungă în pat, iar în avionul de întoarcere la New York luase o decizie: urma să pună capăt aventurii. Ezra zâmbi când o văzu pe fereastră. Evelina avea emoții. Nu era sigură că își putea duce la îndeplinire planul. Era nevoie de mult control – control care se spulberă în clipa în care îl văzu pe Ezra pe geam. Intră și se duse la masa ei. Ea se ridică și el o îmbrățișă, lipindu-și fața de a ei într-un sărut prelungit. Se așezară.

– Pauza asta ți-a făcut bine, spuse el, măsurând-o din priviri, neomițând nici un detaliu. Arăți bine, Evelina.

– Mulțumesc, răspunse ea. Pe urmă trase aer în piept. Nu era pregătită să-i spună încă. Vrei să comandăm ceva? Sunt lihnită.

– Ai apetit de evreică, râse Ezra. Nouă ne e mereu foame.

– Ți-ar prinde bine și ție să mănânci ceva mai mult, Ezra. Ești numai piele și os.

– Piele și os? Mănânc tot timpul. Nu mă pot opri din mâncat. Nu știu unde se duce.

– Ești un norocos. Ai un metabolism accelerat. Mi-aș dori și eu metabolismul tău.

– Tu ești superbă așa cum ești, râse Ezra. Haide să comandăm un festin și să-i dăm metabolismului de lucru.

Comandară un munte de produse de patiserie și cafea. Ezra își aprinse o țigară. O întrebă despre Utah și Evelina îi povesti cât de frumos fusese.

– Dar nu cred că Franklin se simte deocamdată mai bine, spuse ea. I-a făcut bine, dar trebuie s-o ia mai ușor acum și să-i dea corpului o șansă să lupte cu ce s-o lupta.

Ezra se încruntă.

– Dar ce problemă are?

– Nu știu. Nici doctorii nu știu. E doar obosit. Evelina observă expresia îngrijorată de pe chipul lui Ezra. A, nu e nimic grav. Muncește prea mult.

Ezra suflă fumul printr-un colț al gurii.

– Atunci, e foarte bine că se odihnește. Ce vârstă are?

– Cincizeci și opt.

– Nu e bătrân.

– Da nici tânăr nu mai e. Trebuie să aibă grijă de el. Are nevoie să am *eu* grijă de el.

Evelina nu intenționase ca spusele ei să pară încărcate, dar Ezra făcu ochii mici. Chelnerul le aduse cafelele și patiseria, pe urmă plecă.

Evelina oftă apăsat și își coborî privirea în ceașca de cafea.

– Am avut mult timp să mă gândesc, cât am fost în Utah, spuse.

Ezra stinse țigara și puse un cub de zahăr în cafea.

– Franklin are nevoie de mine, continuă ea, fără să se uite la el. Nu pot continua să-l înșel așa. Pur și simplu nu este cinstit. Nu așa vreau să fiu.

Ezra dădu din cap. Amestecă gânditor în cafea.

– Ce vrei să faci?

Ea ridică privirea și văzu cum se uita la ea cu o expresie serioasă pe chip.

– Vreau să vă am pe amândoi în viața mea. Dar cineva trebuie să cedeze, pentru că, atât timp cât sunt măritată cu Franklin, nu mă pot furișa ca să mă culc cu alt bărbat.

– Înțeleg, spuse el, în felul acela resemnat al unui bărbat hotărât să accepte orice i-ar pregăti viața.

Ea îi cuprinse mâna.

– Nu vreau să te pierd, Ezra. Te-am pierdut deja o dată și nu am de gând să te mai pierd și a doua oară.

El o strânse mai tare de mână.

– N-o să mă pierzi, Eva. Nu plec nicăieri.

– I-am spus lui Franklin că ai apărut.

Ezra ridică din sprâncene.
– Cât anume i-ai spus?
– Doar că ești în Brooklyn și că te vreau în viața mea.
– Și el ce-a zis?
– Că vrea să te cunoască. Orice prieten al meu este și al lui. Vrea să faci parte din viețile *amândurora*. Doar așa va funcționa.
Ezra dădu din cap.
– Trebuie să mă gândesc.
Evelina își retrase mâna și luă un pateu de pe farfurie.
– Sigur, ia-ți oricât timp ai nevoie. Se uită la el. Părea deodată distrat, ca și cum mintea i-ar fi fost chemată altundeva. Ea mestecă în tăcere. Când nu mai putu suporta liniștea, vorbi din nou. Ezra? Ești bine?
– Sigur, răspunse el, de parcă s-ar fi trezit dintr-o transă. Cum e cafeaua?
– Rece, răspunse ea, încercând să-i stârnească un zâmbet.
Spera că nu stricase tot.
Evelina nu știa cum să procedeze cu acest nou aranjament de a nu se culca cu Ezra. Legăturile lor fuseseră o rutină, la fiecare prânz, de luni până vineri. Îl întâlnise în apartamentul lui și se dăruiseră unul altuia cu pasiunea a doi oameni care, separați atât de mult timp, erau hotărâți să savureze fiecare clipă ca și cum ar fi fost ultima. Dacă elimina asta din relația lor, ce mai rămânea? Cafea prin cafenele? Prânzuri prin restaurante? Ținându-se de mână peste o masă sau alta, privindu-se cu dor? Era ca și cum ar fi încercat să înghesuie ceva masiv într-o cutie minusculă; dragostea lor era prea mare pentru spațiul mic pe care Evelina dorea să i-l acorde.
Cu toate acestea, era tot ce îi putea acorda Evelina.
În următoarele câteva luni, sănătatea lui Franklin se deterioră. Evelina își petrecea mai mult timp acasă, având grijă de el. În unele dimineți, el nici nu se putea ridica din pat. Doctorul Shaw făcu mai multe teste, dar nu apăru nimic care să sugereze că era bolnav. Îl îndrumă către un specialist după altul, dar nimeni nu reuși să-i dea de cap. În cele din urmă, încetă cu totul să mai muncească. Universitatea fusese de acord să-i aprobe un an sabatic, iar el se resemnă cu o viață liniștită acasă, citind.

Atunci decise că ar fi fost bine să se mute din New York. Evelina nu era prea încântată. Cum l-ar mai fi văzut pe Ezra, dacă s-ar fi îndepărtat mai mult de el? Dar Franklin era convins că Greenwich putea fi un loc mai sănătos pentru el și, de altfel, și pentru Evelina și copii. Puteau să cumpere acolo o casă mai mare cu grădină și să-și cunoască vecinii. În Manhattan, abia dacă se vedeau cu vecinii. Și Franklin putea lucra la unul dintre colegiile locale.

Evelina trecu prin procesul căutării unei reședințe cu inima grea. În America, ea nu cunoscuse altceva decât orașul. Se obișnuise cu zgomotul traficului, cu nopțile în care nu se întuneca niciodată, cu mirosul de gaze de eșapament și cu îmbrățișarea clădirilor. Era ceva familiar și, de-a lungul timpului, începuse să se simtă acolo ca acasă. Nu era sigură că voia să schimbe viața aceea cu una liniștită, departe de Ezra.

Cu toate acestea, Greenwich era un loc verde și frumos, iar casele erau mari, cu grădini minunate. Se gândi la copiii închiși în apartamentul lor și își aminti de entuziasmul băieților când ajunseseră la Villa L'Ambrosiana, cu tot acel spațiu în care să alerge. Își aminti de bucuria pe care i-o oferiseră ei cândva copacii, florile și grădinile secrete, ascunse în colțurile îndepărtate ale moșiei. Ar fi putut picta din nou afară. Ar fi avut loc suficient pentru un pian. Ar fi putut chiar să aibă și un câine. Cu cât vedea mai mult casele prin ochii copiilor, cu atât îi sporea entuziasmul. Putea fi un cămin adevărat.

Se deciseră asupra unei case îmbrăcate în lemn alb, cu obloane verzi și un acoperiș de țiglă gri. Avea o grădină mare, cu piscină și o livadă de meri. În dreapta clădirii se afla un arțar; în stânga, un platan enorm. În spate era un cedru, care părea să fi fost acolo cu mult înaintea casei. Evelina se întrebă dacă putea să atârne un leagăn de una dintre ramuri pentru Ava-Maria. Cu lucarne în acoperiș și coșuri de fum pentru focurile din șemineuri de pe timpul iernii, arăta ca dintr-o carte de povești.

În timpul unei întâlniri la cafeneaua lor, Evelina îi povesti lui Ezra despre planurile lor de a se muta din oraș. El tăcu din nou, pierdut în gânduri într-un loc unde Evelina nu putea ajunge la el. Se părea că, de când ea pusese capăt aventurii lor, se căscase o prăpastie între ei. Cu cât viața ei se schimba mai mult, cu atât distanța dintre ei creștea. Ținerea de mână peste masă era o punte insuficientă, după ce se obișnuiseră cu

intimitatea și căldura clipelor în care făceau dragoste. Deși îi spusese că nu avea nevoie de ea, Ezra nu voise să pună capăt relației. Îi spusese că era mulțumit de darul care era ea însăși și că nu cerea mai mult, dar ea îi dăduse mai puțin. Exista marele pericol ca acest mai puțin să se reducă la nimic.

Franklin și Evelina se mutară în primăvara anului următor, exact când arțarul înverzi și ramurile merilor atârnau grele de flori roz și albe. Copiii erau încântați de noua lor casă. Dan anunță că va construi o casă în copac. Aldo intenționa să se cațăre până în vârful cedrului. Ava-Maria era nerăbdătoare să înoate în piscină. Franklin era încântat de camera sa de lucru, iar Evelina, de pianul ei. Madolina, Peppino și Taddeo fură primii oaspeți la masa din sufragerie, Alba, prima care plânse pe canapeaua lor. Singurul care lipsea era Ezra.

Evelina se consola cu muzica ei. Totuși, de fiecare dată când închidea ochii și își imagina că zboară, îl simțea pe Ezra lângă ea. Își instală un șevalet în grădină, dar când puse pensula pe hârtie, nu mai văzu copacii și florile, ci pe Ezra, cu ochii plini de dor, mai singur ca niciodată. Iar când ieșea noaptea să privească stelele, atât de strălucitoare acum, că nu mai era în mijlocul orașului, se întreba dacă Ezra stătea întins pe acoperișul lui, văzându-le și el. După ce îl jelise cincisprezece ani, îi era greu să-l jelească din nou. Era de neconceput ca după ce se regăsiseră, să se despartă.

Și într-o zi, Ezra o sună. Voia s-o vadă.

– Vreau să-ți spun ceva.

Evelina luă trenul spre Brooklyn și îl întâlni la cafenea. Comandară cafea. Ezra era nebărbierit. Părul creț îi crescuse lung și neîngrijit, iar ochii îi erau congestionați. Zâmbea, dar nu putea ascunde nefericirea din spatele zâmbetului.

– Mi-a fost dor de tine, spuse.

N-o luă de mână, și-atunci îl luă ea pe el.

– Și mie mi-a fost dor de tine, răspunse ea.

El clătină din cap.

– Când am spus că nu am nevoie de tine, am greșit. O privi resemnat. Am nevoie de tine, Eva. Am nevoie de tine în viața mea. Dacă nu te pot ține în brațe, măcar să te pot privi. Zâmbetul lui deveni mai animat. Dacă Franklin mă acceptă, atunci mi-ar plăcea să-l cunosc. Mi-

ar plăcea să-ți cunosc familia. Mi-ar plăcea să-ți văd noua casă. Poate c-aș putea veni în vizită.

Evelina îi cuprinse mâna într-ale ei.

– Of, Ezra.

El îi duse mâinile la buze și i le sărută.

– Când pot veni?

Evelina era în bucătărie, gătea, când se auzi soneria. Franklin se duse să deschidă. Evelina îl auzi vorbind, apoi auzi și vocea lui Ezra, când Franklin îl invită să intre. Își dezlegă șorțul și îl agăță în spatele ușii. Când îl văzu pe Ezra, chipul i se lumină de un zâmbet tandru. Se bărbierise și se tunsese și deși hainele lui păreau prea mari pentru corpul lui, erau curate. Îl sărută afectuos, conștientă că tremura toată de emoție.

– Ce ai acolo? îl întrebă, uitându-se la cutia pe care o avea.

Avea capacul găurit, ceea ce sugera că înăuntru era ceva viu.

Franklin îi chemă pe copii din grădină. Dan construise o casă în copac și părea să-și petreacă aproape fiece clipă în ea, împreună cu Aldo. Ava-Maria apăru în fugă în hol din camera de joacă.

– Vreau să vă prezint un prieten deosebit, spuse Evelina.

Copiii nu se uitau la Ezra, ci la cutie. Ezra o puse pe podea.

– Haideți, deschideți-o, îi îndemnă el.

– Cu grijă, îi avertiză Franklin când copiii începură să rupă cartonul.

Încetul cu încetul, din cutie apăru o cușcă.

– Ce este? întrebă Evelina, încruntându-se la Ezra.

– Un prieten, răspunse el, ridicând din umeri.

– E un șoarece! strigă Ava-Maria entuziasmată. Un șoarece, un șoarece, un șoarece!

Șoarecele privea cu ochii mari fețișoarele care se holbau la el.

Băieții vrură numaidecât să-l scoată din cușcă să se joace cu el.

– Eu cred c-ar trebui să-l lăsați mai întâi să se acomodeze cu voi, spuse Franklin. Mulțumim, Ezra. Ce cadou frumos!

– *Un topino*, spuse Evelina cu un oftat. Un șoricel. Serios, nu trebuia.

Ava-Maria îl cuprinse pe Ezra în brațe, lucru care îl luă prin surprindere la fel de mult ca și pe părinții fetiței.

– Mulțumesc, Topino, spuse ea, înțelegând greșit că așa îl chema.

Evelina râse. Se uită la Ezra.

– Ceva îmi spune că n-o să mai scapi de numele ăsta, zise. Haide, intră, unchiule Topino, să-ți pregătim ceva de băut.

PARTEA A PATRA

Greenwich, New York, 1982

Evelina stătea lângă patul lui Franklin, cu mâna lui subțire și osoasă într-a ei, și-i zâmbea cu afecțiune și tristețe. Știa cât de dezamăgit era că nu putea sărbători Ziua Recunoștinței.

– O vom sărbători împreună, doar noi doi, îi spuse încet. Iar anul viitor, poate..., începu, dar i se păru ceva zadarnic.

Franklin nu avea cum să reziste până anul următor.

– Îmi citești? o întrebă el.

– Bineînțeles.

– Îmi place cum citești. Îmi place glasul tău. Ai avut mereu un glas frumos.

– Ce-ai vrea să citesc?

– *Contele de Monte Cristo*.

– E și una dintre preferatele mele.

– Nu mă satur niciodată de ea. Se uită la ea, cu ochii lui albaștri, brusc adânci. Dar m-am săturat de viață, iubita mea.

Resemnarea lui o înspăimântă.

– Nu spune asta, Franklin.

– Ăsta-i adevărul. Oftă. Sunt pregătit să plec.

Evelinei i se încețoșă privirea de lacrimi.

– Dar eu nu sunt pregătită să te las să pleci.

– Am avut o viață frumoasă împreună. Am călătorit, ne-am bucurat de copiii noștri, am râs. Ne-am înțeles întotdeauna, nu-i așa?

– Ba da, așa e, încuviință ea. Ne-am înțeles din prima clipă în care ne-am întâlnit. Mai ții minte?

– Cum aș putea uita? La nunta Albei. *Prima* ei nuntă. Femeia aia devorează bărbații așa cum majoritatea ar devora o tabletă de ciocolată!

– Așa este. Mă tem că se îndreaptă spre numărul patru acum.

– De ce nu trăiește pur și simplu cu ei? De ce trebuie să se mărite cu ei?

– Dacă începem conversația asta, nu mai apuc să-ți citesc.

– Tu ai primit loc lângă mine. Erai într-o relație cu tânărul ăla care era disperat să se însoare cu tine, și totuși, tu nu voiai să-ți iei un angajament.

– Mike, așa îl chema.

– Da, exact. Mike. Era destul de drăguț, dar nu era potrivit pentru tine. Și mie mi-a plăcut cum arătai, dar abia când am stat de vorbă, în cafeneaua aia, am văzut ceva special la tine.

– Mi-era atât de frig și eram atât de nervoasă!

– Da, Mike tocmai anunțase toată adunarea că erați logodiți.

– Am fost îngrozită.

– Te-ai purtat demn, dar eu ți-am simțit stânjeneala.

– Ce moment prost își alesese și el să mă ceară! Nu poți forța o persoană să se căsătorească.

– Atunci te-a pierdut.

– Mă pierduse deja dinainte, Franklin.

– Eram în cafenea și eu ți-am comandat o ciocolată fierbinte. Cred că aveai douăzeci și cinci de ani, sau cam așa, dar arătai mai tânără. Arătai ca o fetiță, tremurând de frig și de furie.

– Aproape că simt și acum gustul ciocolatei ăleia. Evelina zâmbi nostalgic amintindu-și. Era delicioasă.

– Ai spus că nu vei mai putea iubi vreodată.

– Așa am spus?

– Da, mi-ai povestit despre Ezra. Mi-ai spus că murise în război. Ochii tăi mari s-au umplut de lacrimi și arătai atât de nefericită, că aproape te-am crezut.

– Aproape?

– M-am întrebat atunci dacă n-aș fi putut să te fac să mă iubești pe *mine*.

– Of, Franklin! Tu nici nu mă cunoșteai la momentul ăla.

– Da, dar mi-a trecut prin minte. Erai în fața mea, o femeie tânără și frumoasă, cu niște obraji roz și ochi strălucitori, care-mi povestea despre un tânăr pe care îl iubise și îl va iubi mereu, și am fost gelos.

– Gelos pe Ezra?

– Gelos că-ți dăruiseși inima lui și că o luase cu el în mormânt. Îmi plăcea cum arătai, înțelegi? M-am întrebat dacă m-ai fi putut iubi și pe mine vreodată așa.

Evelina clătină din cap.

– Nu am crezut c-o să mai iubesc vreodată. Dar am iubit. Te-am iubit pe *tine*.

Zâmbetul lui deveni tandru, ca în fața unui amurg auriu.

– M-ai iubit, scumpa mea Evelina. Dar nu așa cum l-ai iubit pe Ezra.

Evelina vru să protesteze, dar Franklin o opri, prinzându-i mâna între ale lui.

– Există multe feluri de-a iubi, și multe grade de iubire, Evelina. Când mi-ai spus că Ezra intrase în cafeneaua aia din Brooklyn, m-am temut c-o să mă părăsești. Am înțeles sentimentele pe care le aveai pentru el, să știi. Profunzimea lor. Voi doi aveați aceleași rădăcini, experiențe, tragedii. Nimic nu este mai romantic de-atât. Dar tu nu m-ai părăsit. Ai ales să rămâi.

Evelina plângea acum.

– Pentru că te-am iubit și pe tine, Franklin. Și încă te mai iubesc. Te iubesc foarte mult.

Franklin îi duse mâna la buze și i-o sărută.

– Și eu te iubesc pe tine, Evelina. De aceea, după ce nu voi mai fi…

– Nu vorbi despre asta.

– După ce nu voi mai fi, insistă el, vorbind apăsat, îți dau binecuvântarea mea să-ți împarți viața cu Ezra.

– Of, Franklin…

– N-o spun ca să-mi plâng de milă, o spun din recunoștință și respect pentru loialitatea și dragostea ta. Vreau ca tu și Ezra să vă trăiți împreună restul zilelor, știind că aveți binecuvântarea mea.

– Nu știu ce să spun. Nu vreau să mă gândesc că n-o să mai fii aici.

– Sunt bătrân, iubita mea. Mi-a sunat ceasul. Sunt împăcat cu asta, și așa ar trebui să fii și tu. Am avut o viață bună. Sunt pregătit să plec. Dar n-aș fi fericit, oriunde aș ajunge, dacă aș ști că ai încercat să-mi onorezi amintirea făcându-mi un altar. După ce n-o să mai fiu, n-o să mai fiu, și basta. Și aș fi fericit să știu că tu ești cu Ezra și că o dată pe an, de Ziua Recunoștinței, ridicați paharele și toastați pentru mine.

Evelina nu putea vorbi de toată emoția care i se adunase în gât.

– Copiii vor fi surprinși, îmi imaginez. Așa că sugerez să le scrii tu o poveste, ca s-o citească și s-o digere. Așa vor înțelege. Trebuie să știe cum v-ați cunoscut, prin ce-ați trecut, cum a apărut Ezra din senin după ce l-ai crezut mort. De fapt, e o poveste uimitoare, dar e povestea *ta* și ei ar trebui s-o cunoască.

– Te-ai gândit mult la asta.

– Am avut mult timp. Franklin zâmbi, fără pic de tristețe în expresie. Era un zâmbet al unui bărbat care făcuse pace cu destinul său. Vreau să plec știind că nu am lăsat nimic nerezolvat.

– Nu există așa ceva, Franklin. Te-ai gândit la toate.

– Vino să te sărut. Evelina îi întinse fruntea. Buzele lui se simțiră bizar de reci pe pielea ei. Citește-mi, te rog.

Evelina deschise cartea și începu să citească.

– „La 24 februarie 1815, omul de veghe din Notre-Dame de la Garde semnală corabia cu trei catarge *Faraon*, care venea de la Smirna, prin Trieste și Neapole…“[4]

Franklin s-a stins cu toată familia la căpătâiul lui: Aldo, Dan și Ava-Maria, și, bineînțeles, Evelina, care își ținea fiica de mână, plângând amândouă încet. A fost o plecare liniștită. Franklin nu s-a opus. Doar a închis ochii și a trecut în neființă. Evelina a aprins o lumânare și s-au rugat cu toții.

– Unde este acum? întrebă Ava-Maria.

– Într-un loc frumos, răspunse Evelina. Franklin merită tot ce e mai bun.

– Sper ca raiul să existe, adăugă Ava-Maria. Sper că el deschide ochii și se trezește pe un câmp cu maci și margarete.

Dan râse printre lacrimi.

– Cred că tata ar prefera să se trezească în măreţele săli ale cărturarilor.

– Crezi că există așa ceva? întrebă Ava-Maria.

– Bineînțeles, spuse Dan. Cred că raiul este ca pământul, dar fără toate relele, precum gunoiul și Halloweenul.

Aldo, care rămăsese pierdut în gânduri, râse acum.

– Halloween?

– Eu urăsc Halloweenul, spuse Dan, strâmbând din nas. Este atât de supraevaluat! Nici tatei nu-i plăcea Halloweenul. Mai țineți minte cum ne punea să stingem toate luminile și să ne prefacem că nu suntem acasă, ca să nu mai bată toți copiii la ușă?

Evelina zâmbi.

– Îmi amintesc. Dar vouă vă plăcea să vă costumați și plecați la colindat când erați mici.

– Doar pentru că ne puneai tu, spuse Dan. Dar eu eram de partea tatei.

– Deci, fără gunoaie și fără Halloween, spuse Ava-Maria cu un oftat. Doar săli vaste paradisiace pentru studiu și un telescop, ca să poată sta cu ochii pe noi, cei rămași aici.

– Și chiar *va sta* cu ochii pe noi, spuse Evelina, simțind gheara familiară a durerii strângând-o tare pe dinăuntru. Pentru că ne-a iubit atât de mult pe toți.

Topino veni imediat ce află vestea. Evelina îl invită să intre în hol. Nu își scoase haina și pălăria, ci o strânse în brațe cât putu de tare. Nici unul nu spuse nimic. Nu era nevoie. Topino știa cât de mult suferea Evelina, iar Evelina știa că Topino îi împărtășea durerea, pentru că ei doi erau un suflet.

Aldo, Dan și Ava-Maria erau în sufragerie, cu băuturi calde în fața unui foc ce trosnea zgomotos în șemineu, neștiind prea bine ce să facă. Atmosfera era plină de tristețe și de o ciudată stângăcie, pentru că fiecare avea felul lui de a suferi și nu erau neapărat compatibili. Când Topino intră, Ava-Maria izbucni din nou în plâns. Topino făcu ce știa el cel mai bine: se așeză lângă ea pe canapea, își puse un braț în jurul ei, ea își sprijini capul pe umărul lui, iar el o ascultă spunându-i toate lucrurile care aveau să îi lipsească de la tatăl ei și apoi toate lucrurile pentru care îi era recunoscătoare. Stânjeneala se topi în căldura compasiunii lui Topino, începură chiar și băieții să-și împărtășească amintirile, râzând din când în când.

Copiii se oferiră să rămână peste noapte cu mama lor, dar Evelina le spuse că nu era nevoie, că nu avea să-i fie frică, iar ei plecară după cină, lăsându-i pe Evelina și Topino în hol.

Topino își îmbrăcă paltonul și cuprinse mâinile Evelinei într-ale sale. O privi adânc în ochi, cu o expresie încărcată de emoție.

– Nici eu nu vreau să te las singură, dar nu ar fi drept din partea mea să rămân, spuse.

Evelina îl luă în brațe și își lipi fața de gâtul lui.

– L-am iubit pe Franklin, Ezra. L-am iubit din suflet. Lasă-mi timp să-l jelesc și pe urmă voi veni eu la tine.

Topino închise ochii și o mai ținu un pic în brațe.

– Te voi aștepta mereu, Eva, spuse el.

Înmormântarea lui Franklin a fost una memorabilă. Au venit unii dintre vechii săi studenți și colegi de la Columbia și Skidmore pentru a-i aduce un omagiu, dar și prieteni și rude, din care el avea o mulțime. Soarele strălucea printre copaci, aurind ultimele frunzele veștejite rămase, iar un nor singuratic aluneca încet pe cer, ca o corabie mare, purtând sufletul lui Franklin în rai.

Topino, Taddeo și Madolina stăteau în fața bisericii. Topino purta aceeași haină veche pe care o purta întotdeauna și o pălărie de pâslă trasă mult peste ochi. Taddeo avea haine colorate, pentru că nu-i plăcea deloc că se purta negru la înmormântări – „De ce să faci o asemenea zi și mai mizerabilă, îmbrăcându-te ca doamna cu coasa?“ era mereu argumentul lui. Madolina purta negru, dar alesese o pălărie împodobită cu pene mov bogate, pentru a-i face pe plac lui Taddeo. La urma urmei, era mai important să-i mulțumești pe cei vii decât pe cei morți.

– Eu ar fi trebuit să fiu acolo, spuse ea, clătinând din cap de nedreptatea situației.

– Te-ai gândit vreodată că poate Dumnezeu nu te vrea? spuse Topino, râzând.

– Până acum nu, răspunse Madolina, pufnind.

Taddeo râse.

– Topino are dreptate, Madolina. Cerul nu e încă pregătit pentru tine.

– Nici pe mine nu m-a vrut Dumnezeu, adăugă Topino. Și bine a făcut.

– Și acum ce urmează? întrebă Madolina, aruncându-i lui Topino o privire vicleană.

– Mulțumim pentru o viață minunată.

– Nu, mă refeream la tine și Evelina. Ce urmează? Madolina zâmbi larg, presupunând că el nu avea de gând să răspundă. Am avut eu niște bănuieli acum mult timp, dar pe urmă am știut, pentru că mi-a spus Taddeo. După ce a murit Peppino, eu și Taddeo ne-am fi putut muta împreună, dar clipa trecuse, iar eu eram prea bătrână…

– Prostii! o întrerupse Taddeo. Prea bătrână! Ce să zic!

Madolina îl ignoră.

– Dar clipa n-a trecut pentru tine și Evelina, continuă ea. De fapt, aș spune chiar că abia începe. Îl bătu pe Ezra pe genunchi. Nu-ți face griji, nu trebuie să-mi răspunzi. O să aflu și singură la momentul potrivit. Tot ce spun eu este să nu irosiți clipa. Precis că și Franklin a știut, și dacă nu a știut, doar n-o să se supere acum. Sunt sigură că după moarte, perspectiva omului se mai schimbă. Tu și cu Evelina vă potriviți ca sacul cu peticul.

– Franklin nici nu s-a răcit încă, spuse Topino încet.

– Atunci, mai lasă să treacă o săptămână sau două. La vârsta voastră, nu vă puteți permite să pierdeți timpul. Fiece secundă e prețioasă. Dar nu trebuie să-ți spun eu *ție* asta.

Evelina stătea la biroul lui Franklin. Își trecu degetele peste lucrurile lui: sugativa în suport de piele, pătată de cerneală, stiloul Montblanc negru și tava de corespondență, cândva plină cu documente, facturi și scrisori, acum goală. Îi simțea prezența, de parcă ar fi fost încă acolo, uitându-se peste umărul ei. Își aruncă ochii obosiți peste bibliotecă, privirea ei zăbovind asupra fotografiilor în rame argintii puse ici și colo, printre cărți. Erau ca un omagiu adus unui îndelungat capitol despre viața de familie, dar acum Franklin plecase, și acel capitol se încheiase, așa cum se întâmplă în cele din urmă cu toate capitolele. Cu fiecare sfârșit, încolțea un nou început. Evelina supraviețuise multor noi începuturi în viața ei; acesta nu era decât încă unul. Și totuși inima îi tremura de durere, căci, în ciuda experienței, inima nu învață niciodată să facă față durerii sau să o depășească, ci doar la ce să se aștepte.

Evelina puse un teanc de foi albe în fața ei și scoase un pix albastru din etuiul lui Franklin. Pagina strălucea înfricoșător de imaculată sub vârful pixului. Nu era sigură că știe cum să înceapă. Nu mai scrisese niciodată așa ceva până atunci. Se gândi la Franklin și oftă frustrată; el ar fi știut exact ce să facă. Franklin avusese un mod de a stăpâni cuvintele pe care Evelina îl considerase absolut magic. Ea nu avea acel talent. Și-ar fi dorit ca el să fie acolo să o sfătuiască. „Cum să încep?“, întrebă, trimițându-și gândurile către el, oriunde s-ar fi aflat. Închise ochii și inspiră lent. În acel interval auzi vocea lui Franklin. Era la fel de clară ca și cum i-ar fi vorbit direct, plantând cuvintele în capul ei: „Spune-ți povestea de la început“, îi spuse el.

Iar ea îl ascultă întocmai:

Nordul Italiei, iulie 1934
Villa L'Ambrosiana

Evelina trase adânc aer în piept. Parfumul de rozmarin îi umplu nările. Ce mult iubea tufele astea cu ace veșnic verzi și floricele movulii, care creșteau de jur împrejurul vilei! Domeniul era o adevărată explozie florală. Peste tot erau ghivece uriașe de teracotă cu bougainvillea, tufe de cimbru, o abundență de leandri și iasomie care îmbrăcau pereții de piatră de var ai vilei, revărsându-și parfumul dulceag prin încăperi. Dar mirosul

care definea acel loc era rozmarinul. Era lemnos, aromat și senzual. Pentru Evelina, fata de șaptesprezece ani, era mirosul de acasă.

Era o zi caldă de martie. Evelina își invitase familia și pe Topino la prânzul de duminică. Aerul era încărcat de miresmele primăverii, merii abia începuseră să înflorească, iar lăstarii verzi fosforescenți se ițeau din pământ, înălțându-se timizi spre lumină. Evelina gătise un ospăț somptuos. Se așezară toți în jurul mesei. Madolina se lamentă vocal. Taddeo îi reumplu paharul de vin și îi spuse s-o ia mai ușor, pentru că doar așa putea face față unei familii care nu era niciodată în stare să vorbească încet. Ava-Maria anunță cu voce tare că așteaptă primul copil. Jonathan roși de mândrie. Dan o ceruse pe Lucille în căsătorie, și acum se țineau de mână pe sub masă. Aldo, care stătea pe scaunul tatălui său, ridică paharul și ținu un discurs, la fel cum obișnuia Franklin să facă, iar Lisa aruncă o privire către copiii ei, care își ascultau tatăl cu fețele radiindu-le de admirație. Evelina surprinse privirea lui Topino și zâmbi. Topino îi zâmbi și el, un zâmbet tandru, plin de melancolie.

La finalul prânzului, Evelina intră în birou și luă trei pachete învelite în hârtie maro și legate cu sfoară și le aduse la masă.

– Ce ai acolo? întrebă Ava-Maria, apoi își miji ochii strălucitori, simțind ceva neobișnuit în comportamentul mamei sale, dar neștiind ce anume.

– Sunt pentru voi, răspunse Evelina.

Îi dădu unul Avei-Maria și pe celelalte două, fiilor ei.

Madolina se încruntă. Nici măcar ea, cu puterea ei de observație atât de ascuțită, nu-și putea da seama ce conțineau acele pachete. Ava-Maria îl desfăcu prima pe al ei, rupând hârtia nerăbdătoare. Scoase un manuscris și rămase cu gura căscată de uimire. „*Despre timp, tomate și dragoste*, de Evelina Pierangelini.“

– Ai scris un roman? exclamă ea.

– Mi-am scris memoriile, spuse Evelina. Pentru voi trei.

– Uau! făcu Dan. N-am știut că vrei să fii scriitoare.

– Nu vreau, răspunse Evelina.

– Nu pricep, spuse Aldo.

Știa că toată treaba aia însemna mai mult decât pur și simplu amintirile mamei despre locurile natale.

Evelina îl luă pe Topino de mână. El i-o strânse încurajator.

– Tatăl vostru a sugerat să le scriu după ce mi-a dat binecuvântarea lui să încep un nou capitol al vieții mele cu Ezra.

– Ezra? făcu Dan, uitându-se la Topino și pe urmă din nou la mama lui, confuz.

– Ezra, spuse Ava-Maria rar, fixându-l cu privirea, brusc luminată.

– Eu și Ezra vom pleca în Italia. Cât timp vom fi plecați, aș vrea să-mi citiți memoriile. Pe urmă, veți înțelege.

– Era și timpul, spuse Madolina cu un zâmbet. Mergeți la Vercellino?

Aldo, Dan și Ava-Maria se holbară la mama lor și la Topino, uluiți.

– Când spui că plecați în Italia împreună, vrei să zici că plecați ca un cuplu? întrebă Aldo.

O tăcere stânjenitoare se așternu peste masă. Lisa se uita la Aldo îngrijorată. Lucille și Jonathan tăceau. Ochii Avei-Maria luceau de lacrimi. Preț de o clipă, Evelina se panică, având impresia că fiica ei o s-o dojenească pentru că era insensibilă. Dar spre surprinderea ei, ea strânse manuscrisul la piept.

– Dacă tati ți-a dat binecuvântarea lui, atunci cine suntem noi să nu ți-o acordăm pe a noastră? spuse ea. Există un singur bărbat pe care îl iubesc suficient de mult pentru a-l lăsa să ia locul tatei alături de mama mea, și acela ești tu, Topino. Oi fi tu Ezra pentru mama, dar vei fi mereu unchiul Topino pentru mine.

Băieții părură mai puțin încântați. Tatăl lor se dusese de mai puțin de un an, iar mama lor pleca în Italia cu cel mai bun prieten al lui. Când sosi timpul să plece, Evelina îi îmbrățișă cu foc, sperând că, în cele din urmă, ei vor înțelege și vor accepta decizia ei.

– Citiți povestea, vă rog, spuse ea. Este mai complicat decât vă puteți imagina.

Madolina își sărută nepoata de la revedere.

– Distracție plăcută în Italia, spuse ea, bătând-o pe umăr. Și nu-ţi scurta luna de miere pentru nimic în lume. Nici măcar pentru înmormântarea mea. M-ai înțeles? Ați așteptat peste patruzeci de ani momentul ăsta.

*

Ezra și Evelina se așezară afară, în balansoar. Soarele cobora încet spre asfințit, pe un cer de foc.

– Tu ce vezi în zare? întrebă el.
– Văd o portocală în flăcări, răspunse Evelina.
– Eu văd înghețată topită.
Evelina râse.
– Numai tu ai vedea înghețată, spuse ea.
– Tu, nu?
– Nu, eu văd o portocală în flăcări. Se întoarse cu fața la el. Cum crezi c-a mers?
– Nici că s-ar fi putut mai bine.
– Nu, serios. Cred că băieții au fost șocați.
– Poate. E de înțeles. Nu mai sunt la fel de frumos ca pe vremuri.
– Of, Ezra! Ești încă frumos pentru mine.
– Și asta-i tot ce contează.
Își strecură mâna la ceafa ei, pe sub păr și o sărută pe buze.
Evelina simți fiorul de odinioară, atât de cunoscut, de parcă toate simțurile i se trezeau dintr-un îndelungat somn. Sărutul lui era profund și tandru, din ce în ce mai plin de pasiune, pe măsură ce ei doi se redescopereau. Încetul cu încetul, anii dispărură, iar Evelina se simți din nou tânără. Tânără și îndrăgostită, putând să vadă, în sfârșit, un viitor în care ea și Ezra erau împreună.

Villa L'Ambrosiana, 1982

Evelinei i se umeziră ochii când Villa L'Ambrosiana se întrezări la capătul aleii mărginite de chiparoși. Nu se schimbase în toți anii cât fusese ea plecată. Mai avea și acum un aer de neglijare, de vigilență calmă, de permanentă. În curte, iazul ornamental strălucea în lumina soarelui, iar fântâna lui Venus era tot secată. Statuile de marmură înfățișând nuduri de bărbați în *contrapposto* stăteau pe soclu, așa cum o făcuseră dintotdeauna, cu membrele pătate de mușchi și licheni, privind în gol la ghivecele cu flori de bougainvillea violete și la gardurile de tisă tăiate în globuri neuniforme. Evelina simți deodată că-i stă inima și strânse și mai tare mâna lui Ezra. Acolo, pe trepte, ieșiți în întâmpinarea lor, erau mama ei, cu pălărie mare de soare, cu părul cărunt fluturându-i neglijent și nepieptănat peste umeri, cu un zâmbet larg pe chipul ei frumos, și Benedetta și Gianni, cu copiii lor, cu ginerii și nurorile lor și cu nepoții și câinii lor. Evelina simți un nod în gât de emoție și începu să

râdă printre lacrimi. Timpul stătea în loc la Villa L'Ambrosiana, ca întotdeauna, doar generațiile se succedau prin ea precum anotimpurile, una după alta. Acele ziduri rămâneau martorii efemerității și ai fragilității vieții și, poate, de asemenea, ai aparentei deșertăciuni – căci ce puteau ști niște ziduri despre inima omului?

Evelina coborî din taxi și alergă să-și îmbrățișeze mama și sora. Nu observă ridurile pe care timpul și tragedia le lăsaseră pe chipurile lor, dar le observă lacrimile, pentru că erau lacrimi de bucurie. Evelina voia să vadă doar lumina acum, pentru că umbrele trecutului fuseseră, în sfârșit, date uitării; ea și Ezra veniseră, în cele din urmă, acasă.

Ezra se uită la Gianni. Războiul civil părea parcă dintr-o altă viață. Ei doi o luaseră pe drumuri diferite, și totuși iată-i, ajunși acum în același loc, la capătul unei lungi călătorii. Cei doi bărbați se îmbrățișară cu o vigoare ce transcendea cuvintele, căci cum ar fi putut ei să comunice prin silabe emoțiile ce le copleșeau inimile? Au rămas așa mult timp. În Italia, bărbații care plâng nu sunt considerați lipsiți de bărbăție.

Ezra și Evelina stăteau în fața altarului din capela cea mică unde făcuseră dragoste pentru prima dată. Evelina nu se gândea la moartea lui Bruno sau la arestarea lui Ezra. Se bucura doar de razele aurii ale soarelui, ce pătrundeau prin ferestrele mari peste frunzele uscate și podeaua de piatră. Ezra îi cuprinse fața în palme și îi trecu degetele mari peste obraji, privind-o în ochi cu tandrețe.

– Evelina Pierangelini, vrei să iei de soț un simplu flăcău evreu, fiul unui negustor de stofe și al unei croitorese? În ciuda puținului pe care îl am, îți promit că te voi iubi, și te voi prețui, și nu voi mai lăsa nimic să se pună vreodată între noi. Râul vieții care ne-a despărțit cândva ne-a adus înapoi în locul de unde am pornit, și mă jur să onorez acest moment drept marele dar care este. Te iubesc din toată inima, așa cum am făcut-o întotdeauna.

Evelina încuviință din cap, pentru că nu putea vorbi. Privi chipul pe care nu îl uitase nici chiar atunci când conștiința îi spusese să o facă, și simți cum îi crește inima de recunoștință pentru o a doua șansă, pentru un nou capitol, pentru dragostea ce supraviețuise celor mai aprige încercări și pentru Franklin, căci el îi oferise acel moment, de care să se bucure fără să își reproșeze nimic.

Ezra se aplecă și o sărută, și cu acel sărut anii dispărură, iar ei deveniră tineri din nou, pășind către un viitor care le aparținea în întregime.

MULȚUMIRI

Cu mulți ani în urmă, am participat la o cină în Londra, și am avut loc lângă tatăl gazdei, un bărbat foarte fermecător și carismatic pe nume Jonas Prince. Era un bărbat minunat de amuzant și am stat de vorbă pe toată durata cinei. Când i-am spus că sunt scriitoare, el mi-a împărtășit o poveste incredibilă: povestea mamei sale. După ce am ascultat-o și m-a emoționat până la lacrimi, i-am spus că aș fi dat orice ca s-o pot scrie. Nu am uitat acea poveste, și de-a lungul anilor m-am gândit adesea să o transform într-un roman. Dar mama lui Jonas era poloneză. Eu nu am fost niciodată în Polonia și nu știu nimic despre cultura acestei țări. Și ea a fost închisă la Auschwitz în timpul războiului, lucru despre care nu mi-aș putea niciodată permite să scriu, nefiind evreică (m-am convertit în 1988, dar nu m-am născut evreică). Cu toate acestea, întorsătura din poveste a fost atât de șocantă, încât am știut că trebuia să găsesc o modalitate de-a o face să funcționeze. Apoi, anul trecut, am dat peste o idee. A fost inspirată de o carte veche de-a mea, de pe vremea universității, care stătea adunând praf în bibliotecă: *Grădinile Finzi-Contini* de Giorgio Bassani. Așa că m-am gândit să plasez acțiunea romanului meu mai degrabă în nordul Italiei, decât în Polonia, eroina mea să fie italiancă, iar tânărul de care se îndrăgostește, evreu italian. În acest fel, nu aș fi scris povestea mamei lui Jonas, ci mi-aș fi țesut propria poveste în jurul micuței, dar crucialei întorsături de situație pe care o găsisem atât de convingătoare.

Această carte nu ar fi fost scrisă niciodată dacă nu ar fi fost acea întâlnire fortuită cu Jonas. Prin urmare, lui îi sunt enorm de recunoscătoare. Nu voi strica povestea, dezvăluind punctul ei culminant, dar vă veți da seama care este atunci când veți ajunge la el, și că este acea fărâmă de adevăr din carte pe care imaginația mea nu ar fi putut-o inventa niciodată. Îți mulțumesc, Jonas, pentru amabilitatea cu care mi-ai împărtășit povestea mamei tale și sper că într-o zi ne vom revedea.

Îmi place să-mi inventez propriile orașe și sate ca să le pot face ale mele. Primesc scrisori de la cititori care mă întreabă unde se află exact Incantellaria pe Coasta Amalfi, sau Ballinakelly în comitatul Cork, pentru că ar dori să le viziteze, și trebuie să le scriu și să le spun

adevărul dezamăgitor: pot ajunge aproape, foarte aproape, dar nu le vor găsi niciodată. La fel stau lucrurile și cu Vercellino, care este inventat. Există un oraș numit Vercelli, în Piemont, care l-a inspirat pe Vercellino, dar nu l-am scris greșit. Dacă doriți să vizitați Vercellino, Vercelli este cât se poate de apropiat!

Aș dori să profit de această ocazie pentru a le mulțumi oamenilor din viața mea care o îmbogățesc. Scrisul este o ocupație solitară, așa că o ceașcă din cea mai delicioasă cafea din Londra, la Rino's, pe Kensington Church Street 40a, este ceea ce mă scoate din casă, iar scurta discuție de dimineață cu proprietarul, Rino Eramo, și cu soția lui plină de viață, Morgana, în timp ce stau la o măsuță rotundă în lumina soarelui, este unul dintre cele mai importante momente ale unei zile pentru mine. De două ori pe săptămână mă antrenez cu Carl van Heerden, la Core Collective din Kensington – este un antrenor dur, dar genial, și dacă nu ar fi el, aș sta la masa mea de lucru toată ziua, mâncând biscuiți; el mă salvează de mine însămi și îi sunt foarte recunoscătoare pentru asta! Fermecătorul Artan Mesekrani administrează Ivy Kensington Brasserie, cel mai bun restaurant local și locul meu preferat. Are o echipă grozavă, care mă face mereu să mă simt binevenită. În weekend, mergem la The Yard Café, lângă Alresford. Cafeaua Moon Roast este delicioasă, iar Ted „Longshot“ Longden știe cât de mult îmi place. Tortul este, de asemenea, excelent!

Sunt recunoscătoare pentru părinții mei, Charles și Patty Palmer-Tomkinson, fratele meu James, cumnata Sos, și pentru cei patru copii fermecători ai lor, Honor, India, Wilf și Sam, cât și pentru mătușa mea, Naomi. Cu cât îmbătrânesc, cu atât îmi dau seama mai mult cât de importantă este familia. Este totul!

Aș dori să-i mulțumesc minunatei mele prietene și agente, Sheila Crowley de la Curtis Brown, și echipei dinamice care lucrează cu ea: Luke Speed, Anna Weguelin, Emily Harris, Sabhbh Curran, Katie McGowan, Grace Robinson, Alice Lutyens și Sophia MacAskill. Un mare mulțumesc redactoarei mele cu ochi de vultur și multă experiență, Suzanne Baboneau, și șefului meu, Ian Chapman, cât și echipei lor geniale de la Simon & Schuster UK: Sara-Jade Virtue, Richard Vlietstra, Gill Richardson, Dominic Brendon, Polly Osborn, Sabah Khan, Matt Johnson, Sian Wilson, Louise Davies și Francesca Sironi. Cei de la Simon & Schuster Canada au muncit atât de mult și cu mare entuziasm pentru

a face ca romanele mele să aibă succes și acolo, așa că aș dori să le mulțumesc și lor: Nitei Pronovost, pentru care nici un detaliu nu este prea mic, și fabuloșilor ei colegi Kevin Hanson, Greg Tilney, Mackenzie Croft, Shara Alexa și Jillian Levick.

Cărțile devin rareori succese de la sine. În cazul meu, este o alchimie delicată, în care multe ingrediente – munca, agentul, editorul, echipele de vânzări, de creație, de marketing și de publicitate, cât și comercianții – se combină armonios pentru a produce ceva special. Nu m-aș putea lipsi de nici unul dintre aceste ingrediente și le sunt cu adevărat recunoscătoare tuturor pentru munca și entuziasmul lor. Într-adevăr, Ralph Waldo Emerson a spus că nimic măreț nu s-a realizat vreodată fără entuziasm; acei oameni pasionați sunt vântul care mă ajută să plutesc! De asemenea, aș dori să le mulțumesc cititorilor mei, pentru că fără ei nu aș avea un loc de muncă! După ce am călătorit în jurul lumii și i-am întâlnit pe mulți dintre ei, cred că am cei mai drăguți cititori din lume.

Mulțumesc soțului meu, Sebag, fiicei noastre, Lilochka, și fiului nostru, Sasha, pentru răbdarea, râsul și dragostea lor. Ei mă inspiră în fiecare zi și îmi amintesc constant de ceea ce îmi place cel mai mult la viața mea.

Notes

[←1]

Trompe-l'œil (din francezul *tromper* = „a înșela", „a păcăli" și *l'œil* = „ochiul") este o tehnică artistică utilizată în pictură în scopul creării iluziei de tridimensionalitate.

[←2]

Contrapposto este un termen italian care înseamnă „contrapunere“ și care se folosește în artele vizuale pentru a descrie o figură umană care stă în picioare, cu umerii și brațele răsucite în afara axei șoldurilor și a picioarelor, cu greutatea sprijinită pe un picior. Se folosește pentru un aspect mai dinamic sau relaxat.

[←3]
Gustare (în limba italiană în original)

[←4]

Alexandre Dumas, *Contele de Monte-Cristo*, Editura Leda, 2005, traducere de Cristina Jinga